

Proteuangelion, siue, De natalibus Jesu Christi & ipsius matris Virginis Mariæ, sermo historicus

<https://hdl.handle.net/1874/423315>

100

3

Proteuangelion

SIVE DE NATALIBVS IESV
Christi, & ipsius matris Virginis Ma-
riae, sermo historicus diui Iacobi mino-
ris, consobrini & fratris Domini Iesu, a-
postoli primarij, & episcopi Chri-
stianorum primi Hiero-
solymsis.

EVANGELICA HISTORIA,
quam scripsit beatus Marcus, Petri apo-
stolorum principis discipulus & fi-
lius, primus episcopus A-
lexandriae.

*Vita Ioannis Marci euangelistae, collecta
ex probatioribus autoribus, per Theodo-
rum Bibliandrum.*

*Indices rerum ac uerborum, quae uicem com-
mentarij implent, concinnati per
eundem.*

1551

B A S I L E A E.

TOCUMANGHON

THE HISTORY OF THE
INDIAN NATIONS
OF THE NORTH AMERICAN CONTINENT
FROM THE DISCOVERY OF THE
COUNTRY TO THE PRESENT
STATE OF THE SAME

BY
JAMES OGLETHORPE
OF THE COLONY OF GEORGIA

IN TWO VOLUMES.
THE FIRST VOLUME
CONTAINS THE HISTORY OF
THE INDIAN NATIONS
FROM THE DISCOVERY OF THE
COUNTRY TO THE PRESENT
STATE OF THE SAME

1732

IO ANNI GASTIO, SERVŌ
Iesu Christi, & ecclesiæ Basiliensis, pre-
tur Theodorus Bibliander

salutem.

N creberrima simul
& tristissima fama
belloꝝ, atq; aliarum
calamitatũ, quib. ho-
die Christianæ pre-
muntur ecclesiæ, ni-

hil est latius, & consolatione solida,
certisq; consilijs instructius, Ioannes
Gasti, frater charissime, quam sacro-
sanctum Euangelium Dei, quod ui-
tam & doctrinam Christi seruatoris,
& formã ecclesiæ ipsius ita nobis ex-
hibet, ut simul ostendat, quid satan &
improbi homines olim sint moliti ad-
uersus doctrinã Christi, & unicã salu-
tis uiam, sed frustra: & quid porro ma-
chinaturi sint, usq; ad seculi consumma-
tionem. Quæ dum recolimus, mature
ac diligẽter non modò premoniti, sed
etiã præmuniti uerbis Domini, quid
aliud agamus ad rumores istos bello-
rum, & omnium malorum ac seditio-
num,

4
 num, quæ belli nomine continentur,
 & quæ bellum adfert, quam ut capita
 leuemus, neq; despondeamus animi:
 neq; rursus dormiamus in utramque
 aurem, sed uegeti expectemus aduen-
 tantem redemptionem: et oremus, ne
 capiat nos tentatio: & perseueremus
 in finem, atq; in patientia & consola-
 tione scripturarum, maximè autem e-
 uāgelij, possideamus animas nostras.
 Refruxerit enim charitas in plerisq; &
 abundet iniquitas: insurgat gens con-
 tra gentem, & ruant malè sani morta-
 les in mutuuum exitium: furiat satan,
 & cum eo conspiret mundus in exitiū
 ecclesie, & doctrine et religionis Chri-
 stianæ: deficient multi ab agnita & cō-
 fessa ueritate, ac quærant subterfugia
 mali temporarij, deserendo uiam æter-
 næ salutis: exoriantur quotidie nouæ
 sectæ & institutiones sub falso nomi-
 ne Christianismi: pericula ex falsis fra-
 tribus immineant, sintq; inimici homi-
 nis domestici eius: stat tamen firmum
 Domini uerbum, COELVM ET
 TER.

NVNCPATORIA.

5

TERRA TRANSIBUNT, VERBA AVTEM MEA NON TRANSIBUNT: estq; Euangelium uirtus Dei ad salutē omni credenti. Nam qui crediderit in Iesum Christum filiū Dei incarnatum ex spiritu sancto & Maria uirgine, & crucifixum pro salute hominum, quiq; resurrexit & ascendit in cœlos, sedens ad dexteram Dei patris omnipotentis, saluus erit: qui non crediderit, iam dānatus est. Nec est aliud nomē datum sub cœlo inter homines, in quo nos oportet saluos fieri, quā nomen Christi, quod Euāgelium Dei æternum nobis proponit. Hoc maximum gaudium, quod angeli pastoribus nunciant, nato recens Christo Iesu, & hanc solidam consolationem in omnibus aduersis rebus, nulla uis poterit nobis eripere, si animis attentis comprehendamus cœlestē uocem Euangelij.

Quamobrem, mi Casti, non grauatim suscepi laborem, quem studiosis Euangelicæ doctrinæ fore & gratum

a

3

& uti-

& utilem censes, ut post editam uitam
 Petri apostoli, & doctrinam, ipsius e-
 tiam euangelium, quod Hierosolymis
 & Antiochiæ, & in Asia, & Romæ do-
 cuit, Marcus autem excerptum ex eius
 sermonibus scripsit Romæ, adactus
 precibus fratrum, & approbante Pe-
 tro publicauit, illustratum compen-
 diofa expositione rerum ac uerborum
 edam. Simul petijsti, ut uitã beati Mar-
 ci euangelistæ repurgatam à menda-
 cijs et superstitionibus, quib. eam non-
 nulli scriptores contaminarunt, ex ido-
 neis autoribus conscribam. In utroq;
 libenter morem tibi gessi, frater in Do-
 mino charissime, quantum hoc tempo-
 re diligentia & ingenio per gratiã Do-
 mini assequi potui. Nam euangelio se-
 cundum Marcum præfixi sermonem
 historicũ diuini Iacobi apostoli, de natali
 bus Domini Iesu, et beatę Virginis ma-
 tris ipsius, qui authenticus habetur in or-
 rientalibus ecclesijs. quem à Guilhel-
 mo Postello, uiro doctissimo, conuer-
 sum in Latinam linguam, quũ Opori-
 nus no-

nus noster legendum huc misisset, dignum iudicavi quem trāscriberem, & annotatiunculis illustratum studiosis doctrinæ Christianæ communicarem. Certè Postellus caput hoc esse censet Euangelij secundum Marcum, & basim historiæ euāgelicæ totius. de quo, suo loco plura dicam. Deinde historiam, quam diuus Marcus scripsit Græcè (non Latinè, ut quidam falsò putāt, sed translata in sermonem Latinum à Hieronymo, aut ab alio quopiam) ex uetustissimo codice Latino transcripsi, collatis interim exemplaribus Latinis, Græcis & Chaldaicis, quibus hodie utuntur Christiani, qui Alexādrinam ecclesiam à beato Marco conditam agnoscunt suam metropolim. Sed ne adiungerem annotationes, siue castigationes, exemplo Vallæ, & Fabri Stapulensis, & aliorum, aliquæ rationes non leuiculæ me reuocarunt. Cæterum indices apposui duos. Vnum, Græcarum dictionum, quibus adieci uariam interpretationem eiusdem La-

EPISTOLA

tini translatoris : quibus studiosus ad-
 iungere poterit Laurentij Valle, Stapu-
 lensis, Erasmi Roterodami, & aliorum
 uersiones, & interpretationes. Nam i-
 sta collatio euidentissimè arguit, uete-
 rem quidem Latinum interpretè, qui
 quis fuit, optimam nauasse operam, &
 ecclesiis Dei beneficium maximū de-
 disse: neq; interim aspernandos esse la-
 bores aliorum, qui denuò transtulerūt
 sacros libros, aut annotationibus illu-
 strare studuerunt. Nam uetus inter-
 pres non modo uariius est, sed etiā que-
 dam Græca omittit, quædam Latina
 de suo ingenio adiicit, quædam in alie-
 nam sententiam, ut res ipsa docebit, de-
 torquet. Proinde indicem Græcum ea
 moderatione contexui, ut simul inter-
 pretis grammatici officio sim functus.
 Alterum indicem Latinis uerbis tribui,
 sed ut rerum theologicarum, quas hi-
 storia Marci attingit, summam ordine
 certo comprehenderim. Addidissim
 et tertium indicem, qui ordines decem
 prædicamentorum secutus, itemq; di-
 ctionum

ctionum indeclinabilium classes, Latinas & Græcas uoces copulasset: nisi proposuissem, per Domini Christi opem, uoces Ebraicas, Chaldaicas, Græcas, Latinas, quæcunq; in libris diuinis extant, eo pacto aliquãdo coniungere. Tametsi optem id potius alios aggredi, qui omnibus facultatibus ad eam rē instructiores sunt. Porrò sententiarum distributionem per XII. articulos fidei Christianæ, & per X. capita Decalogi, differendam esse ratus sum hoc tempore, ut uniuersa doctrinæ Petri apostoli dogmata & præcepta, & promissiones ea ratione partiar in opere, quo expositurus sum ueras causas dissidiorum in ecclesia Christi, & deformationis istius scedissimæ, quæ iãdudũ postulat reformationẽ: simulq; conabor ostendere statũ controuersiæ quæ olim fuit Christo & Apostolis cũ Iudæis & gentilibus, hodie autem intercedit inter papisticos & simplices Christianos. Quo in opere animus est per collationem demonstratiuã uete-

rem Christianismū, quē Petrus et Paulus, & omnes apostoli, adeoq̄ ipse dominus Christus uerbo & operib. tradidere, ex diui Petri scriptis cōpendiosē & certa methodo exhibere: simulq̄ nouū Christianismū, aut papismū, quē intra nō gentos annos Papæ Romani cū suis affectis partim sunt commenti, partim aliūde mutuatū confirmarūt, ita ex ipsorū probatis. autoribus trāscribam, ut quiuis iudicare possit de hac maxima & diuturna religionis cōtrouersia. Visum etiam erat uniuersam historiam euangelicam in compendium, & ordinem temporis locorum ac rerum naturalē reducere. Sed quū ea pars omnino postularet canones temporū, in quib. constituendis est disputandū nonnihil cum eruditis quibusdā hominibus, etiā cum summis theologis: existimaui consultius, ut separatim ea tractetur. Quod ut faciant uiri Christianæ historiæ periti, & rerū exterarū non ignari, oro, obsecro, & obtestor per Christi gloriam, & per incolumitatem Christianę reipub.

Porro

Porro uitam Ioannis Marci, ex libris
sacris et ecclesiastica historia trāscripsi:
neq; prætermisi ea quæ non modo au-
rea suæ legendæ apta iudicauit episco-
pus Genuensis, sed etiam Romani præ-
sules officijs diuinis, ut uocant, inserere
nihil sunt ueriti: partim ne quis me ne-
gligentia accusare possit, aut iniquum
uenerationi amicorum Christi, & san-
ctissimorum hominum, sed legitimæ:
partim ut hoc haustu propinato & de-
gustato, posthac etiã simpliciores Chri-
stiani rectius iudicare possint de fonte
ipso, uel potius immenso pelago fabula-
rum, quib. malè feriat homines uitas apo-
stolorum, martyrum, confessorum, prophe-
tarum, patriarcharum, & excellentium Chri-
sti atq; ecclesiæ membrorum conspurcarunt
magis, quam honorificæ memoriæ cō-
secrarunt, idq; magno cum detrimen-
to gloriæ diuinæ & salutis humanæ.

Hunc igitur laborem, quē studio iu-
uandæ ecclesiæ Christi, ut equidem cre-
do, iniunxisti mihi, & aliquoties iam
per literas satis improbè efflagitasti,
tuo nomi-

tuo nomini, Gasti charissime, nūcupo
 & dedico. Et rogo, ut munusculū ami-
 ci quaecunq; non asperneris, cui mul-
 tis nominibus obstrictum me esse fate-
 or. Cæterum quia referre gratiam ha-
 ctenus non potui, hoc saltem extet pu-
 blicum testimonium grati animi erga
 te, & pignus amicitiae nostrae sanctum
 ac solidum. Christus seruator te atque
 Basiliensem ecclesiam uniuersam tue-
 atur à malo, & felicitet omnigena be-
 nedictione. Scriptum Tiguri, nonis lu-
 nij: anno reparatae salutis humanae M.
 D. L. I. quinquies autē millesimo qua-
 dringentesimo tricesimo ab origine mū-
 di, quando primū ex ore Dei promul-
 gatum est euangeliū salutis & diuinæ
 potentiae contra satanam. Deus enim
 dixit ad serpentem, in quo per menda-
 cia diabolus decepit primos generis
 humani parentes: Inimicitias ponam
 inter te & mulierem, inter semē tuum
 & semen illius: Ipsum conteret caput
 tuum, & tu insidiaberis calca-
 neo eius.

17

CENSURA ET IUDICIUM
de Proteuangelio di-
ui Iacobi.

Qvandoquidem in usum publicum Ecclesie Christi edo libellū in scriptū Euangelium, & quidem primum euangelium, diui Iacobi fratris Iesu Christi, qui mihi sanè haecenus ignotus fuit: pu- to esse mei officij, ut tester, quo autore ad eccle- sias hoc scriptum perueniat, & quid de illo sentiāt Christiani uiri, aut quid ego de illo iudicem. Guil- helmus Postellus, natione Gallus, professor lingua- rum peregrinarum regius Parisijs, studio cogno- scendi plurima, & inuestigandi libros, quibus re- gnum Christi possit commodius propagari, multas regiones peragrauit, etiam mare non semel trans- gressus. Is in Oriēte apud Christianos librum Græ- cum, & quidem peruetustum est nactus, quem La- tinum fecit, & Commentarijs adornatum editioni parauit, cum alijs quibusdam minimè contemnendis libris. Quos dum Oporinus, typographus singula- ris industriæ & doctrinæ, per occupationes differ- ret imprimere, ita ut sit, rogauit per amicitiam, ut mihi copiam faceret legendi eos. Cæterum huius sermonis historici lectio ita me affecit, ut iniquè tu- lerim, diutius eo frustrari homines Christianos, qui Latine linguæ habent commercium. Testatur au- tem Postellus, hūc libellum in ecclesijs orientalibus Christianorum

Christianorum publicè legi, neq; dubitari de autore, sed constanter inscribi, Sermonem historicum diui Iacobi fratris Domini, de admirabili natiuitate & incunabulis uirginis matris Mariæ, & ipsius Iesu. Addit etiam, *πρωτεὺς ἀγγέλιος*, hoc est, primum euangelium uocari, & inter autenticos libros haberi apud Orientales Christianos. Ipse autem Postellus æstimat ut gemmam inter libros theologicos, et basim atq; fundamentum totius historiæ euangelicæ, & caput Euangelij secundum Marcum. Eius uerba si quis requirat, hæc sunt: Petrus Romæ non edidit euangelium, sed alteri Venetiarum duci Marco cõmendauit sine capite mysteriose scribendum: ut olim illi adesset hoc caput, quod nunc uertimus, totius ueteris testamenti appendicibus, Christum quouis modo prædicantibus, necessarium, nedum Marco, aut Lucæ. Ac rursum: Euangelij ad hanc diem desiderata basis & fundamentum, in quo suppletur summa fide, quicquid posset optari. Et in sermone quo reipublicæ Venetæ opus dedicat, ita scribit: Quòd autem euangelium, quo ad hanc diem utimur, nunquam possit ut debet, ac necesse est, potissimum apud Iudæos, esse in precio sine hac, quam tuo nomine mundo offero, basi, Iacobi historia de Saluatoris, & eius matris Virginis Mariæ incunabulis, fide publica munitis in corpore ecclesiæ Iudaicæ, his rationibus clarum erit. Inter alias autem rationes

rationes Postellus perpedit examusim, quod Iudai
 ci populi principes in explorando foetu Mariæ uir
 ginis, sponsæ Iosephi, adhibuerint aquas redargu-
 tionis, de quibus capite 5. Numerorum Moses scri-
 psit. Ac docet ex monumentis Iudæorum, lege cau-
 tum fuisse, ut si qua foemina trib. Iudæ, maximè o-
 riunda ex stirpe David, peperisset, aut ferret ute-
 rum, id ipsum referretur ad senatum sacerdotum. I-
 taq; latere non potuisse partum Mariæ, quæ Iose-
 pho commendata fuerat à sacerdotibus, rectè colli-
 git. Verisimilimum est certè, in tanta expectatione
 Mesiæ redemptoris, eam gentem seruitutis impa-
 tientissimam, nihil reliquisse inexploratum. Neq;
 uideo potiolem & augustiorem usum eius carimo-
 niæ & actionis iudiciariæ in foeminas suspectas a-
 dulterij, quàm si per eam declaratum est, utiq; diui-
 no & irrefragabili testimonio, Iesum Christum in
 utero Mariæ non esse foetum adulterinũ, sed sacro-
 sanctum, conceptum non ex Iosepho sponso, sed ex
 spiritu sancto. Suffragatur etiam huic traditioni
 Ebræorum, & huic scripto, quod Iacobi nomine
 uulgatum est, Theodosius Iudæorum antistes: qui
 temporibus Iustiniani Imperatoris ex Iudæorũ ar-
 chiuus protulit, Iesu parentes uocatos fuisse in con-
 ciliium, & interrogatos de sobole: simulq; uocatas
 mulieres, quæ parienti adfuerunt. Ac post examen
 acre, in catalogo sacerdotum adscriptum fuisse: Ie-
 sus fi-

sus filius Dei uiui, & Mariæ uirginis. Quæ copio-
 sius memorat Suidas in uerbo *inoōs*. Omitto quòd
 Iosephus, sacerdos Iudæorum, Iesum confitetur esse
 Christū, quòd multi principes uiri inter Iudæos Ie-
 sum esse Christū crediderūt, sed metu periculi non
 sunt ausi præ se ferre. Omitto alias eiusmodi ratio-
 nes. Ac tantū examinari uelim, ut euāgelium sit in-
 uulgatū. Quem locū tamen etiā breuiter absoluā.

Lucas euangelista in procemio Euangelicæ histo-
 riæ testatur, multos aggressos esse contexere narra-
 tionē rerum earum, quæ sunt inter Christianos cō-
 pertissimæ: quæ tradiderunt illi, qui ab initio inspe-
 ctiores & administrati fuerūt illius uerbi. Quod non
 tam Matthæo aut Ioanni congruere uidetur, euan-
 gelistis, quàm Iacobo fratri Domini, cuius sermonē
 historicum de natalib. Christi Iesu nunc edimus: &
 Lucas eam partem summatim perstringit, nihil à
 Iacobo discrepans. Id ipsum et Augustinus adstrue-
 re uidetur, libro primo de cōsensu Euangelistarum
 ita scribens: Inter omnes diuinas auctoritates quæ
 sanctis literis continentur, Euangelium merito ex-
 cellit. Quod enim lex & propheta futurum præ-
 nunciauerūt, hoc redditū atq; completum in Euan-
 gelio demonstratur: cuius primi prædicatores Apo-
 stoli fuerunt, qui Dominum ipsum & saluatorem
 nostrum Iesum Christum etiam præsentem in carne
 uiderunt. Cuius non solum ea quæ ex ore eius au-
 dita,

data, uel ab illo sub oculis suis operata, dicta & facta meminerant, uerum etiam quæ priusquam illi per discipulatū adhæserāt, in eius natiuitate, uel infanzia, uel pueritia diuinitus gesta, & digna memoria siue ab ipso, siue à parentib. eius, siue à quibuslibet alijs, certissimis indicijs, et fidelissimis testimonijs requirere & cognoscere potuerunt, imposito sibi euangelizandi munere, generi humano annuciare curarūt. Quem autem post Christum ipsum, & matrem uirginem, & Iosephum matris sponsum, inueniemus testem magis idoneum rerū Christi, quàm Iacobum cognomento Minorem, filium Iosephi, sed ex alia coniuge, episcopum Hierosolymitanum, tam spectatæ sanctimonie, ut genitrix arx & propugnaculum diceretur: ob cuius etiam cædem Iosephus et alij multi Iudeorum crediderunt, urbem cum populo Iudeorum periisse?

Ac peruetustam esse traditionem hanc, & in ecclesia Christi receptam, neque ad alium autorem, quàm ad Iacobum fratrem Domini esse referendam, Epiphanius etiam mihi persuadet, antiquus & eximius ecclesiæ doctor. Qui contra Collyridianos Mariæ sacrificantes, ita scribit: Si angelos adorari non uult Deus, quanto magis eam quæ genita est ab Anna, quæ ex Ioachim donata est Anne, quæ per preces & omnem diligentiam secundum promissionem patri ac matri data est, non ta-

men aliter genita est, præter hominum naturam:
 sed sicut omnes, ex semine uiri & utero mulie-
 ris. Tametsi enim historia Mariæ & traditiones
 habent, quòd dictum est patri ipsius Ioachim in
 deserto, Vxor tua concepit: tamen non quòd sine
 coniugio hoc factum, neq; sine semine uiri, sed factu-
 rum angelus missus præuaticinatus est: ut ne qua
 hæsitatio fieret propter id, quòd in ueritate factum
 est, & iam ex Deo ordinatum, & iusto promissu.
 Idem Epiphanius disputans contra Antidicomaria-
 nos, qui negabãt perpetuam Mariæ uirginitatem,
 spelũca meminit, & miraculorum: & explicans il-
 lud Euangelij dictum, Et non cognouit eam, donec
 peperit primogenitũ suum, ad hunc modũ scribit.
 Vnde cognouisset, quòd tantam gratiam acceptu-
 ra esset mulier? aut unde cognouisset, quòd tali glo-
 ria glorificanda esset uirgo? Mulierem quidem no-
 uerat ipsam formatione, & sæminam natura, et ex
 matre Anna & patre Ioachim, & cognatam Eli-
 zabet ex domo & familia Dauid. Non nouerat au-
 tem, quòd tali gloria honorandus esset aliquis in
 terra, maxime mulier. Non igitur cognouit ipsam,
 donec uidit miraculum. Non cognouit ipsius mira-
 culum, donec uidit genitum ex ipsa. Quando pepe-
 rit, cognouit Dei honorem, quòd ipsa esset, quæ au-
 diuisset, Aue gratiosa Dominus tecum. Et antea:
 Ioseph habuit primogenitum Iacobum, cognomi-
 natum

natum Obliam, quod significat murum, & cognominatum Iustum. Erat autem Nazoræus, quod significat sanctum. Et primus hic accepit cathedram episcopatus, cui concedidit Dominus thronum suum in terra primo. Qui etiam frater Domini uocabatur, propter coeducationem, non secundum naturam, sed per gratiam. Et genuit quidam hunc Iacobum, circa quadragesimum plus minus ætatis sue annum. Post ipsum uerò nascitur ipsi filius Ioseph, deinde Simeon, postea Iudas: & duæ filie, Maria, & quæ uocatur Salome. Et mortua est ipsius uxor. Et post multos annos accipit Mariam uirginem, agens annum uirginitatis sue fortassis octogesimo, & ultra. Et post aliquot uerba inserta: Moritur, inquit, hic Iacobus Hierosolymis, deiectus à pinnaculo templi, annis plus minus XXXIII, post assumptionem Saluatoris, anno ætatis sue nonagesimo sexto. Si itaque huius filius tot annorum fuit, quomodo ergo huius pater, uidens res horrendas, angelos natiuitatem filij stipantes, hymnosq; à cælo canentes, & dicentes, Gloria in excelsis Deo, et in terra pax, in hominibus bona uoluntas: & pastores cernens uenientes in speluncam, ubi natus fuit, & audiens ipsos hæc annunciantes: quomodo inquam senex Ioseph, et propectæ ætatis, tanta signa ac miracula audiens, audebat debacchari, & contumeliam afficere corpus sanctum, in quo Deus habitauerat.

Ophel Ebrg
 is arcē & ma
 nitum locum
 significat.

uerat, ex quo corpore collecta est nobis aduentus in carne dispensatio: unde sancta & impolluta caro nobis ædificata est, in Deitate Saluatoris? An non probè consonat euāgelico sermone Iacobi Epiphanius, antiquissimus ecclesiæ doctor: imò traditio & historia ecclesiæ, ipso etiam Epiphaniō antiquior?

Porro si quis contendat, hunc libellum non ponendū esse inter Ecclesiastica scripta, eo quòd Hieronymus, Eusebius, & alij, qui de uita & scriptis Iacobi historiam posteris tradiderunt, nullam faciunt huius sermonis mentionem: & quòd aliqua continet, quæ in libellis apocryphis, in libello Ioaachim, siue de natiuitate beatæ Mariæ, de infantia Saluatoris, et alijs etiam leguntur, quòd miraculorum ingens multitudo commemoratur: is poterit idoneis rationibus facile refelli. Quarum aliquas hic attingam. Nam quòd Hieronymus, & Eusebius, & alij, Proteuangelium Iacobi non inter sacros libros numerant, ac ne mentionem quidē eius ullam faciunt: non probat statim, id scriptum non extitisse. Epiphanius autem, antiquior Hieronymo & Eusebio, satis indicat, antiquam esse hanc traditionem ecclesiæ. Quædam ignorarunt etiam diligētissimi scriptores: quædam in ecclesijs occultata sunt diutius. Vt liber legis inter rudera templi latuit, ignoratus etiam à summo pontifice Helcia,

Helcia, qui temporibus Iosiae demum in lucem emer-
 sit. Diutissimè quoq; posterior epistola Petri,
 epistola Pauli ad Ebræos, epistola Iudæ fratris Ia-
 cobi, Apocalypsis Domini Iesu Christi, multos
 Christianos latuerunt, ac serius ab ecclesijs cogni-
 ta, et in Canonem receptæ sunt. Hoc autem potius
 scriptum Iacobi commendat, quòd inter apocry-
 pha & notha nussiam numeratur, ut euangelium
 Nicodemi, Thomæ, Bartholomæi, & alia.

Deinde non propterea hoc scriptum habendū
 esse pro apocrypho, quia nonnulla cōtinet, que le-
 guntur in libello Ioachim, siue de natiuitate beate
 Mariæ, quæ Hieronymus ex Hebræo sermone La-
 tinū fecit: ut in libro de infantia Saluatoris, de na-
 tiuitate Saluatoris, de sancta Maria, de obstetrice
 Saluatoris, quos libros Gelasius numerat inter a-
 pocryphos, quis neget? Non enim euangelium scri-
 ptum à quatuor probatissimis Euangelistis, ideo
 minus habet fidei & autoritatis, quia in multis
 consonant euægelia Nicodemi, Thomæ, Bartholo-
 mæi, Nazaræorum, & Alcoranum Mahumedis.
 Porrò si quem offendit miraculorum multitudo,
 cogitet maximū esse opus incarnationis filij Dei,
 quòd diuinis operibus ac testimonijs fuit munien-
 dum aduersum incredulitatem Iudæorum, Mahu-
 medanorum, Ethnicorum, Sophistarum, & here-
 ticorū: & aduersum calumnias et strophas, quas

unquam cacodæmon potest comminisci. Estq; ha-
 bēda gratia diuinæ sapiētiæ & bonitati, quæ mul-
 tis portentosis operibus et incarnationem & mor-
 tem salutiferam Christi Iesu filij Dei uiui testata
 est. Quæ miracula partim refert historia euangeli-
 ca: plura etiam ecclesiastici scriptores collegerunt
 ex gentiliū monumentis. Postremò hæc miracula
 non auocāt homines à Dei cognitione & cultura,
 sed potius adducunt: quæ natura est ueri miraculi.
 Falsā autem signa & portēta traducunt mortales
 ad colendā creaturam, prætermisso creatore. Non
 occurrit etiam in hoc scripto Iacobi aliquid repu-
 gnans historiæ diuinæ: nec apparet illa causa, ob
 quam uoluerint orientales Christiani hæc cōfinge-
 re, puta commodum temporarium, gloria priuata,
 potētia, aut simile quiddā. Ut si illa traditio est re-
 cipiēda in ecclesijs, hæc rectissimè recepta olim
 ab ecclesijs, hodieq; conseruata in orientalibus ec-
 clesijs, à nobis autem occidentalibus minimè asser-
 nanda esse uideatur. Non censeo tamen hunc ser-
 monem diui Iacobi reponendum esse in apice su-
 preme dignitatis et autoritatis, in quo libri Cano-
 nici ueteris ac noui testamenti soli consistunt, ma-
 gno consensu ecclesiæ catholicæ, in qua Christi spi-
 ritus uiget, & quæ uocem pastoris sui ac sponsi
 agnoscit. Rursum indignum puto, reijci inter apo-
 creyaphoum delyrantia, quæ magis digna sunt
 à non genuis

Ἐπισημῶς quàm ἀναγνώσεως, ut inquit beatus A-
 thanasius. Etenim si libellus Ruth in canone li-
 brorū diuinorū positus est, qui genus Davidis ex
 Booz & Ruth Moabitica foemina deducit, idq;
 oppresso nomine scriptoris: periniquum mihi uide-
 tur, hoc Euangelium primum diui Iacobi de nata-
 libus Christi & matris uirginis, ab ecclesijs orien-
 talibus authenticis libris adnumeratum, saltem in
 ecclesiasticorum & hagiographorum numero nō
 haberit: in quo epistola Clementis, & liber Pastro-
 ris olim constitit: hodieq; Tobias, Iudith, Sapien-
 tia Solomonis, sapientia Iesu filij Sirach, historia
 Machabeorum, Esdræ tertius et quartus liber, ab
 omnibus ecclesijs habentur. Qui libri certè ab hoc
 sermone Iacobi, argumenti excellentia, & styli
 simplicitate, spiritui sancto familiari, meo
 iudicio, uincuntur.

PROTEVANGELIUM
 SANCTI PATRIS
 NOSTRI IACOBI, FRATRIS
 Domini, sermo historicus, de natiuitate
 Deiparae.

In historijs duodecim tri-
 buū Israel, erat Ioachim,
 diues ualde: & offerebat
 ipsi Deo dupla munera,
 dicēs apud seipsum: Sint
 facultates meae totius populi, in remis-
 sionem^a peccatorum meorū apud De-
 um, ut misereatur mei.

^a ut Ecclef. 3.
 Eleemosyna
 resistit pecca-
 ris. & Luc. 11.
 & Dan. 4.

^b Principiū
 anni, uel in fe-
 sto paschatis
 uel taberna-
 culorum, Po-
 stel.

Appropinquauit autem dies Do-
 mini^b magna, offerebantq; filij Israel
 sua munera, et stetit contra ipsum Reu-
 ben dicens: Non licet tibi offerre mu-
 nus tuum, quia semen in Israel non fe-
 cisti. Et contristatus est Ioachim ual-
 de, & accessit ad duodecim tribuum
 Genealogiam, dicens intra se: Videbo
 in tribubus Israel, si ego solus non edi-
 di semen in Israel. Scrutans itaq; uidit
 omnes iustos semen habuisse. Memi-
 nit itaq; patriarchae Abrahami, quod
 in ulti-

in ultimis diebus Deus dedisset illi filium Isaac.

Contristatus itaq; Ioachim, non fuit uisus uxori suæ, sed in heremum abiit, ibiq; fixit tētoria: & ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, dicens apud seipsum: Non ascendam ad cibum, aut ad potum: sed erit meus cibus oratio mea.

c ibi greges habens.

Vxor autē eius Anna, duobus lugerebat luctibus, dupliciq; angebatur angustia dicēs: Plango uiduitatē meam, & meā sterilitatem. Venit autem dies Domini magna, & dixit Iudith ancilla eius: Quousq; tādē affliges animam tuam? Non licet tibi lugere, quia dies Domini magna est. Cape itaque hunc peplum, & orna caput tuum. ^d Sicut enim sum ancilla tua, formā regiam habes. Et dixit Anna: Recede à me, hoc enim non faciam. Deus enim me uehementer humiliauit. Vide sis, ne forte inficiat me Deus tuo peccato.

Tentatio
ex domesti-
cis graui-
or.
d Iurandi for-
mulz.

Respondit ancilla Iudith: Quid dicam tibi, quum uocem meam non au-

b s dias?

dias? Meritò sanè clausit Deus uulua
tuam, ut non daret tibi filium in Israel.
Et tristata est Anna ualde. Et deposuit
uestimenta sua luctuosa, & ornauit ca-
put suum, et induta est uestibus nuptia-
libus. Et circa horam nonam descen-
dit in hortum, ut ambularet: & uidens
laurum, sedit sub ea, & fudit preces Do-
mino Deo dicens: Deus patrum meo-
rum, benedic mihi, & audi orationem
meam, sicut benedixisti uuluam Saræ,
& dedisti illi filium Isaac.

*Sterilitatis
malum per
compara-
tionem fœ-
cundæ cre-
ature am-
plificat.*

Et intuens in cœlum, uidit in lauro
nidum passeris, & eiulauit in seipsa, &
ait: Hei mihi, cui possum assimilari?
Aut quæ me matrix genuit, ut ita in cœ-
spectu filiorum Israel maledicta nasce-
rer? Exprobrât enim me, & subsannât,
& eiecerunt me ex templo Domini
Dei. Hei mihi, cui similis facta sum?
Non possum cœli auibus comparari:
quia uolucres fœcundæ sunt in con-
spectu tuo Domine. Etenim quæ in
me sunt, in te repono. Hei mihi, cui nã
æquiparari possum? Comparari cum
ipsis

ipsis terræ animantibus non possum: quia & ipsa fœcunda sunt in conspectu tuo Domine. Hei mihi, cui sum similis? Non possum cum aquis componi: quia & ipsæ sunt fœcundæ in conspectu tuo. Etenim ipsæ aquæ, tam serenæ quàm fluctuabundæ, cum maris piscibus te laudant. Sed hei mihi, cui possum componi? Cum terra conferri non ualeo: quia terra fert suos fructus in tempore suo, & benedicit tibi Domine. Et ecce angelus Domini aduolauit, dicens *Ita Isaac promittitur, et Saron, et Sa-*

ei: Anna Anna, Deus exaudiuit orationem tuam. Concipies, & paries, & celebrabitur nomen tuum in toto mundo. *son, et Sa-*
 Dixit autem Anna: *uel.* Viuit Dominus Deus meus, quod siue masculum, siue *vt Anna mater Sa-* fœminam genuero, offeram illud *mu-* nus Domino Deo nostro, & in sacris *uelis uo-* rebus illi ministrabit omnibus diebus *uct.* uitæ suæ.

Et ecce angeli duo uenerunt, dicentes ipsi: Ioachim uir tuus uenit cum gregebus suis. Angelus enim Domini descendit ad ipsum, dicens: Ioachim Ioachim,

chím, exaudiuit Deus orationē tuam. Descende hinc. Ecce Anna uxor tua in utero concipiet.

Et descendit Ioachim, & uocauit pastores suos, dicens: Afferte mihi huc X. agnas puras, immaculatas, et erūt Domini Dei mei. Et adducite mihi XII. uitulos mundos, & erunt sacerdotum & cleri, seu senilis ordinis gerusæ. Et adferre mihi centum hircos, & erunt centum hirci totius populi.

Et ecce Ioachim uenit cum gregibus suis, & stabat Anna in porta, uiditq; Ioachim uenientem cum gregibus suis: & accurrens, appensa est de collo eius, dicens: Nunc cognosco, quòd Dominus Deus benedixit mihi uehemēter. Ecce enim, quæ uidua eram, amplius uidua non sum: & quæ eram sterilis, in utero habebō.

Et requieuit Ioachim in domo sua prima die. Crastino autem obtulit dona sua, dicens in seipso: Si Dominus Deus benedixerit mihi, ^a lamina sacerdotis hoc faciet mihi manifestū. Et obtulit

^a Lamina sacerdotis uidetur, quæ in fronte Ponti

tulit dona sua Ioachim, & attendit la-
minæ, seu ephod, aut rationali sacerdo-
tis, quum est admissus ad altare Domi-
ni: & non uidit peccatum in seipso. Et
dixit Ioachim: Nunc noui, quod Do-
minus est propitiatus mihi, & remisit
mihi omnia peccata mea. Et descendit
à domo Domini iustificatus, & uenit
in domum suam.

ficis nomen
תתן
prætulit. De
Ephod &
לויים in
Exodo, & a-
libi multa.

Concepit itaq; Anna, & completi
sunt illi menses sex. Mense autē nono
peperit Anna, et dixit obstetrici: Quid
peperit? Ipsa autem dixit, Fœminam.
Et dixit Anna: Magnificata est anima
mea in hora ista. & reclinauit eam.

Non asse-
rit hæc nar-
ratio, Ma-
riam con-
ceptam si-
ne coniun-
ctione legi-
tima parē-
tum: ut fa-
tui opinan-
tur, teste
Antonino
etiam.

Impletis autem diebus, ^b diuisa est
Anna, et dabat ubera natę, & nomina-
uit nomen eius Mariam.

De die autem in diem roborabatur
puella. Quum uerò facta est sex mensi-
um, deposuit eam mater eius humi: ut
experiretur illā, si erecta staret. Septem
gressus fecit ambulando, & uenit in si-
num matris suæ.

^b A thoro
cōiugali per
dies purifica-
tionis separa-
ta. Postel.

Et dixit Anna: **Viuit Dominus De-**
us

us meus, quia non ambulabis super terram, donec te obtulero in templum Domini.

c Ut quicquid prophatum esset, procul remoteretur.

Et fecit sanctificationem in cubili suo: & quicquid est coinquinatum, stergebat ab ea segregare, propter illam. Et uocauit filias Hebraeorum immaculatas, & seducebant eam.

d Potius in alium locum, quam a uia sancta morum. In ablactatione conuiuia exhibuerunt Israelite, ut Abraham. Gen. 21.

Factusque est puellae primus annus. Fecitque magnum conuiuium Ioachim, & uocauit sacerdotum principes et scribas, & totum senatum, & omnem populum Israel. Et obtulit munera ipsis sacerdotum principibus, & benedixerunt illi dicentes: Deus patrum nostrorum benedic huic puellae, & da illi nomen celebratum aeternum in omnibus generationibus. Et dixit totus populus: Amen, fiat. Et obtulerunt illam sacerdotibus, & benedixerunt eam dicentes: Deus altitudinum respice super hanc puellam, & benedic illi benedictione, quae intermissionem non habeat.

* Hymnus qualis Annae matris Samuelis.

Arripuit eam mater sua, & dedit illi uber. Et fecit Anna canticum Domino Deo, dicens: * Cantabo laudem Domino

Domino Deo meo : quia uisitauit me,
& abstulit à me opprobrium inimico-
rum meorum.

Et dedit mihi Dominus Deus fru-
ctū iustitię multiplicē, in cōspectu suo.

Quis annuntiabit filijs Reuben,
quòd Anna lactet? Audite, audite duo
decim tribus Israel, quia Anna lactat.

Et reclinauit eam in loco sanctifica-
tionis suę, & exiuit, & ministrabat ip-
sis. Completo autem conuiuio, disces-
sere lætabundi, & posuerunt illi no-
men * Mariam.

Quia nomen eius non obliterabi-
tur in æternū. Et glorificauerunt Deū
Israel. Puellę autem apponebantur mē-
ses eius. Facta autem biennij puella,
dixit Ioachim Annę uxori suę : Intro-
ducamus eam in templum Dei, ut red-
damus uotum nostrum, quod promi-
simus: ne forsan à nobis auferat Deus,
succenseat ue in nos.

Et dixit Anna : Expectemus tertiū
annū, ne forsan requirat puella patrē et
matrē, Et dixit Ioachim: Expectemus.

Et facta

* *Maria,*
nomē pro-
phetissę so-
roris Mo-
sis. Sonat
autem a-
maritudi-
nē : quam
experta
est uirgo
mater, iu-
xta dictum
Symeonis.

Et facta est triennis puella. Et dixit
Ioachim: Vocate puellas Hebræorum
immaculatas, & accipiant singillatim
lampades, & sint accensæ, nec conuer-
tatur puella in posteriora, & abduca-
tur mens eius ex templo Dei. Et fece-
runt sic, donec ingressæ sunt templum.

Et recepit eam princeps sacerdo-
tum, & osculatus est eam, & dixit: Ma-
riam, magnificauit Dominus nomen
tuum in cunctis generationibus: & in
ultimis diebus manifestabit Domi-
nus in te precium redemptionis suæ
filijs Israel.

Et cōstituit illam super tertium gra-
dū altaris, & immisit Dominus Deus
gratiam super ipsam, exultabatq; sub-
siliendo pedibus suis. Et dilexit eam to-
ta domus Israel.

Et descenderunt parentes eius, ad-
mirantes, & laudantes Deum, quia nō
est conuersa puella erga illos.

Erat autem Mariā instar columbæ
educata in templo Domini, et^b accipie-
bat cibum de manu angeli,

^a Virginum
gestamen,
symbolicum,
sine supersti-
tione ethni-
corum, uel in
optentium
Christiano-
rum. Parabo-
la x. uirgini-
bus etiam lā-
pades attri-
buit. Vt circa
tabernaculū
fuerunt foemi-
næ ueluti dia-
conissæ, ita il-
lo tempore,
&c. uelut An-
na prophe-
tissa, Luc. 2.

bat Christo
seruierunt
angeli, &
multis electis multifariam ministrarunt,

Duode-

Duodecim autem annorum facta,
 in templo Domini concilium sacerdo-
 tum factum est, dicentium: Ecce Ma-
 riā facta est annorū^c decem in templo
 Domini: quid faciemus illi, ne forsan
 maculetur, sanctificatio Domini Dei
 nostri: Et dixere sacerdotes principi sa-
 cerdotum: Tu sta ad altare Domini, &
 ora pro ea: & quicquid manifestauerit
 Deus, hoc faciemus. Intrauitq; prin-
 ceps sacerdotum, accepto dodecaco-
 done, in sancta sanctorū: et orauit pro
 ea. Et ecce angelus Domini adstitit, di-
 cēs ipsi Zachariæ: Zachariā exi, & cō-
 uoca uidos populi, & adferant lingu-
 li uirgā: & cui ostēderit Deus signum,
 huius erit uxor in custodiam.

^c In templo
 quidem. Nā
 tertio ætatis
 anno intro-
 ducta fuit.

Dodac. a nu-
 mero duode-
 nario nomen
 habet, oratu-
 lum uel ratio-
 nale, in quo
 12. lapides
 inscripti, no-
 mina 12. tri-
 buum.

Exiuerunt autē præcones per uni-
 uersam regionem Iudææ: & sonuit tu-
 ba Domini, & occurrerunt uniuersi.
 Ioseph autem abiecta securi, exiit ob-
 uiam illis. Congregatiq; abierunt ad
 summum sacerdotem, acceptis uirgis.
 Ab ipsis itaq; accipiēs uirgas, intrauit
 in templum, & orauit. Completaq; o-
 ratione,

Sortibus
 desponsa
 Mariam.
 Epipha-
 nius pau-
 lo aliter
 scripsit.

ratione accepit uirgas, & exiuit. Reddidit itaque singulis eorum, et signum in illis nō apparuit. Ultimā autem uirgā accepit Ioseph: & ecce columba exiit de uirga, & uolauit in caput Ioseph. Et dixit sacerdos Iosepho: Tu es sorte diuina electus, ut accipias uirginē Domini in custodiā apud te. Et contradixit Ioseph, dicens: Filios habeo, & sum senex, ipsa autem est iuuenula. Vnde timeo, ne fortē ridiculus siā filijs Israel. Dixit autē summus sacerdos Iosepho: Timeas Dominum Deum tuum: & recordare, quanta fecit Deus. Erant Dathan, & Abirom, & Coreh: quomodo aperta est terra, & deuorauit eos propter contradictionem suam: Nunc ergo time Deum Ioseph, ne fortē & ista sint in domo tua. Territus Ioseph, illā accepit, & dixit illi: Mariam, ecce ego te accipio de templo Domini, & derelinquam te domi, & uadam ad exercēdum meam œeodomicam fabrilem uerterem artem, & redibo ad te. Et Dominus custodiat te in omnibus diebus.

Factum

Factum est autem concilium sacerdotum dicentium: Faciamus uelum, seu operimentum pro templo Domini. Et dixit princeps sacerdotum: Vocate mihi uirgines immaculatas de tribu Dauid. Abeuntes itaq; & disquirentes inuenere septem uirgines: & meminit princeps sacerdotum ipsius Mariam, quod ipsa esset de tribu Dauid, & immaculata erat ante Deum. Et dixit princeps sacerdotum: Sortiamini mihi, quarum nebit aureum filum, * amianthum, & byssum, & sericum, & iacynthum, et coccinum, & ueram purpuram. Et ipsi Mariam contigit uera purpura & coccinus: & acceptis illis abiit in domum suam.

In illo autem tempore siluit Zacharias, & factus est pro illo Samuel. Vespere ad te uero, o Maria, locutus est Zacharias.

Dauidis soboles Mariam.

* Haud scio an legi debeat *at qui uisus, id est, non coinquinatium. Et hyacinthum pro iacynthum.*

De hoc silentio, Lucæ 1.

Mariam accepta purpura & cocco silauit. Et accepta hydria, exiit haurire aquam. Et ecce uox dicens illi: Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

Nuncium angelicum de filio dei nascituro. Matth. 1.

c a

Circum. Luc. 1.

Circumspiciebat autem Maria in dextra & sinistra, ut sciret, unde nam ista uox facta esset. Et tremefacta intrauit in domum suam, & deposuit hydriam. Et accepta purpura, sedit super sedem suam, ut operaretur. Et ecce angelus Domini adstitit in conspectu eius, dicens: Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud uniuersorū Dominum, & concipies ex uerbo sancto ipso.

Et audiens Maria, cogitando disciptabat apud se: Si concipiam à Deo, et pariam, ut generat quæuis mulier. Et dixit angelus Domini: Non sic, ô Mariam. Virtus enim Dei obumbrabit tibi: ideo & quod nascetur ex te sanctus, uocabitur filius Dei. Et uocabis nomē eius Iesum. Ipse enim faciet saluum populum suum à peccatis eorum.

Et dixit Mariam: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Et confecta purpura, & cocco, adtulit ad sacerdotem, & benedixit illi, & ait: O Mariam, magnificatum est nomen tuū, & eris benedicta in uniuersa terra.

Concepta

Concepta autem exultatione, Maria abiit ad Elisabath cognatã suam, et *Luc. 1.*
pulsauit ad portam eius.

Et audiens Elisabath, proiecto coc-
cino, accurrit ad portam, & aperuit illi,
& ait: Et unde hoc mihi, ut ueniat ma-
ter Domini mei ad me? Quod enim in
me est, exiit, & benedixit tibi.

Latebant autem ipsam Mariam illa
mysteria, quæ locutus fuerat illi archã-
gelus Gabriel.

Et intuens in cœlum, dixit: Quæ *Sicut etiã*
nam sum ego, ut omnes generationes *miratur su*
me ita beatam dicant? Et trãsegit men- *per his quæ*
ses tres apud Elisabath. *dicebantur*
de filio Ie-

De die autem in diem uenter eius
intumescebat. Et timore percussa Ma-
ria, abiit in domum suam, et occultauit
se à filijs Israel. Erat autẽ annorum sex-
decim, quando hæc fiebant.

Facto autẽ illi sexto mense, ecce uenit *Lucta Iose*
Ioseph à suis œcodomijs, & intrãs in *phi, Mat. 1.*
domum suam, uidit eam grauidam. Et
demissa facie sua, proiecit seipsum in
terram, & planxit uehemẽter, dicens:

Qua'nam facie intuebor Dominum
 Deum? Quid autē orabo pro hac pu-
 ella? Quia uirginem accepi ex templo
 Domini Dei, & non custodiui. Quis
 mihi imposuit? Quis hoc mali fecit in
 domo mea, & uitiauit uirginem? Non
 ne in me est recapitulatione consum-
 mata historia Adami? Quoniam in ho-
 ra gloriæ eius intrauit serpens, & inue-
 nit Euam solam, et decepit eam. Sic sic
 reuera mihi cōtiguit. Et surrexit Ioseph
 de sacro, & accepta Mariam, dixit illi:
 O' quæ tantæ curæ Deo eras, cur hoc
 fecisti? & oblita es Domini Dei tui, tu
 quæ es educata in sancto sanctorum?
 Quid deiecisti animam tuam? quæ ci-
 bum de manu angelorū capiebas, cur
 hoc fecisti? Ipsa autem flebat amarissi-
 mē, dicens: Munda sum, & uirum non
 cognoui. Dixit autē illi Ioseph: Et un-
 de nam est ergo, quod in utero habes?
 Viuit Dominus Deus meus, quod
 non scio, unde hoc mihi est.

Et stupefactus est Ioseph, & persiste-
 bat cogitans: Quid de ea faciam? Et di-
 xit Ioseph

xit Ioseph: Si illius abscondam peccatum, inueniar reus in lege Domini: si ipsam traducam, & propalem filijs Israel, timeo ne parum iustum sit, & inueniar tradens sanguinem innocentem in iudicium mortis. Quid igitur de illa faciam? Equidem clam illam relinq̄am. Et occupauit eum nox. Et ecce angelus Domini apparet illi in somnis, dicens: Ne timeas hanc puellam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est: & uocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum, a peccatis eorum. Surrexit itaq; Ioseph a somno, & glorificauit Deum Israel, qui dedit illi gratiam, & custodiuit eam. Venit autem Annas scriba ad Ioseph, & ait illi:

Quare non adfuiisti synodo? Et ait illi Ioseph: Fessus eram de uia, & quieui prima die. Et conuersus scriba, uidit Mariam grauidam: abiitq; currens ad sacerdotem, & ait illi: Ioseph, cui testi- *siquidem*
moniū præbes, uehementer peccauit. *Mesias e-*
Aitq; sacerdos: Quid hoc? Et ait illi: *rat tunc in*
Virginem,

omniū expectatiōe, lege cautum fuit, ut quæcūq; foemina e tribu Iuda peperisset, aut ferret uterum, ad principes referretur: ut Postellus etiam ex Iudeorum libris annotauit.

* Mariam & Ioseph in iudiciū producuntur ob partum.

Virginem, quā acceperat ex tēplo Domini, foedauit, & furatus est eius nuptias, & non indicauit filijs Israel. Et respondens princeps sacerdotum, ait: Ioseph hoc fecit? Et ait Annas scriba: Mitte ministros, & inuenient ipsam grauidam.

Et abiere ministri, & inuenerunt, sicut dixit illis. * & adduxere illam & Ioseph in iudiciū, et dixit sacerdos: Mariam, quid hoc fecisti? & cur deiecisti animam tuam, quæ es educata in sancto sanctorum, quæ ex angeli manu cibum sumpsisti, & audiuisti mysteria ipsius, & exultasti in conspectu eius? Quid hoc fecisti? Ipsa autem flebat amare, dicens: Viuit Dominus Deus meus, quia munda sum in conspectu Domini, & uirum non cognosco. Et dixit sacerdos ad Ioseph: Quid hoc fecisti? Dixitq; Ioseph: Viuit Dominus Deus, & uiuit Christus eius, quia purus sum ab ipsa. Et dixit sacerdos: Ne dicas falsum testimonium, sed dicito uerum. Suffuratus es nuptias eius, & non

& non manifestasti filijs Israel, & non inclinasti caput tuum sub omnipotentis manu, ut benediceretur semē tuum. Et rursus dixit sacerdos: Restitue uirginem, quam accepisti à templo Domini. Et perfundebatur lachrymis Ioseph, & dixit sacerdos: Potabo uos a qua redargutionis Domini, & manifestabitur peccatum uestrū in oculis uestris. Et accepta aqua, sacerdos potauit Iosephum, & misit eum ad montana, & redijt sanus. Potauit & Mariam ipsam, & misit eam etiam ad montana, & redijt incolumis. Et miratus est totus populus, quod peccatum non sit manifestatū in ipsis. Et dixit sacerdos: Deus nō manifestauit peccatū uestrū, nec ego iudico uos. Et absoluit eos.

De aquis redargutionis, & iudicio suspectæ de adultério, Nū. 5.

Accepta itaq; Mariam Ioseph, abiit in domum suam gaudens, & glorificans Deum Israel.

Factum est autem decretum ab Augusto Cesare, ut describerētur omnes, qui erant in Bethlehem.

Et dixit Ioseph: Ego describī curabo filios

bo filios meos. De hac autem puella quid faciã? Quomodo illam inscribã? Vxorem ipsam inscribã? Atqui uxor mea non est. Ipsam enim in conseruationẽ accipi, ex templo Domini. Nonne filiam? Sed nouerunt omnes filij Israel, quòd non est mihi filia. Quid de hac faciã? Equidẽ in ipsa die Domini faciã, sicut uoluerit Dominus. Et strauit Ioseph asinam, & fecit eam conscendere super asinam.

^a Qui fratres Iesu dicitur, Marc. 6. Iacobus Alphæi filius, qui maior. Filij Ioseph, sed ex alia matre.

^a Iacobus autem & Symon sequebãtur à milibus tribus.

Duo populi separati in Christo, alter amplifrens eum, alter respiciens. Quos gemini Rebecæ etiam figurarunt.

Et conuersus Ioseph, uidit eam mœstam, & dixit in seipso: Forsan quod in ea est, ipsam contristat. Et rursus conuersus Ioseph, uidit eam ridentem, & dixit illi: O Maria, Quid hoc rei tibi est, quòd faciẽ tuam uideo quandoq; hilarem, quandoq; mœstam? Et dixit Mariam Iosepho: Quoniam * duos populos uideo in oculis meis: unum quidem flentem & gemebundum, alium autem exultantem & ridentem.

Et uenit media in uia, & dixit illi Mariam:

Mariam: Depone me ab asina, quia quod in me est, me urget, ut progrediatur. Et deposuit eam ab asina, & dixit illi: Vbi te inducam, & tegam pudenda: quia locus desertus est.

Et inueniens ibi * speluncam, intro- duxit eam, & præfecit illi filium suum. Et exiens perquirebat obstetricem in regione Bethlehem.

Cum autem obambulare Joseph, uideret polū cœlum uēstantem, & aerem obterrentem, & uolatilia in medio cursu cessantia: & aspiciens in terram, scapham cibariam positam uideret, & operatores recumbentes, quorum manus in scapha erant, & mandentes non mandebant: & qui manus attollebant, nil capiebant: & qui offerebant ori suo, nil afferebant: sed omnium facies erant intētæ sursum. Et ecce oues erant dispersæ, nec progrediebantur, sed stabant. Et eleuans pastor manum, ut percuteret eas cū uirga, manus eius stabat sursum: & aspiciens in torrentē fluminis, uidit ora hircorū imminentia quidem aquæ,

Positus est in ruinam & resurrectionem multorum.

* Eam sitam esse ad ortum oppidi Bethlehē, testatur Postellus.

Prodigium oblatū Josepho, nascēte Christo, representās perturbationē mundi non agnoscentis, neque recipientis seruatorē.

Plenior constructio, e' euāte pastore manum.

aquæ, sed non potantia: sed omnia sub momento ab ipso cursu erant impulsa.

Et ecce mulier descendens à montanis,

ait illi: Tibi dico ô homo, quò uadis?

Et ait: Obstetricem quero Hebræam.

Et dixit illi: Ex Israel es tu? Aitq̄ illi:

Sic. Illa aut̄ dixit: Et quæ est, quæ parit in

spelunca? Et ait illi: Quæ mihi est despõ

sata. Et ait illi: Nonne est uxor tua? Di

xitq̄ Ioseph: * Nõ est mea uxor, sed est

Mariam, educata in templo Domini:

et habet conceptum ex spiritu sancto.

Dixitq̄ illi obstetrix: Hõc ne uerũ est?

Dixit ei: Veni, & uide.

Et abiit obstetrix cum ipso. Et stetit

in conspectu speluncæ: et ecce nubes

lucida obũbrabat speluncam. & dixit

obstetrix: Magnificata est anima mea

hodie, quia uiderũt oculi mei stupẽda.

Repentẽ autẽ fuit nubes in spelun-

ca, & lux magna, ita ut oculi nostri non

ferrent. Paulatim uerò lux sese subdu-

xit, quousq̄ uisus est infans, & accipie-

bat ubera ab ipsius matre Mariam.

Et clamauit obstetrix, & ait: Ma-

gna mi-

* Negat u-
xorem esse
Mariã, ex
qua uideli-
cet ipse pro
creare uo-
luerit sobo-
lem: non
aut̄ coniu-
gẽ despon-
sam.

Ortus Mes-
sias per ange-
los pastoris
bus indica-
tus, etiã pro
digijs abys
illustratur.
Quid enim
magis admi-
randum, aut
ad salutem
necessariũ,

gna mihi hodie dies est, quia uidi hoc quam Dei fili
 spectaculum magnum. Exiitque obstre-
 trix ex spelunca, & obuiauit illi Salome-
 nem factu ex
 me. & dixit obstetrix ipsi Salomæ: Ma-
 gnū tibi spectaculum habeo narrare. *spiritu san-
 cto, & uirgē
 ne matre?*

Virgo genuit, quem non capit natura
 ipsius: & uirgo manet uirgo. Dixitque
 Salome: Viuit Dominus Deus meus,
 nisi scrutata fuero naturam eius, non *incredulitas
 feminae
 alioquin pi-
 æ, non abo-
 similis Tho-
 mæ incredu-
 litati. Quæ
 dum pœna
 inflicta es
 mendatur,
 omnes homi-
 nes admo-
 net ueritatē
 recipere.*

Et ingrediens obstetrix, dixit ipsi
 Mariæ: Reclina teipsam. magnum e-
 nim tibi certamen incumbit. Quum au-
 tē in ipso loco palpauit eam Salome, e-
 gressa est dicens: Væ mihi impiæ, &
 perfidæ: quoniam tentauī Deum uiuē
 tem. Et ecce manus mea igne ardens,
 cadit à me. Et flexit genua ad Deum, et
 ait: Deus patrum nostrorum memen-
 to mei, quoniam semen Abrahami, &
 Isaac, & Iacob sum. Et ne traducas me
 apud filios Israel, sed redde me paupe-
 ribus. Tu enim nosti Domine, quòd in
 nomine tuo omnes curas & operatio-
 nes meas complebam, & mercedem
 abs te

abs te recipiebam. Et angelus Domini adstitit, dicens ad eam: Salome Salome, audiuit te Dominus. Offer manū tuam puero, & gesta illum. erit enim tibi salus, & gaudium. Et accessit Salome, & gestauit eum, dicens: Adorabo ipsum, quia rex magnus natus est in Israel. Et gestato puero, repētē sanata est Salome, & exiit ē spelunca, iustificata. Et ecce uox ad eam dicens: Ne annuncies, quæ uidisti magna, donec ingrediatur puer in Ierusalem.

*Magorum
adoratio,
confitenti-
um Chri-
stum:
Matth. 2.*

Et ecce Ioseph paratus est exire in Iudæam. Et tumultus magnus factus est in Bethlehē. Inde enim uenere magi, dicentes: Vbi est, qui natus est rex Iudæorum?

Vidimus enim stellam eius in oriente, & uenimus adorare ipsum. Et audiens Herodes, turbatus est: & misit ministros ad magos. Et accersiuit summos sacerdotes, & interrogabat eos, dicens: Quomodo scribitur de Christo: ubi nascitur? Dicunt illi: In Bethlehē Iudæ. sic enim scriptum est. Et dimisit eos.

misit eos. Et interrogauit magos, dicens ipsis: Quod nam uidistis signum de rege genito? Dicitur mihi. Et dixerunt illi magi: Stella eius nata est magna, & illuxit super stellas coeli, ita ut hebetarit eas usque adeo, ut non uideretur. Et sic nouimus, quod natus est rex magnus ipsi Israeli: & uenimus adorare eum.

Herodes autem dixit: Ite, & perquirite. Et si inueneritis, renunciate mihi, ut ego ueniens adorem eum. Et exierunt magi. Et ecce stella, quam uiderant in oriente, conducebat, quousque intrauit in speluncam, & stetit super caput speluncae. Et uiderunt magi puerum cum Maria matre eius, & adorauerunt eum. Extrahentesque dona de suis marsupijs, dederunt illi aurum, thus, & myrrham. Et responso accepto ab angelo, ne redirent ad Herodem, per aliam uiam reuersi sunt in regionem suam. Videns autem Herodes, quod illusus esset a magis, iratus misit illuc homicidas, occidere omnes pueros, qui erant in Bethlehem, a biennio, & infra.

Et audi-

Et audiens Mariam, quòd occiderentur pueri, timore perculsa accepit puerum, & fascijs obuolutum, ipsum reclinauit in præsepio bouum.

Fuga seruatus Ioã. Baptista.

Elisabeth autem audiens, quòd Iohannes requireretur, conscendit in montana, & circumspectabat, ubi eum absconderet, & non erat locus absconsonis: & gemens Elisabeth, uoce magna dixit: O mons Dei, recipe matrē cum filio. nec enim poterat ascendere Elisabeth. Et repētē diuisus est mons, & illā recepit. Illuxit autem illis lux. Angelus enim Domini erat cum illis, custodiens illos.

Zacharie mors inter templū & altare. De quo Postellus autumat Dominum loqui, 23. Matthæi. Alij tamē

Herodes autem quærebat Iohannem. Et misit ministros ad Zachariam patrem eius, dicens: Vbi abscondisti filium tuum? Ipse autem respondit, dicens: Ego sum sacerdos ministrans Deo, & adisto templo Domini. Non noui ubi est filius meus. Et abiere ministri, & renunciarunt ista Herodi. Et iratus dixit: Filius eius est regnaturus super Israel, Et misit rursus ad Zachariam,

riam, dicens: Dic uerum, ubi est filius tuus? An nescis, quòd sanguis tuus sub manu mea est? Et iuere ministri, & denunciarunt talia ipsi Zachariæ. Dixit autem: Testis est Deus, quòd nescio, ubi est filius meus. Tu si uis, funde sanguinem meum. Spiritum enim Deus recipiet: quia sanguinem innocentem fundis. In templi Dei uestibulis, circa interseptum, Zachariæ est occisus.

Et abierunt sacerdotes ad horam salutationis. Et secundum cõsuetudinem, non obuiauit illis Zachariæ benedictio. Et cessarunt sacerdotes salutare illum, & benedicere altissimo. Tardate autem illo, timebant intrare. Unus autem eorum audens intrauit, & renunciauit sacerdotibus, quia Zachariæ est occisus. Et audientes, audentesque ingressi sunt, & uiderunt factum, & laquearia templi ululantia, & ipsa erant fissa à summo usque deorsum. Corpus autem eius non est inuentum, sed sanguis eius in templi uestibulis factus erat instar lapidis. Et tremefacti exierunt,

& annunciauere populo, quòd Zacharias esset occisus. Et audierunt tribus populi, & luxerunt ipsum, & plaxere tres dies, & tres noctes.

Simeon iustus pontifex.

Post tres autem dies conciliū fecere sacerdotes, quem pro illo substituerent. Et uenit fors super Symeon. Ille enim oraculo fuerat certificatus à spiritu sancto, quòd non uideret mortem, nisi uideret Christum in carne.

Ego autem Iacobus, qui & historiam scripsi, tumultu facto in Ierusalē, quem quidem suscitauit Herodes, subdixi me ipsum in desertum, quousque sedatus est tumultus in Ierusalē. Glorifico autem Deum, qui dedit mihi hoc munus, ut scriberem historiam hanc. Sit autem gratia cum his, qui timent Dominum nostrum Iesum Christum: cui gloria & fortitudo, cum æterno patre, & bono uiuificoque spiritu sancto, nunc & semper, & in secula seculorum: Amen.

E V A N G E L I U M

EVANGELIUM SE-
CVNDVM MARCVM.

ECENTIOR quidem inter-
stinctio Bibliorum distribuit Mar-
cum in XVI. Capita: rursumq;
capita per literas plures, aut pau-
ciores, proinde ut caput ipsum ex-
tentum est. Sed antiquior, quæ in codice peruetu-
sto, quo sum usus, ponitur, distribuit in XLVI.
capita, & uersus M D C C. Quæ capita non pi-
gebit huc transcribere: & in margine sacre histo-
ria, notas numerorum apponere.

- 1 De baptismo Iohannis: de Domino Iesu ba-
ptizato: de eius iciunio in deserto.
- 2 De prædicatione Domini Iesu: de apostolo-
rum uocatione: & de homine ab immundo spi-
ritu liberato.
- 3 De socru Petri febribus relaxata: de his, qui
a uarijs languoribus saluati sunt.
- 4 De prædicatione Domini in deserto: de mun-
datione leprosi.
- 5 De paralytico sanato, per tectum summisso.
- 6 De Iacobo Alphæi ad apostolatam uocato:
de discipulorum Iohannis & pharisæorum di-
sceptatione.
- 7 De discipulis sabbatho spicas uellentibus.
- 8 De hominis manu arida, sanitati restituta.

- 9 De populorum conuentu, & infirmorum curatione: de duodecim apostolorum nominibus.
- 10 De Iudeorum blasphemia: & de matre Domini, uel fratribus.
- 11 Parabola seminantis, & seminũ diuersorum.
- 12 De hominis seminantis semen, & metentis, & grani sinapis similitudine.
- 13 De discipulorum in mari periculo.
- 14 De homine à demonum legione liberato.
- 15 De filia archisynagogi: & de hæmorrhosa muliere.
- 16 Dominus ait, Propheta honorem in sua patria non habet.
- 17 De discipulis, ad prædicandum à Domino missis.
- 18 De obtruncatione Ioannis.
- 19 De Apostolorum refectio: & de quinque panibus, piscibusq; duobus.
- 20 Dominum super aquas discipulis aduenisse.
- 21 Questio manuum illotarum, Dominiq; responsio.
- 22 De Syrophœniis mulieris filia à demonio liberata.
- 23 De surdo, à Domino, mutoq; sanato.
- 24 De septem panibus: cauendumq; à Pharisæorum fermento.
- 25 De ceco inluminato.

- 16 *Quem, Dominum, prophetam homines æstima-*
rent.
- 27 *De transfiguratione Domini in monte: & à*
dæmonio cuiusdam filio liberato.
- 28 *De sua passione Dominus, resurrectioneque;*
apostolis antedicit.
- 29 *Si liceat uxorem dimittere, Dominus inter-*
rogatus.
- 30 *Et quia diues difficile saluabitur.*
- 31 *Suam secundo Dominus discipulis indicat pas-*
sionem, petitionemque; filiorum Zebedæi.
- 32 *De cæco nomine Bartimæo.*
- 33 *De pullo asinæ Domino adducto.*
- 34 *De fico aræti: uendentes, ementesque; tēplo aræti.*
- 35 *In qua potestate hæc Dominus saceret, à sa-*
cerdotibus arguitur: Domini uero responsio.
- 36 *De parabola uinæ locatæ cultoribus.*
- 37 *De interrogatione Phariseorum, si licet cen-*
sus Cæsari dari, responsio uera Domini.
- 38 *De septem fratrib. unâ habentibus mulierē:*
& alterius interrogatione, quod esset primum
mandatum in lege.
- 39 *Interrogatio Domini, quomodo scribæ dicāt*
Christum filium esse Dauid.
- 40 *De muliere duo minuta in Dei donaria ia-*
ctante.
- 41 *De templi destructione.*

- 42 De signis nouissimi temporis.
- 43 De muliere effundente unguentum Domini capiti: & Iudæ traditione.
- 44 De Domini cæna, & cætera, quæ in ea acta sunt: de Domini oratione: de traditione, Iudeorumq; inlusionc.
- 45 De passione Domini, & ijs quæ in ea gesta sunt.
- 46 De resurrectione Domini: et ubi Mariæ uel discipulis apparuit.

Porro in collectancis Suida legitur, Marcum Euangelistam habere titulos XXXXVIII. Capita uerò XXXVI. Quanquam in grecis Euangelistarũ codicibus, uelut in Theophylacti codice, reperiuntur capita LXVI. ut suspicio sit, in Suida notas numerorum esse deprauatas, & scriptum $\chi\sigma$ pro $\xi\sigma$. Ea capita etiã Latine expressi, et suis in locis margini inscripsi. Nam sunt indices, qui lectorem minus exercitatum adiuuant. Plura etiam capitula indicat Hieronymi commentarius, in fine dicens: Ducentesimo tricesimo quinto capitulo Marcus signa credentium cum Matthæo & Luca concordans enarrat. Quot etiã capita euangelij secundum Marcum, enumerat Ammonius.

55
 SANCTVM IESV CHRISTE

Euangelium, secundum Marcum.

NITIVM euangeliij IE- A

SV Christi, filij Dei, sicut

scriptum est in Esaia pro-

pheta: Ecce mitto angelū

meum ante faciem tuam,

qui pręparabit uiam tuā ante te. Vox

clamantis in deserto, parate uiam Do-

mini, rectas facite semitas eius. Fuit Io-

annes in deserto baptizans, & prædi-

cans baptismum poenitentię in remis-

sionem peccatorū. Et egrediebatur ad

illum omnis Iudęę regio, & Hieroso-

lymitę uniuersi: & baptizabantur ab

illo in Iordane flumine, confitētes pec-

cata sua. Et erat Ioannes uestitus pilis

cameli, & zona pellicea circa lumbos

eius: & locustas & mel syluestre ede-

bat. & prædicabat, dicēs: Venit fortior

me post me, cuius nō sum dignus, pro-

cumbens soluere corrigiā calceamen-

torum eius. Ego baptizauī uos aqua,

ille uerō baptizabit uos spiritu sancto.

Et factum est, in diebus illis uenit

Cap. 1.
 De Ioanne
 baptizan-
 te dominū
 in Iordane.
 Matth. 3.
 Luc. 3. Ma-
 lach. 3. Esa.
 40. Ioan. 1.
 Matth. 3.

Matth. 3.
 Luc. 3. Io-
 an. 1.

Iesus à Nazareth Galilææ, & baptizatus est à Ioanne in Iordane. Et statim ascēdens de aqua, uidit apertos cœlos, & spiritū sanctū tanquam columbam descendantem & manentē in ipso. Et uox facta est de cœlis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

Matth. 4.

Luce 4.

Et statim spiritus expulit eum in desertum. Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tētabatur à satana, eratq; cum bestijs. Et angeli ministrabant illi.

Cap. 2. De uocatione Petri, Andreæ, et filiorū Zebedæi.

Matth. Lu

cæ, Ioan. 4.

Luce 5.

Postquam autem traditus est Ioannes, uenit Iesus in Galilæam, prædicās euangelium regni dei, & dicens: Quoniam impletum est tempus, & appropinquabit regnum Dei, pœnitēmini, & credite euāgelio. Et præteriēs secus mare Galilææ, uidit Simonem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare: erant enim piscatores. Et dixit eis Iesus: Venite post me, & faciā uos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis retibus, secuti sunt eū. Et progressus inde pusillum, uidit Iacobum Zebedæi

Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, & ipsos in nauî, componentes retia: & statim uocauit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in nauî, cum mercenarijs, secuti sunt eum.

Et ingrediuntur Capharnaum; & statim sabbatis ingressus in synagogā, docebat eos. Et stupebant super doctrina eius. Erat enim docēs eos, quasi potestatem habens, & non sicut scribæ. Et erat in synagoga eorū homo in spiritu immundo, & exclamauit dicens: Quid nobis & tibi Iesu Nazarene: uenisti perdere nos? Scio quòd sis sanctus Dei. Et cōminatus est ei Iesus, dicens: Obmutesce, & exi de homine. Et discerpens eum spiritus immundus, & exclamans uoce magna, exiuit ab eo. Et mirati sunt omnes, ita ut cōquirerēt inter se, dicentes: Quid nam est hoc? Quæ doctrina hæc noua: quia in potestate & spiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ.

Et protinus egredientes de synago

C
Matth. 4.

Luce 4.

Matth. 7.

Luce 4.

De demoniaco.

Cap. 3. De

*Socrus Pe-
tri.*

Matth. 8.

Luce 4:

ga, uenerunt in domū Simonis & An-
dreæ, cum Iacobo & Ioanne. Decūbe-
bat autem socrus Simonis febricitans.
& statim dicunt ei de illa. Et accedens
eleuauit eam, apprehēsa manu eius: &
continuò dimisit eā febris, & ministra-
bat eis. Vespere autē factō, cum occidisset
sol, afferebant ad eum omnes male
habentes, & dæmonia habentes: & e-
rat omnis ciuitas congregata ad ianu-
am. Et curauit multos, qui uexabantur
uarijs languoribus, & dæmonia multa
eijciebat, & non sinebat loqui ea, quia
sciebant eum.

*Cap. 4. De
ijs qui à
uarijs mor-
bis sanati
sunt.*

Et diluculò ualde surgens, egressus
abiijt in desertum locum, ibiç orabat.
Et profecutus est eum Simon, & qui
cū illo erant. Et cum inuenissent eum,
dixerūt ei: Quia omnes querunt te. Et
ait illis: Eamus in proximos uicos & ci-
uitates, ut & ibi prædicem: ad hoc e-
nim ueni. Et erat prædicans in synago-
gis eorum, & in omni Galilæa: & dæ-
monia eijciens.

De lepro-

Et uenit ad eum leprosus, deprecans
eum.

eum. & genu flexo, dixit: Si uis, potes me mundare. Iesus autem miseratus eius, extendit manum suam, & tangens eum, ait illi: Volo, mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est. Et comminatus est ei, & statim eiecit illum, & dicit ei: Vide nemini dixeris, sed uade ostende te principi sacerdotum: & offer pro emundatione tua, quæ præcepit Moyses in testimonium illis. At ille egressus, cœpit prædicare & dif- famare sermonem: ita ut iam non posset manifestè in ciuitatem introire, sed foris in desertis locis esse. & conueniebant ad eum undiq̃.

CAPVT II.

ET iterum intrauit Capharnaum post dies: & auditum est, quod in domo esset: & confestim conuenerunt multi, ita ut nō caperēt, neq̃ ad ianuā. & loquebatur eis uerbū. Et uenerunt ad eum ferētes paralyticum, qui à quatuor portabatur, Et cum non possent offerre

so. Matth. 8

Lucæ 5.

Leuit. 14.

Lucæ 4.

A
Cap. 5. De
paralytico.

Matth. 9.

Lucæ 5.

offerre eum illi præ turba, nudauerunt
 tectum, ubi erat: & patefacientes, sub-
 miserunt grabatum in quo paralyticus
 iacebat. Cum autem uidiſſet Ieſus fidẽ
 illorum, ait paralytico: Fili, dimittun-
 tur tibi peccata tua. Erant autem illic
 quidam de ſcribis ſedentes, & cogitan-
 tes in cordibus ſuis: Quid hic ſic loqui-
 tur: blaſphemat. Quis poteſt dimittere
 peccata, niſi ſolus Deus? Quo ſtatim
 cognito Ieſus ſpiritu ſuo, quia ſic cogi-
 B tarent intra ſe, dixit illis: Quid iſta cogi-
 tatis in cordibus ueſtris: Quid eſt faci-
 lius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi
 peccata: an dicere, Surge, tolle graba-
 tum tuũ, & ambula? Vt autem ſciatis,
 quia poteſtatẽ habet filius hominis in
 terra dimittẽdi peccata, ait paralytico:
 Tibi dico, ſurge, tolle grabatum tuum,
 & uade in domum tuam. Et ſtatim ſur-
 rexit ille, & ſublato grabato abiit co-
 ram omnibus, ita ut admirarentur om-
 nes, & honorificarent Deum, dicen-
 tes, Quia nunquam ſic uidiſimus.
 Et egreſſus eſt ruruſ ad mare, om-
 nis q̄

nisq; turba ueniebat ad eum, & doce- *Iesu cum*
 bat eos. Et cum præteriret, uidit Leui *publicanis*
 Alphæi sedentem ad teloneum, & ait *edente.*
 illi: Sequere me. Et surgens secutus est *Matth. 9.*
 eum. Et factum est, cum accumberet *Lucæ 5.*
 in domo illius, multi publicani & pec- *C*
 catores simul discumbebant cum Iesu,
 & discipulis eius. Erant enim multi,
 qui & sequebantur eum. Et scribæ &
 pharisæi uidentes, quia manducaret cū
 publicanis & peccatoribus, dicebant
 discipulis eius: Quare cum publica-
 nis & peccatoribus manducat & bi-
 bit magister uester? Hoc audito, Iesus
 ait illis. Non necesse habent sani medi-
 co, sed qui male habent. Non enim ue-
 ni uocare iustos, sed peccatores.

Et erant discipuli Ioannis & phari- *1. Timoth. 2.*
 sæorum ieiunantes, & ueniunt, & di- *Matth. 9.*
 cūt illi: Quare discipuli Ioannis & pha- *Luc. 5.*
 risæorum ieiunant, tui autem discipuli
 non ieiunant? Et ait illis Iesus: Nūquid
 possunt filij nuptiarum, quandiu spon-
 sus cum illis est, ieiunare? Quanto tem-
 pore habent secum sponsum, non pos-
 sunt

D sunt ieiunare. Venient autem dies, tū
 auferetur ab eis sponfus, & tunc ieiuna-
 bunt in illis diebus. Nemo assumentū
 panni rudis assuit uestimento ueteri: a-
 lioquin aufert supplementum nouum
 à ueteri, & maior scissura fit. Et nemo
 mittit uinum nouum in utres ueteres:
 alioqui disrumpet uinum utres, & ui-
 num effundetur, & utres peribunt: sed
 uinum nouum in utres nouos mitti
 debet.

Cap. 7. De
 discipulis
 uellentibus
 spicas sab-
 batho.
 Matth. 12.
 Luca 6.
 1. Reg. 21.

Et factum est iterū, cum sabbatis am-
 bularet per sata, & discipuli eius cœpe-
 runt progredi & uellere spicas. Phari-
 sæi autem dicebant ei: Ecce, quid faci-
 unt discipuli tui sabbatis, quod non li-
 cet. Et ait illis: Nunquam legistis, quid
 fecerit Dauid, quando necessitatem
 habuit, & esuriit ipse, & qui cum eo e-
 rant? quomodo introiuit in domum
 Dei, sub Abiathar principe sacerdotū,
 & panes propositionis manducauit:
 quos non licebat manducare, nisi so-
 lis sacerdotibus: & dedit eis, & qui cum
 eo erant. Et dicebat eis: Sabbatū pro-
 pter

pter hominem factum est, & non homo propter sabbatum. Itaq; dominus est filius hominis, etiam sabbati.

CAPVT III.

ET intrauit iterū in synagogā: & erat ibi homo habens manū aridā. Et obseruabant eum, si sabbatis curaret, ut accusarent illum. Et ait homini habenti manū aridam: Surge in medium. Et dicit eis: Si licet sabbatis benefacere, an male? animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit hominī: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi. Exeuntes autem Pharisei statim cum Herodianis, consilium faciebant aduersus eum, quomodo eum perderent.

Et Iesus cū discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa secuta est eū, & ab Hierosolymis, et ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, uene-

Cap. 3. De illo qui manū aridā habuit. Matth. 12. Lucæ 6.

Cap. 9.

B uenerunt ad eum. Et dixit discipulis suis, ut nauicula sibi deseruiret, propter turbam, ne comprimerent eum. Multos enim sanabat: ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent, quotquot habebat plagas. Et spiritus immundi, cum illum uidebant, procidebant ei, & clamabant, dicentes: Tu es filius Dei. Et uehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum.

De apostolorum electione.

Matth. 10.

Luce 6.

Et ascendens in montem, uocauit ad se, quos uoluit ipse, & uenerunt ad eum. Et fecit ut essent duodecim cum illo, & ut mitteret eos predicare. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eijciendi daemonia. Et imposuit Simoni nomen Petrus: & Iacobum Zebedaei, & Ioannem fratrem Iacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, filij tonitruui: & Andream, & Philippum, & Bartholomeum, & Matthaeum, & Thomam, & Iacobum Alphaei, & Thaddaeum, & Simonem Cananaeum, & Iudam Iscariotem, qui & tradidit illum,

Et ue-

Et ueniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim, quoniam in furorem uersus est. Et scribe qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant: quoniam Beelzebub habet, & quia in principe demoniorum eijcit demonia. Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis: quomodo potest satanas satanam eijcere? Et si regnum in se diuidatur, non potest regnum illud stare. Et si domus super semetipsam dispartiat, non potest domus illa stare. Et si satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, & non poterit stare, sed finem habet. Nemo potest uasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget: & tunc domum eius diripiet. Amen dico uobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata & blasphemiae, quibus blasphemauerunt: qui autem blasphemauerit in spiritum sanctum, non habebit remissionem in eternum, sed reus erit eterni

Cap. 10.

Matth. 9.

12. LUC. 11.

D

Matth. 12.

LUC. 12.

e

terni

terni delicti: quoniam dicebant, spiritum immundum habet.

*De matre
et fratrib.*

Matth. 12.

Luce. 8.

Et ueniunt mater eius & fratres, & foris stantes miserunt ad eum, uocantes eum. Et sedebat circa eum turba, & dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui foris querunt te. Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea & fratres mei? Et circumspiciens eos, qui in circuitu eius sedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei. Qui enim fecerit uoluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

CAPVT IIII.

Cap. 11. Parabola de semente.
Matth. 13.
Luce 8.

AET iterum cœpit docere ad mare: & congregata est ad eum turba multa, ita ut in nauim ascendens sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat: & docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua: Audite. Ecce exiit seminans ad seminandum: Et dum seminat, aliud cecidit circa uiam, & uenerunt uolucres, & comederunt illud. Aliud uerò cecidit super petrosa, ubi non habuit terram

terram multam, & statim exortum est,
 quoniam non habebat altitudinem ter-
 ræ: & quando exortus est sol, exarsua-
 uit: & eo quod non haberet radicem,
 exaruit. Et aliud cecidit in spinas: & a-
 scenderunt spinæ, & suffocauerunt il-
 lud, & fructum non dedit. Et aliud ce-
 cidit in terrā bonam, & dabat fructum
 ascendentem & crescentem: & affere-
 bat unum triginta, & unum sexaginta,
 & unum centum. Et dicebat: Qui ha- B
 bet aures audiendi, audiāt. Et cum es-
 set singularis, interrogauerunt eum hi
 qui cum eo erant duodecim, parabolā.
 Et dicebat eis: Vobis datum est scire
 mysteriū regni Dei: illis autem qui fo-
 ris sunt, in parabolis omnia fiunt, ut ui-
 dentes uideant, & non uideant: & au-
 dientes audiant, & non intelligant: ne
 quando conuertantur, & dimittantur
 eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabo-
 lam hanc? & quomodo omnes parabo-
 las cognoscetis? Qui seminat, uerbum
 seminat. Hi autem qui sunt circa uiam,
 ubi seminatur uerbum, & cum audie-
 rint,

Esaiæ 6.

Matth. 13.

Lucæ 8.

Ioan. 12.

Act. 28.

Rom. 11.

rint, confestim uenit satanas, & aufert
 uerbum, quod seminatum est in cordi-
 bus eorum. Et hi sunt similiter, qui su-
 per petrosa seminantur: qui cum audie-
 rint uerbum, statim cum gaudio accipi-
 unt illud, & non habent radicem in se,
 sed temporales sunt: deinde orta tribu-
 latione & persecutione propter uerbum,
 confestim scandalizantur. Et alij sunt,
 qui in spinis seminantur: hi sunt, qui
 uerbum audiunt, & erumnæ seculi, &
 deceptio diuitiarum, & circa reliqua
 concupiscentiæ introeuntes suffocant
 uerbum, & sine fructu efficitur. Et hi
 sunt, qui super terram bonam semina-
 ti sunt: qui audiunt uerbum, & suscipi-
 unt, & fructificant, unum triginta, unum
 sexaginta, & unum centum. Et dicebat
 illis: Nunquid uenit lucerna, ut sub mo-
 dio ponatur, aut sub lecto? Nonne ut
 super candelabrum ponatur? Non est
 enim aliquid absconditum, quod non
 manifestetur: nec factum est occultum, sed
 ut in palam ueniat. Si quis habet au-
 res audiendi, audiat. Et dicebat illis: Vi-
 dete,

Matth. 5.

Luc. 8. &

21. Mat-
thæi 10.

Lucæ 8.

dete, quid audiatis. In qua mēſura men-
 ſi fueritis, remetiatur uobis, & adijcie-
 tur uobis. Qui enim habet, dabitur illi:
 & qui non habet, etiam quod habet,
 auferetur ab eo. Et dicebat: Sic eſt re-
 gnum Dei, quemadmodū ſi homo ia-
 ciat ſementem in terram, & dormiat, &
 exurgat nocte & die, & ſemen germi-
 net, & increſcat, dum nescit ille. Vltro
 enim terra fructificat, primū herbam,
 deinde ſpicam, deinde plenum frumē-
 tum in ſpica. Et cum ex ſe produxerit
 fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam
 adeſt meſſis. Et dicebat: Cui aſſimila-
 bimus regnum Dei? aut cui parabolæ
 comparabimus illud? Sicut granum ſi-
 napis, quod cum ſeminatum fuerit in
 terra, minus eſt omnib. ſeminibus quæ
 ſunt in terra: & cum ſeminatum fuerit,
 aſcendit, & fit maius omnibus oleri-
 bus, & facit ramos magnos, ita ut poſ-
 ſint ſub umbra eius aues cœli habitare.
 Et talibus multis parabolis loqueba-
 tur eis uerbum, prout poterant audi-
 re: ſine parabola autem non loqueba-
 tur eis.

Matth. 7.

13. 25. Luc.

6. Luc. 8.

19.

Cap. 11.

De para-
bola ſemen-
tis.

Matth. 13.

Lucæ 11.

tur eis. seorsum autem discipulis suis
differebat omnia.

Cap. 13.

De incre-
patione a-
quarum.

Matth. 8.

Luce 8.

D Et ait illis in illa die, cum serò esset fa-
ctum: Transeamus contra. Et dimittē-
tes turbam, assument eum, ita ut erat
in nauī: & aliæ naues erant cum illo. Et
facta est procella magna uenti, & flu-
ctus mittebat in nauim, ita ut implere-
tur nauis. Et erat ipse in puppi super
cervical dormiens, & excitant eū, & di-
cunt illi: Magister, non ad te pertinet,
quia perimus. Et exurgens commina-
tus est uento, & dixit mari: Tace, ob-
mutesce. Et cessauit uentus, & facta est
tranquillitas magna. Et ait illis: Quid ti-
midī estis? necdum habetis fidem? Et
timuerunt timore magno, & dicebant
ad alterutrum: Quis putas est iste, quia
& uentus & mare obediunt ei?

CAPVT V.

Cap. 14.

De legio-
ne.

Matth. 8.

Luce 8.

A ET uenerunt trans fretum maris in
regionem Gerasenorū. Et exeun-
ti ei de nauī, statim occurrit de monu-
mentis homo in spiritu immundo, qui
domicilium habebat in monumentis,
& neq̄

& neq̄ catenis iam quisquam poterat
eum ligare. quoniam saepe compedi-
bus & catenis uinctus, dirupisset ca-
tenas, & compedes cōminuisset: & ne-
mo poterat eū domare, & semper die
& nocte in monumentis & in montib.
erat, clamans & concidēs se lapidibus.
Vidēs autem Iesum à longè, cucurrit,
& adorauit eū, & clamās uoce magna
dixit: Quid mihi & tibi Iesu fili Dei
summi? Adiuuro te per Deū, ne me tor-
queas. Dicebat enim illi: Exi spiritus
immunde ab homine isto. Et interroga-
bate eum: Quod tibi nomē est? Et dicit
ei: Legio mihi nomen est, quia multi
sumus. Et deprecabatur eum multum,
ne se expelleret extra regionem. Erat
autem ibi circa montem grex porcorū
magnus, pascens. Et deprecabantur
eum spiritus, dicētes: Mitte nos in por-
cos, ut in eos introeamus. Et concessit
eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus im-
mundi, introierunt in porcos: & ma-
gno impetu grex præcipitatus est in
mare, ad duo milia, & suffocati sunt
e 4 in mari.

in mari. Qui autem pascebant eos, fugerunt, & nunciauerunt in ciuitatem & in agros. Et egressi sunt uidere, quid esset factum: & ueniunt ad Iesum, & uident illum qui à dæmonio uexabatur, sedentem, uestitum, & sanæ mentis, & timuerunt. Et narrauerunt illis, qui uiderant, qualiter factum esset ei, qui dæmonium habuerat: & de porcis. Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum. Cumq; ascenderet nauim, cœpit illum deprecari, qui à dæmonio uexatus fuerat, ut esset cū illo. Iesus autem non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam, ad tuos, & annuncia illis, quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

C Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

Cap. 15.

De filia archisynagogi. Matth.

6. Luca 8.

Et cum transcendisset Iesus in nauim rursus trans fretum, cōuenit turba multa ad eum, & erat circa mare. Et uenit quidam de archisynagogis nomine Iairus, & uidens eum procidit ad pedes eius, &

eius, & deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est: ueni, impone manum tuam super eam, ut salua sit & uiuat. Et abiit cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant illum. Et mulier quę e- *De hamor*
rhousa.
 rat in profluuio sanguinis annis duodecim, & fuerat multa perpeffa à compluribus medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat: cum audisset de Iesu, uenit in turba retro, & tetigit uestimentum eius. dicebat enim: Quia si uel uestimentum eius tetigero, salua ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore, quia sana ta esset à plaga. Et statim Iesus in semet ipso cognoscens uirtutem, quę exierat de illo, conuersus ad turbam aiebat: Quis tetigit uestimenta mea? Et dicebant ei discipuli illius: Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit? Et circumspiciebat uidere eam, quę hoc fecerat. Mulier autem timens & tremens, sciens quid factum esset in
 e s se, ue-

se, uenit, & procidit ante eum, & dixit
 ei omnem ueritatem. Ille autem dixit
 D ei: Filia, fides tua te saluam fecit: uade
 in pace, & esto sana à plaga tua. Ad-
 huc eo loquente, ueniunt ab archisyna-
 gogo, dicentes: Quia filia tua mortua
 est, quid ultra uexas magistrum? Iesus
 autem audito uerbo, quod dicebatur,
 ait archisynagogo: Noli timere: tantū-
 modo crede. Et non admisit quen-
 quam se sequi, nisi Petrum & Iacobum
 & Ioannem fratrem Iacobi. Et in do-
 mum archisynagogi: & uidet tumult-
 um, & flentes, & eiulantes multum.
 Et ingressus ait illis: Quid turbamini,
 & ploratis? puella non est mortua, sed
 dormit. Et irridebant eum. Ipse uerò e-
 iectis omnibus, assumit patrem & ma-
 trem puellæ, & qui secum erant: & in-
 grediuntur, ubi puella erat iacens. Et
 tenens manum puellæ, ait illi: Talitha
 cumi. quod est interpretatum: Puella,
 tibi dico, surge. Et confestim surrexit
 puella, et ambulabat. Erat autem anno
 rum duodecim, Et obstupuerunt stu-
 pore

pore magno. Et præcepit illis uehementer, ut nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.

C A P V T VI.

ET egressus inde, abiit in patriam **A**
 suam, & sequebantur illum discipuli sui. Et factò sabbato, cœpit in synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Unde huic hæc omnia? & quæ est sapientia, quæ data est illi, & uirtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? Nonne iste est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? Nonne & sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. Et dicebat illis Iesus: Quia non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua. Et nõ poterat ibi uirtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manib. curauit: & mirabatur propter incredulitatem eorum. Et circũibat castella in circuitu, docens. Et conuocauit duodecim, & cœpit eos mittere binos, & dabat illis dato,

Cap. 16.

Matth. 23.

Luca 4.

Ioan. 4.

Cap. 17.

De aposto-
lorum man-

Matth. 10. bat illis potestatem spirituum immu-
Luce 9. dorū. Et præcepit eis, ne quid tollerēt

B in uia, nisi uirgam tantum: non peram,
 nō panē, necq; in zona æs, sed calceatos

* *Addunt*
Græci codi-
ces, ut in Ma
thæo legi-
tur: Amē di-
co uobis, tole-
rabilis erit
Sodomis aut
Gomorrhis
in die iudicij,
quàm ciuita
ti huic.

sandalijis: & ne induerentur duab. tuni-
 cis. Et dicebat eis: Quocunq; introieri-
 tis in domum, illic manete, donec exea-
 tis inde. Et quicunq; non receperint

uos, nec audierint uos: exeuntes inde,
 excutite puluerem de pedibus uestris
 in testimonium illis. * Et exeuntes præ-
 dicabant, ut pœnitentiam agerent: &
 dæmonia multa eijciebant, & unge-
 bant oleo multos ægros, & sanabant.

Cap. 12.
De Ioanne
& Hero-
de.
Matth. 14.
Luce 9.

Et audiuit rex Herodes: manifestū
 enim factum est nomen eius, & dice-

bat: Quia Ioannes baptista surrexit
 à mortuis, & propterea uirtutes operā-

tur in illo. alij autē dicebant: Quia He-
 lias est. alij uerò dicebant: Quia pro-

pheta est, quasi unus ex prophetis.

C Quo audito Herodes ait: Quem ego
 decollauī Ioannem, hic à mortuis relur-

rexit. Ipse enim Herodes misit, & te-
 nuit Ioannem, & uinxit eum in carce-

re, pro-

re, propter Herodiadem, uxorem Philippi fratris sui: quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi, & uolebat occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Ioannem, sciens eum uirum iustum & sanctum, & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui coenam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellæ: Pete à me quiduis, & dabo tibi, et iurauit illi: Quia quicquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei. Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis baptistæ. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Ioannis baptistæ. Et contristatus est rex, Propter iusiurandum & pro-

& propter simul recubentes noluit eam
 contristare: sed misso spiculatore, praece-
 pit afferri caput eius in disco, & decol-
 lauit eum in carcere. Et attulit caput e-
 ius in disco, & dedit illud puellae, & pu-
 ella dedit matri suae. Quo audito, disci-
 puli eius uenerunt, & tulerunt corpus
 eius, & posuerunt illud in monumento.

Cap. 19.

De quinque
 panibus &
 duobus pi-
 scibus.

Matth. 14.

Luce 9.

Et conuenientes apostoli ad Iesum,
 renunciauerunt ei omnia, quae egerant,
 & docuerant. Et ait illis: Venite seor-
 sum in desertum locum, & requiesci-
 te pusillum. Erant enim, qui uenie-
 bant & redibant, multi, & nec spacium
 manducandi habebant. Et ascenden-
 tes in nauim, abierunt in desertum locum

seorsum. Et uiderunt eos abeuntes, &
 cognouerunt multi, & pedestres de om-
 nibus ciuitatibus cucurrerunt illuc,
 & preueniunt eos. Et exiens uidit tur-
 bam multam Iesus, & misertus est su-
 per eos, quia erant sicut oves non ha-
 bentes pastorem, & coepit illos docere
 multa. Et cum iam hora multa fieret, ac-
 cesserunt discipuli eius, dicentes: Deser-
 tus est.

Matth. 9.

Matth. 14.

tus est locus hic, & iam hora præterijt: *Luce 9.
Ioan. 6.*
 dimitte illos, ut euntes in proximas uil-
 las & uicos, emāt sibi cibos, quos man-
 ducent. Et respondēs ait illis: Date il-
 lis manducare. Et dixerūt ei: Euntes e-
 mamus ducētis denarijs panes, & dabi-
 mus eis manducare. Et dicit eis: Quot
 panes habetis: ite, & uidete. Et cum co-
 gnouissent, dicūt: Quinq; , & duos pi-
 sces. Et præcepit illis, ut accūbere face-
 rent omnes secundū cōtubernia super
 uiride scœnū. Et discubuerūt in partes:
 per centenos & quinquagenos. Et ac-
 ceptis quinq; panibus & duobus pisci-
 bus, intuēs in cœlum benedixit, & fre-
 git panes, & dedit discipulis suis, ut po-
 nerēt ante eos: & duos pisces diuisit o-
 mnib. Et manducauerūt omnes, & sa-
 turati sunt. Et sustulerunt reliquias fra-
 gmentorum duodecim cophinos ple-
 nos, & de piscibus. Erant aut, qui man-
 ducauerunt, quinq; milia uirorum.

Et statim coegit discipulos suos *Cap. 20.
Matth. 14.
Ioan. 6.*
 ascendere nauim; ut præcederent e-
 um trans fretum ad Bethsaidam, dum
 ipse

ipse dimitteret populum.

De ambulatione super aquis.

Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare. Et cum serò esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra. Et

Guidens eos laborantes in remigando (erat enim uentus contrarius eis) & circa quartam uigiliam noctis, uenit ad eos ambulans super mare, & uolebat præterire eos. At illi ut uiderunt eum ambulantem super mare, putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt. Omnes enim uiderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dicit eis: Confidite, ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit uentus. Et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

Matth. 14.

Et cum transfretassent, peruenerunt in terram Genesareth, & applicuerunt. Cumque egressi essent de nauis, continuo cognouerunt eum. Et percurrentes uniuersam regionem illam, coeperunt in grabatis eos, qui se male habebant, circumfer-

cunferre, ubi audiebant eum esse. Et quocumq; introibat in uicos, uel in uillas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut uel fimbriã uestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebãt.

CAPVT VII.

ET conueniunt ad eum pharisei, &

quidam de scribis, uenientes ab Hierosolymis. Et cum uidissent quosdam ex discipulis eius, cõmunibus manibus, id est, non lotis manducare panes, uituperauerunt. Pharisei enim & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non manducant, tenentes traditiones seniorum: et à foro, nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum, & urceorum, & aramentorũ, & lectorum. Et interrogabant eum pharisei & scribæ: Quare discipuli tui non

ambulant iuxta traditionẽ seniorum, sed cõmunibus manibus manducãt panem? At ille respondens, dixit eis: Bene prophetauit Esaias de uobis hy-

f pocritis, 29.

A

Cap. 27.

D: discipulis comedentibus illotis manibus.

Matth. 15.

B

De transgressione diuini mandati. Esa.

procritis, sicut scriptum est: Populus hinc labijs me honorat, cor autem eorum longe est a me: in uanum autem me colunt, docentes doctrinas & precepta hominum. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptismata urceorū & calicum, & alia similia his facitis multa. Et dicebat illis: Bene irritum fecistis preceptum Dei, ut traditionem uestram seruetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam: & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban, quod est donum, quodcumque ex me tibi profuerit: & ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo, aut matri, rescindentes uerbum Dei per traditionem uestram, quam tradidistis. Et similia huiusmodi multa facitis.

C Et aduocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite. Nihil est extra hominem, introrsus in eum, quod possit eum coinquinare: sed quae

Exo. 20.

Deut. 5.

Eph. 6.

Exo. 21.

Leui. 20.

Prouerb.

20.

Matth. 15.

sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et cum introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic & uos imprudentes estis? Non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare: quia non intrat in cor eius, sed in uentrem uadit, et in secessum exit, purgans omnes escas? Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominẽ. Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adultèria, fornicationes, homicidia, furta, auaritia, nequitie, dolus, impudicitie, oculi malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.

Et inde surgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingressus domum, neminem uoluit scire, & non potuit latere. Mulier enim statim, ut audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum,

Cap. 22.

De Syro-
phœnissa.

Matth. 15.

dū, intrauit, & procidit ad pedes eius.
 Erat autē mulier gentilis, Syrophœnisi-
 D sa genere. Et rogabat eum, ut dæmo-
 nium eijceret de filia eius. Qui dixit il-
 li: Sine prius saturari filios. Non est e-
 nim bonum, sumere panem filiorum,
 & mittere canibus. At illa respondit,
 & dicit illi: Vtiq; Domine. nam & ca-
 telli comedūt sub mensa de micis puer-
 rorum. Et ait illi: Propter hunc sermo-
 nem, uade: exijt dæmonium à filia tua.
 Et cum abiisset domum, inuenit puel-
 lam iacentem supra lectum, & dæmo-
 nium exijisse.

Cap. 23. De
 sabatho.
 Matth. 15.

Et iterum exiens de finibus Tyri, ue-
 nit per Sidonem ad mare Galilææ, in-
 ter medios fines Decapoleos. Et ad-
 ducunt ei surdum & mutum: & depre-
 cabantur eum, ut imponat illi manum.
 Et apprehendens eum de turba seor-
 sum, misit digitos suos in auriculas e-
 ius: expuens que tetigit linguam e-
 ius. Et suspiciens in cœlum, ingemuit,
 & ait illi: Effetha, quod est, adaperire.
 Et statim apertæ sunt aures eius, & so-
 lutum est

lutum est uinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

Gen. i. Ec-
cles. 39.

CAPVT VIII.

IN diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducant: & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in uia: quidam enim ex eis de longè uenerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Vnde istos quis poterit hic saturare panib. in solitudine? Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis, ut apponerent: & apposuerunt turbæ. Et habebant pisciculos paucos: &

A
Cap. 24.
De septem
panibus.
Matth. 15.

ipsum benedixit, et iussit apponi. Et manducauerunt, & saturati sunt, & sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducauerant, quasi quatuor milia, & dimisit eos.

*De querē
t. b. signū.
Matth. 16.
Lucæ 12.*

Et statim ascendens nauim cum discipulis suis, uenit in partes Dalmanutha. Et exierunt pharisæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo signum de cœlo, tentantes eum. Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum quærit? Amen dico uobis, si dabitur generationi isti signum.

Matth. 16.

Et dimittens eos, ascendit iterum nauim, & abiit trans fretum. Et obliti sunt panes sumere: & nisi unū panem, non habebant secum in nauī. Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & caute a fermento pharisæorum, & fermento Herodis. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus. Quo cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nōdum cognoscitis, nec intelligitis? adhuc cæcaturum

*De fermento
Pharisæorum.*

eatum habetis cor uestrum? oculos ha-
 bentes non uidetis? & aures habentes
 non auditis? Nec recordamini, quan- *Ioan. 6.*
 do quinque panes fregi in quinq; mi-
 lia: & quot cophinos fragmentorum
 plenos sustulistis? Dicunt ei: Duode-
 cim. Quando & septem panes in qua-
 tuor milia, quot sportas fragmētorum
 tulistis? Et dicunt ei: Septem. Et dice- *C*
 bat eis: Quomodo nondum intelli-
 gitis? Et ueniūt Bethsaidam, & adducūt *Cap. 25.*
 ei cæcum, & rogabant eum, ut illum *De cæco.*
 rangeret. Et apprehensa manu cæci,
 eduxit eum extra uicum: & expuens
 in oculos eius, impositis manibus suis,
 interrogauit eum, si quid uideret? Et
 aspiciens ait: Video homines uelut ar-
 bores, ambulantes. Deinde iterū im-
 posuit manus super oculos eius, & cœ-
 pit uidere, & restitutus est, ita ut clarè
 uideret omnia. Et misit illū in domum
 suam, dicens: Vade in domum tuam:
 & si in uicū introieris, nemini dixeris. *Cap. 26.*

Et ingressus est Iesus & discipuli e- *De que-*
 ius in castella Cæsareæ Philippi, & in *stione in*
 uia in- *Cæsareæ.*

Matth. 16.

Luc. 9.

uia interrogabat discipulos suos, dicens
eis : Quem me dicunt esse homines ?

Qui responderunt illi, dicentes : Alij
Ioannem baptistam, alij Eliam, alij ue-
ro quasi unum de prophetis. Tunc di-
xit illis : Vos uero, quem me esse dicitis ?

D Respondens Petrus ait ei : Tu es Chri-
stus. Et comminatus est eis, ne cui dice-
rent de illo. Et cepit docere eos, quo-
niam oportet filium hominis pati mul-
ta, & reprobari a senioribus, & a sum-
mis sacerdotibus, & scribis : & occidi,
& post tres dies resurgere. Et palam
uerbum loquebatur. Et apprehendens
eum Petrus, cepit increpare eum. Qui
conuersus & uidens discipulos suos,
comminatus est Petro, dicens : Vade
retro me satana : quoniam non sapis,
quae Dei sunt, sed quae sunt hominum.

Matth. 16.

10. Luc. 9.

14. 17.

Ioan. 12.

Et conuocata turba cum discipulis
suis, dixit eis : Si quis uult me sequi, ne-
get seipsum, & tollat crucem suam, &
sequatur me. Qui enim uoluerit ani-
mam suam saluam facere, perdet eam :
qui autem perdiderit animam suam pro-
pter

pter me & euangelium, saluam faciet
eam. Quid enim proderit homini, si lu-
cretur mundum totum, & detrimentū
animæ suæ faciat? Aut quid dabit ho-
mo cōmutationis pro anima sua? Qui *Matth. 10.*
enim me confusus fuerit, & uerba mea *LUC. 9. 12.*
in generatione ista adultera & pecca-
trice, & filius hominis confundet eum,
cum uenerit in gloria patris sui cum an-
gelis sanctis.

C A P V T I X.

ET dicebat illis: Amen dico uobis, **A**
quia sunt quidā de hic stantibus, *Cap. 27.*
qui non gustabunt mortem, donec ui- *De trāsfor-*
deant regnū Dei ueniens in uirtute. Et *matione Ie-*
post dies sex assumpsit Iesus Petrū, et *su. Matth.*
Iacobum, & Ioannem: & ducit illos in *16. 17. Lu-*
montē excelsum seorsum solos, & trās *ca 9.*
figuratus est coram ipsis. Et uestimen-
ta eius facta sunt splendentia & candi-
da nimis uelut nix, qualia fullo nō po-
test super terram candida facere. Et ap-
paruit illis Elias cum Moyse, & erant
loquentes cum Iesu: Et respondens Pe-
trus ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic
f s esse

esse: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Heliae unum. Non enim sciebat, quid diceret: erant enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos, & uenit uox de caelo, dicens: Hic est filius meus charissimus, audite illum. Et statim circumspicientes, neminem amplius uiderunt, nisi Iesum tantum, secum.

Matth. 17. Et descendētib. illis de monte, praecepit illis, ne cui, quae uidissent, narrarent, nisi cum filius hominis à mortuis resurrexerit. Et uerbum continuerunt apud se, conquirentes quid esset, cum à mortuis resurrexerit. Et interrogabāt eum, dicentes: Quid ergo dicunt pharisaei et scribae, quia Heliam oporteat uenire primum? Qui respondens, ait illis: Helias cum uenerit primò, restituet omnia, & quomodo scriptum est in filium hominis, ut multa patiatur, & contēnatur. Sed dico uobis, quia & Helias uenit (& fecerunt illi quaecumque uoluerunt) sicut scriptum est de eo.

Et ueniens ad discipulos suos, uidit turbam

turbam magnam circa eos, & scribas *De lunati*
 conquiritentes cum illis. Et confestim *co. Mala.*
 omnis populus uidens Iesum, stupefa- *4. Matth.*
 ctus est, & expauerunt, & accurrentes *17. Luc. 9.*
 salutabant eum. Et interrogauit eos: C

Quid inter uos conquiritis? Et respon-
 dens unus de turba, dixit: Magister, at-
 tuli filiū meum ad te, habētem spiritum
 mutum: qui ubicunq; eum apprehen-
 derit, allidit illum, & spumat, & stri-
 det dentibus, & arescit: & dixi discipu-
 lis tuis, ut enīcerēt illum, & non potue-
 runt. Qui respondens eis, dixit: O' ge-
 neratio incredula, quam diu apud uos
 ero: quam diu uos patiar? afferte illum
 ad me. Et attulerunt eum. Et cum uidis-
 set eum, statim spiritus conturbauit il-
 lum, & elisus in terrā uolutabatur spu-
 mās. Et interrogauit patrem eius: Quā-
 tum temporis est, ex quo ei hoc acci-
 dit? At ille ait: Ab infantia, & frequen-
 ter eum in ignem & in aquam misit, ut
 eum perderet: sed si quid potes, adiuua
 nos, misertus nostri. Iesus autem ait il-
 li: Si potes credere, omnia possibilis D
 sunt

sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat: Crede Domine, adiuua incredulitatē meam. Et cum uideret Iesus concurrētem turbam, comminatus est spiritui immūdo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego precipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introeas in eū. Et exclamans & multum discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est. Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit. Et cum introisset in domū, discipuli eius secretō interrogabant eum: Quare nos non potuimus eijcere eū? Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

E Et inde profecti, prætergredebantur Galilæam, nec uolebat quenquam scire. Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis: quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occisus tertia die resurget. At illi ignorabant uerbum, & timebant interrogare eum.

Et ue-

Caput 28.

Matth. 17.

Lucæ 9.

Et uenerunt Capharnaum. Qui cum
 domi esset, interrogabat eos: Quid in
 uia tractabatis? At illi tacebant, siqui-
 dem in uia inter se disputauerant, quis
 eorum maior esset. Et residens uocauit
 duodecim, & ait illis: Si quis uult pri-
 mus esse, erit omnium nouissimus, &
 omniū minister. Et accipiens puerum, **F**
 statuit eum in medio eorum: quē cum
 complexus esset, ait illis: Quisquis unū
 ex huiusmodi pueris receperit in nomi-
 ne meo, me recipit: & quicumq; me su-
 sceperit, non me suscipit, sed eum qui
 misit me. Respondit illi Ioannes, dicēs:
 Magister, uidimus quendam in nomi-
 ne tuo eijcientem dæmonia, qui non
 sequitur nos, & prohibuimus eum. Ie-
 sus autem ait: Nolite prohibere eum.
 Nemo est enim, qui faciat uirtutem in **1. Cor. 12.**
 nomine meo, & possit citò male loqui
 de me. Qui enim nō est aduersum uos, **Matth. 10.**
 pro uobis est. Quisquis enim potum
 dederit uobis calicem aquæ in nomine
 meo, quia Christi estis: amen dico uo-
 bis, non perdet mercedem suam.

Et quis-

De auferē

do scanda-

lo. Matth.

16. Luc. 17.

Et quisquis scandalizauerit unum
 ex his pusillis credentibus in me, bonū
 est ei magis, si circumdaretur mola ali-
 naria collo eius, & in mare mittere-
 tur. Et si scandalizauerit te manus tua,
 abscide illam. Bonum est tibi, debi-
 lem introire in uitam, quā duas ma-
 nus habentem ire in gehennam, in i-
 gnem inextinguibilem, ubi uermis eo-
 rum non moritur, & ignis non extin-
 guitur. Et si pes tuus te scandalizat,
 amputa illum. Bonum est tibi clau-
 dum introire in uiam eternam, quā
 duos pedes habentem mitti in gehennā
 ignis inextinguibilis, ubi uermis eo-
 rum non moritur, & ignis non extin-
 guitur. Quod si oculus tuus scandaliz-
 zat te, eijce eū: Bonum est tibi luscū in-
 troire in regnum Dei, quā duos oculos
 habentem, mitti in gehennam ignis:
 ubi uermis eorū non moritur, & ignis
 non extinguitur. Omnis enim igne sa-
 lietur, & omnis uictima sale salietur.
 Bonū est sal. Quod si sal insulsum fue-
 rit, in quo illud cōdietetis? Habete in uo-
 bis sal,

Esa. 56.

Matth. 5.

Luce 14.

bis sal, & pacem habete inter uos.

CAPVT X.

ET inde exurgens, uenit in fines Iu-
 dae ultra Iordanem, & conueni- Cap. 29.
 unt iterum turbæ ad eum: & sicut con- De interro-
 fueuerat, iterum docebat illos. Et acce- gantibus,
 dentes pharisei, interrogabant eum: Si num liceat
 licet uiro uxorem dimittere: tentantes uxorem re-
 eum. At ille respondēs, dixit eis: Quid pudiare.
 uobis præcepit Moyses: Qui dixerūt: Matth. 19.
 Moyses permisit libellū repudiij scribere Deut. 24.
 re, & dimittere. Quibus respondēs Ie-
 sus, ait: Ad duritiam cordis uestri scri- Gen. 1.
 psit uobis præceptū istud: ab initio autē creaturæ masculū & foeminā fecit eos
 creaturæ masculū & foeminā fecit eos Gen. 2.
 Deus, & dixit: Propter hoc relinquet 1. Cor. 6.
 homo patrē suum & matrē, & adhære Ephes. 5.
 bit ad uxorē suam, & erunt duo in car-
 ne una. Itaq; iam non sunt duo, sed una
 caro. Quod ergo Deus cōiūxit, homo
 non separet. Et in domo iterū discipuli
 eius de eodē interrogauerunt eū. Et ait
 illis: Quicūq; dimiserit uxorē suam, & 1. Cor. 7.
 aliam duxerit, adulterium committit
 super eam, Et si uxor dimiserit uirum
 suum,

Matth. 19.

Lucæ 18.

suum, & alij nupserit, mœchatur.
 Et offerebant illi paruulos, ut tange-
 ret illos. Discipuli autem comminabân-
 tur offerentibus. Quos cum uideret Ie-
 sus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paru-
 uulos uenire ad me, & ne prohibueri-
 tis eos: taliū enim est regnum Dei. A-
 men dico uobis, quisquis non receperit
 regnū Dei uelut paruulus, non in-
 trabit in illud. Et complexans eos, &
 imponens manus super illos, benedi-
 cebat eos.

Caput 30.

De diuite,
 qui Iesum
 interroga-
 uit.

Matth. 19.

Lucæ 18.

Exo. 20.

Et cum egressus esset in uiam, pro-
 currens quidam genu flexo ante eum,
 rogabat eum dicens: Magister bone,
 quid faciam, ut uitam æternam perci-
 piam? Iesus autem dixit ei: Quid me di-
 cis bonū? Nemo bonus, nisi unus De-
 us. Præcepta nosti? Ne adulteres: ne
 occidas: ne fureris: ne falsum testimo-
 nium dixeris: ne fraudem feceris: ho-
 nora patrem tuum, & matrem. At ille
 respondens, ait illi: Magister, hæc om-
 nia obseruaui à iuuentute mea. Iesus au-
 tem intuitus eum, dilexit eum, & dixit
 ei: V-

ei: Vnum tibi deest: uade, quæcumq;
 habes uende, & da pauperibus, & ha-
 bebis thesaurum in cælo, & ueni, se-
 quere me. Qui contristatus in uerbo,
 abiit mœrens: erat enim habens mul-
 tas possessiones. Et circumspiciens Ie-
 sus, ait discipulis suis: Quàm difficile,
 qui pecunias habent, in regnum Dei
 introibunt: Discipuli autem obstupe-
 scebant in uerbis eius. At Iesus rursus
 respondēs, ait illis: Filioli, quàm diffi-
 cile est, cōfidētes in pecunijs, in regnū
 Dei introire: Facilius est camelum per
 foramen acus transire, quàm diuitem
 intrare in regnum Dei. Qui magis ad- **D**
 mirabantur, dicētes ad semetipsos: Et
 quis potest saluus fieri? Et intuēs illos
 Iesus, ait: Apud homines impossibile
 est, sed non apud Deum. Omnia enim
 possibilia sunt apud Deū. Et post hæc
 cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimi-
 simus omnia, & secuti sumus te. Re-
 spondens Iesus ait: Amen dico uobis,
 nemo est qui reliquerit domū, aut fra-
 tres, aut sorores, aut patrē, aut matrem,
 g aut fi-

aut filios, aut agros, propter me, & propter euangelium, qui non accipiat centes tantum, nunc in tempore hoc domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, et in seculo futuro uitam æternam. Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.

E Erant autem in uia ascendentes Hierosolymam, & præcedebat illos Iesus. & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, coepit illis dicere, quæ essent ei uentura. Quia ecce ascēdimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & scribis, & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum, & tertia die resurget. Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebedæi, dicentes: Magister, uolumus, ut quodcumq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram

Cap. 21.

Matth. 19.

Luc. 18.

De filijs

Zebedæi.

Matth. 20.

teram tuam, & alius ad sinistram tuam
 sedeamus in gloria tua. Iesus autē ait eis:
 Nescitis, quid petatis. Potestis bibere
 calicē, quem ego bibo: aut baptismo,
 quo ego baptizor, baptizari? At illi di-
 xerūt ei: Possumus. Iesus autem ait eis:
 Calicem quidem quem ego bibo, bi-
 betis: & baptismo, quo ego baptizor,
 baptizabimini: sedere autem ad de-
 xteram meam, uel ad sinistram, non est
 meum dare uobis, sed quibus paratum
 est. Et audiētes decem, cœperunt indi-
 gnari de Iacobo & Ioanne. Iesus au-
 tem uocans eos, ait illis: Scitis, quia hi Luc. 22
 qui uidentur principari gentibus, do-
 minantur eis: & principes eorum, po-
 testatem habent ipsorum. Non ita est
 autem in uobis: sed quicumq; uoluerit
 fieri maior, erit uester minister: & qui-
 cunq; uoluerit in uobis primus esse, e-
 rit omnium seruus. Nam & filius ho-
 minis nō uenit ut ministraretur ei, sed
 ut ministraret, & daret animam suam
 redemptionem pro multis.

Et ueniunt Hierichum, & profici-
 g a scente

Cap. 32. scente eo de Hiericho, & discipulis
 De Barti- ius, & plurima multitudine, filius Ti-
 mæo mæi Bartimæus cæcus, sedebat iuxta
 Matth. 20. uiam mendicans. Qui cum audisset, quia
 Lucæ 18. Iesus Nazarenus est, cœpit clamare, &
 dicere: Iesu fili David, miserere mei. Et
 comminabatur ei multi, ut taceret. At
 ille multo magis clamabat: Fili David
 miserere mei. Et stans Iesus, præcepit
 illum uocari. Et uocant cecum, dicentes
 ei: Animæ quior esto: surge, uocat te.
 Qui proiecto uestimento suo exiliens,
 uenit ad eum. Et respondens Iesus, di-
 xit illi: Quid tibi uis faciam? Cæcus au-
 tem dixit ei: Rabboni, ut uideam. Iesus
 ait illi: Vade, fides tua te saluum fecit.
 Et confestim uidit, & sequebatur e-
 um in uia.

CAPVT XI.

Cap. 33. **A**ET cum appropinquarent Hiero-
 De pullo oliuarum, & Bethaniæ ad montem
 asini. & ait illis: Ite in castellum, quod contra
 Matth. 21. uos est: & statim introeuntes illuc, in-
 Lucæ 19. uenietis pullum ligatum, super quem
 nemo

nemo adhuc hominum sedit: soluite illum, & adducite. Et si quis uobis dixerit, quid facitis? dicite, quia Domino necessarius est: & continuo illum dimittet huc. Et abeuntes, inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio, & soluunt eum. Et quidam de illic stantibus, dicebant illis: Quid facitis, soluentes pullum? Qui dixerunt eis, sicut preceperat illis Iesus: & dimiserunt eos.

Et duxerunt pullum ad Iesum, & imponunt illi uestimenta sua, & sedit super eum. Multi autem uestimenta sua strauerunt in uia. alij autem frondes caedebant de arboribus, & sternebant in uia.

Et qui praebant, & qui sequebantur, clamabant, dicentes: Osanna, benedictus qui uenit in nomine Domini, benedictum quod uenit regnum patris nostri David, Osanna in excelsis.

Et introiuit Hierosolymam in tempore plum, & circumspexit omnibus cum iam uespera esset hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.

Et alia die cum exirent a Bethania,

g 3 esuriit.

IOANN. 12.

CAP. 34.

De ficu d-
refecta.

Matth. 21.

Luca 19.

esuriēt. Cumq̄ uidisset à longè ficum habentem folia, uenit, si quid fortè inueniret in ea. Et cum uenisset ad eam, nihil inuenit præter folia. non enim erat tempus ficorum. Et respondens, dixit ei: iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

De numularijs eie-
ctis è templo.

Et ueniunt Hierosolymam: & cum introisset in templum, cœpit eijcere uēdentes & ementes in templo, & mensas numulariorū & cathedras uendendum columbas euertit, & non sinebat ut quisquam transferret uas per templum: & docebat, dicens eis: Nōne

Esā. 56.

scriptum est, quia domus mea, domus orationis uocabitur omnib. gentibus?

Hier. 7.

Vos autem fecistis eam speluncam latronum. Quo audito, principes sacerdotum & scribæ quærebāt, quomodo eū perderent. Timebant enim eū: quoniam uniuersa turba admirabatur super doctrina eius. Et cum uespera facta esset, egrediebatur de ciuitate.

Matth. 21.

Et cum mane transirent, uiderunt ficum

ficum aridam factam à radicibus. Et re-
cordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce fi-
cus, cui maledixisti, aruit. Et respon-
dens Iesus, ait illis: Habete fidē Dei.
Amē dico uobis, quia quicūq; dixerit
huic monti, tollere, & mittere in mare:
& nō hāsitauerit in corde suo, sed cre-
diderit, quia quod cūq; dixerit, fiat: fiet
ei. Propterea dico uobis, omnia quæ
cūq; orantes petitis, credite, quia acci-
pietis, & euenient uobis. Et cum stabi-
tis ad orandum, dimittite, si quid habe-
tis aduersus aliquē: ut & pater uester,
qui in coelis est, dimittat uobis pecca-
ta uestra. Quod si uos non dimiseritis,
nec pater uester qui in coelis est, dimit-
tet uobis peccata uestra.

*De fiducia
in Deum.*

*Matth. 7.
22.*

*De igno-
scentia.*

Luc. 11.

Matth. 6.

Eccles. 28.

D

Cap. 35.

*De princi-
pibus sacer-
dotum et se-
nioribus,
qui Domi-
num inter-
rogarunt.*

Matth. 21.

Luc. 20.

Et ueniunt rursus Hierosolymam.
Et cum ambularet in templo, accedūt
ad eum summi sacerdotes, & scribæ, et
seniores, & dicunt ei: In qua potestate
hæc facis? & quis dedit tibi hanc pote-
statem, ut ista facias? Iesus autem respō-
dens, ait illis: Interrogabo uos & ego
unum uerbum, & respondete mihi, &

dicam uobis, in qua potestate hæc faciam. Baptismus Ioannis de cælo erat, an ex hominibus? Respondete mihi. At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus, de cælo, dicit nobis: Quare ergo nõ credidistis ei? Si dixerimus, ex hominibus, timemus populum. Omnes enim habebant Ioannem, quia uerè propheta esset. Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et respondens Iesus, ait illis: Neque ego dico uobis, in qua potestate hæc faciam.

CAPVT XII.

Cap. 36.

De uinea.

Matth. 21.

Luc. 20.

Esa. 5. Hic

rem. 2.

AET cœpit illis in parabolis loqui. Vineam plantauit homo, & circumdedit sepem, & fodit lacum, & edificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregrè profectus est. Et misit ad agricolas in tempore seruum, ut ab agricolis acciperet de fructu uineæ. Qui apprehensum eum ceciderunt, & dimiserunt uacuum. Et iterum misit ad illos alium seruum: & illum in capite uulnerauerunt, & contumelijs affecterunt. Et rursus alium misit: & illum occiderunt,

occiderunt, & plures alios, quosdā cæ-
dentes, alios uerò occidentes. Adhuc
ergo unum habens filiū charissimum,
& illum misit ad eos nouissimum, di-
cens: Quia reuerentur filiū meum.
Coloni autem dixerūt adinuicem: Hic
est hæres; uenite, occidamus eum, &
nostra erit hæreditas. Et apprehen-
dentes eum, occiderunt, & eiecerunt
extra uineam. Quid ergo faciet Domi-
nus uineæ? Veniet, & perdet colonos,
& dabit uineam alijs. Nec scripturam
hanc legistis: Lapidem quem reprobau-
erunt ædificantes, hic factus est in ca-
put anguli. A Domino factū est istud,
& est mirabile in oculis nostris.

Psal. 117.

Esa. 28.

Act. 4.

Rom. 9.

1. Pet. 2.

Et quærebant eum tenere, & timue-
runt turbam. Cognouerunt enim, quo-
niam ad eos parabolam hanc dixerit.
Et relicto eo, abierunt.

Et mittunt ad eum quosdam ex Pha-
risæis & Herodianis, ut eum caperent
in uerbo. Qui uenientes, dicunt ei: Ma-
gister, scimus quia uerax es, & non cu-
ras quenquā: nec enim uides in faciem

Cap. 37.

De ijs qui

Dominum

interroga-

runt pro-

pter cen-
sum.

Rom. 13.

Cap. 38.

De Saddu-
cais.

Matth. 22.

Luc. 20.

Deut. 25.

hominis, sed in ueritate uiam Dei doce-
ces. Licet dare tributum Cæsari, an nõ
dabimus? Qui sciens uersutiã illorum,
ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi
denarium, ut uideam. At illi obtulerunt
ei. Et ait illis: Cuius est imago hæc, &
inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Respon-
dens autem Iesus, dixit illis: Reddite
igitur, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ
sunt Dei, Deo. Et mirabãtur super eo.

Et uenerunt ad eum Sadducaei, qui
dicunt resurrectionem non esse, & in-
terrogabant eum, dicentes: Magister,
Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater
mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, et
filios nõ reliquerit, accipiat frater eius
uxorem ipsius, & resuscitet semen fra-
tris suo. Septem ergo fratres erant: &
primus accepit uxorem, & mortuus
est, non relicto semine. Et secundus ac-
cepit eam, & mortuus est: & nec ille re-
liquit semen. Et tertius similiter. Et ac-
ceperunt eam similiter septem, & non
reliquerunt semen. Nouissima omniũ
defuncta est & mulier. In resurrectione
ergo

ne ergo cū resurrexerint, cuius de his erit uxor? septem enim habuerūt eam uxorem. Et respondens Iesus, ait illis: Nōne ideo erratis, non scientes scripturas, neq; uirtutem Dei? Cum enim a mortuis resurrexerint, neq; nubent, neq; nubentur, sed sunt sicut angeli in cœlis. De mortuis autem, quòd resurgant, non legistis in libro Moyſi, super rubum, quomodo dixerit illi Deus, in-
 quiens: Ego sum Deus Abraham, & *Exo. 3.*
 Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed uiuorum. Vos ergo multum erratis.

Et accessit unus de scribis, qui audie-
 rat illos conquirentes: & uidens quoniam bene illis responderit, interrogauit eū, quod esset primū omnium mandatū. Iesus autē respondit ei: Quia primū omnium mādatum est: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est: *Deut. 6.*
 & Diliges Dominū Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mēte tua, & ex tota uirtute tua. Hoc est primū mandatum. Secundum
 autem

Leuit. 19.

Matth. 22.

Rom. 13.

Galat. 5.

Iacob. 2.

autē simile est illi: Diliges proximum tuum tāquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est. Et ait illi scriba: Bene magister, in ueritate dixisti, quia unus est Deus, & nō est alius prāter eum. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum, maius est omnibus holocaustis & sacrificijs. Iesus autem uidens quōd sapienter respondisset, dixit illi: Non es lōgē à regno Dei. Et nemo iam audebat eū interrogare.

D

Cap. 39.

De quæ-
stione Do-
mini.

Matth. 22.

Luce 20.

Psal. 109.

Et respondens Iesus dicebat, docēs in templo: Quomodo dicunt scribæ, Christum filium esse Dauid? Ipse enim Dauid dicit in spiritu sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo Dauid dicit eum Dominum: & unde est filius eius? Et multa turba eum libenter audiuit.

Et dicebat eis in doctrina sua: Caute à scri-

te à scribis, qui uolunt in stolis ambulare, & salutari in foro, & in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis: Qui deuorant domos uiduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

De illo, ut hypocrite sint religiosi. Matth. 23. Luc. 11. 20.

Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium: & multi diuites iactabant multa. Cum uenisset autem uidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. Et conuocans discipulos suos, ait illis: Amen dico uobis, quoniã uidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc uerò de penuria sua, omnia quæ habuit, misit, totum uictum suum.

Cap. 40. De ea quæ duo minuta contulit. Luc. 21.

CAPVT XIII.

EV cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice, quales lapides, & quales structurae. Et respondens Iesus, ait illi: Vides

Cap. 41. De consumptione. Matth. 24.

Luce 19. Vides has omnes magnas ædificatio-
Cap. 42. nes? Non relinquetur lapis super lapi-
De die & hora. dem, qui non destruat. Et cum sederet
 in monte oliuarū contra templum,
 interrogabant eū separatim Petrus &
 iacobus, & Ioannes & Andreas: Dic
 nobis, quando ista fient? & quod si-
 gnum erit, quando hæc omnia incipiēt
 consummari? Et respondens Iesus, cœ-
 pit dicere illis: Videte, ne quis uos se-
 ducat. Multi enim uenient in nomine
 meo dicentes, quia ego sum: & multos
 seducent. Cum audieritis autem bella,
 & opiniones bellorum, ne timueritis.
 Oportet enim hæc fieri: sed nondum
 B finis. Exurget enim gens contra gen-
 tem, & regnum super regnum: & erūt
 terræmotus per loca, & fames. Initium
 dolorum hæc. Videte autem uosmet-
 ipsos. Tradent enim uos in concilijs,
 & in synagogis uapulabitis, & ante
 præsides & reges stabitis propter me,
Matt. 10. in testimonium illis. Et in omnes gen-
 tes primum oportet prædicari euange-
 lium, Et cum duxerint uos tradentes,
 nolite

nolite præcogitare, quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquamini. Non enim vos estis loquentes, sed spiritus sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos. Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic saluus erit.

Cum autem uideritis abominationem desolationis, stantem ubi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes, & qui super tectum, ne descēdat in domum, nec introeat, ut tollat quid de domo sua: & qui in agro erit, non reuertatur retro tollere uestimentum suum. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Orate uerò, ut hyeme non fiant. Erūt enim dies illi tribulationes tales, quales nō fuerūt ab initio creaturæ, quā cōdidit Deus usq; nūc, neq; fient. Et nisi breuiasset Dominus dies, nō fuisset salua omnis caro: sed propter electos,

Matth. 24.

Luc. 21.

Daniel. 9.

electos, quos elegit, breuiavit dies.
 Et tunc si quis uobis dixerit, Ecce
 hic est Christus, ecce illic, ne credideri-
 tis. Exurgent enim pseudochristi &
 pseudoprophetae, & dabunt signa &
 portenta ad seducendos, si fieri potest,
 etiam electos. Vos ergo uidete: ecce
 praedixi uobis omnia. Sed in illis dieb.
 post tribulationem illam, sol contene-
 brabitur, & luna non dabit splendorem
 suum, & stellae caeli erunt decedentes,
 & uirtutes quae in caelis sunt, mouebun-
 tur. Et tunc uidebunt filium hominis
 uenientem in nubibus cum uirtute multa,
 & gloria. Et tunc mittet angelos suos,
 & congregabit electos suos a quatuor
 uentis, a summo terrae usque ad summum
 caeli. A ficu autem discite parabolam.
 Cum iam ramus eius tener fuerit,
 & nata fuerint folia, cognoscitis,
 quia in proximo sit aestas: sic & uos, cum
 uideritis haec fieri, scitote quod in pro-
 ximo sit in ostijs. Amen dico uobis,
 quoniam non transibit generatio haec,
 donec omnia ista fiant, Coelum & terra transi-

ra transibunt, uerba autem mea non transibunt. De die autem illo, uel hora, nemo scit, neque angeli in caelo, neque filius: nisi pater. Videte, uigilate, et orate: ne scitis enim, quando tempus sit. *Matth. 24.*

Sicut homo qui peregre profectus, reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori precepit ut uigilet. Vigilate ergo: nescitis enim, quando dominus domus ueniat, sero, an media nocte, an gallicantu, an mane: ne cum uenerit repente, inueniat uos dormientes. Quod autem uobis dico, omnibus dico: Vigilate.

C A P V T X I I I I.

ERat autem pascha, & azyma post *A*
 ebudum: & quærebant summi sacerdotum & scribae, quomodo eum *Cap. 49.*
 do loco tenerent, & occiderent. Dicebant *Matth. 26.*
 autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. Et cum esset *Luc. 22.*
 Bethania in domo Simonis Leprosi, & *De ea quæ*
 recumberet, uenit mulier habens alabastrum unguenti nardi pistice præcio *unxit Do-*
 si: & *minum un-*
guento.
Matth. 26.

Ioan. 12.

si: & fracto alabastro, effudit super caput eius. Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes: Vt quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud vendari plus quàm trecentis denarijs, & dari pauperib. Et fremebant in eam. Iesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis uobiscum, & cum uolueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis. Quod habuit, hæc fecit. Præuenit ungere corpus meum in sepulcrum. Amen dico uobis, ubicunq; prædicatum fuerit euangelium istud in uniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.

B

Matth. 26.

Luc. 22.

Et Iudas Iscariotes, unus de duodecim, abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis. Qui audiētes gauisi sunt, & promiserunt ei pecuniam se duros. Et querebat, quomodo illum opportunè traderet.

Cap. 44.

Et primo die azymorum, quando pascha

pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quò uis eamus, & paremus tibi, ut manduces pascha? Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Ite in ciuitatē, & occurret uobis homo lagenā aquæ portans: sequimini eum, & quocunq; introierit, dicite domino domus, Quia magister dicit, ubi est refectio mea, ubi pascha cum discipulis meis manducem: Et ipse uobis demonstrabit cœnaculum grande stratum, & illic parate nobis. Et abierunt discipuli eius, & uenerunt in ciuitatem, & inuenerunt sicut dixerat illis, & parauerunt pascha.

Vespere autem facto, uenit cum duodecim. Et discumbentibus eis, & manducantibus, ait Iesus: Amen dico uobis, quia unus ex uobis tradet me, qui manducat mecum. At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim: Nunquid ego? Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino. Et filius quidē hominis uadit, sicut scriptum est de eo: uæ autem homini illi, per quem filius hominis trade-

De pascha.

Matth. 26.

Luc. 22.

De prodito

Christo.

Matth. 26.

Lucæ 22.

Ioan. 13.

C

Psal. 40.

1. Cor. 11. tur. Bonum erat ei, si nō esset natura ho-
mo ille. Et māducantib. illis, accepit le-
sus panē, & benedixit, fregit, & dedit
eis, & ait illis: Sumite, comedite, hoc
est corpus meū. Et accepto calice, gra-
tias agens dedit eis: & biberunt ex illo
omnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus
noui testamēti, qui pro multis effunde-
tur. Amen dico uobis, quōd iam non
bibam de genimine uitis, usq; in diem
illum, cum illud bibam nouum in re-
gno Dei.

Cap. 45.
De nega-
tione Pe-
tri. Matth.
26. Luca
22. Ioan.
18. Ioan.
16. Zach.
23.
Et hymno dicto, exierūt in montem
oliuarum. Et ait eis Iesus: Omnes scan-
dalizabimini in me, in nocte ista. Quia
scriptum est: Percutiam pastorem, &
dispergētur oves. Sed postquam resur-
rexero, præcedam uos in Galileam. Pe-
trus autem ait illi: Et si omnes scandali-
zati fuerit, sed non ego. Et ait illi Iesus:
Amen dico tibi, quia tu hodie in no-
cte hac, priusquam gallus uocem bis
dederit, ter me es negatus. At ille am-
plius loquebatur: Et si oportuerit me si-
mul commori tibi, non te negabo. Si-
militer

militer autem & omnes dicebāt. Et ueniunt in pradium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete hic, donec orem. Et assumit Petrum, & Iacobum, & Ioannē secum, & cœpit pauere & tædere. Et ait illis: Tristis est anima mea usq̄ ad mortem: sustinete heic, & uigilate. Et cū processisset paululum, procidit super terrā, & orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora, & dixit: Abba pater, omnia tibi possibilisunt: transfer calicem hunc à me. sed non quod ego uolo, sed quod tu. Et uenit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon dormis? non potuisti una hora uigilare? Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationē. Spiritus quidem promptus est, caro uerò infirma. Et iterum abiens orauit, eundem, sermonem dicens. Et reuersus denuò, inuenit eos dormientes (erant enim oculi eorum grauati) & ignorabant, quid responderent ei. Et uenit tertio, & ait illis: Dormite iam, & requiescite. Sufficit: uenit hora: ecce filius hominis tradetur

detur in manus peccatorum. Surgite,
eamus: ecce, qui me tradet, propè est.

Matth. 26.

Luc. 22.

Ioan. 18.

Et adhuc eo loquente, uenit Iudas Isca-
riotes, unus de duodecim, & cū eo tur-
ba multa cū gladijs & lignis, à summis
sacerdotib. et scribis & seniorib. Dede-
rat aut traditor eius signū ei dicēs: Quē
cūq; osculatus fuero, ipse est, tenete eū,
& ducite cautē. Et cum uenisset, statim
accedens ad eum, ait: Rabbi. & oscula-
tus est eum. At illi manus iniecerunt
in eum, & tenuerūt eum. Vnus autem
quidam de circumstantibus, educens
gladium, percussit seruum summi sacer-
dotis, & amputauit illi auriculam. Et
respondens Iesus, ait illis: Tāquam ad-
latronem existis cum gladijs & lignis
comprehēdere me. Quotidie eram apud
uos in templo docens, & non me
tenuistis. Sed ut impleantur scripturæ.
Tunc discipuli eius relinquentes eum,
omnes fugerunt. Adolescens aut qui-
dam sequebatur eum, amictus sindo-
ne super nudo: & tenuerūt eum. At ille
reiecta sindone, nudus profugit ab eis.
Et ad;

Tren. 4.

Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem, & conuenerunt omnes sacerdotes, & scribæ, & seniores. Petrus autem à longè secutus est eum, usq; intro in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se. Summi uerò sacerdotes & omne concilium quærebant aduersus Iesum testimonium, ut eum morti traderent: nec inueniebant. Multi autem testimonium falsum dicebant aduersus eum, & conuenientia testimonia non erant. Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant aduersus eum dicentes: Quoniam nos audiuius eum dicentem, Ego dissoluam templū hoc manufactum, & per triduum aliud nō manufactum edificabo. Et nō erat conueniens testimonium illorum. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogauit Iesum, dicens: Non respondes quicquam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursus summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus fi-

F
De crimini-
bus intentis
Domino
apud sum-
mum sacer-
dotem.

Matth. 26.

Luca 22.

Ioan. 18.

IOAN. 2.

stus filius benedicti: Iesus autem dixit
 illi: Ego sum. Et uidebitis filium homi-
 nis sedentē à dextris uirtutis, & uenien-
 tē cum nubibus cœli. Summus autem
 sacerdos scindens uestimenta sua, ait:
 Quid adhuc desideramus testes: Audi-
 stis blasphemiam. quid uobis uidetur?
 Qui omnes condemnauerunt eum, ef-
 ferunt eum ad mortem. Et cœperunt quidam
 conspuere eum, & uelare faciem eius,
 & colaphis eum cœdere, & dicere ei:
 Prophetiza. & ministri alapis eum cœ-
 debant. Et cum esset Petrus in atrio de-
 orsum, uenit una ex ancillis summi sa-
 cerdotis: & cum uidisset Petrum calefa-
 cientē se, aspiciens illum ait: Et tu cum
 Iesu Nazareno eras. At ille negauit, di-
 cens: Neq; scio, neq; noui, quid dicas.
 Et exiit foras ante atrium, et gallus can-
 tauit. Rursus autem cum uidisset illum
 ancilla, cœpit dicere circumstantibus:
 Quia hic ex illis est. At ille iterū nega-
 uit. Et post pusillū rursus qui astabant,
 dicebant Petro: Verē ex illis es: nam et
 Galilæus es. Ille autem cœpit anathe-
 matizare

Matth. 26.

Lucæ 22.

Ioan. 18.

matizare & iurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis. Et statim gallus iterum cantauit. Et recordatus est Petrus uerbi, quod dixerat ei Iesus: Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et cepit flere.

CAPVT XV.

ET confestim, mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & scribis & uniuerso concilio, uincientes Iesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato. Et interrogauit eum

A
De ijs que
passus est
apud Pilatum.

Matth. 27.

Luc. 23.

Ioan. 18.

Pilatus: Tu es rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.

Pilatus autem rursus interrogauit eum, dicens: Non respondes quicquam? uide in quâs te accusant. Iesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus. Per diem autem festum so-

lebat dimittere illis unum ex uinctis, quemcunque petissent. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditionis erat uinctus, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset tur

De more,
uidelicet liberandi unum è uinctis.

ba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum? Sciebat enim, quòd per inuidiam tradidissent eum summi sacerdotes.

Matth. 27.

Luc. 23.

Ioan. 18. 19.

Pontifices autem concitauerunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens,

B ait illis: Quid ergo vultis, faciam regi Iudæorum? At illi iterum clamauerunt: Crucifige eum. Pilatus uerò dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. Pilatus autem uolens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradit Iesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur.

Matth. 27.

Ioan. 19.

Milites autem duxerunt eum intro in atrium prætorij, & conuocant totam cohortem, & induunt eum purpura, et imponunt ei plectentes spineam coronam. Et cœperunt salutare eum: Auerex Iudæorum. Et percutiebant caput eius arundine, & conspuebant eum: & ponentes genua, adorabant eum. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura

purpura, & induerunt eum uestimen-
tis suis: & educunt illum, ut crucifige-
rent eum.

Et angariauerunt prætereuntem *Matth. 27.*
quempiam Simonē Cyrenæum, ueni- *Luc. 23.*
entem de uilla, patrem Alexandri &
Rufi, ut tolleret crucem eius. Et perdu-
cūt illū in Golgotha locū, quod est in-
terpretatū, Caluariæ locus. Et dabāt ei
bibere myrrhatū uinū, et non accepit.

Et crucifigentes eum, diuiserunt ue- *Matth. 27.*
stimenta eius, mittentes sortem super *Luc. 23.*
eis, quis quid tolleret. Erat autem hora *Ioan. 19.*
tertia, & crucifixerunt eum. Et erat titu-
lus causæ eius inscriptus: Rex Iudæo-
rum. Et cum eo crucifigunt duos latro-
nes, unum à dextris, & alium à sini-
stris eius. Et impleta est scriptura, quæ *Esa. 53.*
dicit: Et cū iniquis reputatus est. Et præ-
tereuntes blasphemabant eum, mouē-
tes capita sua, & dicentes: Vah qui de- *Ioan. 2.*
struis templum Dei, et in tribus diebus
reædificas: saluum fac te ipsum, de-
scendens de cruce. Similiter & summi
sacerdotes illudētes, ad alterutrū cum
scribis

scribis dicebant: Alios saluos fecit, se-
 ipsum non potest saluum facere. Chri-
 stus rex Israel descendat nunc de cru-
 ce, ut uideamus, & credamus. Et qui
 cum eo crucifixi erant, conuiciabantur
 ei. Et facta hora sexta, tenebrae factae
 sunt per totam terram, usque in hora nona.
 Et hora nona exclamauit Iesus uo-
 ce magna dicens: Eloi Iamma Sabach-
 thani. quod est interpretatum: Deus
 meus, Deus meus, ut quid dereliquisti
 me? Et quidam de circumstantibus au-
 dientes dicebant: Ecce Elias uocat.
 Currens autem unus, & implens spon-
 giam aceto, circumponensque calamo,
 potum dabat ei, dicens: Sinite, uidea-
 mus si ueniat Elias, ad deponendum
 Deum. Iesus autem emissa uoce magna,
 expirauit. Et uelum templi scissum est
 in duo, a summo usque deorsum. Videns
 autem centurio qui ex aduerso stabat,
 quia sic clamans expirasset, ait: Vere
 hic homo filius Dei erat. Erant autem
 & mulieres de longe aspicientes, inter
 quas erat Maria Magdalene, & Maria
 Iacobi

Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salome: & cum esset in Galilæa, sequebatur eum, & ministrabant ei: & alię multę, quę simul cum eo ascenderant Hierosolymam.

Et cum iam serò esset factum (quia erat parasceue, quod est ante sabbatū) uenit Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnū Dei. Et audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur, si iam obiisset. Et accersito centurione, interrogauit eum, si iam mortuus esset. Et cum cognouisset à centurione, donauit corpus Ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone: & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidē ad ostium monumenti. Maria autē Magdalene & Maria Ioseph aspiciebant, ubi poneretur.

De postulacione corporis Domini.

Matth. 27.

Lucæ 23.

Ioan. 19.

CAPVT XVI.

ET cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Maria

Cap. 46. Salo. De sepul-

*tura.**Luce 24.**Ioan. 20.*

Salome emerunt aromata, ut uenientes ungerent eum. Et ualde manè una sabbatorum ueniunt ad monumentum, orto iam sole. Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, uiderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus ualde.

*De resurre
ctione Chri
sti. Matth.*

*28. Ioan.**29.*

B

*Matth. 26.**Suprà 14.*

*Quibus ap
paruit Do
minus post
resurrectio
nem.*

Et introeuntes in monumentum, uiderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expauescere: Iesum quaeritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic. ecce locus, ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius, et Petro, quòd precedet uos in Galilaam. Ibi eum uidebitis, sicut dixit uobis. At illae exeuntes, fugerunt de monumento. inuaserat enim eas tremor & pavor, & nemini quicquam dixerunt: timebant enim. Surgens autem Iesus manè prima sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem daemonia. Illa uadens nunciavit his qui cum eo fuerant, lugentibus &

bus & flentibus. Et illi audientes quia uiueret, & uisus esset ab ea, non crediderunt.

Post hæc autem duobus ex his ambulabantibus, ostensus est in alia effigie, euntibus in uillam: & illi euntes nunciauerunt cæteris. *Lucæ 24.*

Nouissimè (nec illis crediderunt) re- *Matth. 28.*
cumbentibus illis undecim apparuit, *Lucæ 24.*
& exprobrauit incredulitatem eorum, *Ioan. 20.*
& duritiam cordis: quia his qui uiderant eum resurxisse, non crediderunt. *D*

Et dixit eis: Euntes in mundum uniuersum, prædicate euangelium omni *Quomodo mandaue-*
creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uerò non cre- *rit aposto-*
diderit, condemnabitur. Signa autem *lis prædica-*
eos qui crediderint, hæc sequentur. In *tionem e-*
nomine meo daemonia eijcient: lin- *uanglij.*
guis loquentur nouis: Serpentes tol-
lent: & si mortiferum quid biberint,
non eis nocebit: Super agros manus
imponent, & bene habebunt.

Et Dominus quidem Iesus postquã *Lucæ 24.*
locutus est eis, assumptus est in cœlũ:
& sedit

& sedit à dextris Dei. Illi autem profetæ, prædicauerunt ubiq; Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

EVANGELII SECUNDVM

Marcum, Finis.

VITA BEATI IOANNIS
ANNIS MARCI EVANGELISTÆ,
quam ex uarijs autoribus studiose
collectam, scripsit Theodorus
Bibliander.

Cripturus uitam beati Marci euangelistæ, qui præconio Christi Iesu, & uitæ sanctissimæ exemplo condidit ecclesiam Alexandrinã, ex qua profecti homines diuini, Felix, Exuperatius, & Regula, Tigurinã ecclesiam Euangelio Dei sacrosancto, & sanguine fuso pro Christi nomine inuictarunt: principio mihi diuinitus optarim concedi eam scribendi facultatem, que conueniret prædicandis uirtutibus, & præclaris dictis atq; factis excellentissimorum Dei amicorum.
Deinde

Deinde optarim, licuisset olim scriptoribus Ecclesiasticis per nominis Christiani persecutores improbos, ea diligentia scribere uitas Prophetarum, Apostolorum, Euangelistarum, Patriarcharum, Martyrum, & Confessorum Christi. quas sine omni fraude & impostura scriptas esse, plurimum refert: quae diligentia Suetonius Romanos Caesares, aut Diogenes philosophos, aut Plutarchus Romanos pariter & Graecos heroes celebrarunt. Aut saltē non fuisset postremis scriptoribus tanta libido & licentia, & audacia quidlibet fingēdi: neq; cepisset Christianum populum ea credulitas nimia, uel potius superstitio, quae pro uero & sancto acciperet, quicquid aliquo sacro sanctimonie adornatum producit. Namq; ut multa silentio praeteruolem, Iacobus de Voragine, Episcopus Genuensis, in historia Lombardica, uel potius in Aurea legēda, & Speculo sanctorum, & alij similes scriptores Ecclesiasticae Historiae, si dijs placet, ea de sanctissimis hominibus cōmentati sunt, quae neq; ipsis decora, nec Deo probata, neq; Christianis Ecclesijs utilia sunt. Quin uerissimē dici potest, recentiore istam de sanctis historiam, uel potius fabulosam narrationem, quae tamen nihil ueretur in templis Christianorū sese ostentare, continere quamplurima quae religioni Christianae aduersa & inimica sunt, & nullam interdū ueri similitudinem saltem praese ferunt. Quod uita beati Euangelistae

Marci planum faciet: quam, rogantibus fratribus nonnullis, scribere aggressus sum, non modo ea commemorans, quæ in historia diuina Testamenti noui, & in uetustissimis Ecclesie scriptoribus extant: sed etiã illa, quæ recetiores scriptores pro ueris & ueritatis tradiderunt, & in Ecclesia Romana recitantur palàm, & decantata sunt. Primum, ut hoc specimine exhibito, simpliciores discant rectius iudicare de Legendis sanctorũ, & non quæuis statim ceu diuinitus patefacta recipere. Deinde, ne quis possit exlũniari, me inuidia & odio scelerato in amicos Dei, mihi sanè charissimos & obseruãdissimos, prætermisisse illa. Proferam autè unumquodq; sub nomine sui autoris, & apponam regulas diuinas, quæ iudicium dirigant: nimirum dogmata fidei, & leges uiuendi, quæ sunt in sacris scripturis proposita.

NOMEN EVANGELISTAE

Ioannis Marci.

Ac narrationis quidem historice exordium reuerentissimè ducemus à nomine uiri sanctissimi, quod non raro testimonij & oraculi pòdus habet: soletq; non modo à scriptoribus Ecclesiasticis sepius explicari, sed etiã ab exteris autoribus non negligi. Nam & nomina, & prænomena, cognomina, agnomina reuocare solent ad etymologiã: unde nam dicti sunt Iulij, Cæsares, Augusti, Camilli, Fabij, Cicrones, Marci, Marcelli, & alij. Et Euangelistam quidem
hinc

hunc fuisse binominem, docent nos Apostolorum Acta cap. 12. Siquidem Petrus liberatus è carcere per angelum, dicitur uenisse ad domum Mariæ matris Ioannis, qui cognominatus est Marcus. Vbi Græci & Latini tractatores, eum ipsum Euangelistam esse adstruunt. Et Hieronymus eis adstipulatur in uita Barnabæ Apostoli. Act. etiam 15. cap. utrunq; nomen ponitur. Ceterû cap. 13. nomen Ioannis duntaxat ponitur, & 16. nomen Marci. Estq; in epistolis Pauli & Petri, & in ueterû Ecclesiæ scriptorum libris, Marci nomen celebrius. Nomen autē Ioannis, quod gratiâ Dei sonat, nobis ingerit cogitationē, ut in primario Ecclesiæ scriptore Dei gratiâ agnoscamus, & celebremus, & amulemur. Ceterû nomen Marcus ad originē Ebraicæ linguæ torquent, ut sonet excelsum, uel sublimē mandato, uel amarū, attritum, limatū, autore Hieronymo etiã in quæstionib. Ebraicis. Ineptius etiã, certū & declinatū exponūt, ut facit Genuësis in Aurea legēda. Idē præter fidem historie sacræ, in uita Barnabæ, nomē Marci, hoc est excelsi, hac de causa imposuū dicit: Iconij enim apparuisse illi uirū splendidū in uisu, et dixisse: Ioannes cōstans esto, quia amodo nō Ioannes, sed Marcus, id est excelsus, uocaberis. In lingua Græca μάργος sonat præceptū, et marcas beatū atq; felicē, ut uanaëges, autore Hesych. Verū neq; Ebraicæ linguæ, neq; Græcæ nomē est, sed Latine. et prænomē quidē antiquissimum:

quissimum: ut M. Fabius, M. Attilius, & alij docent. Ebraei autē à temporib. Machabæorū adsumpserūt gentium nomina tam Latina, quàm Græca: ut Iasones, Menelai, Timothei, Titi, Pauli, Philippi, Andree appellarētur. Quid autē sonet Marcus, deriuatio arguit. Nam Sextus Pompeius, Latine lingue interpres antiquus, à Marco deriuat marculū, quod numeratur inter instrumenta ferrea: eo enim extrahij monetam cudunt, & alij fabri opera sua cōficiunt. Proinde rectius Genuensis nomen hoc explicat in uita Marci, quàm in Barnaba, ut significet malleum maiorem. Vt enim ille istu eodem ferrum domat, malediam generat, incudem firmat: sic Marcus unica doctrina sui Euangelij domat hæreticorum perfidiam, dilatat laudem diuinam, cōfirmat Ecclesiam.

NATIO.

Israelitam fuisse, & Leuiticæ tribus hominem, asserunt præfationes in Euangelium Marci, quæ diuo Hieronymo attribuantur. Paulus certè numerat eum inter circumcisos. Et Augustinus testatur, eum à puero sacris literis incubuisse, quod non gētili, sed Ebraeo congruit. Ad hæc mater Mariam, & cognatio Ioseph Leuitæ, qui & Barnabas, uēdicant illum Israeliticæ nationi.

PATRIA.

An uerò Cyprius fuerit, ut Barnabas, an potius in Iudea natus, non habeo cōpertum. Matrem quidem eius

dem eius habitasse Hierosolymis, liquet cap. 12. Act. Sed non exprimit historia, parentes ne Marci semper Hierosolymis habuerint domicilium, an aliunde commigrauerint illò: sicut parentes Pauli ex uico Giscali Tarsum migrarunt.

G E N V S.

Marci Euangelistæ matrem Mariam sceminam Christianam fuisse, & in primis piam, uel inde patet, quòd domus illius Ecclesia fuit, & asyllum adeò fidelium. Petrus enim quum effugisset carcerem, & rictum leonis Herodis per opem diuinam, diuertit in domū Mariæ, ubi multi Christiani collecti erant, & orantes. Quidam ueteres existimarunt filium Petri Apostoli, propterea quòd in prioris Epistolæ sine scribit: Salutat uos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Ceterum Theophylactus post Chrysostomum exponit filium spirituale: & Beda expressius dicit Petri filium in baptisinate. cui astipulatur quædam præfatio Hieronymo adscripta, & lectiones Ecclesiasticæ. Porro Marcum, & Barnabam collegam Pauli, & Ecclesiæ Romanæ primarium doctorem, consobrinos fuisse. Paulus non relinquit dubium. Sic enim scribit ad Colossenses: Salutat uos Aristarchus cõcaptiuus meus, & Marcus Barnabæ consobrinus.

C O R P O R I S Q U A L I T A S

& cultus.

Scripturæ sanctæ mos est, in personarum descriptionibus non operose describere figuram corporis, & alia quæ inhaerent, aut accedunt corpori, ueluti cultum corporis, uestitum, arma, incessum, & similia: quæ dumtaxat leuiter attingit sacra historia, quum aliqua necessitas postulat. Itaq; Samuclis habitum legimus, quum Phytouissa eum excitasse putatur: Eliam pilosum, & Zona pellicea renibus accinctum, quum rex Ochozias de habitu ipsius sciscitatur: Eliseum caluum, quum pueri exprobrantes caluitium, à feris laniati memorantur. De Christi uestitu in passionis demum historia legimus. Quod silentium eloquij diuini, refutare existimo illorum præposteram religionem, qui sanctos, & sanctimoniam, & fidem ex picturis & statuis docere uolunt, quiq; uel præcipuam portionem Christianæ pietatis in uestitu collocant. Cæterum ne quid negligentia uel fraude hic prætermisisse uidear, apponam huc, quæ Romana Ecclesia etiam in templis celebrat. Fuit forma beati Marci huiusmodi: Longo naso, subducto supercilio, pulcher oculis, recaluaster, proluxa barba, habitudinis optimæ, ætatis mediæ, canis aspersus. Calciatum fuisse, & quidem detritis calceis Alexandriam uenisse, recentior historia etiam tradidit, maximè ob miraculū, quod suo loco referam.

ANIMI QUALITAS.

Marcum tanta claruisse doctrina, & uita continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret, non modo Breuiarium Romanum, sed etiam Hieronymus testis est. Recentior historia uirtutes eius celebrat his nominibus, quod fuerit affectione continens, gratia Dei plenus: tantæ autem humilitatis, ut pollicem sibi amputauerit, ne ad ordinem sacerdotij posset humano iudicio promoueri. Quod etiam sub diui Hieronymi titulo uulgatum est, in cuius præfatione quadam legitur: Deniq; amputasse sibi post fidem pollicem dicitur, ut sacerdotio reprobis haberetur. Quod Hieronymum & Sophronium in uita illius prætermisisse, non abs re miramur. Cæterum ne quem offendat, quod Marcus dextro pollice amputato sacerdotium & Episcopatum gessit, & mysteria peregit, creditur ei pollex diuinitus restitutus. ut dicit Antoninus in uita Marci. Utq; lectio Ecclesiastica habet, dispositio Dei, & autoritas sancti Petri præualuit, qui ipsum Alexandriam Episcopum etiam destinauit. Sentiant pij, uel me tacente, an sit Christianæ modestiæ, utq; isti aiunt, instinctus diuini, pollice se mutilare, ne mysteria salutis per Christum partæ, & ab ipso Christo ad gratiarum actionem, & laudes diuinas, itemq; ad hominum salutem instituta peragas. Sentiant, quàm uerisimile sit, Marcum,

qui sacerdotem egit in Iudaismo, qui Euangelium scripsit, antequam ablegaretur in Aegyptum, pollicem sibi amputasse, ut Christi sanctissimo ministro, & hominibus ad salutem in primis necessario ineptus fieret. Etsi uero Marcus sine exceptione laudari non potest, quippe qui Christum deseruit, offensus ipsius doctrina, ut paulo post ex Epiphania docebo: quem Paulus comitem repudiavit, propterea quod manu ad aratrum posita retro: sum spectauerat, & prouinciam susceptam ignaue deseruerat, in Pamphylia domum reuersus: tamen uera sapientia, & omni genere uirtutum egregie ornatum fuisse oportet, quem Paulus correctum magnopere praedicat, quem Deus Euangelio suo memoria sempiterna mandando elegit & adhibuit. de cuius sermone loco idoneo explicabitur.

EDUCATIO ET DISCIPLINA.

Postulat hic locus, ut idoneis testibus certum faciam, quod superius perstrinxi, Marcum fuisse iudaeum professione, & Leuitam, & à teneris annis institutum in lege Domini: ad haec ministrum, & tandem collegam praecipuorum Apostolorum, atq; in primis discipulum Iesu Christi. Iudaeum & circuncisum fuisse Marcum, discimus ex 4. cap. Epistole ad Coloss. Nam sic scribit Paulus: Salutem uos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrini

Barnaba,

Barnabæ, de quo accepistis mandata: si uenerit ad uos, suscipite illum: & Iesus, qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. Porro Leuitam fuisse, & sacerdotem inter Iudæos, indicat præfatio, quam plerique omnes Hieronymo tribuunt. Erasmus autem è Græca lingua translata[m] censet, in qua illud legimus: Marcus Euangelista Dei, Petri discipulus, Leuiticus genere, & sacerdos. Atq; ab infantia didicisse literas diuinas Augustinus quæstione 57. noui Testamenti hisce uerbis ostendit: Non potuit latere Marcū, quid scriberet. Nec enim expertus erat lectionis, qui ab infantia diuinis literis imbutus & exercitatus erat in lege, maximè cum Apostolos sit secutus. Vnum autem ex LXXII. Christi discipulis fuisse, testatur Epiphanius, Alogianos refutans: Hic Marcus, inquit, unus erat de LXXII. dispersis ob uerbum, quod dixerat Dominus: Nisi quis ederit carnem meam, & biberit meum sanguinem, non est me dignus: uelut Euangelij uerba legentibus clarè indicatur. Tamen per Petrum reuocatus, dignus euadit impleri spiritu sancto, & Euangelium tradere. Sed & Hieronymus in uita Marci, docet Petri fuisse discipulum & interpretem. Et ireneus libro tertio contra hæreses, Petri sectatorem & interpretem uocat. Acta etiam & literæ Apostolorum satis ostendunt, fuisse familiarem Petro,

Paulo, & Barnabæ, summis Apostolis.

FORTVNA ET CONDITIO.

Parètes Marci non extrema paupertate fuisse op-
pressos, sed aliquas opes possedisse, licet colligere ex
domicilio matris Mariæ, ad quod se fideles recipere
soliti fuerunt. An ipse uxore & liberos habuerit, ut
Petrus et Philippus: an coelebs uixerit, ut Ioânes et
Iacobus, nõ compertum habemus. Amici eius præci-
puè celebrâtur, Ananias ciuis Alexandrinus, calcea-
rius, hospes illius, què successorè in episcopatu cõsti-
tuit: et Hermagoras Aquileiensis, iridè hospes, et ab
eo episcopus ordinatus. Sacerdotio functû esse in In-
daismo, quippe Levitâ, antea dixi Et quia unus fuit
ex 72. discipulis, quos Dominus etiâ præcones Euân-
gelij designauit, munus illud ab ipso Domino inimi-
ctum gessit. Porrò quum laudi summæ tribuât pi-
quod Iosue ministrû egit Mosis, Eliseus Eliæ, Mar-
cus in hoc meritò clarissimus habetur, quòd Christo
primû, deinde tribus Apostolis primarijs administrat
& ouòs p̄yos extitit. Nam Paulû et Barnabâ Antio-
chie, ubi nomè Christianû exortû est, oraculo spiri-
tus sancti declaratos legatos ad gentes, Marcus diui-
na legatione comitatus est, ut Act. 13. legimus. Idem
reuersus è Pãphylia Hierosolymâ, cõcilio cû eis in-
terfuit. Licet enim ea desertione Paulû offenderat,
tamè ei recõciliatus est, & sedulò ministerio delictâ
illud resarsit. Et Barnabâ quidè consobrinû suum in
Cyprum

Cyprum comitatus est, ibiq; occisum ob Christi no-
 men fueratus est. Deinde Paulo doctore gentium
 tam fidum & strenuū se præbuit collaboratorem in
 Evangelio, ut eum ualde prædicet. Nam in epistola
 ad Philemonē, numerat Marcū inter adiutores suos
 cum Luca & Aristarcho. Et ad Coloss. scribens, po-
 nit inter adiutores suos in regno Dei. & qui ei præ-
 cipuè fuerūt solatio. Porro Timotheo scribēs: Mar-
 cum, inquit, adsume, & adduc tecum: est enim mihi
 utilis ad ministerium. Cum Petro autem fuisse Ro-
 me, ipse Apostolus indicat, Ecclesijs Asiæ salutem
 describens Marci nomine. Idem testatur Hierony-
 mus in uita Marci, & Eusebius in Historia Eccle-
 siastica, ex monumentis Clementis Episcopi Alexan-
 drini, & Papiæ discipuli Ioannis. Sed quo tempore
 uenerit Alexandriā, & quādiu Ecclesiā ibi constitu-
 tā rexit, paulo intricatius est traditū. Itaq; primò
 ueterè historiā reponere uisum est, deinde recentio-
 rē, postremò quid rationi temporū consentaneū sit.
 Dorotheus episc. Tyri temporib. Iuliani apostatæ,
 et martyr, ita scriptū reliquit: Euangelista Marcus,
 et primus Alexandriæ Episcopus, Alexandrinis et lo-
 cis finitimis circūquaq; ab Aegypto usq; Pēta-
 polim, prædicauit Euāgelium Domini. Idē Hieron. testatur,
 addēs adsumpto Euāgelio, quod Romæ cōfecerat,
 perrexisse in Aegyptū ac primū Alexandriæ Christiū
 annūciāse. Theophyl. id ipsum copiosius eloquitur:

Tandem

Tandem, inquit, Marcus cum Petro plurimam uitae consuetudinem habens, Romae quoque illi adfuit. Petierunt ergo fideles Romae illum, ut non solum conuocionaretur citra scriptum, sed etiam scripto eis Christianam institutionem exponeret. Quumque uix ab illis persuasus, Euangelium scripsisset, Petro id ipsum diuinitus patefactum est. Itaque uidit illud, et uerum esse confirmauit, et Marcum episcopum misit in Aegyptum. Vbi facta praeconio Euangelij, et Ecclesia constituta Alexandriae, omnes ad australe clima degentes luce Euangelica illustrauit. Porro Eusebius lib. 2. Historiae Ecclesiasticae tradidit, Annatum post Marcum Euangelistam, Ecclesiae apud Alexandriam sacerdotium suscepisse, anno primo imperij Neronis. Sed Irenaeus et Dorotheus tradidere, Marcum, Petro et Paulo martyrio affectis, quod factum est anno 14. Neronis, superstitem fuisse. Recentior historia sic nos instruit, ut lectio secunda Ecclesiae Romanae sonat: Videns Petrus Marcum constantem in fide, ipsum Aquileiam destinauit: ubi uerbum Dei praedicans, innumeras gentilium multitudines ad fidem Christi conuertit: ac Euangelium suum similiter ibidem scripsisse dicitur, quod quidem usque hodie in Aquileiensi Ecclesia ostenditur, et in deuotione congrua ibidem reseruatur. Addit etiam ista lectio, Hermagoram Aquileiae ciuem ad Petrum deductum esse Romam, et ab eo Pontificem illius Ecclesiae.

clesie creatum. Deinde Marcum Alexandriam mis-
 sum, ibi Ecclesiam condidisse, ordinato Episcopo
 Anania, & tribus presbyteris, septemq; diaconis.
 Cumq; Missam in solennitate Paschali celebraret, Missa quavis
 potuerit esse,
 alibi dicitur.
 Pontificum gentilium opera esse raptum ad suppli-
 cia. Quibus Aurea legenda addit, cōuerso ad fidem
 Christi Anania, & baptizato cum tota domo, pro-
 pter insidias Marcum abiisse Pentapolim: & post
 biennium reuersum Alexandriam, iuxta mare in ru-
 pibus Ecclesiā construxisse, in loco qui dicitur Bu-
 coli. Hec Lombardica historia, & lectiones Ecce-
 sie Rom. & alia id genus plura, quæ mox referam.

Mihi temporum seriem consideranti, & ueteris
 historie Ecclesiasticæ monumenta, is sermè rerum
 ordo probatur: Si Petrus Antiochiæ tenuit cathe-
 dram Apostolicam annos septem, ut Damasus Papa
 scripsit, anno quarto Claudij Caesaris uenit Romā,
 & non secūdo, ut Eusebius tradidit, nam anno pri-
 mo Caligulæ Antiochia demum recepit Euāgelium
 Christi. Caligulæ, cum regnasset annos tres, menses
 decem, successit in imperio D. Claudius Caesar. Eius
 anno quarto Herodes occidit Iacobum filium Ze-
 bedæi, & Petrum coniecit in carcerem, ut Act. 12.
 cap. legimus. Petrus autem liberatus, nimirum in ea
 persecutione Romam uenit, adsumpto Marco, qui
 ex Pamphylia domum redierat. Ac Romæ decimo
 anno post ascensionem Domini scripsit Euāgelium,

ut ue-

ut ueteres tradidere. Inde anno tertio reuersus est cum Petro Hierosolymam, & interfuit synodo, & postea cum Barnaba in Cyprum profectus est. Quae peregrinatione peracta, uenit in Aegyptum, & Alexandriae condidit Ecclesiam, quam Philo Iudeus uidit, & sub nomine Iesaeorum celebravit summis laudibus. Porro cum Paulus secundo Neronis anno ductus sit Romam, ut Act. cap. 28. testatur, probabile est, Marcum uenisse Romam octauo anno Neronis, credita interim Ecclesia Alexandriae Episcopo Ananiae. Petrus etiam post persecutionem, in qua Iacobus frater Domini, Episcopus Hierosolymitanus interijt, Romam reuersus, scripsit illic utraq; epistolam, in quarum priori mentionem facit Marci. Tumq; Marcus cum a Petro missum fuisse Aquileiam urbem Carniarum, non inficias iuero: sed ea lege, ut Marcus post martyrium Petri & Pauli sit Alexandriae reuersus, ubiq; uitam pro nomine Christi exposuerit, sicut et uetustissima historia Ecclesiae tradidit. Et quia non parum conducit, inspexisse formam Ecclesiae, quam Marcus Euangelista condidit Alexandriae, illam ipsam proponam ex probatissimis scriptoribus.

Ecclesia Christi a Marco instituta.

Epiphanius contra Nazoraeos disputans: Ab Antiochia, inquit, discipuli, & uniuersa Ecclesia Christiani uocari coeperunt. Reperies autem, o Philodose, etiam hoc argumentum in commentarijs Philonis, in libro de Iesaeis ab ipso inscripto: qui horum conuersionem

sationem, & laudes horū exequens, & monasteria
 ipsorū in uicina circū paludem Mariam recensens,
 non de alijs quibusdā narrauit, quā de Christianis.
 Is deductus ab ipsis ad monasteria eius loci, magnā
 uilitatē asecutus est. In diebus enim Paschatis illic
 uersatus, & uitam ipsorum uidit, & quomodo qui-
 dam per sanctam Paschatis hebdomadam omni esu
 dilato degebant: alij uerò interpositis duobus die-
 bus edebant, alij etiam in uesperam. Fuerunt autem
 haec omnia à uiro peracta, ad tractationē argumen-
 ti de fide ac conuersatione Christianorum. Tunc igitur
 uocabantur Iesū per modicū tēpus, post assum-
 ptionem Saluatoris, et Marco in Aegyptiorū regio-
 ne Euangeliū prædicante. Hieronymus autem in ui-
 ta ipsius Philonis ita memorat: Philo Iudaeus, natio-
 ne Alexandrinus, de genere sacerdotū, idcirco à no-
 bis inter scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia li-
 brum de prima Marci Euangelistae apud Alexan-
 driam scribens Ecclesia, in nostrorū laude uersatus
 est: nō solū eos ibi, sed in multis quoq; prouincijs esse
 memorās, & habitacula eorū dicens monasteria. Ex
 quo apparet, talē primū Christo credentiū fuisse
 Ecclesiā, quales nunc monachi esse nituntur & cu-
 piunt: ut nihil cuiusquā propriū sit, nullus inter eos
 diues, nullus pauper. Patrimonia egētib; diuidūtur,
 orationi uacatur, et psalmis, doctrinae quoq; et cōti-
 nētiae: quales et Lucas refert primū Hierosolymis
 fuisse

In eadem Ec-
 clesia, tempo-
 re eodē ietu-
 num diuex-
 sum.

Monachi
 ueteres.

fuisse credentes. Hec omnia Eusebius Caesariensis
 prolixius memorat lib. 2. Histor. Ecclesiast. cap. 16.
 & 17. Extat etiam liber Philonis de Iesæis, aut ui-
 ta contemplatiua supplicum, Græcè & Latine, qui
 formam Ecclesiæ primitiue describit, qualem Hiero-
 solymis fuisse, & alibi, spectamus in Actis Apostolo-
 rum & qualem Samuel, Elias, Eliseus, & alij pro-
 phete tenuerunt, seuiente tyrannide. Ex qua insti-
 tutione Ecclesiastica, neq; Missa Papalis, neq; mo-
 nachatus superstitiosus quicquã habent patrociniij.

MORS, SEPULTURA, RELI-
 quia corporis, honores diuini.

De morte sanctissimi Euangelistæ lectio quarta
 Ecclesiæ Romanæ, quæ recitatur in ipsius ferijs, ita
 loquitur: Pontifices templorum eum cõprehendere
 conabantur Cum autem in solennitate Paschali bea-
 tus Marcus Missam celebraret, conuenerunt illuc
 omnes: & fune in collo eius misso, ipsum per ciuita-
 tem trahebant, dicentes: Trahamus bubalum ad lo-
 ca buculi. Sanctus autem martyr cum traheretur,
 gratias retulit Domino. & carnes eius in terram
 fluebant, & sanguine lapides rigabantur. Cumq;
 uesper adesset, miserunt eum in carcerem. Media
 autem nocte terræ motu facto, angelus Domini de-
 scendit & tetigit eum, dicens: Famule Dei Marce,
 & princeps, ecce nomen tuum in libro uitæ adscri-
 ptum est, & memoriale tuum non derelinquetur in
 seculum.

Missæ nomi-
 ne oportet
 cõnam Do-
 mini am in-
 telligere. Nã
 post septin-
 gētos annos
 uix misere
 contarcinata
 est Missa illa
 Papalis, qua
 nihil est ho-
 die quibusdã
 opimus &
 antiquius.

Seculum. Sed & ipse Dominus Iesus Christus ipsum
 uisitauit in habitu, quo fuerat cum discipulis suis in
 ea forma, antequam pateretur, eumq; confortauit,
 dicens: Pax tibi Marce, Euāgelista meus. Noli time-
 re, quia ego tecum sum, & eruam te. Sanctus uerò
 Marcus exultans ait: Gratias ago tibi Domine Iesu
 Christe, qui me nō dereliquisti: suscipe animā meam.
 Dum autem compleisset orationem, & mane factò,
 uenit multitudo ciuitatis, & educentes beatū Mar-
 cum de carcere, miserunt iterum funem in colum-
 eius, & traherent eum per ciuitatē. Sanctus autem
 Marcus dum traheretur, gratias egit Domino Iesu
 Christo, dicens: In manus tuas Domine commendo
 spiritum meum. & mox expirauit.

Mane autem factò, immanis multitudo gētilium
 succendentes ignem, uoluerunt reliquias beati Mar-
 ci comburere. Sed prouidentia Dei ualida tempestas
 exorta est, & procella uenti facta est grandis. Et in
 ea quoq; die sol radios suos subtraxit, tonitrua into-
 nane, fulguraq; coruscant, imberq; maximus à mane
 usq; ad uesperā perseuerabat, ita ut habitacula mul-
 torum corruerent, et plurimi occiderētur. Hoc me-
 tuentes custodes sacri corporis, fugerūt. Viri autem
 religiosi uenientes, & corpus iusti colligentes, detu-
 lerunt, ubi orationes solitæ erant celebrari Domi-
 no sine cessatione. Factis igitur orationibus, sepelie-
 runt beatū Marcum, sicut cōsuetudo ciuitatis erat.

Simplicius
 est, quod in
 Actis legi-
 mus, ut Pau-
 lo & Stepha-
 no Christus
 sit uisus.

Mos sepa-
 liendi.

h

Sic

Sic ergo beatus Marcus Euangelista, primus martyr Alexandria, ibidem requiescit in Domino: cui laus sit, & honor per aeterna seculorū secula. Haec etiam Genuensis inseruit Speculo suo.

Porro quum sexta lectio Romanae Ecclesiae dicat, Marcum Romae requiescere: alia cantio ita sonat, Gaude Sueuia, tantis honoribus à Deo praedita, habens inclytū martyrem apud te locatū, quem tenes clementissimum in caelo patronum. Fertur autem in caenobio insulae Acronij lacus, quā Diuitem augiam uocant, corpus Marci quiescere. Venetiae contra suo in gremio se Marcum habere existimant, templo illi magnificentissimo cōstructo. Sunt qui etiam mata manu eò translatum dicant, ut Antonius. Alij referunt, mercatores quosdam pecunijs corrupisse duos presbyteros, custodes corporis sancti Marci, & furtim sublatum corpus, Venetias aduexisse, ab incarnatione Christi anno 467. quando uix urbis moenia extructa fuerunt. Itaq; Raphael Volaterranus annotat annum 810. Sed quā facile fuit, mercatores isto infelici seculo decipi, aut fallere? quam antiqua, & spectatioris fidei historia haec refellit. Dorotheus enim Episcopus & martyr, ducentis circiter annis post excessum Marci, talia memorie nostrae tradidit: Imperante Rom. Traiano, Marcum Alexandria, fune in collum iniecto, tractū esse à locis quae appellantur Bonora, id est bubulci, usque ad loca

ad loca ἀγγέλων, id est, nunciorum: ibiq; ab insanis
 idolorum cultoribus combustum esse, mense qui ab
 Aegyptijs dicitur Pharmuthi, quiq; respondet Apri-
 li, & sepultum in loco βυόλυ. Quod uerò Hiero-
 nymus & Dorotheus sepultum esse dicunt, non re-
 pugnat uero, si de osibus uel cineribus intelligatur.
 Porro quod idem Hieronymus scripsit, Marcum
 octauo Neronis anno mortuum, sumptum uidetur
 ex Eusebij Chronologia & historia, sed non probè
 intellecta. scribit enim, Anianum tunc Episcopum
 Alexandriae ordinatum. Sed non statim sequitur,
 Marcum tum fuisse mortuum. Nam Paulus & Pe-
 trus in multis locis Episcopos ordinarunt, ad quæ
 tamen ipsi etiam sunt reuersi. Certè Irenæus uicinus
 Apostolorum temporibus, scribit Marcum propa-
 gasse doctrinam Euangelicam etiam post excessum
 Petri & Pauli.

Honores autem inelytus Dei seruus, dum uiue-
 ret, non alios adeptus est apud incredulū mundum,
 quam Christus Dominus: qui ueniēs in propria, non
 est à suis receptus. Atq; idem obuenturum suis disci-
 pulis, ut contempti & odiosi apud mundū sint, præ-
 dixit. Namq; Alexandrini pertinaces in idoloma-
 nia, quos tamē uir Dei studebat maximopere ad no-
 titiam Christi, uerbi cœlestis præconio adducere, et
 per Christum ad immortalē gloriam: ceu abiectis-
 simum cadauer, ad locum supplicij traxerunt, & ut

Honores
 Marci uiuō
 mortuōue
 exhibiti.

maleficum igne scelerato cōbusserunt. Sed preciosa est mors sanctorum in conspectu Domini, & gloria in Ecclesijs Dei. Hæc autem est uera gloria, summus honor, decus æternū, solida felicitas, quod per Dei gratiam uocatus in consortium & Ecclesiam Dei, Christum Seruatorē cognouit, & in eum creationem expressit: estq; dignus habitus, qui pro nomine Christi labores, pericula, difficultates plurimas, deniq; et mortē perferret. Nunc uerō ingressus in gaudium, & sempiternam gloriam Domini sui hereditatem cœlestem possidet: ac per scripturam Euangelij Dei æterni, omnium uerè sanctorum Ecclesiarum Iesu Christi doctor & magister eximius celebratur. Ad quam solidam felicitatē, quam Deus ipse beato Marco impendit, nihil pictæ ipsius imagines & icones, nihil statuæ fictiles, lignæ, argenteæ, aureæ, gemmæ, nihil aræ, templaq; magnifica, nihil dies feriat, nihil maiores aut minores litaniæ, et inuocatio, adoratioq; soli Deo uero debita, conferre possunt. Beato autem Euangelistæ Marco, ut omnibus cœlitibus, gratissimus ille cultus fuerit, qui & hominibus in terra est salutaris, ut uitam & doctrinam Christi principis summa in ueneratione habeant, euoluant dies noctesq; perdiscant, uita expriment: & in Christi similitudinē, quoad fieri potest, transformentur, quo etiam cum illo in cœlesti beatitudine

Cultus licitus, & memoria sanctorū.

tudine glorificentur. Sileant ergo inter Christianos
 preces ad Marcum, aut ad quamcunq; fuisse creatu-
 ram, & audiatur præceptum Dei: Dominum Deum
 tuum adorabis, & illi soli seruias. Patrocinium col-
 locetur non in hominibus quantumuis sanctis, sed in
 solo mediatore Dei & hominum Iesu Christo. Hymni
 ethnici uanis hominibus, & ignaris ac uacuis sapien-
 tia diuina grati, sanctis autem ingratis, obtice-
 scant. Celebretur autem sanctorum memoria sancte
 & religiose, ut Christus, ut Apostoli, prophetae, pa-
 triarchæ, & uerbis & exemplo docuerunt. Quam
 præclara & magna est laus hæc beati Euangeli-
 stæ, eademq; Deo grata, & hominibus ad doctrinam
 & exhortationem utilis? Sanctus Christi martyr,
 Deoq; dilectus Marcus, diuina * se præueniente * ipsum
 gratia, doctrinis & signis Christum reuelans populo leg-
 lis, martyrii palmam gaudens acquisiuit. Quodq; de
 conuersione Pauli, organi electi, etiam Romana de-
 cantat Ecclesia, uerbis paululum mutatis, comiti &
 collegæ Pauli, beato Marco aptetur. Deus qui uni-
 uersum mundum beati Pauli Apostoli prædicatio-
 ne docuisti, da nobis quæsumus, ut qui eius hodie
 conuersionem colimus, per eius ad te exempla gra-
 diamur. Ita & nos beati Euangelistæ memoriam in
 precibus & laudibus sanctis celebremus. Deus qui
 uniuersum mundum, maximè australem & occidentalem
 partem, prædicatione & scriptura Euangelica do-
 cisti,

cuius, da nobis quaesumus, hac anniuersaria & solenni memoria ipsius, omnibusq; diebus, per doctrinam & uitam unigeniti filij tui rectè sapere, & eius merito, eiusq; ducatu penitus ad te summum bonū conuerti. Deus, qui beatū Marcum Euangelistā tuum praedicationis Euangelicæ gratia sublimasti, tribue quaesumus, eius nos semper eruditione proficere: & Christi Iesu mediatoris unici, uniciq; seruatoris, in quem Marcus credidit, quem docuit, quem uixit, in quo moriens uitam æternam adeptus est, patrocinio semper defendi.

FACTA MARCI TVM ALIA,
tum prodigiosa, & miracula.

Ioannem Marcum à primis annis meditātū esse legē Domini, & sacerdotis officia in Iudaismo peregrisse, ut fecit Zacharias, pater Ioannis Baptiste, ut Iacobus frater Domini: deinde receptum in disciplinam & scholam Christi, Euangelium studiosissime perdidicisse, iam dictum est. Neq; tacitum reliquit, ut uitam ex praescripto & exemplo Christi pie sequeq; traduxerit, Euangelia ministrans cum Apostolis summis, cum quibus etiam pro Christi gloria, & Ecclesie incolumitate, multas difficultates, & pericula multa pertulit. In Aegypto autem, quondam ergastulo populi Dei, & officina superstitionis, & domicilio idololatriæ, atq; omnis impietatis, diuino instrumēto Euangelij, quod etiam monumentis literarum

rarum tradidit, ac superna uirtute spiritus sancti im-
 dutus, regnum diaboli destruxit: & Iesu Christi Ser-
 uatoris, ac Regis regum, & Pontificis catholici, fe-
 liciter condidit, Alexandriae cōstituta Ecclesia: quæ
 copia librorum, & ingenij atq; doctrinae præstan-
 tia, & exemplis sanctissimorū hominum diutissime
 floruit: donec loliū istud infelix Mahumedicæ per-
 fussionis, agrum Domini bene cultū, hominibus au-
 tem secure agemibus, occupauit. Ex qua etiam Ec-
 clesia sanctissima, facem istam impietatis Arium ex-
 citauit cacodæmon. Vt meminerint homines, nihil
 esse munitum satis aduersum astutias satanae, si non
 perpetuò & sedulo eius machinationes obseruent
 homines, & diuinis consilijs & ope auertant. Por-
 rò quum eam Ecclesiam multos annos Marcus gu-
 bernasset legibus diuinis, non traditionibus huma-
 nis: administratione sacramentorum legitima, non
 cauptione rerum sacrarum: inuocatione nomi-
 nis diuini, non funestissimis bellis, & armis carnali-
 bus, & brachio seculari: deniq; omnibus muneribus
 boni pastoris, tandem sanguinem etiam & uitam
 profudit pro Christi nomine. Atque fortiter in fide
 Christiana perseuerans usq; in finem, secutus exem-
 plum Christi, & tot sanctissimorum hominum, præ-
 uoluit documentum alijs etiam insecuturis: ut qui piè
 uolunt ac beatè uiuere, sese totos impendant Chri-
 sto: & per omnia discrimina, per saxa, per ignes,

ad brabeium æternæ felicitatis pertingant.

Porrò ne quis miraculorum, quæ Marcus, dum uiueret, aut defunctus iam edidisse creditur, recitationem dolo aut segnicie omiffam queratur, age gratificemur in hac parte nimis prodigiorum admiratoribus: & Christianæ religionis simplicibus sectatoribus ostendamus, non obscura documenta insidiarum atq; tendicularum diaboli, qui sub specioso titulo sanctorum, aram pietatis & salutis molitur euertere. Audiamus igitur Legendas aureas, & Specula, si dijs placet, sanctorum intueamur. Mox ut

Alexandriam est ingressus Marcus, subito calciamentum eius ruptum atq; solutum est. Quod in spiritu intelligens, ait: Verè expeditum fecit Dominus iter meum, nec me satanas impedire poterit, quem ab operibus mortuis iam Dominus absoluit. Videns autem Marcus quendam sutorem, uetera consuetem, eidem calciamentum tradidit corrigendum. Quod cum faceret, sinistram manum grauiter uulnerauit, ac fortè exclamare cœpit: Vnus Deus. Quo audito, uir Dei ait: Verè prosperum fecit Dominus iter meum. Factoq; luto ex sputo, manum eius unxit, & continuo sanitatem recepit: ac introducto Marco in suam domum, didicit ab eo fidem Christi. Quod miraculum Genuensis etiam commemorat in Speculo, & aliud huic simile, patratum à Marco post mortem. Vir quidam, dum in summitate campanilis S.

Marci

Maius miraculum in calciamento Marci, & Moysi.

Marci de Venetijs, quoddam operis exerceret, subitò cadit improuidè, membratim toto corpore laniatus. In ipso tamen casu suo S. Marci non immemor, eius patrocinium implorauit. Qui cadens, ex insperato cuidam ligno prominenti substitit: & dato fine, illæsus euasit, & ad opus pristinum consummandum deuotus assurgit.

Mirum profectò, quòd toto corpore laniatus, euasit illæsus.

Quomodo seua tempestas prohibuerit, ne corpus Alexandrini cõburerent, iam dictum est in morte Marci. Audiamus autem nunc, ut puniti sint, & ad credendum perpulsi, qui non statim crediderunt, corpus beati Marci Alexandria, ubi Dorotheus cõbustum asserit, Venetias nauigio transuehi. Quum enim quidam ex nauigantibus dixisset: Forsitan alius cuius Aegyptij corpus uobis datum desertis, & S. Marci corpus uos deferre putatis: continuo nauis, in qua erat corpus sancti Marci, per seipsam miraceleritate se uertit: & in nauem, in qua ille residebat, insurgens, lateris partem fregit, non prius dimittens, donec omnes ibidem corpus esse beati Marci credere acclamarent. Alius nauta incredulus, quòd isti secum ueherent corpus beati Marci, à demone arripitur: & tam diu uexatur, donec ad corpus sancti adductus, se credere confiteretur. Qui liberatus, gloriam Deo dedit, & beatum Marcum in deuotione magna deinceps habuit.

Mirabilis modus inducendi, uel potius cogendi homines ad credulitatem & confessionem.

Dictum est, ut Christus Marcum inuiserit in carcere.

cerere. Vicissim audiamus, ut Euangelista uita muneribus defunctus, uiuis apparuerit. Namq; anno 1247. Papiæ iuueni Fauentino Iuliano, Prædicatorij ordinis monacho, dum Prior cœnobij animam ageret, Marcus in somnis apparuit, testificans se in hora sui exitus eum uisitare: quia specialem in Marcum habuit deuotionem: & locum, ubi corpus eius requiescit, sedula deuotione uisitauit. Ac ne quis de fide miraculi dubitet, ipse autor Lombardicæ historie testatur, se ex isto iuueni illud audiuisse.

Psal. 45. In die tuæ tribulationis inuoca me, & eruum te, & honorificabis me. Et Psal. 106. Sedentes in tenebris, &c.

Quod congruit Pauli dictis, 2.

Thess. 2. Mitet eis efficaciam erroris.

Mantuae quidam in carcerem coniectus ab inuidis, triduo ieiunio se macerans, beati Marci patrocinium inuocauit. Qui ei apparens, iubet ut à carcere securus abscedat. Ille uerò dormitans, præ tædio neglexit parère iussionibus sancti, existimans illusionibus se deludi. Deinde secundo, & tandem tertio ei apparuit, & eadem similiter imperauit. Qui ad se rediens, & ostium apertum conspiciens, de carcere securus exijt, & instar stuppæ compedes mox contrefregit, dicq; media per medium custodū & aliorum hominum, à nemine uisus euasit. Qui ueniens ad S. Marci tumulum, exoluit deuotè debitū gratiarum.

Sed reuertamur ad nautica. Nocte quadam ignorantibus nautis quò ueheretur, iactati seuisima tempestate, sanctus Marcus apparuit monacho, sui corporis custodi, & admonuit deponi uela, quòd non longè abessent à terra. Quibus depositis, manè iuxta insulam

insulam quandam fuerunt. Aliquando nauis Saracenorum Venetis mercatoribus hostiliter occurrens, à Venetis, præcisís funib. pessundata est. Ea pessum eunte, unus è Saracenis uotum nuncupauit Marco, baptisma se Christi suscepturum, & uisitaturum limina ipsius, si conferret suum auxilium. Cui mox apparuit uir splendidus, & fluctibus ereptum collocauit cum alijs in nauim. Sed quã is ingratus, Alexandriae Marco liberatori suo uotum non solueret, iterum ei Marcus apparuit, & eius ingratitude reprehendit. Reuersus igitur Venetias, in baptismo accepto nomine Marci, in Christum perfectè credit, & in bonis operibus uitam finiuit.

Vnum & alterum recitauit miraculum, quo corpus beati Marci est manifestatũ. quibus & hæc addenda sunt: Quum Marci corpus leuaretur de tumulo, tantus odor totam Alexandriam persudit, ita ut omnes mirarentur, unde odoris tanta suauitas prodiret. Quumq; per littora diuersa transirent, & sanctum thesaurum omnibus occultarent, uenientes incolæ conclamabant: O! quã beati estis, qui sancti Marci corpus portatis: Sinite ut ipsum suppliciter adoremus. Propterea corpore sancti Marci, ut cautius seruaretur, in columnam de marmoreis lapidibus factam reposito, paucis conscijs, accidit ut illi testes morerentur, & nemo cognosceret sanctum illum thesaurum. Omnibus igitur percussis metu, ne

patronus

Maiores miracula, quã dum arcam Domini deduceret Dauid.

Qua igitur fronte negat adorationem sanctorum?

O' Christianorum eiusmodi custodias & patrocinia.

patronus tam inclytus furtiuè sit sublatus, indicitur solenne ieiunium, & processio solennior ordinatur. Et ecce cunctis uidentibus & stupentibus, lapides à columna profiliunt: & arcam, ubi corpus eius latebat, omnibus euidenter ostendunt. Mox deuotè laudes agunt creatori omnium, qui suum eis dignatus est reuelare patronum. Sicq; dies illustrata tanti prodigij gloria, annis decurrentibus, posteris fit festiua.

Sunt & illa stupèda opera defuncti Euangeliste Marci, quibus sui ueneratione, & honores diuinos sibi uindicauit. Seruus quidam inuito suo domino uotum soluturus, accessit sanctum Marcum. Ob quod factum, nobilis istius dominus iubet reuerso erui oculos, & crura securib. frangi, & pedes præcidi, malisq; ferreis os & dentes contundi. Sed ligna subito franguntur defigenda in oculos, & ferrum suæ uirtutis obliuiscitur, ac per Dei potentiam hebetatur. Quod uidens ac stupens dominus, ueniam petijt, & cum seruo sepulchrum sancti Marci deuotione sedula uisitauit. Præterea miles amputata manu, inuocauit suffragia beati Marci, & manus continuo fuit sanitati pristinae restituta, sola cicatrice relicta, in tanti miraculi testimonium, & talis beneficij monumentum. Atq; ut finem tandem miraculorum enumerandorum faciamus, audire non pigeat, ut Marcus sit gubernator aeris, tempestatum, & cæli: qui co-

piam

pian rerum dare & auferre potest. Cum totam Apuliam sterilitas magna inuaderet, nec terram illam benedictionis pluuia irrigaret, reuelatum est, quòd tali plaga percutitur, eo quòd ibi sancti Marci festiuitas non colatur. Dum igitur sanctum Marcum inuocarent, & festum eius festiuè se celebraturos promitterent, sterilitatem ab eis Marcus depulit, & superabundantiam ministravit, dans eis salubrem aerem, & pluuiam congruentem.

Sed miraculorū satis est. Nam si plaustra & naues onerariæ miraculorum adferantur, omnia erunt huius generis. De quibus si quis meum iudicium requirat, non celabo. Marcum Euangelistam, & Apostolum, & Episcopum eximium Ecclesiæ principis Alexandrinæ, edidisse portenta & signa, quibus ipse Dominus Christus confirmauit sermonem Euangelicum, nemo pius negauerit. Et ego firmiter credo, cooperatum esse Dominum beato Marco, & sermonem confirmasse signis atq; prodigijs, sicuti legimus in fine historię Euangelicæ ipsius. Sed non alio modo, neq; alia uirtute opera prodigiosa uir Dei persequitur, quam præceptores ipsius, & collegæ, Petrus, Paulus, Barnabas, ceteriq; Apostoli, qui omnes in Christi nomine uirtutes ediderunt, & Christo autori ea transcripserunt. Adeò autem Marcus sibi hæc noluit adtribui, aut inde gloriam, laudes, honores, uenerationem nancisci, ut non minus hæc sit abomi-

Alie autem sunt cause ubertatis & copię rerum, aut inopię, in sacris libris prodite: nempe Deus, & obseruatio uerbi diuini, aut contemptus. uelut Leuit. 26. Deuter. 28. 3. Reg. 8.

natus,

natus, quàm Barnabas consobrinus, & Paulus sapientissimus. Dum enim sanato claudio per nomen & fidem Christi Iesu, Lystrenses Paulum & Barnabam uocarēt deos, & uellent eis sacrificare, ut Act. 14. cap. legimus, Apostoli sanctiss. conscissis tunicis exilierunt in turbas, clamantes & dicentes: Viri, quid hæc facitis? Et nos mortales sumus, similes uobis homines, annunciantes uobis, ab his uanis conuerti ad Deum uiuum, qui fecit cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt. Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gētes ingredi uias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens, de cælo dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo & letitia corda eorum. Et hoc dicentes, uix sedarunt turbas, ne ipsis immolarent. An putare fas est, Ioannem Marcum, qui hæc uidit, qui uniuersam doctrinā cælestem animo perceptam habuit, & scripto Euangelio publicauit, ut cuncti spem salutis in solo Deo uiuente ponant, per Christum filium unigenitū, aliter egisse, dum in terris ageret, aut nunc in cælo diuersum uelle ac probare? Itaq; uehementer soleo mirari, qualis nam sit animus eorum, quod cerebrum, frons, os, manus, etiamus, qui talia sunt ausi spargere in uulgus Christianum, & adeò in totum orbem. Aut quæ nam sint iudicia procerum populi Christiani, quæ cura, quæ cogitationes de rebus Christianis, maxime in ijs qui Ecclesiæ

Ecclesie gubernacula tenent, qui hæc perferunt, probant, tuentur. Est ne illud scribere historiã de amicis Dei? an potius totum Christianismum Iudæis, Saracenis, Paganis, Epicuræis, Christianis contemptui & ludibrio exponere? Quid simile in diuinis libris legimus? aut quis historiæ scriptor cordatus & bonæ fidei auderet tam portentosas fabulas, pro gestis rebus, memoriæ prodere? Est ne illud decorare sanctos, an potius atroci contumelia & iniuria non toleranda afficere? Videlicet hoc pacto fidẽ & autoritatẽ Euangelicæ historiæ cõciliabimus. Itã ne Christi principis gloriam, & Dei propagabimus? Est ne illud homines à uana in creaturas fiducia ad ipsum fontem, & unicum salutis autorem conuertere? Est ne illud, exemplo cultorum Christi, homines ignauos ad officia & bona opera extimulare? an potius doctrinam Christianam tentare, quaterere, conuellere, labefacere apud incautos & nimium credulos? Hæ sunt uidelicet præclaræ lectiones Ecclesie Romanæ, Legendæ Auræ, Specula pietatis, in quæ intuentes, imitemur Dei cultores: quatenus ipsi Christum, professionis diuinæ ducem & auspicem, secuti sunt: eorumq; uestigijs insistentes, in hoc seculo uitam sanctam degamus, & in futuro seculo fruamur sempiterna felicitate.

SCRIPTA B. MARCI.

Restat, ut quod non postremum, sed uel præcipuum

puum est in historia sanctissimi Euangelistæ, expectamus, quid nam scripserit, & ubi, & quando, & quomodo. Nam hæc nouisse, non parum interest, & uaria de singulis traditio habetur. Sunt qui asserant Marcum scripsisse uitam Barnabæ Apostoli, confobrini sui, quam Beda uenerabilis in sermonem latinum transtulit. Euangelicam historiam scripsisse, & unum esse ex quatuor Cherubim, quos uidit Ezechiel, & Ioannes in Apocalypsi, fatentur pij omnes, quamquam alij Marco leonem aptant, alij aquilam, alij figuram hominis. Scripsit autem in Italia, Romæ, non Aquileiæ, ut recentior historia habet. Anno decimo post ascensionem Domini scripsisse ait Theophylactus, secutus antiquorum relationem. Ac Latine scripsisse Marcum, recentior historia dicit eiusq; manu scriptum codicem Latinum, Aquileia inter sacras res ostentari accepimus. quod phrasibus Marci redarguit, & antiquorum patrum autoritas. Hieronymus enim in præfatione ad Damasum: De nouo, inquit, nunc loquor Testamento: quod Græcum esse, non dubium est, excepto Apostolo Matthæo. Et Augustinus lib. 1. de Consonantia Euangelistarum: Horum, inquit, solus Matthæus Ebræo scripsisse eloquio perhibetur, ceteri Græco. Videtur autem Gregorius Nazianzenus errori ansam præbuisse, ut aliqui opinentur Marcum Latine scripsisse: cuius sunt hi uersiculi Græci,

Μάρκος δὲ αὐτονομίῳσι θεῶν τὰδε θαύματα ἔγραψε,
 Πέτρῳ βασιλικῶς χειρὶ μεγάλῳ θόρῳ ποτι.

Ausonij's Marcus dia hæc miracula scripsit,
 Eximio Christi famulo Petro bene fretus.

Epitomen autem fecisse Marcum ex Evangelica historia Matthæi, aliqui tradiderunt: non probè intelligemes dicta beati Augustini. Verba quidem Augustini sunt hæc, libro primo de Consonantia Evangelistarum: Quamuis singuli suum quendã narrandi ordinẽ tenuisse uideamur, non tamen unusquisq; eorum, uelut alterius præcedemis ignarus, uoluisset scribere reperitur, uel ignorata prætermisisset, quæ scripsisse alius inuenitur. Sed sicut unicuiq; inspiratum est, non superfluum cooperationem sui laboris adiunxit. Nam Matthæus suscepisse intelligitur incarnationem Domini secundum stirpem regiam, & pleraq; secundum hominum præsentem uitam, & facta & dicta eius. Marcus eum subsequutus, tãquam pedissequus & breuiator eius uidetur. Cum solo quippe Ioanne nihil dixit, solus ipse per pauca: cum solo Luca pauciora, cum Matthæo uerò plurima: & multa penè totidem, atq; ipsis uerbis, siue cum solo, siue cum cæteris consonante. Ea uerba si perpendantur, non dicunt Marcum abbreviatorem Matthæi esse, sed uideri posse. Cæterum Faber Stapulensis probè demonstrat, Euangelium Marci non esse Matthæi epitomen, quum non sit ordo idẽ, quædam

addita sint in Marco, & contra quaedam detracta, quæ singula repugnant legibus epitomatis.

Sed operæ precium est, idoneis theologorum testimonij probare, quæ de historia Euangelica beati Marci hæcenus proposui. Theophylactus de phrasi hæc scribit: Est character Euangelij secundum Marcum clarus & perspicuus, nihilq; habens excogitatum. Propè autè per omnia Matthæo concurret Euangelista: nisi quòd Matthæus fusior est, & in principio narrat generationem Domini iuxta carnem: hic autem à Ioanne propheta inceptit. Chrysostomus etiam, Theophylacti magister: Compendiosam, inquit, & breuem narrationem facit, in quo magistrum imitatus est, scilicet Petrum, breuitati studentem. Irenæus lib. 3. aduersus hæreses, Marcum dicit sectatorem & interpretem Petri, eiusq; Euangelium aquile comparat, inquiens: Marcus à prophético spiritu, ex alto adueniente hominibus, initium fecit, uolatilem, pennatam imaginem Euangelij demonstrans. propter hoc & compendiosam & percurrentem annunciationem fecit. Propheticus enim character hic est, & ipsum uerbum Dei. Cæteri Euangelio, & Sophronius, Hieronymus, Epiphanius, Tertullianus lib. 4. contra Marcionem, Athanasius Alexandrinus, & alij. hoc ipsum refert compiosius, uerbis Clementis, Episcopi Alexandrini, & Papiæ

Papae Episcopi Hierapolitani, discipuli Ioannis, Eusebius Caesariensis lib. 2. historiae Ecclesiasticae, cap. 14. & 15. cuius uerba rectissime hoc loco ponenda esse uidentur. Petrus adueniens ex Orientis partibus, ut caelestis quidam negotiator, mercimonia diuini luminis, si quis sit comparare paratus, aduexit, et salutaris praedicationis uerbo primus in urbe Romana Euangelij sui clauib. ianuam regni caelestis aperuit. Igitur cum Romanae urbi clarum uerbi Dei lumen fuisset exortum, Simonis quidem tenebrae cum suo autore restinctae sunt. Sermo autem ueritatis & lucis, qui per Petrum praedicabatur, uniuersorum mentes placido illustrauit auditu, ita ut quotidie audientibus eum nulla unquam satietas fieret. Vnde neque auditio sola eis suffecit, sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorant, uti ea quae ille uerbo praedicabat, ad perpetuam eorum commemorationem habendam, scripturae traderet, quo domi forisq; in huiuscemodi uerbi meditationibus permanerent. Nec prius ab obsecranda desistunt, quam quae orauerant, impetrarent. Et haec fuit causa scribendi, quod secundum Marcum dicitur, Euangelium. Petrus uero ut per spiritum sanctum religioso se spoliatum comperit furto, delectatus est, fidem eorum per haec, deuotionemq; considerans: factumq; confirmauit, & in perpetuum legendam scripturam Ecclesijs tradidit.

Petri merx
gratuita E-
uangelium,
non indul-
gentiae fictae.

Claues Petri

Atq; hæc habui, Christiani lectores, quæ de uita
 & scriptis Euangelistæ Marci hoc tempore scribe-
 rem: quæ iudicio & censura summitto Ecclesiæ ca-
 tholicæ, & singulorum fidelium, qui Christi Iesu
 mentem ac sensum tenent. Atq; utinam tum Eccle-
 siæ omnes, tum uerò in primis illæ, quæ nomine Pe-
 tri, & ipsius filij Ioannis Marci glorientur, toto
 etiam pectore hauriant Christianam institutionem
 quam beatissimi uiri Petrus & Marcus Roma, A-
 quileiæ, Hierosolymis, Antiochia, Alexandria, &
 in alijs partibus Asiæ, Africa, & Europæ, tum ser-
 mone & scriptis uulgarunt, tum uita expresserunt,
 tum sanguine fuso asseruerunt. Ita enim demum erunt
 hæredes & successores legitimi fidei, ac doctrine
 Apostolicæ, & germana membra Ecclesiæ sanctæ,
 quam Dominus Christus sanguine suo redemit,
 & coheredem instituit regni pa-
 terni in cœlestibus.

DE INDICIS IN EVANGELIUM MARCI RA- tione ac usu, Theodori Bibliandri

P R A E F A T I O.

Indices librorum non sunt inuen-
tum nouum, sed uetus, & magnæ
quidem utilitatis, si rectè compo-
nantur. Quantam uerò habeant
utilitatem in theologia, & libro-
rum sacrorum tractatione, ostendit D. Ioannes
Segubiensis, theologus eximius, & qui prima-
rium locū tenuit in Concilio Basiliensi, in præ-
fatione de Concordantijs uocum indeclinabi-
lium. Quis autem primus scripserit indices Lati-
norum Bibliorum, quos uocant Concordan-
tias, non satis constat. Earum tamen exemplo
scriptas esse Concordantias Ebraicas apparet:
nisi quòd explanatio etiam compendiosa uer-
borum addita est, ut Lexici usum præbeat. Xy-
stus Betuleius autem scripsit Symphoniam Græ-
carum uocū noui Testamenti. Qui libri ut mul-
to labore constant ipsis autoribus, ita studiosis
debent esse gratissimi. Tamen quædam ab illis
uellem aliter esse tractata, uel ab hominibus e-
ruditis adijci ad illorum lucubrationes omni-
laude dignissimas. Primū enim uoces illas con-
significantes, ut nomina, quæ propositiones u-
niuersales, & particulares, & singulares, ceu si-
gna

gna quædam dialectica indicant: ut omnis, nul-
 lus, quidã, hic, ille, & reliqua similia. Item præ-
 positiones, aduerbia, interiectiones, coniun-
 ctiones, uel præterierunt silentio, uel attigerunt
 leuius. Quum tamen hæ uoces interdum non
 tam sint appêdices, aut uincula orationis, quàm
 nerui. Multo enim uehementius adstruit iustifi-
 cationem fidei, hoc est, basim Euangelicæ do-
 ctinæ, propositio Paulina, Maledictus omnis
 homo, qui non permanserit in omnibus his,
 quæ scripta sunt in libro legis huius, ut faciat
 ea: quàm si proferatur in definite, Maledictus
 qui non mäsarit in his quæ scripta sunt in libro
 legis huius. Deinde uellem prima & simplicia
 capita, & diligētius ab eis enarratas fuisse. Tum
 uerò eis subiectas optarim uoces deriuatiuas
 & cōpositas, quæ ab una manāt origine: itemq;
 locutiones peculiare, quæ fiunt ex duabus aut
 pluribus dictionibus coniunctis. Nam ea con-
 nexio uerborum affinium & cognatorū simul
 coniūgeret res cognatas, multamq; lucem ad-
 ferret tam uerbis quàm rebus cognoscēdis. Ad
 hæc indicibus iustis cōueniret explicatio rerum
 summaria: & sicubi longior aut obscurior inci-
 noraretur. Postremò castigatio librorū nō alie-
 na mihi uidetur ab indicib. & lexicis absolutio-
 ribus. Nec modò collationem exemplariū hic
 admiserim, sed etiã annotationes interpretum.

Velut

Velut in lexico simul & indice Ebraico minime fuerit ab instituto argumento alienū, si traditio Ebraeorum magistrorum, quam Massoreth uocant, quæq; per sacros libros uariam lectionem & scripturam indicat, per singulas dictiones exponatur. ut uerbi gratia, קָרַן integre scribitur cum he litera in fine: sed in Genesi 14. cap. he deficit, ut puellæ integritas labefacta eo signo etiam noteretur. Aliquoties autem commentatores diligentes indicant uarietate exemplarium Ebraicorum. quas annotationes censerim equidē in Concordantijs ponendas esse suis in locis. Ad eundem modum fiet in Græco lexico & indice: in quem non modò noui Testamenti uerba, sed etiam ueteris referri decet, quæ sunt interdum corruptissima. Deniq; Latine Concordantiæ ad hunc modum instruuntur: in quibus alicubi translationes uarias, ut quæ in Cypriano, Tertulliano, Hieronymo, Augustino, Beda, & alijs occurrunt: nec non recentiorum scriptorum uersiones & castigaciones, Laurentij Vallæ, Jacobi Fabri, Erasmi Roterdami, inserere utile fuerit. Porro in locorū enumeratione probare non possum, quòd Concordantiarum scriptores maluerunt sequi ordinem librorum sacrorum, quàm rationem habere significationis, aut affectionis uocum & locutionum. Quum enim exponitur leo, ex Genesi, Exodo, Leuitico, Numeris, Deuteronomio, & sic deinceps, promiscuè congerunt, leo,

leæna, leunculus, & alia. Vbi uocem Leo primis expediri uelim, & loca recitari, in quibus proprie significat animal ferū: mox, in quibus per tropum Metaphoræ significat uirum fortem, aut tyrannos, aut Christum, aut diabolū. Deinde leænam & leunculum recitari eodem pacto uelim. Et in locutionibus enumerandis utilis est omnino illa distinctio. uelut in uerbo Facio, seorsim enumerabit scriptor Indicis & lexicæ theologicæ, facere bonum, facere malum, facere misericordiã cum aliquo, facere bellum, facere pacem, facere fructum, facere talentum aut minam, & alia similiter.

Cuiusmodi Lexicon pariter & index uerborum ac rerum cognatarum, quàm adferret studiosis utilitatem multiplicem, uel me tacente, intelligit quiuis non planè stupidus. Primum enim organum illud, in quo sunt omnia distributa ordine certo, aptius erit memoriæ adiutandæ, quàm in quo pleraque promiscua & confusa iacent. Offeret etiam sese, quod quaeritur, promptè, sine mora lōgæ inquisitionis. Ad hæc uocum & rerum explicatio coniuncta, mirificè iuuat studiosos. Præterea thesaurū quendam argumentorum repositum habebit ad omnem usum studiosus, siue disputandum sit, siue locus enarrandus, siue contemplandum in sacris literis. Nam argumenta omnia, quæ à nomine, & etymologia, & coniugatione uerborum ducuntur, quorum usus latissimè patet, unū sub aspectum

etum hacratione ponetur. Castigationes etiam
librorum, & errores interpretum compendiosè
quidem indicabit: uerùm simul idoneo & locu-
pleti argumento redarguet, ac emendabit. Po-
stremò scripturæ diuinæ explanationem suppe-
ditabit hoc organum catholicam & compen-
diosam, per suam ipsius collationē. Adde etiam
explanationem certam, & synceram, & mode-
ratam, citra istas acerbas quorundam theolo-
gistorū, ne calumniosas dicam, *λογωμαχίας*, &
rexas uerbosas: quæ ad fidei & morum subuersi-
onem magis tendunt, quàm ad ædificationem.

Proinde iam diu scrutatus modos interpre-
tandi scripturas sacras, quum alius alij placue-
rit, nihil uideo præstari posse melius & utilius
Ecclesiæ, ab hominibus peritis linguarum prin-
cipum, Ebraicæ, Græcæ, & Latinæ, simulq; gna-
ris rerum theologiarū, quàm si uoces uniuersas
Ebraicas, Græcas, Latinas, & aliarū lingua-
rum, quæcunq; in utroque Testamento extant,
partitis operis exponerent, uocum autem ex-
plicationi adiungerent etiam rerum ipsarū in-
terpretationem. Nam ut unus homo absoluat
catholicam & compendiosam expositionem,
quantocunq; ingenio & doctrina instructus,
quantumuis industrius & laboriosus, metuo
ne fieri possit intra paucos annos. Ac dum me-
cum reputo, quàm instructa bibliotheca sit opus,
quibus operis in transcribendo & confes-
rendo uaria exēplaria indigeat, cerno esse opus

non privati hominis, sed plurium, & qui iuuentur à pijs sanctisque principibus. Ceterum partitis laborib. in multos, breui tempore multum efficietur, & facilius quidem atque rectius. Alius enim sibi desumet explicandum Geneseos librum, alius Exodum, alius alium librum Moysis, aut cuiuspiam prophetæ: alius Euangelium scriptum à Matthæo, aut Marco, aut Luca, aut Ioanne: alius Epistolam Pauli, aut Petri, aut Iohannis: quisque omnino librum, in quo diu & diligentissimè uersatus est, ac interpretando plurimum potest alijs cōmodare. Quum uerò sint tam res quàm uerba exponenda, uerborum explanatio mihi commodissima uidetur, si uoces singulas auctoris, quem edifferere studet, uel Ebraicas, uel Græcas, diligenter excutiat, non tamen uerbosè: suasque obseruationes in medium adferat: castigando interim in principali sermone uel Apostoli uel Prophetæ, & in translationibus, quæ iniuria temporum, aut imperitia & negligētia tum interpretum, tum librariorum sunt uitiata. Iam ad hunc modum omnibus scribris expositis, quod biennio ad summum fieri posset, succederent industrij, pijs, & docti homines, qui lucubrationibus illis adiuti, conscriberent integros & iustos illos dictionarios partiter & indices Ebraicos, Græcos, Latinos, de quibus paulo antè locutus sum. Nō defuturi etiam essent uiri docti & pijs, qui uernacula etiam lingua suæ genti opus utilissimum impartirent.

Equidem

Equidem ut pro mediocritate mea symbolum quoque meum conferrem ad tam sanctum & eximium opus, aut saltem prouocarem meo qualicumque conatu eruditos uiros, delegi mihi, non semel tamen ab amicis charissimis, uiris optimis & doctis. sollicitatus, doctrinam diuini Petri uniuersam. Et in hac quidem parte Euangelium, quod Marcus à Petro acceptum scripsit Græcè, non Latinè, ut quidam opinantur, *αὐτῶν* grammatica redegi in lexicon & indicem. Secutus autem sum ordinem cognatarum literarum: ut primo loco posuerim uocum originem, quæ incipiunt à uocali, deinde quæ à liquida, postea quæ à mutis, aut consonantibus duplicibus incipiunt. Sub uoce autem principali, & themate, quod in Græca lingua usurpatum, plerumque tamen originem ducit ex Ebræa uel Syriaca lingua, posui deriuatiuas uoces, & compositas, & orationes quæ peculiarem dicendi modum continent. Ea quoque interpretatione studui cum diligentia & fide modum quoque coniungere, ne quid nimis esset, iuxta paræmiã. Neque scrupulosè aut uolenter primitiuas uoces ad Ebraicam originem detorsi, aut cõpositas atque deriuatiuas etymologijs commẽtitijs exposui. quod posuissim alicubi facere speciosè, imitatus Marcum Varronem, & Platonem, & doctissimũ Iudæorum Philonem, & alios. Sed malui meam ignorantiam in rebus incompertis fateri ingenuè, quàm temerè asseuerãdo cuiquam occasionem dare

dare ad errandum. Latinam deniq; translationem castigauit multis in locis, aspergens alicubi etiam Indianam, siue Aethiopicam translationem. de quo copiosius scripsi in Ampliore consideratione decreti synodalis Tridentini, de ueteri Latina translatione. Nam admonendi fuerunt isti censores & dogmatistæ Tridentini, & alij, quos fortasse in errorem abduceret præclarior existimatio istius Synodi, nisi admonerentur. Si enim ad calculum quis reuocet uoces uel additas, uel detractas, uel mutatas in Latina uersione Euangelij secundum Marcum, uel expositas non modo uariè per æquipollentes dictiones, sed etiam significatione diuersa, colliget mille & quingentas in summa, uel multo plures. Ut nullus interpres Latinus recētior magis à Latino ueteri interprete discrepet, quam ipse secum dissidet, & cum Græca scriptura. Et tamen isti belli Critici tam promptè crimina hæreseos & sacrilegij impingunt recentioribus interpretibus, si uel latum pilum à ueteri Latino interprete discedant.

Id quum luce meridiana clarius uiderint seibi demonstratum, æquum erit, ut desinant isti acerrimi censores, uel potius impudentissimi calumniatores, obstrepere sanctis laboribus hominum eruditorū: desinant calumniari, desinant reprehendere quod non intelligunt: desinant uiros innocentes, & de Christi Ecclesia præclare meritos, damnare: desinant tyranni-

dem exercere in Ecclesia, linguarum cœlestia munera conculcare, spiritum prophetarum extinguere.

Latinum Indicem scripsit Ioannes Gastius, paululum diuersa ratione ab hac nostra, ut adfueris ordini alphabetico morem gereret. Digessit ergo uoces Latinas, aut peregrinas, secundum ordinem literarum nostrarum, ut prima litera sit a, secunda b, tertia c. & sic deinceps. Ad singula elementa ponuntur uerba tam composita & deriuatiua, quam primogenia: ut in Latinis & Græcis Concordantijs factitatum est. Singulis autem uocibus apposuit notam numeralem, quæ chartam & chartæ paratulam in Græco indice suggerit: ubi Græca uox ponitur, pro qua Latinus interpres eam reddidit. In qua etiam collatione utile est cernere, ut Latinus uetus interpres eandem Latinam uocem pro diuersis Græcis uocibus reddidit. Nā præpositio De occurrit in ἀπό α, & ἐξ, & ἔξ. itē uerbū Dico occurrit in λέγω, εἶπα, ἔρη.

Rogo autem pium lectorem, & Gastij ouis mei, & meo nomine, ut nostrum laborē boni consulat: omnesq; pro uirili adiuuet, qui illustrare atq; propagare student sacras literas, qui in toto mundo nihil preciosius, nihil melius, nihil ad beandos homines magis necessarium extat. Simul precor, ut Iesus Christus, Dominus ac Deus omnium spirituum, excitet bonas mentes, ad perficiendam catholicam & compendiosam

pendiosam expositionem diuinæ scripturæ, & suppediter facultates omnigenas. Quod opus si ad aliquam saltem mediocritatem producat, equidem existimabo longè magnificentius, quàm templa, & urbes, & omnia ista spectacula, quæ unquam totum orbem in sese conuerterunt. Hæc enim quid spectatoribus adulerint, præter momentaneam uoluptatem, non uideo.

At uerbi diuini meditatio parit semper

piternæ felicitatis

fructum.

ORIGI-

175
ORIGINES VERBORVM

Græcorum, quorum prima litera
 est Alpha, α.

Α & ad in compositione uim habet priuatiuam: ut
 ζυμῆ, fermentū. ἄζυμος & ἀπύρτος, infermentatus panis. ἄλγος,
 sal. ἀλλοτρίον, insulsū. Ἐστὶ δὲ truncatum ἀπὸ. Sed dum ad
 iunctionem aut coniunctionem significat, ex ἀμα, id est
 simul, uidetur factum: uel pro ἀμα, ut Platoni uidetur, πο
 σιν, ut ἀδελφοί, fratres uterini, quibus est ἀδελφός, uter
 rus, communis. Notat & malum, & ingens: ut ἀσπίς, uide
 ri potest, quasi nimium, aut male Selgenses, qui fue
 runt infames: ut Ἀσοτή, Sybaritæ, Sodomæi.

Αββᾶ, abba.

Hieron. pater. Syrum est, non Hebræum. Explicatur
 adita uoce πατήρ, abba pater. 14. d

Αβραάμ, Abraham.

Hieron. pater uidens populum, quasi compositum sit
 ex ab raah am. Cæterum Genes. 17. Abram sonat pa
 trem excelsū, sed Abraham patrem multitudinis. Est
 autem pater omnium credentium in Christum Seruato
 rem. 12. c

Αβιάθαρ, Abiathar.

Hieron. pater superflus. Potius pater reliquus, aut re
 liquiarum. Filius is fuit Abimelech Pontificis, qui panes
 sanctos Dauidi cōcessit in Nob: eoq; occiso transfugit ad
 Dauidem, cum sacris uestibus, & pontificatum gessit po
 ste: ut 1. Reg. 21. & 22. legitur. Cur autem Abiathar po
 nat Euangelista, & non Achimelech, Beda explicat dili
 genter, itemq; Theophylactus. Cæterum Hieronymus ad
 Pamphach.

Pammach. recenset hunc locum inter eos, in quibus aliter citantur scripturæ, quàm in antiquioribus scripturis habeatur. Aethiopicum Testamentum habet Abbimelech.

Αγαθός, bonus, utilis, prudens.

Plato dictum censet quasi ἀγασθός, admirabilis, incundus. Estque solus Deus proprie ἀγαθός, ut Plato in Protagora docet. quod Christo concinit, dicenti: Nemo bonus, nisi Deus. Ut si quis ἀγαθός θεός, ualde diuinum exponat, non aberret.

ἀγαθός, bonus. 10. c.

ἀγαθί, bone. 10. c.

ἀγαθόν, bonum. 10. c.

Αγανακτήσω, indignor, iniquè fero, quæror, molestè fero.

ἀγανακτήσω ὑπὲρ ἰακώβου, indignati sunt de Iacobo et Ioanne. 10. f. Eras. uetusti codices habent, Cæperunt indignari.

ἀγανακτήσω, indignè tulit. 10. b.

ἀγανακτεῖν ἄλλους, indignè ferentes. 14. a.

Αγαπάω, diligo, amo.

ἀγαπάω, diligere proximum. Ut diligatur proximus. 12. c.

ἀγαπήσεις, diliges Dominum. 12. c. bis.

ἠγάπησεν, dilexit. 10. c.

ἀγαπητός, dilectus. a. b. dilectissimus. 9. b.

ἀγαπῆτόν, charissimum. 12. a.

Αγγαγός, uox Persica.

Suidas: Sic uocabant Persæ regum nuncios. Sicut ἀγγαγοί et ἀγγελῶδες, Persico sermone, si in Ἀγαθῶν ἡρώδου μαρτύροισι. Iosephus etiã testatur in historia Esther, quos Ββραῖοι

Hebræus scriptor uocat ratzim, cursores, tabelliones, ueredarios, à Persis uocari *αγγαροι*. Fortasse communis uox cum Syris, qui nagar dicunt. Et nagara uocant sapientem & artificem. & nagrin, pessulos & obices, quibus muniuntur portæ. Hebræis autem hoc uerbum significat impetuosum decursum fluminis. Ponitur autem uox, quum sermo sit de mancipijs, & baiuulis, & prope sensu earentibus, aut iumentorum ritu onera ingentia ferentibus, ut idem Suidas docet. Hinc *αγγαροποιον*, onera gestare. & *αγγαροβιουται*, & *αγγαροβιουται* *αγγαροβιουται*. Fuit meo iudicio uerbum Scripturæ dignissimū, quod paulo diligentius explicarem, quod in usum etiam quotidianum peruenit. In etiam ciuile de angarijs loquitur aliquoties, & parangarijs. Sed & uerbum angariare usurpant ueteres consulti iuris. Et Vegetius de Re militari lib. 1. iubet tyrones in angarijs & procul ab urbibus detinere. *αγγαροβουτοι*, angariauerunt Simonem quendam. 15. b. Vallar Angariant quempiam. Bras. Matth. 27. adiungunt, cogunt, compellunt.

Αγγελος, nuncio.

Αγγελος, nuncius, angelus, tam bonus Dei spiritus, quam malus demon.

αγγελος. Mitto angelum meum. 1. a. de propheta.

αγγελοι, angeli. 1. b. 12. b. 13. d

αγγελου, cum angelis. 8. d

αγγελος, angelos. 13. c

Απαγγελλω, renuncio, pronūcio, proclamo.

απαγγελλω, annuncia. 5. b

απαγγελλω, nunciauerunt in ciuitatem. 5. b

Ἀπαγγέλλω, nuncio ab alio mihi mandatū
ἀπαγγέλλει, nunciauit. 16. c. Bras. renunciauit.
ἀπαγγέλλων, nunciauerūt. 16. c. Bras. renunciauerūt.

Ἐπαγγέλλω, promitto.

ἱπαγγέλαστο, promiserunt ei. 14. b

ἀναγγέλιον, ex οὐ bene, & ἀγγέλιον nuncium, com-
positum, sonat letum, bonum, auspiciatum nuncium,
quod res οὐ ἔχει nunciat. Præmium etiā, quod datur
afferti letum nuncium: & sacrificium, quod peragi-
tur accepto nuncio de rebus feliciter gestis belli. Reli-
gio transfudit eam uocem in linguam Latinam, & ex
ea prognatas, Tuscam, Gallicam, Hispanicam, in E-
braeam, Chaldaeam, Arabicam, Aethiopicam, Germa-
nicam, & alias. Quam apte autem doctrinæ de filio
Dei, & seruatore omnium, accommodata sit uox E-
uangely, Theophylactus in proœmio Cōmentariorum
explicat: nempe quia nunciat πρᾶγματα οὐ καὶ ἰσχυρὰ
ἔχοντα, hoc est, bona, remissionem peccatorum, iustifi-
cationem, reditum ad cælos, adoptionem filiorum Dei.
Nunciat autem, quod facile prompteq; ea accipiamus.
Non enim labore nostro effecimus, ut hæc bona possi-
deamus: neq; nostris officijs & recte factis ea obtinui-
mus: sed ex Dei gratia & beneuolētia tantis bonis, cen-
digni, affecti sumus. Veteres Græci translatores eam
uocem reddunt pro Ebraica *bisher*.

ἀναγγέλιον, Euangeliū. 13. b. 14. a. 16. d. Euange-
lium regni Dei. 1. b

ἀναγγέλις, Initium Euangely Iesu Christi. 1. a. 3. d.
10. d. propter Euangelium.

ἀναγγέλιον, Pœnitentiā agite, et credite Euāgelio. 1. b
ἀπαγγέλλω

Παραγγίλλω, mando, præcipio, admoneo.
 Παρήγγειλεν αὐτοῖς, præcepit eis. 6. b. Præcepit turæ
 be. 8. a

Ἅγιος, sanctus, purus, pius.

Basiliius theologus deriuat ab ἁγῶ, quod σέβομαι, hoc
 est colo, significati: eo quod omnes colimus & uenera-
 mur quod purum, castum, & sanctum est. Aliqui com-
 ponunt ex α & γῆ, quasi ἄγαισιν, exors terræ.

ὁ ἅγιος & θεός, sanctus Dei. 1. c. pro Messia filio Dei.

ἅγιον, sanctus spiritus. 13. b

ἁγίον, sancto spiritu. 1. a. 12. d

ἅγιον, sanctum uirum. 6. c. sanctum spiritum. 3. c

ἅγιον, cum sanctis angelis. 8. d

Ἀγκύλη, ulna.

Ἀ curuitate nomen accepit. ἀγκυλον enim est fleo
 uosum & curuum. Vnde angulus. Ebr. akalkal.

ἰναγκυλιόσάμενον, cum complexus esset puerum. 9.
 f. complexans. 10. b. Eras. cum posuisset in ulnis.

ἄγω, ago, duco, fero, traho.

ἄγαγετε, adducite pullum asinæ. 11. a

ἄγαγε, eamus. 1. d. 14

ἄγωσι, cum duxerint uos. 13. b

ἔγαγον, duxerunt pullum. 11. a

ἄχθῶσιν ἔμπροσθέν, stabitis ante præfides. 13. b. Reddunt, du-
 cemini.

Ἀπάγω, abduco, remoueo, adduco.

ἄπαγετε, ducite. 14. e

ἔπαγον, duxerunt. 15. b. adduxerunt. 14. f

Ἐξάγω, educo, produco.

ἔξωγει, educit illum. 15. b. pro ducit ad supplicium.

ἔδύξαγεν, eduxit. 8. c

ἔρχομαι, adduco, accedo, praterco.

παράγω, cum prateriret. 2. c

παράγοντα, pratercuntem. 15. b

περιάγω, circumeo, obambulo.

περιήγει τὰς λώμας, circumibat castella. 6. a

πρόαγω, præco, præcedo, produco.

προάγει, præcedet uos in Galilæam. 16. b. præcedit.

προάγειν, ut præcederent eum. 16. f

προάξω, præcedam uos. 14. d

προάγων λῶ, præcedebat illos. 10. e. Imperfectum

prateritum Ebraicæ consuetudinîs, ut 1. cap. Erat bas
pitians.

προάγουσθε, qui præibant. 11. b.

Συνάγω, simul duco, cōgrego, colligo, cogo.

συνάγουσθε, cōueniunt. 7. a. Potius, congregantur.
conuenientes. 6. d

συνήχθη, conuenit. 5. c. congregata est. 4. a

συνήχθησαν, conuenerunt multi. 2. a. Bras. siue cole
lecti sunt.

Συναγωγή, cœtus, synagoga.

Et locum significat, & collectam multitudinem
ut Ecclesia, ut concio.

συναγωγῆς, de synagoga. 1. c

συναγωγῆ, in synagoga. 1. c. 6. a

συναγωγῶν, in synagogam. 1. c. 3. a

συναγωγῶν, in synagogis. 1. d. 12. d

συναγωγῶν, in synagogis. 13. b

Ἀρχισυναγωγός, archisynagogus dicitur, ut archi
triclinus, archierens. Plures simul fuisse archisynago
gus,

gor, patet Act. 13. cap. & 18. Sunt principes, præfe-
cti, magistri, antistites synagoge: quales in Ecclesia
presbyteri, & episcopi, & pastores.

ἀρχισυναγωγοί, archisynagogi. 5. d. bis.

ἀρχισυναγωγῶν, ait archisynagogo. 5. d

ἀρχισυναγωγῶν, quidam de archisynagogis. 5. c

ἐπισυναγω, colligo, cogo, congreco.

ἐπισυνάξει, congregabit. 13. c

ἐπισυναγωγῶν, ciuitas omnis congregata erat. 1. d

ἵνα γῶ, uado, abeo, abduco, subduco.

ἵνα γῶ, uadit. 14. c

ἵνα γῶ, uade. 1. d. 2. b. 5. b. d. 7. d. 8. d. 10. c. g. abi-
discede.

ἵνα γῶντες, ite. 6. e. 11. a. 16. b

ἵνα γῶντες, qui redibant. 6. d

ἵνα γῶντας, abeuntes. 6. e

ἄγῶν, grex. 5. b. bis. Ab ago dici manifestū est.

Inde Latini acceperunt grex, ut Sext. Pomp. testatur.

Vnde congreco.

Ἀγορά, forum iudiciariū, & uenaliū rerū,
in quo agunt frequenter homines.

ἀγορᾶς, à foro. 7. a

ἀγορᾶς, in foro. 12. d. In plateis. 6. g

Ἀγοράζω, emo, uersor & ago in foro.

ἐγόρασαν, emerunt. 16. a

ἀγοράσωμι, emanus. 6. c

ἀγοράσωσι, emant. 6. e

ἀγοράζοντας, ementes. 11. b

ἀγοράσας, mercatus. 15. d

κατηγορία, reum ago in foro. ut Act. 24. 25.

Vsurpatur tamen de quavis accusatione. Sed & λέγειν ὑποίκα, appellationes rerum quarumlibet dicuntur in philosophia, quæ decem in genera summa distributæ sunt.

λέγειν ὑποίκα αὐτῶν πολλὰ, accusabant eum in multis.

15. a

λέγειν ὑποίκα αὐτῶν, accusarent. 3. a

Ἄγρος, ager dictus est, in quâ terrâ quid agebant, & unde quid agebant aliquid, fructus causa, ait Varo ro 1. lib. de Lingua Latina. Est tamen Ebræis etiam iccar agricola.

ἄγρῶς, de uilla. 15. d

ἄγρῶν, in uillam. 16. c. 13. b

ἄγρῶς, agros. 5. b. 10. d. bis. Villas & agros. 6. e uillas. 6. g.

Ἄγριος, agrestis, ferus.

ἄγριον, sylvestre mel. 1. a

Ἄγρᾶ, uenatio, præda.

Ἄγρᾶν, uenor, capto prædam.

ἄγρᾶσσωσιν αὐτὸν λόγῳ, eum caperent in uerbo. 12. a. Bras. Vi captarent, siue uenaretur eum in sermone. Metaphora est à uenatione.

Ἀδυσμονία, doleo grauiter, angor, impotenter angor animo, & supra modum ægresco. Bras. Suid. λίαν λυπῶμαι, ἀπορία,

ἄγωνιῶ, ἀκιδιῶ.

ἀδυσμονᾶν, cepit pauere & tædere. 14. d. Ceterum Matth. 26. & Philippens. 2. reddit, inæstum esse.

Αἰς, semper,

Sicut semper faciebat illis. 15. a

αἰῶν ab αἰά dici, non est obscurum. Sunt enim sempiterna quaedam secula, & aeternitas ipsa. Sed & mundum creatum sempiternum esse, quidam opinati sunt.

Aeuum Latini mutuati sunt inde.

αἰῶν, seculi huius. 4. b

αἰῶν, in seculo futuro. 10. d

αἰῶνα, in aeternum. 3. c. 11. b

αἰῶνι, aeternus, sempiternus.

αἰῶνι, aeterni delicti. 3. d

αἰῶνι, aeternum. 10. c. d

Αἷμα, sanguis, cruor.

In sacris literis caedes, poena capitalis, & capitalia flagitia: ut quum Propheta dicit, Sanguis sanguinem tetigit.

Αἶψα, tollo, eleuo, baiulo. (Ebr. arab, collegit)

aufero, submoueo.

ἀίρει, aufert. 4. c. Auferet. 2. c

ἀίρουσιν, ne quid tollerent. 6. b

ἀίρουσιν, tollunt serpentes. 16. d

ἤγαγον, tulerunt. 6. d. sustulerunt. 6. f. 8. a

ἤγαγε, tulistis, sustulistis. 8. b. c

ἀγορεύ, tolle grabatum. 2. b. bis.

ἀπάγων, tollat crucem suam, & sequatur me. 8. d.

Proverbium est Domini Iesu, tolerantiam dictans.

ἀφ' οὗ, quis quid tolleret. 15. c. ut tolleret crucem eius.

15. b

ἀφ' οὗ, tollere. 13. b. ut tollat quid. 13. b

ἀφ' οὗτος, auferetur ab eo. 4. c

ἀφ' οὗτος, tollere. 11. c

ἀφ' οὗτος, sublata cruce. 2. b. 10. c. omissum.

ἀερόμενον, qui portabatur. 2. a

Ἀπείρο, aufero, discedo, soluo nauim, migro, ut ueteris Testamenti sæpe ponunt pro castra mouere.

ἀπαρβῆ, cum auferetur ab eis sponsus. 2. c

Ἀπείω, hæreo, teneo, capio, erigo, seu statuo.

Lucianus in dialogo Panis & Mercurij, ἡ δὲ γὰρ ἀπείω ἡπίθην μοι, ut etiam monumentum sit erectū mihi. Et ὠρέσω, ut ait Hesych. id est populor, ναῆτο, destruo, occido.

Ἀπείωμαι, eligo, seligo, secerno, uolo, præfero, capio, accedo. Quo uerbo Paulus utitur Philip. 1. Quid eligam, ignoro. Hinc dicta hæresis, & hereticus, quem Hesychius ita definit, ἀπείωτος ὁ ἀπείωται τὸ πρῶτον ἀπείωται ἀπείωται & ἔχει.

Καθαίρω, adsumo, capio, καθαρά καθαίρω, ut Hesychius exponit, purgo, lustror. ut Ioan. 15. Arborem ferentem fructus, purgat. Et Hebr. 9. Purgat conscientiam ab operibus mortuis. Hinc καθαρίσματα & καθαρίσεις, piacula, purgationes, lustrationesq̃.

Καθαρίσις, purus, mundus, syncerus.

καθαρίσαι, si uis, potes me mundare. 1. d

καθαρίσθαι, mundatus est. 1. d

καθαρίσθητι, mundare. 1. d

καθαρίσθη, offer munus pro emundatione tua. 1. d

καθαρίσθη, in secessum exit purgans omnes esum.

7. c. Bras. expurgans.

ἀκαθάρτου πνεύμα, immundus spiritus. 1. c. 3. c. 5. d.

ἀκαθάρτου, immundo spiritui. 5. a. 9. d. In spiritu im-
mundo. 1. c

ἀκαθάρτοι, immundi spiritus. 3. b. 5. b

ἀκαθάρτων, immundorum spirituum. 6. a

ἀκαθάρτοις, immundis spiritibus. 1. c

Αἰσχρῶς, turpitudine, dedecus.

Syris ascha ἄχσα, stultus, senex. Achis, obiurgo,
nitupero. Ἐβραϊσ ἀσχαμ culpa, scelus, flagitiumq̄
notat.

ἐτασχυώθη, qui me confusus fuerit. 8. d

ἐτασχυώσεται, confundet eum ἔτι filius hominis.
8. d. Eras. Antiqui codices, pro, Qui me confusus fue-
rit, ἔτι confitebitur: habebant, Confusus fuerit, ἔτι con-
fundetur. Quidam codices habent, Puduerit. Eras. ma-
gis probat, Quicumq̄ erubuerit me, erubescet eum filius
hominis.

Αἰτία, causa, ratio, crimen.

αἰτία ἰδρυγασθῆναι, titulus causæ eius. 15. c

Αἰτέω, peto, postulo, rogo. Et medium uerbum
αἰτέωμαι. ut αἰτέωμι, petitis. 11. c. Quid petatis. 10. f

αἰτέωμαι, rogare. 15. a

ἠρώτων, quemcunq̄ petissent. 15. a

αἰτέωμαι, petam. 6. d

ἠρώτων, petit. 6. d. 15. d

αἰτέωμι, pete. 16. c

αἰτέωμι, petieris. 6. c

αἰτέωμεν, petierimus.

ἠρώτων, mendicans. 10. g

Αἰφύς, subito, repente.

δὲ αἰφύς, ne cum uenerit repente. 13. d

Ἀκανθα, spina.

Fortè ab acumine. ἀκονῶ enim est acuo.

ἀκανθαί, spinæ. 4. a

ἀκανθας, spinas. 4. a. in spinas. b

Ἀκάνθινος, spineus, spinosus. ut 15. b. spineam coronam.

Ἀκολουθῶ, sequor, & imitor metaphoricōs, sector.

ἀκολουθεῖ ἡμῖν, non sequitur nos. 9. f. bis. Sed Latine semel omisit, Quia non sequitur nos.

ἀκολουθεῖσιν, sequebantur eum. 6. a

ἀκολουθεῖν ὀπίσω μου, sequi me. 8. d. Hebraica est constructio.

ἀκολουθεῖ, sequere me. 2. c. 10. c

ἀκολουθῆτω, sequatur.

ἠκολούθει, sequebatur. 5. c. 10. g. 14. e

ἠκολούθουν, sequebantur. 15. d

ἠκολούθησεν, secutus est. 2. c. 14. f

ἠκολούθησαμεν, secuti sumus te. 10. d

ἠκολούθησαν, secuti sunt. 1. b. sequebantur. 2. c. turba secuta est. 3. a. Synthesis figura est, Turba secuti sunt.

ἠκολουθήσατε, sequimini. 14. b

ἠκολουθεῖτε, sequentes. 10. e. qui sequebantur. 11. b

Ἐπακολουθεῖτε, sequentibus signis. 16. d

παρακολουθεῖτε, sequentur hæc signa. 16. d

Συνακολουθεῖτε, sequi. 5. d

Ἄκουο, audio, & obedio.

Quod Hebræis est familiare. Constructur cum genitio accusatio.

ἀκούετε, non auditis. 2. b. quid auditis. 4. e

ἀκούετε

οἱ τῶν ἀκούσαι λόγον, qui audiunt uerbum. 4. c

ἀκούει, audi. 12. c

ἀκούτω, Qui habet aures audiēdi, audiat. 4. b. c. 7. c.

Sententia prouerbialis Christi, excitans ad attētionem dictorum.

ἀκούτε, audite. 4. a. 7. c. 9. b

ἀκούειν, audire. 4. c. Surdos fecit audire. 7. d. Audien

di aures, id est, aptæ ad audiendum. 4. b. c. 7. c

ἤκουε κατ' ἡδίως, libenter cum audiebat. 6. c. audiuit. 12. d

ἤκουον, audiebant. 6. g. 11. b

ἤκουσεν, audiuit. 6. b

ἤκούσαμεν, audiuius. 14. f

ἤκούσατε, audistis. 14. g

ἤκουσαν, quo audito. 11. c. audiuerant.

ἠκούσατε αὐτὸν, cum audieritis. 13. a

ἠκούσωσι, audierint. 4. b. bis. audiant. 4. b

ἠκούσθη, auditum est. 2. a

ἀκούοντες, audientes. 4. b. 6. a. qui audiunt. 4. b

τοῖς ἀκούουσιν, 4. c. uobis audientibus. Omisit interpres.

ἀκούσας, cum audiuisset. 10. g. qui audierat. 12. c. au

dito hoc, eo, quo. 2. c. 5. d. 6. c. bis.

ἀκούσαντες, audientes. 3. a. 10. f. 14. b. 15. c. 16. c. cum

audissent. 3. c. quo audito. 6. d

ἀκούσας, cumq; audisset. 5. d. & 7. c. Vt audiuit de

ro, ἠκούσθη.

Ἄκουε, rumor eius. 1. c

ἀκούετε, cum audieritis opiniones bellorū. 13. a. Bras.

rumores. Ad uerbum sonat auditiones. Ebraei autem à

uerbo

Verbo audiendi famam denominant.

ἄκοῦ, aures. 7. d

ὑπακούω, ausculto, obedio.

ὑπακούουσιν, obediunt. 1. c. 4. d

ἄκροϛ, summus, extremus, altissimus.

ἀπ' ἀκροῦ γῆς, ἵως ἀκροῦ ὄρανοϛ, à summo terra, usque ad summum cæli.

Ἄκρῖς, locusta. Et cauliculus, & summitas, ac tenuior pars herbarum & caulicum. Itaq; multi Iohannem potius herbas, quàm locustas esse intelligunt. Quamquam Plinius autor est lib. 7. aliquos populos uictitate locustis.

ἄκρῖδας, locustas. 1. a

ἄλας & ἄλε, sal.

ἄλας, sal est bonū: quod si fuerit insulsum. 9. f. uem.

Habete sal in uobis. 9. f

ἄλι, sale. 9. f

Ἀναλ & ut ἄλας ἀνάλοϛ, sal insulsum. 9. f

Ἀλιεύς, piscator.

ἄλιεῖς, piscatores. 1. b. Piscatores hominum, metaphoricōs, Euangelij præcones. 1. b

Ἀλίψω, salio.

ἄλιψύονται, salietur. 9. f. bis.

Ἀλαλάσω, bellicum clamorem edo, iubililo. sed & ciulo.

Ἰbraicè alas & alatz. item ialal & helil.

ἄλαλάσουτας πολλὰ, ciulantes multum. 5. d

Ἀλείψω, ungo.

ἄλειψον, ungebant oleo. 6. b

ἄλείψουσιν, ungerent. 16. a

IN MARCV M.

Αλένωρ, gallus gallinaceus.

ἀλένωρ, gallus cantavit. 14. g.

ἀλένωρ, priusquam gallus cantet. 14. g. uocem de-
derit. 14. c.

Αλέξανδρος, Alexander.

Filius Simonis Cyrenæi, qui adiuuit Dominum Chrē-
stum, baiulando crucem. 15. b. Sunt & alij eius cogno-
minis, ut quidam Pontifex, & alij in Actis. Hieron. dū
ram ait interpretationem, & uiolentam, auferens an-
gustiam tenebrarū. Potius ab ἀλεξίω, propulso malo,
adiuuo, & ἀνὴρ, uir.

Αληθής, uerus, uerax.

Qui abest, ἀληθῆ, hoc est, obliuione, ut quibusdam
placet.

ἀληθῆς ἄ, uerax es. 12. b.

Αλήθεια, ueritas.

ἐν ἀληθείᾳ, in ueritate. 12. b. In ueritate dixisti. 12.
e. pro uerissime. Sic enim Hebræi nomina cum præposi-
tione, ponunt pro aduerbijs.

ἐλεθεσθαι, ueritatem omnem dixit ei. 5. c.

ἀληθῆς, uerè ex illis es. 14. g. Verè Dei filius eras.
15. d.

ἄλλος, alius, & de duobus alter,
sed improprie.

ἄλλος. 14. b. Omisit interpres, alius. Non est alius,
ἄλλω ἄλλῳ, præter eum. 12. c.

ἄλλοι, alium. 12. a. bis. aliud scilicet templum. 14. f.

ἄλλοι, alij nupserit. 10. b.

ἄλλοι, alij. 6. b. 8. c. bis. 11. a.

ἄλλοι, alij.

ἄλλοι, alios. 12. a. 15. c

ἄλλα, aliud scilicet præceptum 12. c. Manus restituta est, ut altera. Omisit uetus interpres. 3. a

ἄλλω, aliam. 10. b

ἄλλα, aliæ. 15. a

ἄλλο, aliud semen. 4. a. quater.

ἄλλα, alia. 7. a. b. Aliæ naues. 4. d

ἄλλα, sed. 1. d. 2. c. ter. 3. c. bis. 4. b. 12. a. 5. b. c. d. 6. b. 7. b. c. 8. d. 9. b. nisi Iesum uiderunt tantum. b. sed. d. f. 10. a. d. g. 11. c. 12. c. 13. c. 14. c. bis. d. 16. b

ἄλλ', ablata uocali ultima, quum sequitur uocalis.

ἄλλ' ἔξω, sed foris. 1. d. 4. c

ἄλλ' ἰνα, quod non. Rectius sed ut. 7. c. 10. f. bis. 11. d. 12. b. bis. 13. b. bis. c. 14. c. d

ἄλλοις in plurali numero id ferme significat, quod Latini exprimunt per mutuum, mutuò, alius ad alium, inuicem, uicissim, alter alteri, inter se, & similia, ut sit tanquam aduerbium, Valla etiam teste. Ut uetus interpres uertit ad alterutrum, non est Latine elegantia. Erasmus ait cap. 4. in Annotationibus Marci: Interpres perpetuò peccat in hoc uerbo, tanquam prudens.

ἔν ἄλλοις, inter uos. 9. f

πρὸς ἄλλήλους, inter se. 9. e. Ad alterutrum. 4. d. 8. b. 15. c

Ἀλλάττω, commuto, permuto.

Ἢ ἄνταλλάττω. Inde ἀντάλλαγμα, quid commutationis. 8. d. Eras. Matth. 16. id quo dato redimitur alio quid, iuxta priscorum commercia, quæ non moneta, sed mutua rerum permutatione constabant.

Ἀλυσίς, cathena.

Basilien

Basilii componit ex α priuatiua particula, quam
 quam sit aspirata, sicut in $\alpha\lambda\eta\varsigma$, & $\lambda\upsilon\omega$ soluo.

$\alpha\lambda\upsilon\sigma\iota$, cathenis. 5. a. bis.

$\alpha\lambda\upsilon\sigma\alpha\tau$, cathenas. 5. a

$\alpha\lambda\phi\alpha$, Alphaus.

Pater Matthæi Buangelista, qui & Leui. 2. c. So-
 nat Alphai doctum, uel milesimum, ut Hieron. exponit.
 Euguium etiam addit. item Super os, quasi compona-
 tur ex α l & ϕ h.

Pater Iacobi minoris, quem eundem Iosephum, spon-
 sum Maria, ueteres dicunt. 3. b

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\alpha\lambda\omega$, ab $\epsilon\tau\tau\omega$, delinquo, pecco.

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\iota\alpha$, peccata. 2. a. b

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\iota\omega\tau$, peccatorum. 1. a

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\iota\alpha\varsigma$, peccata. 1. a. 2. b. bis.

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\eta\mu\alpha\tau\alpha$, peccata. 3. c. 4. c

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\omega\lambda\iota\varsigma$, peccator.

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\omega\lambda\omega$, peccatrice. 8. d

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\omega\lambda\omega\iota$, peccatores. 2. c

$\alpha\mu\alpha\rho\tau\omega\lambda\omega\tau$, peccatorum. 2. c. bis. $\alpha\mu\alpha\rho\tau\omega\lambda\omega\tau$.

$\alpha\mu\epsilon\lambda\omega$.

Hebraica uox est, quod neminem Christianum late-
 dignificat autem uerum, solidum, ratum, firmum, cer-
 tum. Est $\eta\varsigma$ uox optantis, ut ratum sit, quod dictum est:
 & assuerantis, & iurandi formula. Qua uoce ipsa ue-
 ritas Iesus Christus, Dominus ac Deus noster, in rebus
 magni momenti subinde usus est. Hieronymus ad Mara-
 cellam: Ductum aduerbium ex nomine fidei. Significat
 enim α munab fidem, & α maiib ueritatem.

$\alpha\mu\epsilon\lambda\omega$, Amen dico uobis. 3. c. 6. b. 8. b. 9. a. f. 10. b. d.

11. c. 12. d. bis. 14. a. b. c. & Amen dico tibi. 14. e

Αμπιλω, uitis.

Ὁ ἀμπέλως, Iam non bibam de genimine uitis. 14. e

Αμπιλωρ, uinea, uinetum.

ἀμπιλωρ, uinea. 12. a. bis. Extra uineam. 12. d

ἀμπιλωρα, uineam. 12. a. bis.

Αυ.

Coniunctio est, quæ sine aliqua ui significandi adij-
citur quandoq; tantum elegantia causa, maxime in At-
tico sermone: quandoq; modum potentiæ uerbi creat.
Et infinitas particulas reddit, quicumque, uel quisquis,
quotquot, ubicunq;, quandocunq;. Est etiam conditio-
nalis coniunctio, sicut ἰὰν.

ἰν ἂν ὄρα ἴδου ἡ ἄσασα σαφῆ, non fuisset salua omnis caro.
13. c

ἵνα κἄν τῆ λεασπίδω ἀψωνται, ut uel fimbriam tange-
rent. 6. g. uel, ut saltem tangere possent.

κἄν ἰματίων αὐτῶ ἀψωμαε, quia si uel uestimenta eius
tetigero. 5. c. Et si biberint. 16. b. Etq; compositum ex
καὶ αὐ, & per crasin, siue coniunctionem, καὶ.

ὅς αὐ, quisquis scandalizauerit. 9. f. Quicumq; dixit
rit monti huic. 11. c. Quicumq; uoluerit.

ὅς γδ αὐ ποιεῖον, interposita coniunctione, qui enim
fecerit. 3. c

ὅς γδ ἔχει, qui enim habet. 4. c. Qui enim cōfusus fue-
rit. Qui enim uoluerit. 8. d. Quisquis enim potum dedit
rit. 9. f

ὅς αὐ, quemcunq;. 14. e

ὅς ἢ αὐ, qui autem blasphemauerit spiritū sanctum
3. e. Qui autem perdidit. 3. d

ὅς αὐ

ὅσα αὐτῶν, quotquot tangebant eum. 6. g.

ὅσας αὐτῶν, quibus blasphemauerint. 3. c.

ὅσα αὐτῶν, quaecumque petitis. 11. c.

ἵνα αὐτῶν, donec uideant, donec exeatis inde. 6. b. 9. a.

Donec ponam. 12. d.

ἅπου αὐτῶν, quocumque introibat. 6. g. Vbi cumque apprehen-
derit. 9. c. Sicut cum ἰαῶν, ut ἕως ἰαῶν ἁγιῶν, quocumque
introieritis. 6. b.

ἐν αὐτῶν, quando. 13. a. cum. Præcedit autem quandoque
alia particula, & cum: aut sequitur, cum autem, cum
enim. 3. b. 4. b. bis. c. bis. 8. d. 9. b. 11. c. 12. b. bis. 13. a. b.
bis. c. bis. 14. a. Et cum. 14. c.

Αὐτῶν, per, in.

Et in compositione re, uel retrorsum, iterum. Nume-
ralibus nominibus adhibet significationem diuidēdi, aut
distribuendū: quam habent distributiua in sermone La-
tino, ut singuli, deni, centeni. αὐτῶν etiam obsecrandi par-
ticula est, ab Ebraeis mutuò sumpta, ut in ἅς αὐτῶν.

αὐτῶν ἡσῶν ἡ ὁρίων, inter medios fines. 7. d. Latinius,
per medios fines, ut Bras. uertit.

Αὐτῶν ὁρίων ἡ παρὰ ἡ ὁρίων αὐτῶν ἡ παρὰ ἡ ὁρίων ἡ παρὰ ἡ ὁρίων
τάκοντα, discubuerūt in parte per centenos & per quin-
quagenos. 6. f. Valla: Discubuerunt manipulatim, qui
partim erant centeni, partim quinquageni. Bras. Diuisi
in uiridaria, uel distributis conuiujs centeni & quino-
quageni. Porro Ebraicæ linguæ proprietates est, efferre
distributionem per geminationem uocis, Græcæ autem
per αὐτῶν. Hanc enim orationem latinissime quis efferret:
Discubuerunt centeni aut quinquageni per singula con-
uiuia.

Ἀνωθε, à summo. 15. d

Ἐπὶ τριακοσίων δηνάρων, poterat uentidari
plusquam trecentis denarijs. 14. a

Ἀνάγκη, necessitas.

Nimirum ab ἄγχω, ango. Ebr. hhanak.

Ἀναγκάσω, cogo.

Ἐνάγκασε, coegit. 6. f

Ἄνεμος, uentus.

4. d. uentus. bis. 6. g. bis.

ἄνεμος, uenti procella. 4. d.

ἄνεμος, uento. 4. d

ἄνεμων, uentis. 13. c

Tropo quodam Hebraico dicitur, Colligit electos
quatuor uentis: pro; cæli aut mundi cardinibus.

Ἄνδρ, uir, maritus.

ἄνδρ, uiro. 10. a. pro marito.

ἄνδρα, uirum iustum. 6. c. Virum, pro maritū. 10. b

ἄνδρες, uirorum quinque milia. 6. f

Ἀνδρίας, frater Petri, Apostolus. 13. a

ἄνδρ, 1. c

ἄνδραν. 1. b. 3. b

Ἄντι, pro contra.

ἄντι πολλῶν, pro multis. 10. g

Ἀντίω ἑ ἀπαντάω, obuiam eo.

ἀπαντήσεται ὑμῖν, occurret uobis. 14. b

ἀπώτησεν, occurrit ei. 5. a

Ἐναντίω ἑ ἀνέμω, contrarius uentus. 6. g

Ἐναντίω πάντων, coram omnibus. 2. b

Ἐναντίας ἑ, ex aduerso. 15. d

Κατ' ἐναντίον ἑμῶν, contra nos. 11. a. Contra tem-
plum.

plum. 13. a. Contra gazophylacium. 12. d

Ανώγειον, uel ανώγειον.

Poterat ad γαῖα thema reponi, quippe compositum ex αἶμα & γαῖα, uel γῆ. Significat enim cœnaculum, aut triclinium lectis stratum, quod sit à solo & terra subductus, eo quod ueteres in superiori parte cœdium cœnitarent. Eras. cœnaculum. 14. b

Απαλός, tener, mollis.

Cum iam ramus eius tener fuerit. 13. c

Από, ἀπ', ἀφ', ἀ, ab, è, de.

In cōpositione quoq; habet uariam significationem & uim. Ac quia iungitur uocib; diuersis, eum ordinem tenebo, ut indicem iunctum cum nominibus loci, temporis, personarum, rerum corporearum, incorporearum, & cum indeclinabilibus uocibus.

ἀπό τῆς γαῖας, quærentes signum de cœlo. 8. b. A' summo terra usq; ad summum cœli. 13. c. De aqua. 1. b. A' foro. 7. a. De uilla. 15. b. De monte. 9. b. De finibus eorum, De ciuitatibus. 6. e. A' Iudæa, à Galilæa. 3. a. Ab Idumæa, & trans Iordanem. 3. a. Ab Hierosolymis. 3. a. c. 7. a. A' Bethania. 11. b. De Hiericho. 10. g. A' Nazareth. 1. a. Ab Arimathæa. Vbi gentile uidetur nomen efficere, Arimathæus, uel Arimathensis. Sic Nazareus. Sic in Ebraica sunt plurima. Vir à Bethleem, pro Bethleemita.

ἀπὸ ἀρχῆς, ab initio autem. 10. a. Ab initio creaturæ. 13. c

A' senioribus, & à summis sacerdotibus. 8. d. Cateo te à scribis. 12. d. A' turba. 7. c. De turba. 7. d. Multa perpeffa à compluribus medicis. 5. c. A' Centurione. 15.

d. Planius, Ex Centurione. 5. d. Ad archisynagogum.
 Valla. Melius legitur, Ab archisynagogo, id est, à domo
 ipsius. A' me. 7. b. 14. d. Ab eo. 1. d. 4. c. 7. c. De homine
 procedunt. Rectius, ex ipso. 14. d. Ab eis. 2. c. 14. e. De
 qua. 16. d

De cruce descendat. 15. c. bis. De monumento. 16. b.
 A' ficu discite parabolam. 13. c. Cauete à fermento pha-
 risæorum. 8. b. Esto sana à plaga. 5. d. quòd sanata esset
 à plaga. Acciperet de fructu. 12. a. Comedunt de micis.
 7. d. Cophinos plenos de piscibus.

Non longè es à regno Dei. 12. c. Quamquam ad se-
 quentia iungi poterat, *μαγεύων ἀπὸ βασιλείας δει-*

ἀπὸ τότῃ, ex tunc. 8. Bras. ex eo tempore.

ἀπὸ ἀνωθεν, à summo usq; deorsum. 15. d

ἀπὸ μαγεύων, à longe. 5. a. 14. f. 15. d

*ἄπλω ἢ ἀπλωμαί, tango, attingo,
 contrecto.*

ἤπλωτο αὐτῷ, tangebant eum. 6. g

ἤψατο, tetigit. 5. c. ter. 7. d. Tangens. 1. d

ἄψωμαι, si tetigero. 5. c

ἄψυται, tangeret. 8. c. 10. b

ἄψωνται, tangerent. 3. b. 6. g

Ἀγὼ, execratio.

Ex Ebraeo sermone iudico manasse, in quo arab ex-
 crari ac deuouere significat.

κατεράσω, maledixisti. 11. c

Ἀρα coniunctio uariè connectit orationem.

ἢ ἄρα, si fortè inueniret. 11. b

τίς ἄρα, quis putas iste est? 4. d. Valla, quis' nā. Bras.

*4. quis putas. Melius, quis' nam, aut quid. Nam hoc loco
 uix*

IN MARCV M.

197

nix habet Latinus sermo, quod respondeat ἀψα.

ΑγυϞ, albus, candidus.

Αργυριον, argentū. Et pro pecunia Ebraico more ponitur. 14. b

Αριστων, placeo, & actiuè placo, ut Aristophanes usurpat in Ranis.

ἀριστῶν, cum placuisset. 6. c. Participium fem. eius quæ placuit.

Αριμαθῶνα, Arimathæa.

Hieronymus in locis Ebraicis: Ruma, quæ et Aaariema, ubi sedit Abimelech, sicut in libro Iudicum scriptum est, quæ nunc appellatur Remphitis. Est autem in finibus Diospoleos, & à plerisque Arimathæa nunc dicitur. Significat, eodem interprete, altitudo eius, uel exaltatus est ipse. 15. d

Αρσεν & ἀρσεν, mas, masculus.

ἀρσεν, masculum & feminam creauit. 10. a

Αρνησασθαι, nego, & abnego.

Hinc locutio sacræ scripturæ familiaris, seipsum abnegare. Quam Hieronymus Matth. cap. 16. ita explicat: Qui deponit ueterem hominem cum operibus, denegat semetipsum, dicens: Viuo autem non ego, uiuit uerò in me Christus. Ita ferme Theophylactus.

ἀρνησασθαι. 14. g. negauit. Potius, negabat.

ἀρνησασθαι, negauit. 14. g

Αρνησῶ σε, non te nego. 14. d

ἀρνησῶ σε, negaturus es me. 14. c. Negabis me. 14. g

ἀρνησῶ εἰς ἑαυτὸν, denegat semetipsum.

Αρῶ, rapio.

Ebr. hharab. Syriacum hharaph.

Διαρπάσει, diripiet. 3. c

διαρπάσει, diripere domum eius. 3. c

Αρωμα, aroma, odoramentum.

Ab arando. ἀρώ, Ebr. hbarasch. Attici dicunt ἀρωματα, seminata. Inde ἀρώματα, quæ suffimentis & unguentis apta sunt.

ἀρώματα, emerunt aromata, ut uenientes ungerent Iesum. 16. a

Αρχομαι, incipio:

Ebr. arach, ordino, dispono.

ἤρξατο ἡ γλώσση, cœpit prædicare. 1. a. d. 4. a. 5. c. 6. a. bis. e. 8. d. bis. 10. d. e. g. 11. b. 12. a. 13. a. 14. d. g. bis. 15. a

ἤρξαντο, cœperunt. 2. c. 5. b. 6. g. 8. b. 10. f. Interpret omisu 14. b. g. 15. b

Αρχῆ, initium, principium.

Initium Euangelij Iesu Christi. 1. a

ἀπὸ ἀρχῆς κτίσεως. 13. a. ab initio creaturæ. 10. a. quod frequentius dici solet, ab origine mundi.

ἀρχαί, initium dolorum. 13. b. Rectius, initia.

Αρχω, impero, dominor.

ἀρχεν τῶν ἐθνῶν, qui uidentur principari gentibus. 10. f

ἀρχοντι, in principe dæmoniorum. 3. c

χιλιάρχους, tribunis. 6. c

Αρχι inde descendit, quod in compositione primarium notat, ut ἀρχι-πρωτῶς, ἀρχισυνάγωγος.

Αρω, apto, paro, perficio, congruo.

Inde ἀρτος, panis, & Ebraico more quiuis cibus.

ἄρτον, panem. 6. b. 7. b. d. Panem filiorum. 8. b. Unum panem, id est, unam formam panis. 14. c. Accipit Iesus ἄρτον, panem.

ἀρτους

ἀφ' ἑαυτοῦ, saturare panibus. 8. a

ἀφ' ἑαυτοῦ, de panibus. 6. g

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, panes propositionis manducauit. 2. c. Panem comedere. 3. c. pro prandere, aut cenare, aut conuiuari. 6. e. Panes. bis. Cibos. 6. f. Panes, Panibus acceptis. 7. a. 8. a. bis. Panem, & panes, bis.

Ἀγρῖος, integer, sanus.

Ἀγρῖος, reficio.

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, componentes retia. 1. b

Ἀγρῖος, condio, paro.

ἀφ' ἑαυτοῦ. Si sal infatuatum fuerit, in quo illud condietis. 9. f

Ἀρνῖς, uter.

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, utres peribunt. 2. c

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, in utres. 2. c. ter.

Ἀσπάζομαι, saluto.

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, salutate eum. 15. b

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, salutabant eum. 9. b

Ἀσπάζομαι, saluari in foro. 12. d. salutationes. Bras.

Ἀστὴρ, stella.

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, sicco, astuo, flo.

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, stellæ cœli. 13. c

Ἀύγη, splendor, aurora, uel diluculum.

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, clarè uideret. 8. c

Ἀύλη, aula, atrium, caula, stabulum.

Ebr. ulam, uel aulam.

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, intra atrium. 15. b

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, in atrio. 14. g

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, in atrium.

ἑσθ' ἀφ' ἑαυτοῦ, atrium. 14. g

Αὐξάνω, augetur, cresco.

αὐξάνουσα καρπὸν, fructum crescentem. 4. a

Ἀύριον, cras.

Ἐν ἄύριον, alio die. 11. b. Bras. postero die, uel post
stridie.

Αὐτός.

Non alia uox frequentius occurrit in historia Euan-
gelica Marci, atq; adeo in tota historia diuina, Græcè
scripta, & in omni expositione, quàm αὐτός, ut ne arti-
culus quidem ipse frequentior sit. Cæterum interpres ut
riè transtulit, ut sanè multiplicem uim atq; significatio-
nem habet. Vertit enim interpres in pronomen demon-
stratiuum. 1. a. ille uerò. Dicit illis. 3. c. Ipse solus. 6. g.
Nec iste reliquit semen. 12. b. Discipuli eius. 9. d. De eos-
dem interrogarunt. 10. b. In relatiuū etiam quis. Quem
complexus. 9. f. In reciprocum pronomen sui & suus,
omnium generum & casuum. ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, in domo
sua. 6. a. πατέρα αὐτοῦ, relicto patre suo. 1. b. αὐτὸν αὐ-
τόν, uirum suum. 10. b. μετ' αὐτοῦ, secum. Aliquando
autem reciprocion posuit, ubi magis quadrabat demon-
stratiuum, aut relatiuum. Non admisit quenquam se se-
qui. 5. d. pro ipsum. Deprecabantur demones, ne se ex-
pelleret. 5. b. pro ipsos. Quandoq; in nomen uertit ap-
pellatiuum, aut propriū. Vt ungerent Iesum. 16. a. pro
eum. Cum ambularet Dominus. 2. c. pro is. Ita ut impel-
leretur nauis. 4. d. pro ipsa. Exi de homine. 1. c. pro, ex
illo. Interdum prætermisit. Stabat ex aduerso. 15. d.
Conuenerunt omnes. 1. 4. f

Habent aliquam similitudinem, αὐτός, hæc, femininū,
num, ab ἄρ & ἄρ, pro ἰαυτός, atq; alia eiusmodi. Com-
ponitur

ponitur enim αὐτὸς in obliquis cum ἐ, se: ut significet id quod in Latino sermone, sui ipsius, uel suimet, & alia similiter.

Non pigeret, per loca singula indicare, ut uetus interpres Latinus hanc uocem tractarit. Verum quia Latinarum Concordantiarum, & Ebraicarum, & Graecarum scriptores eiusmodi uoces propemodum neglexerant, ab eadem indicis munere functus mihi uidebor, si in dictis summatis, quoties hoc pronomem annotauerim.

Cap. primo	59	Cap. IX.	63
Cap. II.	29	Cap. X.	69
Cap. III.	42	Cap. XI.	34
Cap. IIII.	34	Cap. XII.	53
Cap. V.	53	Cap. XIII.	19
Cap. VI.	85	Cap. XIIIII.	83
Cap. VII.	41	Cap. XV.	41
Cap. VIII.	58	Cap. XVI.	16

Cum reciproco i. se, compositum.

μετ' ἑαυτῶν, secum. 14. d

ἐν ἑαυτῷ, in semetipso. 9. c

ἑαυτῷ, semetipsum. 8. d. Scipsum. 12. c. 15. c. Se. 5. a.

In semetipsum. 3. c

ἑαυτοῦ, μετ' ἑαυτῶν, secū. 2. c. 9. b. 11. b. Vobiscū. 14. 4

ἑαυτῶν, sibi. 6. e

ἐν ἑαυτοῖς, in se. 4. b. intra se. 2. b. inter se. 6. g. in uos

ἑαυτῶν, 9. f

ἑαυτῶν, ἑαυτῶν, apud se. 9. b. Inter se. 1. c. Intra semetipsos, ad semetipsos. 10. c

ἑαυτῶν, uosmetipsos. 13. b. 14. a. Ad inuicem. 12.

Secum. 11. d. Omisit interpres 9. c

ἰαυα, sua rogatur. 5. c.

ἰαυατιν, super semetipsum. 3. c. bis.

ἰαυαα, ad inuicem. 16. a.

Ἐαυατον, te. 1. d. Temetipsum. 15. c. Teipsum. 12. c.

Αυα, 12. a. Omissum.

Αυαμαα, sua sponte agens, aut proueniens, ultroneus.

αυαμαατη, terra uliro fructificat. 4. c.

Ααα, spuma.

Αααα, spumat. 9. c.

ααααα, spumans. 9. c.

ORIGINES VERBORVM

• Græcorum, quorum prima litera est E.

Εαυ, si. Ebr. hen. Syriace, in.

ἰαυ διδως, si uis. 1. d. Si lucretur. 3. d. Quod uis. 6. c. Si adiuncto subiunctiuo in Latina uersione. 3. c. Et si. 4. c. 7. b. 8. a. 9. f. 10. b. 11. d. bis. 12. b. 13. c. 14. d.

Cum articulo. ἰς ἰαυ, quicumq; uoluerit. 10. b. f. 9. f. Quisquis. 9. f. 10. b. Quicquid. 6. c. Quodcumq;. 11. c. Et sine ἰαυ. quodcumq; dixerit, α ληα. Ibidem etiam conuittitur semel. Et 13. b. ἰς ἰαυ, sed quod, quodcumq;. 7. b. 10. c. Ita ἰαυ, quicumq; receperit. 6. b.

Et cū aduerbio. ὅαα ἰαυ, quocumq;. 6. b. ubicumq;. 14. c.

αα ἰαυ, quod si. 9. f.

ἰαυ ἰ, quod si. 9. f. Si quis. 11. a. αα ἰαυ τισ.

ἰαυ μη, nisi. 3. c. 7. a. bis. Quod non. 4. c.

In formula iurandi, siue asseuerandi, præcedite ααααα. 10. d.

10. d. qui non accipiat centies tantum.

Εάν, sino. & ἴω.

1. Latinus interpres omisit. Valla & Bras. sine. Quamquam placet magis, ut sit aduerbium, uel interiectio exclamantis. 1. c.

Αφίω, ἀφίωμι, ἀφίωμαι, dimitto, libero, absoluo, permitto, relinquo.

ἀφίετε, nō dimittitis eum. 7. b. Bras. Et praterea non sinitis eum quicquam facere.

ἵππ, non sinebat ea loqui. 1. c. Non sinebat, ut quisquam transferret. 11. b.

ἀφίετε sine. 7. d.

ἀφίετε, sinite. 10. b. 14. d. 15. c.

ἀφίετε, dimittite. 11. c.

ἀφίετε, reliquerit filios. 12. b. dimittat uobis peccata. 11. c.

ἀφίετε, dimittēdi. 2. b. et dimittere peccata. ibidem.

ἀφίετε, & ἀφίετε, reliquit. 12. b. reliquerit. 10. d.

Non relicto semine. 12. b. Dimisit. 1. c. Admisit. 5. b. d.

ἀφίετε, dimisimus. 10. d. id est, reliquimus omnia.

ἀφίετε, reliquerunt. 12. b. Dimiserunt. 11. a.

ἀφίετε, dimittuntur tibi peccata. 2. a. b.

ἀφίετε, dimittentur peccata. 3. c.

ἀφίετε, relinquetur. 13. a. Dimittantur. 4. b.

ἀφίετε, dimittens eos. 8. b. Reliquit. 13. d. Emissa uos.

ce. 15. d.

ἀφίετε, relinquentes mandatum Dei. 7. b. Relictis

relibus. 1. b. Relicto patre suo. 1. b. Relicto eo. 12. a. Dimittentes turbam. 4. d. Relinquentes cum. 14. c. prodeserentes.

ἀφίετε. Non habet remissionem, ἀφίετε, 3. c. 12 remissio-

remissionem peccatorum.

Εγγύς, propè.

ἐγγύς ἔσται, in proximo sit. 13. c. bis.

Εγγίστω, propius accedo, insto, appropinquo.

ἐγγίσσω, cum appropinquaret Hierosolyma. 11. d.

ἐγγύσω, appropinquauit regnum Dei. 1. b. Latini.

instat regnum Dei. Qui tradit, prope me est. 14. e.

ἔγγισσω, propius admoueo, adduco.

ἔγγισσαν, cum non possent offerre eum illi. 2. d.

ἐγείρω, excito, (Ebr. heir, uel begir) suscito.

ἐγείρη, surge. 2. b. bis. 3. a. 5. d. 10. g.

ἐγείρω, eleuauit eum manu. 1. c. 9. d.

ἐγείρανται, quòd resurgant mortui. 12. e.

ἐγείραντες, surgite. 14. e.

ἐγείρανται, exurgat semen. 4. c.

ἐγερθήσονται, exurget. 13. b.

ἐγερθήσονται, exurgent pseudochristi. 13. c. Itaque

solent Ebraei, pro exiri.

ἐγερθῆναι, surrexit. 2. b. nempe agrotus. Surrexit. 16. b.

nempe mortuus. Resurrexit. 6. b. c.

ἐγερθέντων, postquam resurrexero. 14. e.

ἐγερθέντων, resurrexisse. 16. c.

ἀνυείρω, excito, extimulo.

ἀνυείρωσιν αὐτὸν, excitant eum. 4. d.

ἀνυείρωσιν, exurgens. 4. d.

Εγώ, ego. Ebr. anochi.

Esi notissima est significatio pronominis primæ personæ, tamen ne quid in uocibus sacrosancti Euangely Dei explicandis prætermittam, illius etiam usum in Hebræo. In genitiuo singulari et plurali, pro suo possessore crebere

oreberrime ponitur, meus, mea, meum : nosster, nostra, nostrum, per omnes casus. Pater meus, patris mei, patrem meum, &c. includit uerbum substantiuum, Ebraico more. ut 12. c. Ego Deus Abraham, & Deus Isaac. Aliquando apponitur, אני הוה . Componitur cum אני , per crasin ; ut pro אני הוה , dicatur אני הוה , & ego. Sed ordine casus ipsius reddam.

אני הוה , ego. 1. a. אני הוה . 1. a. 6. c. g. 9. d. 10. f. quater. 11. a. bis. 12. c. 13. a. Quia ego sum. 13. a. 14. c. Ebraica locutio, pro se dicentes esse me : nempe Christos se appellabunt, & quæ mihi propria sunt, sibi arrogabunt. 14. b. bis. d. f. bis.

אני , a me. 7. b. 14. d. Mecum. 14. c. b. d. Ex me. 7. b. Propter me. 8. d. 13. b. 10. d. Et sine אני , ut אני . 1. a. ter. b. 4. c. sexies. 5. c. bis. 6. c. 7. c. 8. d. bis. 9. b. c. d. f. quater. 10. c. f. bis. g. 11. c. 12. a. d. bis. 13. a. b. d. 14. a. b. c. bis. d. 15. c. ter. 16. d. Me. 5. c.

אני , mihi. 5. a. 14. c. אני . b. 6. f. 8. a. d. 11. d. 12. b. אני , me. 9. f. quater. & in eodem loco אני . 10. b. 14. a. bis. אני . a. 6. c. bis. 7. b. 8. c. bis. d. 9. c. f. bis. 10. b. bis. e. 12. b. 14. b. c. bis. d. e. bis. g. 15. c.

אני , nos. 9. d. 10. d. 14. f. אני , aduersum uos, pro uobis, tanquam sit scriptum אני . 9. f. Eras. posuit primam personam, nos, nobis. אני , nostri patris. 11. b.

אני , nobis. 1. c. 9. d. f. bis. 10. e. bis. 12. a. bis. b. 13. a. 14. b. 16. a. nobis.

אני , nos. 1. c. 5. b. 6. a. 9. a. d. אני אני , miseris nostri. Episc. meus.

אני אני אני , uerba mea. 8. d.

ἐμὸν, non est meum. 10. f

Eθos, mos, consuetudo.

Hinc forte nomen habet gens, aut populus, qui suo more legibusq; uiuit.

Εἰσβες, consueuerat. 10. a

Εβυσσος. Exurget gens contra gentem. 13. b

ἐβυσσῶν, in omnes gentes prædicari oportet. 13. b

ἐβυσσῶν, gentibus principari qui uidentur. 10. f

ἐβυσσῶν, gentibus. 10. e. 11. c

Ei, si, num. & in iurando seu asserendo

negat, Ebraico more.

ἢ ἂν ἰσχυρῶς, si satanas cōsurrexerit. 3. c. Et si omnes.

14. c. Si potes credere. 9. d. Si fieri potest. 14. c

ἢ τίς, si quis. 4. c. 7. c. 9. c. Si quid. 8. c. 11. b. c

ἢ διαπαύσασθαι, si curaret. 3. a. pro, num curaturus esset. Si liceat. 10. a. pro, num liceat. Videamus, si ueniat Helias. 15. c

ἢ πάλαι, si iam mortuus esset. 15. c. quam dudum.

ἢ ἤδη, si iam obisset, mirabatur. 15. d

Bonum erat, si natus non esset homo. 14. c. pro quod, uel ut non.

Amen dico uobis, si dabitur signū. 8. b. pro, minime, uel, nequaquam dabitur.

Abiurantis est, quemadmodum & illud, si introibunt in requiem meam. Latini addunt, emoriar, dispreceam, aut simile quippiam. Bras.

ἢ μὴ, nisi. 6. a. 9. b. 13. c

ἢ ἢ μὴ, sin minus. 12. Alioquin. 2. c. bis.

Εἰδέναι & εἶδω.

Video, aspicio, cōspicio, scio, noui, & sono & significatione

atione cognata sunt. Nam quod corpori est oculus, ut
videat: hoc ipsum est animæ intellectus, aut mens, &
scire, atq; intelligere. Cæterum in uerbo uidendi, & incli-
nando perditur. Sed primùm uidendi significationem
exequetur, deinde intelligendi.

ὁ δὲ, uidit. 1. b. ter. 2. c. 6. e. Videns. 6. g. Vidit. 9. b

ὁ δὲ, uidimus. 2. b. 9. f

ὁ δὲ, uiderunt. 6. e. g. 9. b. 11. c. 16. b. Quæ uidis-

sent. 9. b

ὁ δὲ, aspice. 13. a. Pro aduerbio usurpatur, sicut *ὁ δὲ*,
15. a. uide.

ὁ δὲ, uide. 6. e

ὁ δὲ, uideam. 12. b

ὁ δὲ, uideamus. 15. c. bis.

ὁ δὲ, cum uideritis. 13. b. c

ὁ δὲ, uideant. 4. b. 9. a

ὁ δὲ, uidere. 5. b. c

ὁ δὲ, uidens. 5. a. c. 8. d. 9. c. d. 12. c. Cum uideret. 10.
b. 15. d. bis.

ὁ δὲ *ὄντων μακρόθεν*, cumq; uidisset ficum à longè.
11. b. Propriè magis, Conspicatus ficum eminus, uel pro-

cul. Cum uidisset. 2. a. 9. c

ὁ δὲ, uidentes. 2. c. Ut uiderunt. 6. g. Cum uidis-

sent. 7. a. Qui uiderant. 5. b

ὁ δὲ, cum uidisset. 14. g. bis.

ὁ δὲ, uidens. 12. c. Cum uideret. Bras.

Scio, noui.

ὁ δὲ, ut sciatis. 2. b

ὁ δὲ, scio te. 1. c

ὁ δὲ, nescio, neq; scio. 14. g

είδεις, nosti. 10. c

είδεν. 4. d

ωσπί τὴν ἡμέραν ἐδείξεν, de illo die nemo scit. 13. d

εἰδαμεν, scimus. 12. b. Nescimus. 11. d

εἰδατε, scitis. 10. f. Nescitis. 4. b. 10. f. 13. d. bis.

ἴδεν, sciebat. 9. a

ἴδουσαν, sciebant. 1. d. Non ignorabant. 14. d

εἰδώς, sciens. 6. c. 12. b. Sed 2. b. uidens, uel cū uideret.

εἰδότες, non scientes. 12. b

εἰδύσα, sciens mulier. 5. c

Ἰδο, ecce. 1. a. 5. c. omissum. ecce. 4. a. 10. d. e. 13. c.

14. e. 3. c. 15. c. e

ἰδοί, ecce quid faciunt. 2. c. 16. b. 11. c

Εἰκόνη, imago.

Cuius est haec imago? 12. b. Ab ἑομοῦ, similis fui. unde

εἰκόνη, assimilatio.

Εἰρήνη, pax. Ab εἰρηνεύω, ait Anastasius.

εἰς εἰρήνην, uade in pace. 5. d

Εἰρηναίους ἔχετε ἀλλήλοις, pacem habete inter uos. 13. f

Eis, in.

Præpositionis huius usus latissime patet. Locorum autem partitionis instituam, ut in ἀπό: ut iungitur nominibus loci, temporis, personarum, rerum, item indeclinabilibus, & infinitiuis.

Cum significantibus locum.

In Hierusalem, uel Hierosolymā. 10. a. e. 11. b. d. Hierosolymæ appropinquaret. 11. a. 15. a. Bethphage, & Bethaniam. 11. a. Hierico. 10. g. Bethsaidam. 8. c. Capernaum. 1. c. 2. a. 9. e. Bethaniam. 11. b. In Galilæam. 1. b.

14. c. 16. b. In omni Galilæa. 1. d. In prædium, cui nomen Gethsemani.

Gelbsemati. 14. d. In fines Iudææ. 10. a. In regionem Iudææ. 1. c. In fines Tyri & Sidonis. 7. c. In partes Dalmaniaba. In regionem Gadarenorum. 5. a. In locum desertum. 1. b. d. 6. d. e. In montem. 1. b. 6. f. 13. a. 14. c. In agrum. 13. b. In ciuitatem. 1. d. 5. b. 9. a. In montes. 13. b. In agros. 5. b. 14. b. bis. In uicos aut ciuitates. 6. g. In proximos agros. 6. c. In proximos uicos & ciuitates. 1. d. In castellum. 11. a. bis. illuc, pro in illud castellū. In uicum. 8. c. In castella. 8. c. In patriam. 6. a. In uniuersum mundum. 16. d. In mundo uniuerso. 14. a. In terram bonam. 4. a. In uiam. 11. b. In mare. 5. b. 9. f. 11. c. In ignē inextinguibilem. 9. f. In cælum. 6. f. 7. d. 16. d. In gebennam. 9. f. ter. In domum. 1. c. 2. b. c. 3. c. bis. 5. b. d. 6. b. 7. c. bis. d. 8. a. c. 9. d. 13. b. In templum. 11. b. In synagogam. 3. a. 1. c. In atrium sacerdotis. 14. f. Foras ante atrium. 14. g

Temporis.

In æternum. 11. b. 3. c. In finem. 13. d

Personarum.

In hominem. 7. c. bis. In eum. 9. d. In spiritum sanctum. 3. c. In me. 9. f. 14. a. In quatuor milia, in quinque milia. 8. b. In gentes omnes. 13. b

Corporeæ res adiunctæ.

In porcos. 5. b. ter. In oculos. 8. c. In manus. 9. e. 14. c. In aures. 7. d. In cor. 7. c. In secessum, in uentrem. 7. c. Nec uides in faciem hominum. 12. b. Fuit in caput anguli. 12. a. Erunt duo in carne una. 10. a. uel in carnē unam. More Ebraico abundat præpositio, pro, caput anguli, caro una. In ignem. 9. c. bis. f. bis. In aquam. 9. c. In spiritum. 4. a. Veluti inter spinas. 4. b. In nauim. 4. d. 5. b. 6. f. g. 8. b. Ascendit nauim. 4. a. In gazophylacium. 12. d.

bis. In monumentum. 16. b. In catino. 14. c. *Rectius*, in catinum. In uiam. 10. b. In uia. 11. b. *Rectius*, in uiam. 6. b. In uia. Sic in templo. 11. b. pro in templum.

Sed & hæc rectè in loco significant. *Audium est*, quod in domo esset. 2. a. Neq; *as* in zona. 6. b

Inanimatis rebus præposita.

In medium. 14. a. Omissum. 3. a. In uitam. 9. f. In mortem. 13. b. In sepulturam. 14. a. In pace. 5. d. Vt in zona.

& c. In concilijs, & in synagogis. 13. b. In testimonium. 1. d. 6. b. 13. b. In memoriam. 14. a. In tentationem. 14. d.

In pœnitentiam. 2. c. omissum. In remissionem peccatorum. 1. a. In regnum Dei. 9. f. 10. b. c. ter.

eis dñs, scissum est in duo. 15. d

eis παροῦν, in palam. 4. c. *Eras*, in apertum ueniat.

eis χείρον, sed magis deterius. 5. c

Ad hoc. 1. d. causam notat. Sic, Vt quid perditio ista est, iuxta Ebraicam locutionem.

Cum uerbo.

eis τὸ δαυατῶσαι, ut traderent morti. 14. f

Cum indeclinabilibus.

eis τὸ πέραν, trans fretū. 5. a. c. 6. f. 8. b. *Contra*. 4. d. *Eras*. In ulteriorē partem, uel trans fretū, ut sæpe uerū.

eis τὰ ὀπίω, retro. 13. b

Εἰς τὸ εἰσέλθαι, intrò in atrium. 15. b

εἰς ἰω, usq; intrò. 14. f

Εἰς ἔσω, ab intus. 7. c. *Latinius sine præpositione* ab, intus.

Eis.

Variam & magnam uim significandi habet numero
ræle

Tale *is*. Nam unum, unicum, solum, quendam, alterum,
 & similia significat. Seruit distributioni & partitioni,
 & terminis propositionum definiendis: ut fiant oratio-
 nes singulares, & uniuersales, & particulares. Ma-
 gnam etiam sobolem generauit. Non enim tantum illa
 inde sunt nata, & *is*, nullus: & *is*, nihil: unde *is*, nemo:
 & *is* *is*, pro nihilo duco: sed & hanc originem ex *is* du-
 cere uidentur, & *is*, alter: & *is*, amicus: & *is*, neu-
 ter, & similia. Hoc autem transcendens, ut Dialectici
 uocant, & principium sermonis Græci (nam *is* *is*, esse,
 unde *is* *is*, nomen, quidam non sine ratione hinc deri-
 uant) ex Hebraica lingua ducit originem. Hebraeis enim
 ab unus, abath una dicitur.

is *is* *is*, unus est Deus. 12. c. bis. Quis potest dimitte-
 re peccata, nisi solus Deus? 2. b. 10. c

is *is* *is*, unus de turba. 9. c

is *is* *is*, unus ex uobis. 14. b

Et cum genitiuo. sine præpositione. Vnus ex propheta
 16. 6. b. Vnus de scribis. 12. c. Vnus ad dextram tuam, et
 alius ad sinistram tuam sedeat. 10. c. Vnus ex discipulis.
 13. a. Vnus ex duodecim. 14. c. Vnus de duodecim. 14. b. c

Et cum *is*. *is* *is* *is*, unus existens.

Quidam procurrrens. 10. b. Cui simile. 15. c. Currrens
 autem unus, & implens spongiam. pro quidam.

is *is* *is* *is* *is* *is* *is*, quidam de archisynagogis.

is *is*, quidam. 14. c. Vnus autem quidam. c

is *is* *is*, singulatim. 14. b

Et, unum tibi decet. 10. c. Vnum ex pueris. 9. f. Va-
 num afferbat tricesimum, & unum sexagesimum, &
 unum centesimum. 4. a. c. Valla putat legendum ad uer-
 bum,

bum, in triginta, & in sexaginta, & in centū. Eandem
lectionem probat Faber Stapulensis. Et Erasimus testat
tur ita se legisse præpositionem adscriptam in codicibus
emendatioribus. In cap. 13. Matthæi ponitur articulus
cum numeralibus cardinalibus, & non ordinalibus, ut
habet Latina translatio: Hoc quidem centum, illud uero
sexaginta, &c.

ἓνα, unum panem. 8. b. *ἓν* de prophetis. 8. c. *ἓν* unum.
9. f. 11. d. *ἓν* unum filium. 12. a. pro unicum. *ἓν* unum ex uir-
tis. 15. a. *ἓν* unum à dextris, & alium à sinistris. 15. e. La-
tinus, Alterum à dextris, alterum à sinistris.

μία, una uidua. 12. d. *ἓνα* ex ancillis. 14. g. *ἓνα* ca-
ro. 10. a

*μία*s, una sabbatorum. 16. a

*μία*v, non poterat ibi ullam uirtutē facere. *ἓνα* uia.
Erunt duo in carne una. 10. a. *ἓνα* hora uigilare. 14. d.
Faciamus tria tabernacula: tibi unum, Moysi unum, He-
lia unum.

οὐδείς, nemo. 2. c. bis. 3. c. 5. a. 9. f. 10. c. d. 11. a. 12.
c. d. 13. d. *quisquam*. 5. a

οὐδὲν, quicquam. 7. b. 14. e. 15. a. 16. b. *ἓν* nihil. 7. c. bis.
11. b. 15. a

*οὐδὲν*s, non curas quenquam. 12. b

*οὐδὲν*i, nemini. 16. b. *οὐδὲν* in nullo. 9. d

*οὐδὲν*a, neminem. 7. c. *οὐδὲν*a, neminem. Neminem.

9. b. *quenquam*. 5. d

ἐξουθενῶ, & *ὕβρισω*, quod est celebrius etiam in
sacris literis, contemno, aspurnor, pro nihilo duco, nihili
facio.

ὕβρις contemnatur. 9. b

15. f. 16.

ἡ ἀκούσιος, *ἡ ἀκούσιος*, non amplius quisquam. 11. b.

nemo. 5. d.

ἡ ἀκούσιος, nec quicquā. 5. c. Ne quid. 6. b. omiffum. 1. d.

ἡ ἀκούσιος, ne cui. 7. d. 8. d. Ne cuiquam. 9. b.

ἡ ἀκούσιος, uide nemini dixeris.

ἡ ἀκούσιος, postea, posthac, deinde, cæterum.

Initio sermonis etiam ponitur, ut in Luciani dialogis.

Et illatiua, sicut nunc, iam. *ἡ ἀκούσιος*, pro *ἡ ἀκούσιος*. Aristoph.

in Nubib.

ἡ ἀκούσιος, deinde. 4. b. bis.

ἡ ἀκούσιος, deinde iterum. 8. c.

ἡ ἀκούσιος, & . 7. b. potius postea, pro cæterum, aut
præterea. Aristoph. in Pluto.

Ex, & *ἡ ἀκούσιος*, sequente uocali, Ebr. bhutz. è, ex,

à partu, per omne æuum, de.

Etiam partem notat. *ἡ ἀκούσιος*, è foro, id est forens

sis. in *ἡ ἀκούσιος*, Stoicus. Ex circuncisione, circuncisus. Ex

contentione, contentiosus. In compositione auget etiam:

in *ἡ ἀκούσιος*, planè oblitus. Hinc etiam in Latinam lin-

guam transmigrarunt, exconsul, exquestor, exprætor:

pro cōsularis, questorius, prætorius. *ἡ ἀκούσιος*, præto-

rius, uel exprætor. Polyb. 2. *ἡ ἀκούσιος* est prætor.

in *ἡ ἀκούσιος*, à iuuentute mea. 10. c. Latinius, à pue-

ro, ab infantia.

in *ἡ ἀκούσιος*, iterum. 14. g.

De domo. 13. b. De synagoga egredientes. 1. c. De tem-

plo. 13. a. De monumēto. 5. a. De nauī. b. g. 5. a. Ab ostio

monumenti. 16. a. A mortuis surrexerit. 6. b. c. 9. b.

12. b.

De cælo. 11. d. bis. Ex cælo. 1. b. 11. d. De nube uox.

9. a. A' quatuor uentis. 13. c. De finibus Tyri. 7. d.

A' dextris Dei. 12. d. 14. f. 16. d. Crucifigunt unum à dextris, & alium à sinistris. 15. c. Ad dexteram. 10. f.

Ex hominibus. 11. d. bis. De homine. 1. c. 7. c. De filia. 7. c. De illo. 5. c. Ab homine. 5. a. A' filia. 7. d. Ab eo. 1. c. 9. d. Ex me. 7. b. Ex illis est. 14. g. bis. Ex eis. 16. c.

Ex uobis unus. 14. b. Ex duodecim. 14. c.
De arboribus cædebant frondes. 11. a. A' radicibus aruit. 11. c. pro radicitus. Ex te non quisquam manducet. 11. b. De genimine uitis. 14. c. Biberunt ex illo. 14. c.
De petra excisum monumentum. 15. d.

ἐκ τῆς περισσοῦτος, ex eo quod abundabat.

ἐκ τῆς ἐπιπείρας, de penuria sua misit. 12. d.

ἐκ περισσοῦτος, at ille amplius loquebatur. 14. d. plus magis. 6. g. Latine, ex abundanti.

Ex toto corde, anima, uirtute, diliges Dominum, &c. 12. c. octies. Ex corde procedunt cogitationes. 7. c.

Ἐξω τῆς χώρας, extra regionem. 5. b. Extra uicium. 8. c. Extra uineam. 12. a. De ciuitate. 11. c. Foras. 14. g.

Foris stantes. 3. c. Foris quærunt te. 3. c. 4. b. Qui foris sunt. 11. a. Foris. 1. d.

Ἐξωθεν ἀνθρώπου, extra hominem est. 7. c. Extrinsecus. 7. c.

Ἐκατόν, centum.

Vnum centum. centesimum. 4. a.

ἀπὸ ἐκατόν, per centenos. 6. f. Eras. ad uerbum; per centum.

Ἐκατονταπλασίονα, centies tantum. 10. d. Matth. 19. centuplum. Luc. 8. centuplum. 18. multo plura.

A' centiū deriuatur et illa, τετρακόσιαι, διακόσιαι, et alia.

ΕΚΑΤΟΝ,

ἕκαστος, unusquisq;

ἐκάστου, cuiusq; . 13. d

ἐνᾷ, ibi, illic.

ἰβι. 1. d. 3. a. 5. b. 6. a. 16. b

ἰλλι. 2. b. 6. b. 11. a. 13. c. 14. b. Omissum 1. b. 6. g

ἰλλυ. cucurrerunt, 6. e

ἐνᾷ, ibiq; . 1. d

ἐκαστος, inde. 1. b. 5. e. 6. a. bis. 7. c

ἐκαστος, & inde. 10. a

Ἐάν, ille. & sine ε, κᾶνος. & cum crasi

ἐκάν, & ille.

ἐκάν, ille. 14. c

ἐκάν, illi. 14. c

ἐκάν, illum. 12. a

ἐκάν, illum. 12. a

ἐκάν, & illi. 16. c. bis.

ἐκάν, illis. 4. b. 16. c

ἐκάν, illa domus, illud regnum. 3. c. Illa. 16. e

ἐκάν, de illo die. 13. d. Ad illum diem. 14. c

ἐκάν, in illo die. 4. d. Illa hora. 13. b. Illi ciuitati. 6. b.

omissum.

ἐκάν, illam. 6. g. 13. c

ἐκάν, illi dies. 13. c

ἐκάν, illis diebus. 1. a. 3. a. 2. c. 13. b. c. Frequens locutio.

In illis diebus, pro tunc, uel eo tempore.

ἐκάν, illud. 7. c. potius illud.

ἐκάν, illa. 7. c

Ἐλαία, olea.

ἐλαίον, in montem oliuarum. 11. a. 13. d. 14. c

ἐλαίον, oleo. 6. b

Ελαύνω, & ἐλάω, impello, remigo, ago,
 rego, ut currum, ut equum: duco, ut
 exercitum in hostes.

ἐλαύνειν, laborantes in remigando. 6. g

Ελέω, misereor.

ἐλέησέ σε, misertus sit tui. 5. b

ἐλέησόν με, miserere mei. 10. b

Ελώ, & ἐλίω, uoluo, uerto.

ἐνέλησε αὐτὸν τῇ σινδόνι, inuoluit eum sindone. 15. d

Ἀπέλασε τὸ ὠτίον, amputauit illi auriculam. 14. c

καθελάω, ad deponendum. 15. c

καθελάω, deponens. 15. d

Ελλω, Græcus.

Et in scriptis Apostolorum distinguit ethnicōs à
 laeis nomen Græci.

Ελλωίς, mulier gentilis, Syrophœnissa. 7. c

Ελωί, Eloī.

Vt Euangelista met interpretatur, sonat, Deus mi,
 Deus mi. Matthæus dicit ἑλεῖ, Helci: Marcus Eloī. Eἰ
 autem initium psalmi 22. ubi Ebraicè & Chaldaticè
 scriptum est Eli, eli. Arabica uerò translatio, & Aethio
 pica, inserunt aspirationem. Arabes enim dicunt allabi,
 et Indiani elobe. Sed quia Græci uocalibus in media uo
 ce non addunt aspirationem, non potuit scribi elobi, uel
 elohai, ut habet orthographia Syriaca.

Ελῶθω, uenio, aduenio, accedo, aduento.

Syriacum al, & alal, uenit. Ebr. alah, ascendit.

ἐλεύσεται, ueniet. 12. a

ἐλεύσονται, uenient multi. 13. a. Venient dies, cum au
 feretur ab eis sponsus. 2. c: Locutio Ebraica, quæ Latine
 expria

exprimitur, Brit tempus, cum, uel quando, uel ut.
 Olim tempus erit, magno cum optaueris emptum,
 Antactum Pallanta. —

ἤλυθε, uenit. 9. b. prateritum medium, pro ἤλυθε,
 Attico more.

ἤλυθε, indefinitum secundum; sed frequentius ἤλθε,
 per Syncopen. Non ueni uocare. 2. c

ἤλθε, uenisti. 1. c

ἤλθε, uenit, & ἤλθε, 1. a. b. 4. a. 5. c. Venit ad mare.

7. d. 8. b. Venit in Capharnaum. 9. c. Venit uox de nu-

be. 9. a. pro, allata est. 10. g. bis. 11. b. Venit hora. 14. e.

pro, tempus praefinitum in stat. 14. a. Venit Ioseph. 15.

d. abijt. 6. a

ἤλθον, uenerunt. 1. c. 3. a. 5. a. 6. d. g. 14. b

ἤλθε, cum uenerit in gloria patris. 8. d. Quod non sic

ἤλθε, in palam ueniat. 4. c. Rectius, Ut in aper-

tum, aut propatulum ueniat.

ἤλθε, uenire. 9. b

ἤλθε, ueniens. 5. c. 9. b. Cum uenerit. 9. b. 13. d. Cum

uenisset. 11. b. 14. e

ἤλθοντες, uenientes. 8. a. 12. b

ἤλθε, ueniens. 5. c. Cum uenisset. 12. d. Cum exisset.

6. d. Intrauit. 7. c. μᾶλλον ἢ τὸ χεῖρον ἤλθε, sed magis

deterius habebat. Ad uerbum sonat, Sed magis in dete-

rim uenerat.

ἤλθε, ut uenientes ungerent Iesum. 16. a

ἤλθε, regnum Dei ueniens in uirtute. 9. a. Re-

ctius, uenisse, uel quod uenerit.

ἤλθε, discessit

ἤλθε, discessit lepra ab eo. 1. d. Abijt. 5.

ε. bis. 6. f. 7. c. 8. b. 14. b. *ἄβυθον* *ἔξω* *ἄβυθου*, egressus
abyt. 10. c

ἄπυλθον, uenerunt. 3. b. Abierunt. 6. e. 11. a. Abierunt
tes inuenerunt. 11. a

ἄπυλθον ὀπίσω αὐτοῦ, secuti sunt eum. 1. b. *Ἑβραϊκῶς*
cutionis proprietatem expressit, Abierunt post eum.

ἀπυλθῶν, ut discederet. 5. b. Ire. 9. f
ἀπυλθῶν, abiens. 14. d. Omissam est ibidem. 10. d.
d. omissum.

ἀπυλθόντες, euntes. 6. e. bis. 16. c

ἀπυλθῶσα, cum abisset. 7. d

Ἐπιλθῶν.

4. d. *Ἐπιλθῶμεν εἰς τὸ πῦρ*, transcamus contra.

Ἐπιλθῶν.

εἰς ἅθρονα, quocumq; introieritis. 6. b

εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, introibunt in
regnum Dei.

εἰσελθῶν, intrauit. 2. a. Introiuit. 3. a. 11. b. 15. d. Cum
introisset. .c

εἰσελθῶν εἰς τὸν οἶκον. 2. c. introiuit in domum.

εἰσελθῶν, introierunt. 5. b

εἰσελθῶν, introeat. 13. b

εἰσελθῶν, si introieris. 8. c. Introe. 15. 9. d

εἰσελθῶν, non intrabit. 10. b. Introierit. 14. b

εἰσελθῶμεν, introeamus. 5. b

εἰσελθῶν, ut non intretis in tentationem. 14. d. Locu-
tio est notanda, Intrare in tentationē: quæ non tantum
significat, uenire uel incidere in periculum, sed in discrimi-
ne succumbere. Oportet enim pios contrijstari in uer-
sijis tentationibus. 1. Pet. 1. Sed nouit Dominus eripere
pios

pios de tentatione. Intran autem, quos apprehendit tentatio: & Dominus eos non seruat, quo minus pereant.

εἰσελθεῖν, introire. 1. d. 9. f. ter. 10. c. Intrare, transire. 10. c.

εἰσελθόντων, ingressus. 1. c. 3. c. 5. d. 7. c. Cum introisset. 11. b.

εἰσελθόντων, cum introisset. 9. d.

εἰσελθόντων, cumq; introisset. 6. d.

εἰσελθόντων, cum introisset. 6. c.

εἰσελθόντων, introeuntes. 16. b.

Ἐξελθόντων, ex eo, euado.

Ἐξελθόντων, et ἐξελθόντων, exijt. 1. c. 4. a. 9. d. 11. b. 14. g. Pro-

cessit rumor eius. 1. c. quæ locutio Ebraica est: pro, fama eius percubuit. Abijt. 2. b. Egressus est. 2. b. Egressus. 1. d. bis. 6. a. 8. c.

Ἐξελθόντων, existi. 14. c.

Ἐξελθόντων, exierunt. 3. c. 8. b. 14. c. Abierunt. 14. b. Eg-

gressi sunt. 5. b.

Ἐξελθόντων, exi. 1. c. 5. a. 9. d.

Ἐξελθόντων, exeat. 6. b.

Ἐξελθόντων, exire. 9. d.

Ἐξελθόντων, ad hoc ueni. 1. d.

Ἐξελθόντων, exijt demonium. 7. d.

Ἐξελθόντων, egressus. 1. d. Exiens. 6. c. 7. d.

Ἐξελθόντων, exeunti. 5. a.

Ἐξελθόντων, egredientes. 1. c. Exeuntes. 3. a. 6. b. Pro-

fecti. 5. e. 16. d.

Ἐξελθόντων, cum exirent. 11. b. Cumq; egressi essent.

Ἐξελθόντων, quæ exierat de illo uirtutem. 5. c.

Ἐξελθόντων, exeuntes illa. 16. b.

Ἐξελθόντων,

ἔξελθόντες, exeuntes spiritus. 5. b. uel, demonia quae exierant.

ἔξελθὺντες, exisse demonium inuenit. 7. d

Ἐπιλόβοντες, carnis et parentis. 14. b. Ad uerbum, euntes parentis.

Ἐπιλόβω.

παριδύοντα, caelum & terra transibunt. 13. d

παρίδω, non transibit generatio haec. 13. b. pro, moriturus, uel occidet, Ebraico more. Rogauit, transfret ab eo hora. 14. d. Locutio notanda, Transfret ab eo hora haec: pro illo, Praeteriret eum tempus instans periculorum, aut ut submouerentur imminentes calamitates.

παρίδωσι, uerba mea non transibunt. 13. d

παρίδω, praeterire. 6. g

προήλθον, praeuenerunt eos. 6. e

προήλθον, cum processisset. 14. d

προσελθὺν, accedens. 1. c. Accessit. 12. c

προσελθόντες, accedentes. 10. a. Accesserunt. 6. e

Συοήλθον. 6. e. omissum. Bras. Et conuenerunt ad illum.

Ex, in, inter. Ebr. bein, uel ben.

Et in scripturis sanctis ουδ, id est cum, frequentissime me notat: quod Basilius etiam annotauit in opere de Spiritu sancto. Estque usus syllaba huius, & praepositionis, magnus, tam in compositione, quam appositione. Valde diu, per: & instrumentum notat, Ebraico more, ut, in digito Dei, in nomine tuo, in caelo ne iuretis. Superfluo. Factus est in caput anguli: pro, caput anguli.

Temporis significatiua.

In illa die. 4. d. In illis diebus. 1. a. 2. c. 8. a. 13. b. c. In die

die iudicij. 6. b. In tribus diebus. 15. c. tanquam intra dies
tres. In nocte. 14. c. bis. In die festo. 14. a. Sabbatis. 2. c. In
illa hora. 13. b. In seculo futuro. 10. d. *et* *quod*, quamdiu cum
illis est sponsus. 2. c. In tempore hoc. 10. d.

Loci.

In Decapoli. 5. c. *et* *in* *locis*. 8. c. omiffum. Eras. In Beo-
thania. 14. a. In Iudæa. 13. b. In Galilæa. 15. d. In Iordane.
1. a. In Iordanis flumine. 1. a. Rectius, in Iordane flumine.
In mari. 1. b. 4. a. 5. b. In patria sua. 6. a. In cælo. 10. c. 13.
c. d. In cælis. 12. c. 12. b. 13. c. In excelsis. 11. b. In deserto.
1. a. bis. b. d. In desertis. 1. d. In montibus. 5. a. In domo. 2.
c. 6. a. 10. b. 14. a. Domi. 9. e. In templo. 11. b. d. 12. d. 14.
In synagoga. 1. c. 6. a. In foro. 12. d. In synagogis. 1. d. In
civitate. 14. g. In carcere. 6. c. d. In plateis. 6. g. In uia. 8.
a. c. 9. c. 10. e. g.

Personæ.

In spiritu sancto. 1. a. 12. d. In spiritu immundo. 1. c. 5.
a. In principe demoniorum. 3. c. In prophetis. 1. a. Ita ha-
bent exemplaria Græca *et* Aethiopica, Irenæus etiam
quandoq; legit; interdum, ut Latini codices habent, in
Esaia propheta. In turba. 5. c. bis. In generatione ista. 8.
d. In cognatione. 6. a. Planus, inter cognatos. In illo. 6.
a. b. In te. 1. b. Potius, in quo cōplacui. In se. 4. b. 5. c. In-
ter uos. 10. c. omiffum. Inter quas. 15. d. In me. 14. c. In
uobis. 9. f. Inter uos. 9. f. 10. f. inter se. 6. g. Intra se. 2. b.
In aqua. 1. a. Latinius, Aqua baptizo. in nubibus. 13.
c. *et* 14. f. *et* *ponitur*. in naui. 1. b. bis. 4. d. 5. c. 8. b.
in dextris. 16. a. in medio mari. 6. g. 9. e. Statuit in me-
dio eorum. in monumentis. 5. a. b. in stolis. 12. d. in libro.
12. c. in monumento. 15. d. in ea, uidelicet ficu arbore. 11.
b. in

b. in spica. 4. c. in oculis. 12. in corde. 11. c. in cordibus.
 2. b. bis. 4. b. in utero habentibus. 13. b. Latinus interpres, prægnantibus.

In triginta, in sexaginta, in centum, uidelicet granis quosdam legere. 4. a. c. pro, unum triginta, unum sexaginta, unum centum, antea dixi. Valla enim dicit: Scimus, Græcè non εἷς, unum dici: sed εἷς, in, quod ὕψαις litteris scribitur, sed diuerso tono. Ita etiam se reperisse in codicibus emendatioribus, Eras. testatur, ut ualeat uerbi per, quasi dicatur, per triginta. Quod commodius uerbi poterat, tricena, sexagena, centena: ut ex singulis granis tantum granorum enatum intelligatur. Græcus codex Theophylacti, & Aethiopicus, habent etiam præpositionem in. Quamquam Aethiopica translatio in posteriori loco addit etiam numerale: Vnum in triginta, & unum in sexaginta, &c.

In quo illud condietis. 9. f. in nullo. 9. d. in nomine Domini. 11. b. bis. in nomine tuo. 9. f. meo. 9. f. 16. d. in qua potestate. 11. d. ter. in uirtute. 9. a. pro, cum uirtute. in alia effigie. 16. c. in fluxu sanguinis. 5. c. in gloria patris sui. 8. d. 10. e. in regno Dei. 9. a. 14. c. in dolo. 14. a. omissum. quomodo dolose tenerent eum: pro dolose, aut subdole, callide. in qua mensura mensi fueritis. 4. c. in doctrina sua. 4. a. 12. d. in Euangelio credite. 1. b. in parabolis. 3. c. 4. a. bis. b. 12. a. in precatione & ieiunio. 9. d. in cœnis. 12. d. In resurrectione. 12. b. in seditione. 15. a

εἷς τῷ σπέρμῳ, dum seminat. 4. a. in seminando, ut inter seminandum. in remigando. 6. g. cum accumberet. 2. c

IN MARCV M.

123

ἔνω, & ἔνω, fero, affero, in
fero, adduco.

ἔνω, indefinitum primum, attuli filium. 9. c

ἔνω, attulit caput. 6. d

ἔνω, attulerunt. 9. c. obtulerunt. 12. b

ἔνω, afferi caput. 6. d

ἔνω, duxerunt Iesum. 15. a

ἔνω, transferret uas per templum. 11. b

ἔνω, transfer à me calicem hunc. 14. d. Plac

nis, aufer. Et ἔνω, locutio, Amoue pericula & arumnas.

ἔνω, offer pro emundatione tua. 1. d

ἔνω, & ἔνω, coniunctio causalis,

propter, gratia.

ἔνω, propter me. 8. d. 10. d. 13. b. Propter hoc.

10. a

ἔνω, nouem.

ἔνω, in horam nonam. 15. c

ἔνω, hora nona. 15. c

ἔνω, statim. 9. b

ἔνω, protinus.

ἔνω, ut protinus des mihi caput Ioannis.

ἔνω, sex. Ebr. schesch.

ἔνω, Post dies sex. 9. a

ἔνω, sexta hora. 15. c

ἔνω, sexaginta. 4. a. c

ἔνω, festus dies, feria.

ἔνω, in die festo. 14. a

ἔνω, per festum. 15. a

ἔνω, ἔνω, ἔνω.

Plurimus est usus, ac uarius, præpositionis ἔνω, tam
in com.

in compositione, quàm appositione. Admittit autē tres obliquos, genitiuum, datiuum, accusatiuum: item uerba, & indeclinabilia. Variāq; significat, in, ad, sub, super, propter, contra, post, de. Distribuam igitur, ut alias præpositiones.

Temporis uidetur, quum sub uel circa significat. *ὡς ἐπὶ ἀβιάθ, ἢ ἀπὸ ἀβιάθ*, sub Abiathar principe sacerdotum. 2. c. hoc est, Abiathar existente Pontifice Max. uel quomodo fuit.

ὡς ἐπὶ γολγοθᾶ τὸ κρῦν, in Golgotha locum. 15. b. *ἐπὶ γῆς*, in terra. 2. b. 4. c. bis. in terram. 4. c. 6. g. 9. c. Super terram. 4. a. 8. a. 9. a. 14. d

ὡς ἐπὶ γῆν, qui sunt super terram bonam seminati. 4. c. Planius, in terram. Venerunt in terram Genesareth. 6. g. Tenebræ factæ sunt per totam terram. 15. e

ὡς ἐπὶ θάλασσαν, super mare ambulans. Ambulans supra mare. 6. g

ὡς ἐπὶ ἄνῳ, in solitudine. 8. a. in biuio. 11. a

Personæ.

ὡς ἐπὶ τὸν υἱὸν ἢ ἀνθρώπου, scriptum est in filium hominis. 9. b. Mirabantur super eo. 12. b. Sicut scriptum est de eo. 9. b. in Iesum manus iniecerunt. 14. c. Spiritum descendantem, & manentem in ipso. 1. b. Bras. Descensum in ipsum, uel in se. Conuenit turba ad eum. 5. c. Adulterium committit super eam. 10. b. Bras. Aduersus illam, uel in illam; id est, in illius iniuriam. Exiit illis tanquam ad latronem. 14. c. Imponent manus super agros. 16. d. Super illos. 10. b

ὡς ἐπὶ αὐτὸν, sciens quod factum esset in se. 5. c. *ὡς ἐπὶ τὸν λαόν*, misereor super turbam. 8. a. Misertus est super

super eos. 6. e. Misereus nostri. 9. d
 ἰδι γένος, consurgens filij in parentes. 13. b. Exuro
 get gens contra gentem, & regnum super regnum. 13.
 b. Si satanas consurrexerit in semetipsum, ἰφ' ἑαυτῶν,
 2. c. bis.

ἔτι ἰδὲ κείνου, ante præfides. 13. b. Eras. Ad præfides.

Res corporeæ in genituo.

ἰδι πέτρα, super rubum. 12. c. Super tectum. 13. b. La
 p̄s non relinquetur super lapidem. 13. a. Super uiride
 foenum. 8. f. Supra lectum. 7. d

ἰδι δὲ πάς, in ostijs. 13. c. in grabatis. 6. g. in quo
 iacebat paralyticus. 2. a. scilicet grabato. in disco. 6. d.
 bis. sed omissum semel à ueteri interprete. De panibus
 intellexerunt. 6. g. in puppi. 4. d. Assuit uestimento.
 2. c. omissa.

ἔτι λυξία, super candelabrum. 4. c. Ad ostium mo
 numenti. 15. d. Ad monumentum. 16. a. Ad eam, scilicet
 fœcum. 11. b. Super cervical. 4. d. Sedit super eum, su
 per quem nemo sedit, uidelicet a sinu. 11. a. Super oculo.
 8. c. Mittentes sortem super eis. 15. b. Super pe
 trofa. 4. a. b

Inanimatæ res.

ἔτι γυνῆς, amictus sindone super nudo. 14. c. in ue
 ritate. 11. b. c

ἰδι ἰδὲ γυνῆς, contristatus in uerbo. 10. c. in uerbis eius
 obstupescabant. 10. c. Super doctrina eius. 1. c. 11. c. Su
 per cæcitate cordis eorum contristatus. 3. a. id est, pro
 pter cæcitate. in nomine meo. 9. f. bis. 13. a. in pe
 cunijs confidentes. 10. c

ἰδι τῆς τανόρου, sedentem ad teloneum. 2. c

τῆ ἐπὶ αὐγῶν, die postera. 11. b. postridie.
 ὑπὲρ τὸ πρῶτον, mane.

Ἐπεί, quia erat parasceue. 15. d

Ἐπτά, septem. Ebr. scbeba.

Septem panes, sportas. 8. a. b. Septem fratres. 12. b.
 ter. Dæmonia septem. 16. d

Ἐγώ, uel ἔγω, dico, aio, inquam.

ἔγωγε, uide nemini dixeris. 1. d. 8. c

ἔγωγε, si dixerit. 7. b. 11. a. c. semel omissum. 13. c

ἔγωγε, dixerimus. 11. d. bis.

ἔγωγε, ne cui dicerent. 7. d

ἔγωγε, dicere. 2. b. bis

ἔγωγε, dixisti.

ἔγωγε, dic nobis. 13. a

ἔγωγε, dicite. 11. a. 14. b. 16. b

ἔγωγε, dixi. 9. c

ἔγωγε, & ἔγωγε, dixit. 1. b. 3. a. 4. d. 5. a. c. d. 6. d. bis. 7. b. bis. d. 8. d. 9. c. d. 10. a. c. ter. e. g. 11. b. 12. b. c. d. 14. a. f. 16. b. c. Dicit, 2. b. 12. b. Dixerat, 14. b. g. Dixerit, 12. a. c. Ait, 2. c. 4. d. 6. c. bis. d. e. 7. d. 9. b. c. d. f. 10. a. b. d. f. bis. g. 9. f. 11. d. 12. b. bis. 13. a. 14. b. c. ter. 15. a. bis. d. Præcepit, 10. g. Iussit, 5. d. Iussis, 8. a

ἔγωγε, dixerunt. 8. a. 10. a. bis. e. f. 11. a. 12. a. 16. b. Dixerunt, 3. c. 8. b. 12. b

ἔγωγε, dicens. 14. d

ἔγωγε, cum dixisset. 1. d

Ἔργον, opus, ut domus architecti: factum, seu bonum, seu malum: effectus, ut opus legis: negotium, ut opus Buangelij.

Ebraeis arag est texere. Sed longius extenditur: ut
 cunctis

ἀνοδοῦμαι, domum construo.

ἔργον αὐτῷ, dedit seruis suis potestatem cuiusq; operis.
 13. d. Eras. Vnicuiq; opus suum. Bonum opus operata
 est. 14. a

Ἐργάζομαι, operor, ago, laboro.

καλὸν ἔργον ἐργάσατο, bonū opus operata est in me.
 14. a. juncta est præclare officio suo.

Ἐργαζῶ, agricola. ex γᾶρα & ἔργῳ.

Ἐργαζῶν, agricolis. 12. a

Ἐργαζοί, coloni. 12. a

Ἐργαζῶν, ab agricolis. 12. a

Ἐργαζῶν, agricolas. 12. a. Colonos. 12. a

Ἐργαζοῦν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ, operantur uirtu-
 tes in illo. 5. b. Potius actiue, ut Eras. Virtutes agunt in
 illo.

Συνεργῶν, cooperante Domino. 16. d

Ἐγώ, & ἔγω, dico.

ἔγω, dicam uobis. 11. d

ἔγω, dicet. 11. d

ἠγορεύω, prædixi uobis. 13. c

Ἐρημῶ, desertus.

Ebr. hbaram, uasto. hbarmah, uastitas, et hbærmons

ἔρημῶ τόπος, desertus est locus. 6. e

ἐν ἔρημῳ, in deserto. 1. a. bis. b

ἔρημος, in desertum locum. 1. d. 6. d. e

ἐν ἔρημῳ, in desertum. 1. b

ἐρημίαι, in desertis locis. 1. d

Ἐρημία, solitudo.

ἐν ἔρημίᾳ, in solitudine. 8. a

Ἐρημῶ, desolo.

ἄβυσσος, abominationem desolationis. 13. b

Ἐρμῆς, Hermes, uel Mercurius, quem ethnici fingunt interpretem deorum.

Inde ἑρμηνεία, interpretatio. & ἑρμηνεύω, interpretor. Ebraeis, arum callidum & astutum & uersipellem sonat.

Ἐρμηνεύω, interpretatum. 5. d. 15. b. c

Ἐρχομαι, uenio. idem quod ἐλεύσομαι, à quo etiam futurum tempus & prateritum mutuatur.

item futurum, ueniam.

ἔρχεται, uenit. 1. a. d. Veniunt. 8. c. Eras. Venit. 11. 5. d. & iterum recte, Venit. 4. b. 6. g. 10. a. 14. b. d. e. g. Veniat. 13. d. 15. c

ἔρχονται, ueniunt. 2. c. 3. c. & semel omissum est. 5. b. d. 10. g. 11. d. 14. d. 16. a. Venerunt. 2. a. 12. b. Accedunt. 11. d. Veniunt. 11. b

ἤρχετο, ueniebat. 2. b

ἤρχοντο, conueniebant. 1. d

ἔρχεσθαι πρὸς με, finite paruulos uenire ad me.

ἔρχεσθαι, qui uenit. 11. b

ἔρχεσθαι αἰῶνι, in seculo futuro. 10. d

ἔρχεσθαι, uenientem. 13. c. 14. f. 15. b

ἔρχεσθαι, qui ueniebant. 6. d

ἔρχεσθαι, quod uenit regnum. 11. b

Συνέρχεται, conuenit turba. 3. c

συνέρχονται, conuenerunt. 14. f

Ἐρωτάω, rogo, interrogo. nimirum ab erro.

ἠρώτα αὐτὸν, rogabat eum. 7. c

ἠρώτησαν, interrogauerunt. 4. b

Ἐρωτάω, interrogo, rogo.

ἠρρωσῶσι, interrogabant eum. 7. b
 ἠρρωσῶσα, interrogabat. 5. a. 8. c. 9. e. 14. f. Rogabatur. 10. b. Interrogavit. 8. a. c
 ἠρρωσῶτων, sicut ἠρρωσῶτων, interrogabant. 7. c. 9. b. d. 13. a
 ἠρρωσῶσιν ὑμᾶς, interrogabo. 11. d
 ἠρρωσῶσιν, interrogavit. 9. c. bis. 12. c. 14. e. 15. a. bis. d
 ἠρρωσῶσιν, interrogabant. 10. a. 12. b Interrogaverunt. 10. b
 ἠρρωσῶσαι, interrogare. 9. e. 12. c

ἔδω, edo, comedo.

ἔδω, manducat. 2. c. Comedunt. 7. d. Catelli comedit, Attica est constructio uerbi substantiui cum nominatiuo generis neutri.

ἔδωσι, comedunt. 7. a. Manducant. 7. a. b
 ἔδων, qui manducat. 14. b. Edebat. 1. a
 ἔδωντα, qui manducaret. 2. c
 ἔδωντων αὐτῶν, manducantibus illis. 14. b. c
 ἔδωντας, manducare. 7. a

καὶ ἔδωντες, qui deuorant. 12. d

ἔσχατος, extremus, nouissimus.

ἔσχατος πάντων, nouissimus omnium. 9. e. pro infimo, & postremo, aut postremissimo etiam, ut Latini loquuntur.

ἔσχατον, nouissimum misit & illum. 12. a. pro, ultimo, uel postremo.

ἔσχατοι, Erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Evangelicum prouerbium. 10. d

ἔσχατη, nouissima omnium defuncta est mulier. 12. b
 ἔσχατος, in extremis est filia mea. 5. c. Qualis sit locutio,

cutio, in ἔχω dicitur.

Ἐτι, etiam, adhuc, præterea.

Adhuc eo loquente. 5. d. 8. b. 14. e

ἔτι οὖν, adhuc ergo.

τί ἔτι, quid adhuc desideramus. 14. g. Quid ultra. 5. d

ἄν ἔτι, non ultra. 7. b. Non iam. 10. a

ἄν ἔτι, ἄ μὴ, iam non. 14. c. Nemo iam. 12. c. Am-
plius neminem. 9. b. Amplius nihil respondit. 15. a

Μακίτι, iam non. 1. d. Ut non caperet. 2. a. Et no
amplius introcas. 9. d. Non amplius. 11. b

Ἐτὸς.

ἔτὸς, in alia effigie. 16. c

Ἐτοιμῶς, paratus.

ἔτοιμον, coenaculum, uel triclinium paratum. Bras
Vetus interpres omisit. 14. b

Ἐτοιμάσομεν, paremus tibi. 14. b

ἔτοιμάσαντο τὸ πάσχα, parauerunt pascha. 14. b

ἔτοιμάσατε, parate uiam Domini. 1. a. pro, sternite, ac
munite. Parate pascha. 14. b. hoc est, apparatus, ac in-
struite.

ἔτοιμάσται, paratum est. 10. f

Ἐτὸς, annus. Ebr. et b, tempus.

ἔτη, annis duodecim. 5. c

ἔτων, annorum. 5. d

Ἐὖ, bene.

Et separatim & in compositione occurrit non raro
ut ἀναγγέλιον.

οὐ ποιῆσαι, bene facere. 14. a

Εὐδω, dormio.

Καθεύδεις, dormis. 14. d

καθεύδεις

καὶ ὕπνῳ, dormit. 5. d

καὶ ὕπνῳ, dormite. 14. c

καὶ ὕπνῳ, dormiat. 4. c

καὶ ὕπνῳ, dormiens. 4. d

καὶ ὕπνῳ, dormientes. 13. d. 14. d. bis.

Ἐὐθεῖς, rectus.

ὁδοὺς ῥηθῆς, rectas semitas eius facite. 1. a

Ἐὐθεῖς ἔσθε, statim. 1. c

ὁδοὺς, statim. 1. b. ter. c. bis. d. 2. b. bis. 3. a. 4. a. b. c.

1. a. b. c. 6. d. f. g. 7. d. 8. b. 9. c. 11. a. Continuo. 1. c. 6. g.

9. d. 11. a. Protinus. 1. b. c. Confestim. 4. b. bis. 5. c. d.

9. c. 10. g. 15. a. Omissa. 2. a. 5. d. 6. d. 14. c

Ἐὐρίσθη, inuenio.

ὁδοὺς, inuenit. 14. d

ὁδοὺς, inueniebant. 14. f

ὁδοὺς, inuenit. 7. d. 11. b. 14. d. f

ὁδοὺς, inuenerunt. 11. a. 14. b

ὁδοὺς, inueniam.

ὁδοὺς, si forte inueniret. 11. b

ὁδοὺς, inuenietis. 11. a

ὁδοὺς, ne inueniat uos. 13. d

ὁδοὺς, cum inuenissent. 1. d

Ἐὐχόμεθα, precor.

ὁδοὺς, orate, ne intretis in tentationem. 14.

2. Videte, uigilate, ἔσθε orate. 13. d. Orate uero. 13. c

ὁδοὺς, orabat. 1. d. 14. d

ὁδοὺς, orauit. 14. d

ὁδοὺς, donec orem. 14. d

ὁδοὺς, orare. 6. f

ὁδοὺς, stabitis ad orandum. 11. c. Valla: Cum

steteritis orantes. Orantes petitis. 11. c. *Prolixæ præ-
cationis. 12. d. μακρὰ προσευχῆς. Vall. multa orātes.*

Προσυχῆ, proseucha, precatio, oratio.
προσυχῆς, orationis. 11. c.
προσυχῆ, in oratione.

Εὐώνυμος, sinister.

Apparet esse compositum. Eras. Matth. 20. Ominis
causa, sinistram corporis partem dicunt εὐώνυμος, hoc
est, boni ominis, per antiphrasin: ut Euniciades, Fil-
ria, &c.

ἢ εὐώνυμου, ad sinistram, uel dextram. 10. e. f. 15. c.
alium à sinistris.

Ἐφαθά, ephatha, Marc. 7.

Quando Euangelista ipse interpretatur, *Ἀνοίχθητι*,
adaperire, uel aperire, passiuua uoce, non est quod melio-
rem interpretem requiramus. Sed inclinationis Syriacæ
formam ostendere, fortassis non est ab hoc instituto alic-
num. Censet Erasmus, formæ esse atq; cõiugationis tran-
sitiuæ, quam hiphri uocant. quasi dicas, Præsta te aperis-
tum: siue, Fias apertus. Reuchlinus lib. 2. de Verbo miris-
fico, docet esse passiuuum, hiphathab, uel hiphathab, ape-
rire, uel aperitor tu. Munsterus fatetur, eam uocem per
octo annos magnum ipsi negotium fecisse, donec depre-
hendit imperatiuũ esse passiuũ in lingua Syriacæ. Esset
autem integrum, ἔφαθα: sed formatiua litera thau saepe
abjicitur. ideo factũ est ἔφαθά. Et ita scribitur in Chal-
daica, siue Aethiopica lingua, sed cum aspiratione in si-
ne, ephathab.

Ἐχθρὸς, inimicus.

ἐχθρὸς, inimicos. 12. d

Ἐχθρὸς

ἔχω, habeo, teneo.

Late patet eius uerbi usus, & multas singulares locutiones efficit, adiunctis nominibus & aduerbijs.

ἔχεις, quæcunq; habes, uende. 10. c. hoc est, possides.

ἔχει, habet potestatem. 2. b. Non habet remissionem

in æternum. 3. c. Habet spiritum immundum. ὁ λόγος. & χεῖρα

τοῦ ἔχου, Domino necessarius est. 11. a. Habet Beelzebub. 3. c. Finem habet. 3. 5.

Si quis habet aures audien-
di. 4. c. Qui habet. 4. c. ter. ὁ χεῖρας ἔχει, filia mea in

extremis est. 5. c. Eras. Extreme habet, quod perinde ua-

let ac si dicas, Pessimè affecta est: siue, in summo uitæ

discrimine est.

ἔχομεν, habemus. 8. b

τί ἐτι χεῖρα ἔχομεν; quid adhuc desideramus testes?

14. g. id est, quid opus habemus. Eam locutionem mirè

uariat interpres.

ἔχετε, quot habetis panes? 6. e. 8. a. Non habetis pa-

nes. 8. b. Habetis cor uestrum cæcatum. 8. b. Planius eo-

rit, Cæco estis corde. 11. c. Si quid habetis aduersus alia-

quem. 14. a. bis. Habetis pauperes: id est, uobis adsunt.

Necdum habetis fidem. 4. d. Habete in uobis sal. 9. f

ἔχουσι, non habent quod manducent. 8. a. 6. e. Quanto

tempore secum habent sponsum. 2. c.

ἔχουσιν, non necesse habent medico. 2. c.

Latinius, Non opus habent. Non habent radicem. 4. b

ἔχετε, habete fidem. 11. c

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet

ret alitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4.

a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram mul-

tam. 4. a

- ἄχρη, quod habuit, fecit: id est, quod potuit. 14. d. 12.
 d. Habebat domicilium in monumentis. 5. a
 ἄχρη αὐτὰς πόλιν, inuaserat eas tremor. 16. b. Ad
 uerbum, Habebat, uel tenebat eas tremor & stupor. Cu
 ius filia habebat spiritum immundum. 7. c
 ἄχρη, quot quot habebant plagas. 3. b. Planius, Brant
 in afflictione, aut afflicti à Deo. Omnes habebant Ioa
 annem, qui uerè esset propheta. 11. d. Latinius, Duce
 bant, uel aestimabant, reputabant, ac iudicabāt Ioannem
 uerum esse prophetam. Habebant pisciculos. 8. a
 ἄχρη, nisi unum panem habebāt. 8. b. unum solum,
 uel duntaxat unum panem habebant. Septem habuer
 runt eam uxorem. 12. b
 ἐν χρείᾳ ἄχρη, quando necessitatem habuit, & esus
 rixt. 2. c. Opus habuit, ut paulo ante annotaui.
 ἔχεις, habebis thesaurum. 10. c
 ἔχοι λαῶς, bene habebunt. 16. d
 ἔχει, habens potestatem. 1. c. Habens aridam ma
 num. 3. a. Qui habet aures. 4. b. omissum. Habēs unum
 filium. Habens. 10. c
 ἔχει, habenti manum aridam. 3. a
 ἔχει, habentem oculos, manus, pedes. 9. f. Spira
 tum. 9. 1. Manum aridam. 3. a. Et neutro genere. ἔχει
 κατα μὴ ἔχει αὐτὰς ψυχὰς, ut oues non habentes pasto
 rem. 6. e
 ἔχει λαῶς, qui malè habent. 2. c. hoc est, a groti.
 Habentes oculos, aures. 8. b. Qui habent pecunias. 10. c
 ἔχουσιν, nec haberent quod manducarent. 8. a
 ἔχουσιν λαῶς, qui uexabantur uarijs languoribus. 11.
 d. Qui se malè habebant. 6. g. Malè habentes. 1. c
 ἔχουσιν

- ἔχουα, habens alabastrum. 14. a
 ἔχουα, sicum habentem folia. 11. b
 ἔχουα ἐν γαστρὶ, prægnantibus. 13. b. Ad uerbum sonat, Habentibus in utero. quod Latine dicitur, Gerentibus uterum.
 ἔχουα ἢ κερῶνα. 5. b. omiffum. eum qui habuerat legionem.
 ἔχουα ἐν κωμότεσι, in proximos uicos & ciuitates. i. d. Bras. in adhaerentia oppidula rusticana.
 ἄνιχο & ἀνιχμαί, sustineo, patior, suffero, tolero.
 ἀνιχμαί, quamdiu patiar uos? 9. e
 Ἀνιχτόσπον, tolerabilis erit. 6. b. omiffum.
 Ἀνίχο, abstineo, ablisto.
 ἀνίχο ἐπὶ ῥῶ, cor eorum longe est à me. 7. b. Sufficit. 14. c. Quidam codices habent, ἀνίχοι τὸ τίλθ.
 Ἐνίχο, insisto, immineo, insidiosior, teneor iniuriarum reus.
 ἐνίχοι αὐτῶ, insidiabantur illi. 6. c
 Ἐνός ἐστιν αἰώνιος ἕπις, reus erit æterni delicti.
 ἐνός, reum mortis. 14. g
 Νοῦχος, sapienter. 12. c
 Τὰς χερσὶν ἑπὶς, quid molesti estis illi? 14. a
 Ἐπιχρῆσις, auaritiæ. 7. c
 Ἐν, εἰμι, sum, existo.
 Verbum substantiuum: principium est omnium uerborum, in quod omnia resoluuntur: per quod proprie uerum atq; falsum quid sit, aut quid non sit, effertur. Habere autem cognationem cum εἶς, unus, summi philosophi dixerunt, disputantes de ente & uno, quæ sunt diuina

π.ε natura symbola præcipua, etiam in sacris eloquijs. Hinc etiam *ὄνομα*, nomen dici, quod uelut instrumentum doctrinale, uniuscuiusq; essentiam circumscribit ac discernit, Plato sapienter ostendit. Igitur inclinationis ordinem secutus, ea quæ in Euangelio Marci extant, recitabo: locutionibus interim indicatis, quas plurimas hoc uerbum exhibet in scripturis.

ἔναυ, esse, caput supremum est ordinis uniuersarum rerum. Bonum est nos hic esse. 9. a. Quem me dicunt esse homines, quem dicitis me esse. 8. c. Si quis uult prius esse, erit omnium nouissimus. 9. e. Reum esse mortis. 14. g. Putauerunt phantasma esse. 6. g. Non esse resurrectionem mortuorum, dicunt Saducæi. 12. b. *ἐγώ*, ego sum. 6. g. 13. a. 14. f. Christi uerbum celebre, nomen illud Dei referens, Sum qui sum, in Exodo. Non sum dignus.

ἦ, tu es Christus. 8. d. Tu es filius Dei. 3. b. Quod sis sanctus Dei. 1. c. Ex illis es. 14. g. Tu es filius meus dilectus. 1. b. Tu es Christus filius benedicti. 14. f. Verax es. 12. b. Tu es rex Iudæorum. 15. a. Tu es Galilæus. 14. g. Non longè es à regno Dei. 12. c. *ὁ μακρὸν ἔστιν ἡ βασιλ.*

Notat substantiam *ὄντι* & *ὄντι*.

Dominus Deus tuus, Deus unus est, & non est alius Deus præter eum. 12. c. Est Iesus Nazarenus. 10. g. Quis est iste. 4. d. Helias est. 6. b. Hic est filius meus dilectus. 9. b. Ipse est. 14. e. Hic est Ioannes. 6. c. omni sum.

Quantitatem.

Quantum tempus est. 9. c. Maius est mandatū. 12. c. bis. Nemo est. 9. f. 10. g. Nihil est. 7. c. Multa sunt. 7. b. Qualis

Qualitatem.

Quid' nam est hoc? quæ' nam doctrina noua hæc? i. c. 9. b. quæ tamen substantiam aliquo modo notant. Non est absconditum. 4. c. Tristis est anima. 14. d. Prophetam est. 6. b. *ἄνω ἔργον*, sic est regnum Dei. 4. c. Bonum est. 9. a. f. Bonum est ei magis. 9. f. Non est bonum. 7. d. Si fieri posset. 14. d. pro, Si est possibile. Omniaabilia apud Deū sunt. 10. d. Quam difficile est. 10. c. Quid est facilius. 2. b. 10. c. Est mirabile. 12. a

Actionem.

Quid esset factum. 5. b. Illa sunt quæ communicant hominem. uel, sunt coinquinantia. 7. c. Reus est delicti. 3. c. omissum.

Relationem.

Christus esse (est) filius Dauid. 12. d. Unde est filium eius. 12. d. Iste est filius Mariæ. *ἡ* c. 6. a. Hic ex illis erat. 14. g. Est filius hominis. Qui non est aduersum nos, est pro uobis. 9. f. Quæ est mater mea. 3. c

Tempus.

ἔγγυς, cognoscite quia in proximo sit æstas. 13. c. Tempus sit. 3. d

Locum.

Non est hic. 16. b. Vbi audiebant eum esse. 6. g. *ἕως*, quamdiu est cum illis. 2. c. Quod in domo esset. 2. a. Vbi est refectio. 14. b

Habere.

Deus non est Deus mortuorum. 12. c. Hic est hæres. 12. a. Talius est regnum Dei. Prophetam est sine honore. 6. a. Locus est desertus. 6. e. Non est meum. 10. f. *ἔστι*, locutio tritissima, Mibi non est filius; pro, Non habeo.

beo. Nec ferè aliter Ebraei loquuntur.

Situm.

Quod esset primum omnium mandatum. 12. c.

Alicubi non *ἐστίν* est, sed uim, similitudinem significandi habet. Cuius generis sunt illa, ut boni theologi nos docuerunt: Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus. 14. c.

Aduerby uim induit, quod *ἀνακατόως* explanationis dicunt. *ἴσῃ* ut 7. a. communibus manibus. id est, nõ lotis. *ὁ δὲ* Boanerges, quod est filius tonitruus. 3. b. Corban, quod est donum. 7. b. Effata, quod est adaperire. 7. d. Duo minuta, quod est quadrans. 2. d. Parasceue, quod est, ante sabbatum. 15. d. In atrium, quod est pratorium. 15. b. Et cum uerbo interpretandi, Quod est interpretatum. 5. d. 15. c.

ἴσῃ, sumus. 5. b.

ἴσῃ, estis. 4. d. 7. c. 9. f. 13. b.

αἰοί, & *αἰοί*, sunt. 4. b. quinquies. 6. a. 9. a. 12. b.

Efficat in præterito imperfecto periphrasin præteriti imperfecti & plusquamperfecti, cum participio. Erat prædicans. 1. d. Erat docens. 1. c. Erat habens. 10. c. Erat dormiens. 4. d. Erat expectans. 15. d. Erat clamans. 5. a. Erant cogitantes. 2. b. Ieiunantes. 2. c. Ascendentes. 10. e. Loquentes cum eo. 9. a. indignè ferentes. 14. a. que omnia Ebraico more efferuntur. Latini autè per imperfectum uerbum, docebat, dormiebat, & alia. ut 10. e. præcedebat. 14. f. sedebat. Nõ absimilis locutio in præsentis, *ἴσῃ τὰ λοιπὸν αὐτῶν ἀββῶν*. 7. c. quod uno uerbo Euangelista bis dicit, *λοιπὸν*, conquinant.

ἦν, eram. 14. e.

ἦν, eras. 14. g.

ἦν,

- lū, erat. 1. a. b. bis. c. 2. a. 3. a. 4. a. d. bis. 5. b. bis. c. d.
 bis. 6. g. ter. 7. c. 11. b. 14. a. c. f. Non erat cōueniens tē-
 stimonium illorum. iungitur autem uerbū singularis nu-
 meri, plurali nominatio generis neutri, iuxta constru-
 ctionem Atticam in neutris. 15. a. c. bis. d. quinquies. 16. a
 Effet. 1. d. 11. d. Cum esset in Galilæa. 15. d
 ἵσθι, esto sana. 5. d
 ἵσθι, ut esset cum illo. 5. b
 ἵσθι, ut essent cum illo. 3. b
 ἵσθι, ero apud uos. 9. e
 ἵσθι, erit tolerabilius. 6. b. omissum. 9. e. 10. f. Est,
 fiet, erit. 11. c. Erit. 12. a. b. Fieret. 14. a. Eueniens
 uobis. 11. c. Isti quando fient. 13. a
 ἵσθι, eritis odio. 13. b. uel odiosi, aut odio habiti.
 ἵσθι, erunt. 10. a. d. 13. b. omissum semel. c. bis. Por-
 ro, Erunt decedentes stellæ, pro decedent, periphrasis est
 non tam probata Ebræis, quàm in præterito.
 ἵσθι, 14. c. unus de XII. omissum. Qui in agro erit. 13. b
 ἵσθι, cum esset. 14. a. g. 8. a
 ἵσθι, qui erant. 2. c
 ἵσθι, quæ erat in profluuio sanguinis. 5. c
 ἵσθι, quæ, cum esset uespera hora. 11. b
 ἵσθι, uerè esset. 11. d
 ἵσθι, quæ, nomen. 3. 2. 3. a. b. 6. b. 13. b
 ἵσθι, nomine. 5. c. 9. f. ter. 11. omissum semel. 13. a.
 16. d
 ἵσθι, nomina. 3. b
 ἵσθι, licet. 3. a. 6. c. 10. a. 12. b. Licebat. 2. c. Non
 licet. 2. c

ἔξουσιαν, in qua potestate. 11. a. d
 ἔξουσιαν, potestatem. 1. c. In potestate. 1. c. 2. b. 3. b. 6.
 4. 13. d

κατεξουσιάζουσι αὐτοῦ, potestatem habent ipsorum. 10. f

ἔω, ἕμαι, sedeo.

Vnde ἔσω, ἔσω, ἔσω, eorum cōposita ac derivatiua.

ἀπεσπῶνα, in secessum abit. 7. c

ἐνάβητο, sedebat. 10. g. 3. c

ἐὰ δεξ, sede à dextris meis. 12. d

ἐὰ δεξ, sedete hic. 14. d

ἐὰ δεξ, ut sederet. 4. a

ἐὰ δεξ, sedere. 10. f

ἐὰ δεξ, 16. d. sedit.

ἐὰ δεξ, 11. a. sedit.

ἐὰ δεξ, sedeamus. 10. e

ἐὰ δεξ, sedit. 11. a

ἐὰ δεξ, sedens. 12. Residens. 9. e

καθήμενος, sedens.

καθήμενος, cum sederet. 13. a

καθήμενος, sedentem ad teloneum. 2. c. 5. b. 14. f. 16. b

καθήμενοι, sedentes. 2. b

καθήμενοι, qui sedebant. 3. c

καθήμενος, cathedra, sedes.

Cathedras euertit. 11. b

συναβημὶ μετὰ τῶν, &c. sedebat cum ministris. 14. f

συνοδικόν, concilium. 14. f. Concilio. 15. a

συνοδικόν, in concilijs. 13. b. Eras. Confessus iudicium,
 in quo solent grauiore cause agitari. Matth. 5. Iudei
 Thalmudistæ eo uerbo inscripserūt librum. Sanhedrin.
 ἡγεμονία

ἄνωθι καθίσθαι, in primis cathedris sedere. 12. d.
 Bras presidentias.

Ἐω.

Ἰνδὲ ἰν μί, & σὺν μί, compono, intelligo.

Ζωοῖντι, intelligitis. 8. b. Intelligite. 7. c

οὐκ ᾔσθη, non intelligant. 4. b

οὐκ ᾔνεον, intellexerunt. 6. g

Συμῶντος, intellectu. 12. c

Ἀκούοντες.

ἄνοητοι, imprudentes. 7. c

Ἔως, donec, quoad, usq̄.

ἕως ἡμῶντος, licet dimidium regni mei. 6. c. Valla, vsq̄

ad dimidium regni. vsq̄; ad summum terræ. 13. vsq̄

ad mortem. 14. d. vsq̄; in diem illum, cum bibam. 14. c

ἕως ἡσπας ἐναντίας, usq̄; in horam nonam. 15. c

ἕως αὐτοῦ θεοῦ, donec ponam inimicos tuos. 12. d. Donec

exeat, 6. b

ἕως ἀπολύσει, dum ipse dimitteret populum. 6. f. Do-

nec uiderint. 9. a

ἕως ἰσθμοῦ, usq̄; intrò. 14. f

ἕως ἡλίου, usq̄; deorsum. 15. d

ἕως ποσὶ, quamdiu ero apud uos? quādiu patiar uos?

9. e

ἕως ἄρτι, usq̄; nunc. 13. c

ORIGINES VERBORVM

Græcorum, quorum prima litera

est Etha.

ἦ, aut, an, quām, Ἐβρ. o, uel au.

q

Ant

steteritis orantes. Orantes petitis. 11. c. Prolixe pre-
 cationis. 12. d. *μακρὰ προσευχόμενοι*. Vall. multa orantes.

προσευχῆ, proseucha, precatio, oratio.
προσευχῆς, orationis. 11. c.
προσευχῆ, in oratione.

ἐξώσωμ, sinister.

Apparet esse compositum. Eras. Matth. 20. Ominis
 causa, sinistram corporis partem dicunt *ἐξώσωμα*, hoc
 est, boni ominis, per antiphrasin: ut Eumenides, Euro-
 ria, &c.

ἐξώσωμα, ad sinistram, uel dextram. 10. c. f. 15. c.
 alium à sinistris.

ἐφφαθά, ephatha, Marc. 7.

Quando Euangelista ipse interpretatur, *ἀνοίξεται*,
 adaperire, uel aperire, passiuua uoce, non est quod melio-
 rem interpretem requiramus. Sed inclinationis Syriacæ
 formam ostendere, fortassis non est ab hoc instituto alie-
 num. Censet Erasmus, forma esse atq; cõiugationis tran-
 sitiua, quam hiphri uocant, quasi dicas, Prosta te aperi-
 tum: siue, Fias apertus. Reuchlinus lib. 2. de Verbo miria-
 fico, docet esse passiuum, hiphathab, uel hiphathab, ape-
 rire, uel aperitor tu. Munsterus fatetur, eam uocem per
 octo annos magnum ipsi negotium fecisse, donec depre-
 hendit imperatiuū esse passiuū in lingua Syriacæ. Esset
 autem integrum, *ἐφφαθά*: sed formatiua litera *thau* saepe
 abycitur. ideo factū est *ἐφφαθά*. Et ita scribitur in Chal-
 daica, siue Aethiopica lingua, sed cum aspiratione in si-
 ne, ephathab.

ἐχθρός, inimicus.

ἐχθρός, inimicos. 12. d

ἐχθρός

ἔχω, habeo, teneo.

Late patet eius uerbi usus, & multas singulares locutiones efficit, adiunctis nominibus & aduerbijs.

ἔχει, quæcunq; habes, uende. 10. c. hoc est, possides.

ἔχει, habet potestatem. 2. b. Non habet remissionem in æternum. 3. c. Habet spiritum immundum. ὁ λόγος ἔχει, Domino necessarius est. 11. a. Habet Beelzebub. 3. c. Finem habet. 3. 5. Si quis habet aures audienti. 4. c. Qui habet. 4. c. ter. ὁ χέρος ἔχει, filia mea in extremis est. 5. c. Bras. Extreme habet, quod perinde ualeat ac si dicas, Pessimè affecta est: siue, In summo uitæ discrimine est.

ἔχομεν, habemus. 8. b

τί ἐτι χρειαζομεθα; quid adhuc desideramus testes? 14. g. id est, quid opus habemus. Eam locutionem mirè uariat interpret.

ἔχετε, quot habetis panes? 6. e. 8. a. Non habetis panes. 8. b. Habetis cor uestrum cæcatum. 8. b. Planius erit, Cæco estis corde. 11. c. Si quid habetis aduersus aliquem. 14. a. bis. Habetis pauperes: id est, uobis adsunt. Necdum habetis fidem. 4. d. Habete in uobis sal. 9. f

ἔχουσιν, non habent quod manducent. 8. a. 6. e. Quanto tempore secum habent sponsum. 2. c

ἔχουσιν, non habent medico. 2. c. Latinius, Non opus habent. Non habent radicem. 4. b

ἔχετε, habete fidem. 11. c

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

ἔχει, habere potestatem. 3. b. omissum. Non habet altitudinem terræ. 4. a. Eo quod non habebat. 4. a. Habere uxorem. 6. c. Vbi non habuit terram multam. 4. a

Herodias, nomen patronymica forma, uxor, uel scortum, uel concubina Herodis incesta. 6. c. ter ponitur.

Herodiani, Herodiani, secta, quae assererat Herodem esse Messiam. De quibus Iosephus, Egesippus, Epiphanius, & alij ueteres. 3. a. 12. a

Herodias, Esaias.

Ieschaiabu, salus Dei exponitur. Filius Amos, quatuor fratrem Amasiae regis fuisse tradunt, eximius propheta, & Euangelista adeo, ut Hieronymo placuit.

In Esaias propheta. 1. a. Non est in emendationibus criticis, neque in Aethiopica translatione. 7. b

ORIGINES, QVAVM

prima litera est iota.

Iair, & *Iairus*.

Ebraice uocatur *Iair*, à lucendo & illustrando. qui Graece diceretur *Photius*, & *Photinus*: Latine autem, *Lucius*, *Lucanus*, & si quid est simile. 5. c

Iacob, *Iacob*.

Et Graeca inclinatione *iacob*, & *Iacobus*. Ebraeorum lingua dicitur calcator, aut supplantator. Plures sunt eius nominis in Ecclesiastica, & extra, historiae tres autem in sacris literis maxime celebres.

Iacob, qui & *Israel*, patriarcha Israelitarum, filius *Isaac*, frater *Esau*. de quo multa in *Genesis*. Qui apponitur in nomine, uel epithetis diuinis: *Deus Abraham*, *Deus Isaac*, & *Deus Iacob*. 12. c

Iacobus filius *Zebedaei*, frater *Ioannis*, quorum mater *Maria*, soror fuit uirginis matris Domini, ut ueteres tradidere. Unde consobrini fuerunt, *Iacobus*, & *Ioannes*.

nes, & Christus. Vocantur autem filij tonitru. Is fuit cum Domino in transfiguratione, & omnibus mysterijs adhibitus. Tandem à tyranno Herode occisus, ut Acta 12. cap. indicant. Bius fit mentio 1. b. c. 3. b. 5. d. 9. a. 10. e. f. 13. a. 14. d.

Jacobus Alphæi filius, quem Iosephum esse ueteres adserunt, & Mariæ, sororis alterius Mariæ uirginis, frater Simonis, Ioseph, & Iudæ. Cognominatur autem minor, paruus, aut minor. 15. d. Marci. Tametsi Epiphanius, & alij quidam ueteres, maiorem Iacobum existimant, quippe natu grandiore Christo, cuius frater subinde uocatur. Fuit episcopus primus Ecclesiæ, post ascensionem Domini. Iacobus Alphæi. 3. b. Frater Christi, Ioseph, Iudæ, Simonis. 6. a. Minor. 15. d. Maria Iacobi. 16. a.

Iacobus, sano.

Iacobus, quod sanata esset à plaga. 5. c.

Iacobus, medicus.

Iacobus, medico. 2. c.

Iacobus, à medicis compluribus. 5. c.

Iacobus, proprius, suus.

Iacobus, uestimentis suis eum induerunt. 15. b.

Iacobus.

Regio australis, respectu Iudææ. 3. a.

Kar' iohann, aduerbij loco ponitur, seorsim.

Seorsim differebat. 4. c. 6. d. e. 7. d. Seorsum. 9. a.

Secretò interrogabant. 9. d.

Separatim interrogabant. 13. a.

Iericho, Hiericho.

Vel Hierichus, Hierichuntis. oppidum Palaestinae ad Iordanem, supra lacum Asphaltitem, aut mare mortuum:

ubi fuerunt balsameta, à quorum fragrantia & odore nomen locus accepisse uidetur. Reabh enim olere significat, & odorare. 10. g

Ἱερουσαλὴμ, Hierusalem.

Metropolis Iudææ, & totius Orientis urbs celeberrima, de qua passim meminere scripturæ sanctæ. Non habet etymologiam à sancto, ut putarunt quidam: sed à uidendo, & pace, aut integritate. Quæ typum gerit Ecclesiæ militantis in terra, & triumphantis in cælo.

Declinatur etiam plurali numero, Ἱερουσαλῶν, Ἱερουσαλῶν, Ἱερουσαλῶν.

3. a. c. 7. a. 10. e. 11. a. b. d. 15. d

Ἱεροσολυμίταια, Hierosolymitani. 1. a

Ἱερός, sacer, sanctus.

Ebr. hberem, sacratum, consecratum, deuotumq; dicunt: quod אֲבָרַמָּא plerumq; transfertur.

Ἱερόν, sanctum, templum.

In templum. 11. b.

Ἱερόν, de templo. 13. a. Per templum. 11. b. Contra templum. 13. a

Ἱερόν, in templo. 11. b. d. 12. d. 14. e

Ἱερός, sacerdos.

τὸ Ἱερόν, ostende te principi sacerdotum. 1. d. Significat quemuis sacerdotem, non principem sacerdotum.

Ἱερόσοι, sacerdotibus. 2. c

Ἀρχιερός, summus sacerdos, uel Pontifex. 14. e. f. g

ἀρχιερός, summi sacerdotis. 14. e. f. g

ἀρχιεροί, summum sacerdotem. 14. f

ἀρχιεροί, sacerdotes. 14. f. Pontifices. 15. a. Primi

cipes sacerdotum. 11. c. Summi sacerdotes. 11. d. 14. d. f. 15. d.

1. a. ter. c. Ad summos sacerdotes. 14. b
 1. a. 1. b. summis sacerdotibus. 8. d. 14. c
 1. a. 1. b. 1. c. principibus sacerdotum. 10. e
 1. a. 1. b. 1. c. Iesus.

Etymologiam sacratissimi nominis explicat angelus
 Gabriel, nunciatus uirgini matri incarnatione filij Dei.
 Sonat igitur σωτήρ, seruator, quia saluat populum suum
 à peccatis. Prætulere hoc nomen Iehoschua, quod in-
 terpres ueteres Græci mutarunt in Iesus. Iosue dux, et
 Pontifex Iesus in Zacharia propheta. Est q; originis e-
 usdem, cuius Hosanna, id est, salua et serua nos. Plura
 si quis cupiat scire, habet Reuchlinū lib. 3. de Verbo mi-
 nisco, Osiandrum, et alios, quos consulat. Est autem
 opera precium spectare, ut interpres nomē faustissimum
 quandoq; in pronomen mutauerit, quandoque omiserit,
 quandoq; adtecerit. ut 16. d. Dominus Iesus.

Flectitur Iesus, in Iesu. Sat fuerit, in hoc censu indio-
 caturam locorum fecisse.

Iesus uenit à Nazareth. Euangelium. 1. a. Secedit, 1
 uocat Apostolos. 1. b. Nazarenus pellit demones. 1. c.

Sanat leprosum. 1. d
 Sanat paralyticū. 2. a. b. Vocat Leui Mattheum. 2
 1. c. Discumbit cum publicanis. 2. d. Excusat discipulo
 10. 1. c

Secedit ad mare. 1. a 3
 Sanat demoniacum. 5. a. b. c. Sanat mulieris pro- 5
 fluium. 5. c. Transfretat. 5. c

Pronunciat prophetam in patria sua contemptum. 6
 6. a. Secedit, nunciata morte Ioannis. d. Cibatur turbā. e
 7
 Syrophœnissie dicit, primò cibandos filios. 7. d

- 8 Cibatur turbam. 8. a. Monet cauendum fermentum
hypocriticos. b. Circumit castella Caesareae Pbilippi. c
- 9 Clarificatur in monte sancto. 9. a. b. Sanat demoni-
acum. d. Non permittit prohiberi eum qui signa edat,
qui non sequebatur. f
- 10 Rogatur de diuortio. 10. a. Vocat ad se paruulos. b
Rogatus à diuite, quid faciens, ingreditur in uitam æ-
ternam, docet seruare præcepta. c. Querit, unde sit
baptisma Ioannis. d. Prædicat, quid sibi euenturum sit.
e. Repellit filios Zebedæi. f. Cæco Bartimæo restituit
uisum. g
- 11 Iubet adducere pullum. 11. a. Execratur ficum. b.
Expellit ementes. b. Omnia credenti possibili esse pro-
nunciat. c. Rogatus qua potestate agat, uicissim querit
de baptismo Ioannis. d
- 12 Respondet Herodianis censum esse dandum, & Sa-
ducaei errorem impingit. 12. b. Probatur eius respon-
sum. c. Spectat mittentes munus in gazophylacium. d.
Christum non esse filium Dauid, sed Dei. c
- 13 Prædicat excidium Hierusalem. 13. a
- 14 Probat factum Mariae, quæ unguento eum perfudit.
14. a. Indicat prodicionem. b. Sacramenta peragit. c.
Offendiculum & defectionem Apostolorum prædicat.
d. Capitur. e. Interrogatur. e. Adducitur ad Ponti-
ficem, confitetur se Messiam, falsa quærentur testimo-
nia. 14. f. Petrus recolens uerbum Christi, deplorat re-
gationem. g
- 15 Ligatum Iesum tradunt Pilato. 15. a. Non respon-
det Pilato. 15. a. Flagellatur. b. Exclamat Eli Eli. c.
Expirat, deponitur in sepulchrum. d

Iesus Nazarenus resurrexit. 16. b

Ἰκανός, idoneus, sufficiens.

Ἰκανός, non sum dignus. 1. a

Ἰκανός ὄχλος, plurima multitudo. 10. g

Ἰκανόν ποιῶσαι, satisfacere. 15. b

Ἰμας, corrigia, lorum.

Ἰμασῶτα, corrigiam calciamentorum. 1. a

Ἰμάτιον.

Ἰμάτιον, uestimentum tollere. 13. b. Proiecto uesti-
mento. 10. g

Ἰματίς, uestimenti. 6. g. Tetigit uestimentū eius. 5. c

Ἰματίου, uestimento ueteri. 2. c

Ἰματίων, uestimenta. 9. a. 11. a. bis. Vestimenta diuis
serunt, uestimentis induerunt. 15. b

Ἰματίων, uestimenta, & uestimentū. 5. c. Ad litteram
sonat, uestimentorum.

Ἰματίσω, uestio.

Ἰματίσω, uestitum.

Ἰνα, ut.

Vt prædicem ibi. 1. d. 2. b. 3. a. Vt seruiret. Vt accu-
sarent. b. semel omissum. 3. b. 4. b. c. bis. 5. b. bis. c. o.
missum. 6. b. d. e. f. g. Vt uel tangeret fimbriam. 7. b.

Ἰνα, d. 8. a. c. 9. b. c. bis. 10. a. b. c. e. g
Ἰνα, ut &. 11. c. d. 12. b. bis, & semel omissum. 13.

Ἰνα, ut &. 14. b. bis. c. Vt implerentur scriptura. d. 15. a. b. ter.
c. 16. a

Ἰνα, ut autem sciatis. 2. b

Præcedente Ἰνα.

Non sinebat, ut quisquam transferret uas. 11. b. Nec
uolebat quenquam scire. 9. c. mutato coniunctiuo in infi-
nituum,

nitium, ut exoleſcat.

Sequente negatione.

ἵνα μὴ, ne. 3. a. b. 5. b. Ut non intretis. 13. c. 14. d

ἵνα μὴ οὐδὲν, ne quid. 6. b

ἵνα μὴ οὐδέποτε, ne cui. 7. d. 8. d. Ne cuiquam. 9. b. Ut nemo. 5. d. Quod non. 4. c

Ἰορδάνης, Iordanis.

Ebraicè uocatur Iarden. Conflatum nomen ex Iar et Dan, quòd ex duobus fontibus còfluentibus fiat, ut etiam Hieronymus tradit. Quanquam non inepta est origo uocis à Iarad, hoc est, descendit: quòd à Libano per terram Chananaicam mediam descendit. Fluiuius ortus à Libano, Chananaeam terram interluit. Qui duce Iosue scissus est, itemq; per Elisæum. In quo Seruator baptizatus à Ioanne, sacrum baptisma instituit. 1. a. 3. a. 10. a

Ἰουδᾶς, Iudas.

Ebraicè Iebuda, sonat confessorè. Nominis princeps est patriarcha, filius Iacob. A quo Iudæi, et Iudaismus, quod est institutionis & sectæ nomen.

Iudas, frater Iacobi, Apostolus, qui scripsit Epistolam catholicam. Is inter fratres Christi numeratur. 6. a

Iudas Iscariotes, unus duodecim Apostolorum, qui Dominum prodidit. 3. b. 14. b. c

Ἰσραὴλ, Iudæus.

Non tantum significat posteritatem Iudæ patriarchæ, ex qua Dauid, & Christus: sed etiam sectatores religionis Mosaicæ, etiam postquam traditionibus humanis interpolata est. De quo copiosè disserit Epiphanius. Sonat laudantem & confitentem.

Omnes Iudæi crebrò lauant comeſturi. 7. a

Christus

Christus rex Iudæorum. 15. a. b. c

Ἰουδαία, Iudæa regio, quæ & Palestina. 1. 4. 3.
4. 10. 4. 13. b

Ἴππῶ, equus.

Inde componitur φιλιππῶ, equorum studiosus.

Philippus Apostolus. 3. b

Philippus frater Herodis : cuius uxor Herodias, pel-
lex Herodis. 6. c

Cæsarea Philippi. 8. c

Ἰσαάκ, Isaac.

A' risu nomen habet. Filius Abrahamæ & Saræ. Geo-
nes. 17. 18. 21. 22. Insignis typus Christi.

Deus Isaac. 12. c

Ἰσκαριώτης, Iscariotes.

Cognomen Iudæ traditoris. Etymologiam habet ex
mercede, inauspicato sanè omine. 3. b. 14. b

Ἴσῶ, æqualis, par.

Ἰσῶ αὐτῷ μαρτυρίαι, non erat conueniens testimonium
eorum. 14. f. Eras. Et ne sic quidem satis idonea erant
testimonia.

Ἰσραὴλ, Israel.

Nomen Iacobi patriarchæ, inditum ei ex lucta cum
angelo, in qua præualuit, sicuti legimus Genes. 32. cap.
Ab eo appellantur omnes tribus Israel, aut Israelitæ.

Rex Israel. 15. c

Audi Israel. 12. c

ἰσχύω, ualeo, queo, possum.

ἰσχύωσ, potuisti. 14. d

ἰσχύωσ, poterat. 5. a

ἰσχύωσ, non poterunt. 9. c

ἰσχύωσ

ἰσχυρότερος, sani. 2. c

ἰσχυρός, ualidus, potis.

ἰσχυρός, fortis. 3. c

ἰσχυρόν, fortem. 3. c

ἰσχυρότερος, fortior. 1. a

ἰσχύς, uirtus, robur.

ἰσχύς, ex tota fortitudine. 12. c. Virtute. 12. c

ἰχθύς, piscis.

ἰχθύων, de piscibus. 6. f

ἰχθύας, pisces duos. Duobus piscibus acceptis. 6. e. f

ἰχθυόλια, pisciculos paucos. 8. a

ἰωσὴς, Iosés. id est, eleuatus, parcens,
aut existens potius.

Vitiosè appellatur Ioseph, filius Alphæi, seu Iosephi,
frater Iacobi. 6. a. Declinatur ἰωσήου, Iosetis, ut exem-
plaria quædam habent.

Maria Ioseph mater. 15. d. Aethiopicus codex, Ma-
ria uxor Ioseph.

ἰωσήφ, Ioseph.

Ab addendo nomen factum est. Gen. 30.

Ab Arimathæa nobilis. 15. d

ἰωάννης, Ioannes.

Ebraicè dicitur Iohhannan, sonatq; Dei gratiam.
Ioannes Baptista, filius Zachariæ, præco panitens
no Herode. Eius fit mentio 1. a. b. 2. c. 6. b. c. d. 2. c. 11. d

Ioannes filius Zebedæi, Apostolus & Euangelista,
psit. 1. b. c. 3. b. 5. d. 9. a. 10. e. f. 13. a. 14. d

IN MARCV M. 253
ORIGINES, QVAVVM

prima litera est o.

ὀ & ἰς. Ebr. ha.

Articulus partim est præpositiuus, partim postpositiuus. Vterq; autem crebrò usurpatur, & habet singularem suam uim.

De præpositiuis quidem articulis Cyrillus Alexandrinus patriarcha diligentissime nos erudit, explicans illud, in principio erat ὁ λόγος, uerbum. Cuius uerba huic apponere uisum est. Illud apprime tenendum est, quòd quando diuina scriptura nominibus secundum Græcæ linguæ usum articulos præponit, tunc & unū, & quòd solum propriè atq; uerè tale quid dicitur, significat: ar- ticulo autem non adiecto, generalius cuncta designat. ut uerbi gratia, Multi uocati sunt dei, sed quando cum articulo Græca lingua ὁ deus dicitur, tunc solus & propriè Deus designatur. Quum uerò absq; articulo Deus profertur, qui ad hoc gratia uocatus est, intelligitur. Sic quum ὁ ἄνθρωπος, homo, sine articulo dicitur, homo quispiam designatur: quando autem articulus accedit, unum cum atq; singularem hominem denotat. Ideo uidemus si- lum hominis, articulo ad utrunq; nomē præposito, ὁ Ἰησοῦς, à Salvatore nostro proferrì, quando se solum ab infinita hominum multitudine uelit significare. Hæc quam ita se habeant, dicant quæso, quomodo intelligendum est, in principio erat uerbum: quum huic uocabulo, ὁ λόγος, uerbum, articulus sit adiectus? Non enim potest, nisi ad unū uerbum, quod propriè atq; uerè in principio erat, articulata referri oratio. Quæ igitur frustra contendunt, aliud nobis uerbum adducentes, ut à dignitate

tate naturaq; patris filium depellant?

Hæc Cyrillus cap. 4. lib. 1. Commentariorum in Iohannis Euangelium. Quantam autem uim & significantiam articuli ostendit theologus ille eximius, quam theologastri pleriq; negligunt? Ad eundem modum Epiphanius de articulo disserit, disputans contra Samaritanos de mortuorum resurrectione.

Interpres autem Latinus aliquando prætermisit. *ὁ υἱός ἐστις ὁ ἀγαπῶνός*, tu es filius meus dilectus. 1. b. Significantius autem esset, ille filius meus, cum epist. *ἀστ. ὁ υἱὸς ἐστὶς*, turba. 15. a. *οἱ υἱοὶ*, uerba autem mea. 13. d. Et ibidem, *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, celum & terra transibunt; pro, ipsum celum, & ipsa terra. *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, non accepit. 15. b. *ὁ υἱὸς ἐστὶς*. 6. e.

Aliquando mutauit in nomen. *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, Iesus autem. 10. f. Vertit ille, *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, ille autem. 14. g. 10. c. At ille. 10. e.

At illa. 6. d. 7. d. At illi. 9. e. 14. b.

Ipsa. *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, ipse uero. 5. d.

Relatiuum. *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, quæ cum exisset. 6. d. *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, qui uiderunt. 8. a. Qui uiderant. 5. 6.

Proluxum foret omnia enumerare, quum passim occurrant nomina, et aliæ partes orationis, articulo præfixo. Distribuam tamen hæc in quædam genera.

Ponitur aliquando Ebraico more articulus superflua. *ὁ υἱὸς ἐστὶς ὁ υἱὸς ἐστὶς*, spicas. *οἱ υἱοὶ*, pharisæi. *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, in seditione. 15. a.

Cum pronomine.

ὁ υἱὸς ἐστὶς ὁ υἱὸς ἐστὶς, hæc imago. 12. b.

Nomine proprio.

ὁ υἱὸς ἐστὶς, Iesus. 13. a. *ὁ υἱὸς ἐστὶς*, Maria

IN MARCV M. 255
Maria Magdalena, Maria mater Iacobi τ μιχαῖ, mioris,

Appellativo.

δ κυριου κυριου ϵ , & quidem: Dominus. 16. d. $\tau\eta$ πικρα, cecitate cordis. 3. a. δ παραλυτικος. 2. a

Verbo.

δ η̄σπυρε, at ille negavit. 14. g. Ille aut̄ tacebat. 14. e

Participio.

δ πιστος, δ η̄ απιστος. 16. d. Qui crediderit et baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. τ ο ω ςπι ω λλων ϵ κχουομενον, qui pro multis effundetur. 14. c

Indeclinabilibus.

ϵ ι ω ςπι α υτον, qui cum eo erat. 4. b. Vbi codices nonnulli, quibus & Erasmius est usus, habent, Discipuli eius. Sui exierunt. 3. c

ϵ ι μ ιτ̄ α υτ̄, qui cum eo erant. 2. c. 1. d

τ οι μ ιτ̄ α υτ̄. 5. d

ϵ ι τ ο ω ρειον, trans fretum. 5. c

τ οις σ ω̄ α υτ̄ ϵ δωκε, eis dedit, & qui cum eo erant. 2. c

ϵ ι ϵ ν $\tau\eta$ ι ουδαία, qui in Iudaea sunt. 13. b

Oratio. τ ο ϵ ι δ υνασαι ω πισθουσαι, & c. Quid est, si potest credere. 9. d

Geminatus articulus eodē casu. δ υος μ ε̄ δ αγαπητες, tu es filius meus dilectus. 1. b

τ ο π νομα τ ο α καθαρων, exi spiritus immunde. 5. a

τ ω λ ω μ α τ ω λ ατιναι υ μων, in castellū quod contra nos est. 11. a

ι η μ ω̄ υ γραφη, δ λεγουσα, impleta est, quae dicit. 15. c

α ι δ υνάμεις, α ι ϵ ν τ οις δ εουσι, uirtutes quae in caelis sunt.

sunt. 13. c. τὸ μὲν πνεῦμα, ὃ ἵσχυρὸν, Spiritus quidē prom-
ptus est, caro uerò infirma. 14. d

τὸς μὲν ἀσθενεῖς, τὸς ἃ ἀποκείροντες, quosdam ca-
dentes, alios uerò occidentes. 12. a. quæ est partitionis
formula.

Diuerso casu. τὸν πατέρα ἔ παῖς, patrē puellæ. 5. d

τὸν ἔ σὺν δαίμονι. 1. b. subiungitur, filium.

τὰ ἔ δὲ, quæ Dei sunt, non sapi. τὰ ἔ ἀνθρώπων, sed
quæ sunt hominum. 8. d

Postpositiuus, aut subiunctiuus articulus uim habet
referendi antecedens aliquod.

Calicem quem ego bibo, bibetis. 10. f. Submiserunt
grabatum, in quo iacebat paralyticus. 2. a. ἐς ἡγὰν ἐστὶν,
qui ἔ ipse erat expectans regnū Dei. 15. d. Vidimus
quendam eijcientem dæmonia, qui non sequitur nos. 9. f

γυνὴ ἣς ἔχεν τὸ θυγατέριον αὐτῆς δαίμονιον, mulier cui
ius filia habebat dæmonium. 7. c. Aduerbum, Cuius filia
ipsius. Est ἡ forma Ebraica relationis.

Non precedente aliquo, quod referat. ἃ ἵσχυρὸν
πᾶσι λέγω, Quod autem uobis dico, omnibus dico. Vos
cauit ad se quos uoluit. 3. b. Sedere ad dextram aut si-
nistram, non est meum dare, sed quibus paratum est. 10.
f. Qua mensura mensi fueritis. 4. c. Et quod fecit
hæc. 14. a

Infiniti nominis adsumit naturā, cum particulis τῶν,
ἰαν, αὐ, πρ, ἔ similibus.

ὅστις, si quis uult. 8. d. Et simpliciter, οἱ τῶν ἀκούοντων,
qui audiunt. 4. c

ὅν πρ, quemcunq; uoluerint. 15. a

ἰς ἰαν δὲξεται, quicumq; me susceperit. 9. f. Quisquis
non

non receperit. 10. b. Et simpliciter, Qui enim uoluerit.

Aduerbij naturam induit. *ἕως*, quod est. 7. b. 15. b.
ἕως, donec. 13. d.

ὁδός, uia, iter, institutio uiuendi,
 & secta.

ἐν τῇ ὁδῷ, in uia. 8. a. c. 9. e. bis. 10. e. g. In quibus reo
 tius diceretur, in itinere.

ἐν ὁδῷ, in uiam. 6. b. 11. a. bis. Secus uiam. 4. a. Cir
 ca uiam. 4. b. In uiam. 10. b. iuxta uiam. 10. g. Prae
 parabit uiam tuam. 1. a.

ὁδὸν πορεύειν, progredi. 2. c. Ad uerbum, iter facere.
 Viam Dei doces in ueritate. 12. b. Parate uiam Domini. 1. a.

ἀνορθώθη, bitium.
ὁδὸν ἀνορθώθη, in bitium. 11. a.

ὁδὸν, dens.
ὁδὸν ὁδῶν, stridet dentibus. 9. c.

ἀνοίγω, aperio.
ἀνοίγησαν ἀκοαὶ αὐτοῦ, adaperire. 7. d. passiuè.

ὁ οἶκος, aperta sunt aures eius. 7. d.
ὁ οἶκος, domus, familia, tem
 plum, seu ædes.

ὁ οἶκος, domus mea, domus orationis uocabitur. 11. c.
ὁ οἶκος, domum. 2. a. b. c. In domum Dei. 3. c. 5. b. d. 7.

ὁ οἶκος, domus. 3. c. bis.
ὁ οἶκος, domus. 3. c. bis.

ὁ οἶκος, dominus domus. 13. d. De domo. 13. b.
ὁ οἶκος, in domo. 14. a. 2. c. 6. a. 10. b. Et aduerbialiter.

ὁ οἶκος, domum. 1. c. 3. c. 6. b. 7. c. 10. d. 13. b. d.

οἰκίας, domos. 10. d. 11. d

Κατοικουσία, habitatio, domicilium.

5. a. domicilium habebat in monumentis, *Alio loco*

οἶνον, uinum.

Ebraicae originis dictio est. nam iain & icin Ebraice uinum significat.

οἶνον, uinum. 2. c. bis.

οἶνον, uinum nouum. 2. c. bis. Vinum myrrhatū. 15. b

οἶον, qualis.

οἶον, qualia sullo non potest facere.

οἶον, quales non fuerunt. 13. c. Rectius, qualis, uide-
cet affusio.

ολίγον, paucus, exiguus.

ολίγους, paucos infirmos. 6. a. Ad uerbum, paucis.

ολίγα, paucos pisciculos.

ολίγον, parum, parumper, ad uerbaliiter.

Pusillum inde progressus. 1. b. Requiescite pusillius.

ολον, totus. Ebr. chol, totus, omnis.

Significat etiam omnis, cunctus, uniuersus, *ut Ebraice*
chol. in quo interpret alicubi errat.

ολον τοννον, totum mundum. 8. d. In uniuerso mun-
do. 14. a. Totum uictū suum. 12. d. Omne concilium.

14. f. Cum uniuerso concilio.

ολαν, ciuitas omnis. 1. c

ολαν, ex toto corde, anima, mēte, intellectu. 12. c. oēties.

ολαν, per totam terram. 15. c. In omni Galilea. 1. d.

Rectius, totam. Vniuersam regionem. 6. g. In omnem
regionem. 1. c. Totam cohortem conuocat. 15. b

ολαν, peredo, & perdo. Ebr. chalab, consumo.

In compositione frequentius usurpatur.

Ammon,

Ἀπείσῃ, perdet animā. 8. d. Perdet mercedem.
 9. f. Perdet colonos. 12. a

ἀπολίωσι, perderent eum. 11. c

ἀπολίω, ut perderet. 9. c. Qui perdidit animā. 8. d

ἀπολίωσι, perderent. 3. a

ἀπολίω, uenisti perdere nos. 1. c

ἀπολίωται, peribunt utres. 2. c

ἀπολύμεθα, perimus. 4. d

Ἀπώλει, perditio. 14. a

Ὅμοι, similis.

ὅμοια αὐτῷ, simile est illi. 12. c

Ὅμοι ἢ κατὰ. 14. g. *omissum.* Bras. Loquela
 tua conuenit, siue similis est.

ὁμοίωσμεν, cui assimilabimus regnum Dei? 4. c

Ὅμοιω, similiter. 15. c. 4. b

Ὁμοίω, similia huiusmodi. 7. b. bis.

Ὅμνω, iuro. ὁ ὁμώ.

Haud scio an ex Ebraico amen, quod uerū, firmum,
 certumq; significat, prouenerit.

ὁμνέω, iurare. 14. g

ὁμνήσθαι, iurauit. 6. c

Ὁνειδῶ, probrum.

Et uerbum inde ὁνειδίσω.
 ὁνειδίσθη αὐτῷ, conuiciabantur ei. 15. c

ὁνειδίας τῶν ἀπίστων αὐτῷ, exprobrauit incredulitatem eorum. 16. c

Ὁξ, acetum.

Ἰξ, aceto. 15. c

Ὁπίσθην, retrò, pone.

Retrò uenit. 9. c

ὀπίσω μου, post me. 1. a. b. Vade retro me. 8. d. Scuti sunt cum. 1. b.

εἰς τὰ ὀπίσω, retro. 13. b. Si quis uult me sequi. 3. d.

ὅπου, ubi. ad ὠς pertinet.
 ἰδὲ τόπος, ὅπου ἵδοντες, ecce locus, ubi posuerunt eum. 16. b.

ὅπως, ut.

Ὡς salua sit. 5. c.

ὀπῶ, uideo.

ὄψεσθε αὐτὸν, uidebitis eum. 16. b. Videbitis filium hominis. 14. f.

ὄψονται, uidebunt. 13. c.

ὄφθη, apparuit illis. 9. a.

ὄμμα, oculus.

εἰς τὰ ὄμματα, exuens in oculos. 8. c.

ὄφεις, serpens. à uidendo, meo iudicio, denominatione: sicut ἀράκων à ἀράω, quia sit acutissimi uisus. Mutationis autem ὄφισyllabæ in φ, non est rara. ut ex οὐδὲν ἴσθαι συναφῆ. λέγοντες ὄφισ, λέγοντες φ.

ὄφεις, serpentes tollent. 16. d.

ὄφελος, utilitas, commodum. Optandisq; uerbum ὄφελος: unde Latini sumpserunt, nisi fallor, ὄφιος, & opto, etiam à uidendo existimauerim dici: siquidem in quauis re pleriq; spectant commodum. Hinc

ὄφελον, iuuo, prosum, cōduco. quod & cum scribitur.

τί ὄφελος αὐθροπῆς, quid proderit homini? 8. d.

ὄφελος, tibi profuerit. 7. b. Eras. In tuū cedat commodum.

ὄφελος ἕως μακρῶν, nec quicquā profecerat. 5. c. Eras. Nihil

Nihil adiumenti senerat.

ὄφθαλμὸς, oculus.

Si oculus tuus scandalizat te. 9. f

ὄφθαλμὸς πονηρὸς, oculus malus. 7. b. hoc est, iniquus, invidus, fascinator. Pro invidia ponitur, Ebraico tropo.

ὄφθαλμὸς, oculi. 14. d

ὄφθαλμοῖς, in oculis. 12. a. Est & is Ebraicus tropus,

Mirabile in oculis uestris: pro, uestro iudicio.

ὄφθαλμοῖς, oculos. 8. b. c. 9. f

Μετέφθαλμον, luscum. 9. f. Potius, unoculum.

πρόσωπον, facies, uultus, persona.

Cœperunt uelare faciem. 14. g. Nec enim uides in faciem hominum. 12. b. Quod Latine diceretur, non Ebraice, Non respicis personam hominis. Valla: Maluisse nunc dicere, In personam hominum, hoc est, in conditionem, differentiam, qualitatem hominum.

ἀποπέμψω τὸν ἀγγέλόν μου ἔμπροσθέν σου, mitto angelum meum ante faciem tuam. 1. a. Ebraei autem per nomen panim, facies, addita præpositione ad, in, ἀ, ob, et alijs, multa enunciant, quæ Latini & Græci per unicam præpositionem efferunt. ut hoc, Ante faciem tuam: dicerent, Ante te.

ἀντίπαρόν σου, ut Platoni uisum est, nominatur eo, quod ἀντίπαρόν σου, hoc est, reputat æstimatq; ea quæ uidentur, uel ab ἄνω, sursum, ἀβρίω, specto, ἄνω, facie. Quam etymologiam Lactantius magis probat, in libro de Optificio Dei, multiq; alij uiri doctissimi.

ἐκπύρωσθε τὸν ἄνθρωπον, 1. c. 3. a. 4. c. 5. a. 7. b. 8. d. bis. 10. a. bis. 12. d. 13. d. 14. b. c. 15. d

ἐκπύρωσθε τὸν ἄνθρωπον, Ab homine. 5. a. Extra hominem, de homine. 7. c

ἰὸς ἀνθρώπου, filius hominis, quemlibet significat hominem: ut Ebræis etiam familiarissima est periphrasis, ut filios Adam dicant homines. ut 3. c. omnia peccata dimittentur τὰ τοῖς ἰοῖς τῷ ἀνθρώπου, filijs hominum. At ἰὸς τῷ ἀνθρώπου, singularē illum filium Mariæ, & filium Dei uiui notat, ut uerbis Cyrilli etiam in articulo d. d. cui. 2. b. c. d. 8. b. d. bis. 9. b. e. 10. e. g. 13. c. 14. c. bis. c. f.

ἀνθρώπου, homini. 3. a. bis. 14. c.

ἀνθρώπου, hominem. 2. c. 7. c. quater. 14. g.

ἀνθρώπων, homines. 8. c.

ἀνθρώπων, hominum. 1. b. 7. b. bis. c. 8. d. 9. e. 11. a. b.

11. b. Ex hominibus. 11. d.

ἀνθρώπους, apud homines. 10. d.

ἀνθρώπους, homines. 8. c.

ὁράω, uideo.

Nimirum ex Ebræa lingua manauit, in qua raob iudicare significat.

ὁρῶ περιπατούτας. 8. c. omiffum. Bras. Video ambulantes.

ἴφα, uide nemini dixeris. 1. d.

ὁρᾶτε, uidete & caute. 8. b.

Et si uerò ὁρᾶ, ὁρᾶ, ὁρᾶς, hinc deriuari apparet, tamen separabo, quia nonnullis aliud uidetur.

ὀργῆ, ira. Fortè ab ἔργω.

ὀργῆς, cum ira contristatus. 3. a.

ὀρθός, reclusus.

ὀρθῶς, rectè loquebatur. 7. d.

ὀρκίζω, iuramentum.

ὀρκίζω, propter iurandum. 6. d.

ἐπιτίθει σὺ τὸ θεόν, adiuro te per Deum. 5. a.

ὀρκίζω

ὄρμῳ, impetum facio, aut capio.

ὄρμῳ ἢ ἀγῶνι κατὰ ἕρμῳ, magno impetu grex
 precipitatus est. s. b. Eras. Ferrebat grex per præceps.
 Magno, addidit interpret de suo.

ἔφασι δὲ οὐκ ἔφασι, applicuerunt. 6. g

ὄρος, mons. Ebraicum har.

Montem. s. b. 6. f. 9. a. b. 11. a. 13. a. 14. c

ἔρει, de monte. 9. b

ἔρει, monti. 11. c

ἔρει, in montes. 13. b. Circa montes. 5. b

ἔρει, montibus. 5. a

ὄρος, finis, terminus.

ἔρει, in fines. 10. a

ἔρει, de finibus. 5. b. 7. d. Inter fines. 7. d

Μεθόρια, fines Tyri. 7. Eras. confinia, finitimaæ reo
 giones, quæ interiacent inter Tyrum & Sidonem.

ὄρυξ, fodio.

ὄρυξ, fodit lacum. 12. a

ἔφευγον, patefacientes. 2. a. Eras. Cum effo-
 dissent.

ὄρμιμα, salto.

ἔρμιμα, cum saltasset. 6. c

ὄσος, quantus, quot.

ὄσον χρόνον, quanto tempore. 2. c

ὄσον αὐτοῖς διατάλατο, μᾶλλον περισσότῳ ἐκείνων,
 quanto eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant.
 7. d. Valla intelligit, quanto magis.

ὄσος, quotquot. 3. b. g

ὄσος, quibus. 3. e

ὄσος, quæ. 3. a. 5. c. 6. d. semel omissum. 12. d. Quanta.

5. b. Quaecunq. 9. b. 10. c. 11. c

ὄσφϋς, lumbus.

πρὸ τῶν ὀσφϋδ, circa lumbos. 1. a

ὄταν, quando, cum.

ἴταν, cum. 2. c

ἴταν ῥ, & cum. 4. c

ἴτ' αὖ, cum. 12. b. Plura in αὖ reperies.

ὄτι, quando, cum.

Quando. 2. c. 8. b. bis. omissum. 6. c. 14. b. 15. b

Cum occidisset sol. 1. d. 4. b. 7. c. 11. a. 15. d

ὄτι, quia, quoniam, quod.

Quia. 1. c. d. 2. b. ter. 3. c. 4. d. bis 5. b. d. 6. a. b. ter. c.

bis c. 7. c. b. 8. b. bis. 9. a. b. bis. d. f. 10. e. f. g. 11. a. c. quae

ter. d. 12. a. b. c. bis. 13. a. c. 14. b. bis. 15. d. 16. c. bis.

Quoniam. 1. b. d. 3. c. quater. 4. c. 5. c. 7. c. 8. d. bis. 9.

e. 11. c. 12. a. d. 13. d. c. 14. f

Quod. 2. a. Quod esset in domo. 5. c. 12. c. 13. c. bis. 15.

a. 16. b

Quia. 14. c. quater. g. bis.

Quare. 2. c. τὶ βῆ, & 9. d

Quid ergo dicunt. 9. b. Omissum. 1. d. 3. b. 6. c. e. g. 7.

b. 2. c. 9. d. f. 12. a. b. d. 14. c. f. g. 16. a

ὄν, ἔν, ἔχ, non, haud, non 'ne, uel an non.

Ebr. ei, & ain.

ἔ, non. 2. c. ter. 3. c. quater. 4. c. 6. g. 7. b. c. d. 8. b. bis.

d. 9. a. bis. f. sexies. 10. d. 11. b. 12. b. bis. 13. b. bis. c. 14. a.

d. bis. 15. c

Interrogatiuum, Non ad te pertinet. 4. d. Non 'ne.

11. c. 12. b. Nondum intelligitis. 8. c. An non. 12. b

ἔν, & ἔχ, sequente aspirata uocali. ut, ἔχ ἄν. 1. c. a. d.

bis

bis. 2. c. quater. 3. c. 4. a. bis. b. d. 5. b. d. 6. a. c. c. 7. a. bis.
 b. c. bis. 8. b. quater. 9. c. f. ter. 10. a. f. bis. 11. b. d. 12. bis. c.
 ter. 13. c. 14. c. ter. e. f. 15. b. 16. b. c.

Nec. 8. d. Neq. 14. g. & cum &, *ἢ καὶ οὐκ*. Nec. 6.
 e. 9. e. 14. f.

Interrogatiuū. Non legistis. 12. c. 14. d. e. 15. a. Non-
 ne. 6. a. Necdum habetis fidem? 4. d. Nescitis para-
 bolam? 4. b. *ἢ χίνα*, nōnne ut ponatur. 4. c.

In compositione absumiur. *ἢ οὐκ ἴσταν*, nescitis. 10. f.
 Nescimus. 11. d. Nescitis. 13. d. Nescio. 14. g. Noluit.
 6. d. Ignorabant. 14. d. Omissum. 9. f.

Geminata negatio aliquoties omittitur. *ἢ οὐκ ἴσταν οὐκ
 ἴσταν οὐκ ἴσταν οὐκ ἴσταν*, non poterat ibi ullam uirtu-
 tem facere. 6. a.

ἢ δὲ οὐκ ἴσταν, nemo iam audebat. 12. c.
ἢ οὐκ ἴσταν ἢ δὲ οὐκ ἴσταν, nihil amplius respondit. 15. a.
ἢ οὐκ ἴσταν ἢ δὲ οὐκ ἴσταν ἢ δὲ οὐκ ἴσταν, neminem uiderunt, nisi Iesum tane-
 tum. 9. b.

ἢ οὐκ ἴσταν. Etiam geminata negatio uehementius negat,
 nequaquam. Vertit autem ut simplicem, non. 10. b. 13. a.
 bis. 14. c. d. 16. d.

οὐδὲ, nec. 4. c. 6. d. 8. b. 12. b. 16. c. omissum. 14. f.
 Neq. 11. a. 13. d. 14. g. bis. Geminata omittitur, 6. a. ut su-
 pra indicatum est.

οὐκ ἴσταν, neq. 5. a. 12. a. b. bis. Nec. 12. a.
οὐαὶ, οὐαὶ. Ebr. *hoi*.
ἢ οὐκ ἴσταν ἢ οὐκ ἴσταν ἢ οὐκ ἴσταν ἢ οὐκ ἴσταν, uæ prægnantibus. 13. b. Væ
 autem homini. 14. c.

ἢ οὐκ ἴσταν ἢ οὐκ ἴσταν, uah qui destruis templum. 15. c.
οὐαὶ, ergo, igitur.

Ergo. 10. a. 11. d. 12. a. bis. d. bis. 13. d. 15. a
 ὁ μὲν αὖ, & quidem Dominus. 16. d. Omissa est con-
 iunctio αὖ.

Ὠραὸς, cælum, aer.

Ab Ebraica uoce or, lux, origo uerbi apparet: ut Ὠ-
 δλυμπ & dicitur, totus lucidus. Quamquam Phurnitus,
 & alij etymologias alias ponunt.

Ὠραὸς, cælum. 13. d

Ὠραὸς, aues cæli. 4. c. Volucres cæli. 4. a. Stella
 cæli. 13. c. bis. Cum nubibus cæli. 14. f. De cælo. 8. b. 11. d

Ὠραὸς, in cælo. 10. c. 13. d

Ὠραὸς, in cælum. 6. f. 7. d. 16. d

Ὠραὸς, de cælo uox facta est. 1. b

Ὠραὸς, in cælis angeli. 12. b. Virtutes quæ in cælis
 sunt, mouebantur. 13. c. 11. c

Ὠραὸς, cælos. 1. b

Ὠρ, auris. ex Ebræo oxen.

Ὠρα, aures. 4. b. c. 7. c. d. 8. b

Ὠρα, auriculam. 14. e

Ὠρ & hic, ille, is.

Ebr. hu, femininum hi.

Ὠρ & hic, 2. b. 3. c. 6. c. 7. b. omissum. 8. d. 9. b. 12. a.
 bis. 13. d. 14. g. 15.

Ἰτε. 4. d. 6. a

Ἰτε, hoc. 1. c. d. 5. c. 9. c. d. 14. c. Hoc est corpus
 meum. 14. d. Transfer hunc calicem. Ἰtud. 14. d.
 bis. Id. 5. d. 13. d

διὰ Ἰτε, coniunctionis causalis uim habet. Pro-
 pterea. 11. c. 12. b. Ita etiam Ἰτε, propter hoc.
 Ἰτε, huic. 6. a. 11. c. In tempore hoc. 10. d

Ἰτε

ἴσθι, istum hominem. 14. g. Propter hunc sermo-
nem. 7. d

ὄβροι, hi. 4. b. ter. c. 12. d. Ab his. 14. c. Alg. 4. b

ῥήτωρ, horum. 12. c

ῥήτορες, istos. 8. a

ἄβρυ, hæc. 1. c. 12. b. c. Hoc mandatum. 12. d. bis.

13. d. 14. a. bis.

ἰστα. 14. a. Istud, Ebraico more. 12. a. Nam fœminina

Ebraei usurpant substantiue, ut Latini & Græci neutra.

ῥαύρι, isti generationi. 8. b. d. Ista nocte. 14. c. bis.

ῥαύριον, hanc. 4. b. 12. a. Illud præceptum. 10. a. 11.

d. Hanc.

ῥαύρις, his. 13. a

ῥαύρις, ista. 2. b. 11. d. 13. a. Hæc. 6. a. 7. c. 10. c. 11.

a. d. bis. 13. a. b. c. 16. c. d

ὄβρω, sic. 2. b. Non ita. 10. f

ἄβρυς, sic. 2. b. bis. 4. c. d. omissum.

ἄβρω ὡς, necdum sic. 7. c. 13. c. 15. d. omissum. 14. f

ὁμοῦτως, similiter. 12. b. 14. d

τοιούτου, talis, eiusmodi.

τοιούτων, talium. 10. b. Ex huiusmodi pueris. 9. f

οἷα δὲ γέγονι τοιαύτη, quales non fuerunt. 13. c. Valla:

Tribulatio, qualis non extitit ab initio creaturæ.

τοιούτοι, tales uirtutes. 6. a

τοιούτους, talibus. 4. c

ὡσὸς οἷα τοιαύτα, similia his, similia huiusmodi. 7. b

ὄχλος, turba.

Est etiam Syriacæ linguæ uox.

Omnis turba. 2. b. 3. c. bis. 4. a. bis. 5. c. bis. 9. c. d.

Turbam. 11. c. 12. d. bis. 14. c. 15. a

ἄχλας, de turba. 7. d. 9. c. A' turba. 7. c. 8. a. Cum
 esset turba multa. 10. g. multitudinē.
 ἄχλας, in turba. 5. c. Ad turbam. 5. c. Turba. 8. a.
 bis. Populo. 15. b
 ἄχλας, turbam. 2. a. 3. a. 4. d. 5. c. 6. e. Populum. 6. f.
 Turbam. 7. c. 8. a. d. Conuocata turba. 9. b. 12. a. 15. a
 ἄχλας, turbæ. 10. a. omiffum. 6. e
 ὄψις, sero, uesperī.
 Sero. 13. d. Cum uespera esset facta. 11. b
 ὄψις, uesper.
 ὄψις ὑπομείνεις, uespere facto. 1. d. 14. b. Cum sero
 esset factum. 4. d. 15. d. Cum sero esset. 6. g. Cum iam
 uespera esset. 11. b

ORIGINES, QVAVM
 prima litera est ypfilon.

Υγις, sanus.

Sana à plaga tua. 5. d. omiffum. 3. a. Eras. Sana.

Υδωρ, aqua.

ὑδωρ, aqua. 9. f. 14. b

ὑδωρ, in aqua. 1. a

ὑδωρ, in aquam. 9. c

Υιός, filius.

Nomen filij uariè accipitur in scripturis. Secundum
 naturam, ut filij Abrahamæ dicuntur Iudæi. Secundū imi-
 tationem, ut Christiani dicuntur filij Abrahamæ. Secun-
 dum doctrinam: ut filij prophetarum, filij Pauli. Dicitur
 et filij gebennæ, et filij adoptiui. Augustinus lib. 1.
 Retractation.

υιός, filius Timæi. 10. g

Filius

Filius Dei Iesus Christus. 1. b. 3. b. 9. b. 13. d. Filii be
nedicti. 1. 4. f. 15. d. Fili Dei, ἱῶ. 5. a

Filius Mariæ. 6. a

Filius David. 12. d. Fili David. & 10. b. ἱῶ. fili David.

Filius hominis. 2. b. d. 8. d. 9. b. c. 10. e. g. 14. c. bis. e

ἱῶ, filij Dei. 1. b

ἱῶ, filium. 8. d. 9. b. c. 12. a. bis. 13. c. 14. f

ἱῶ, filij Zebedæi. 10. e. Filij nuptiarum. 2. c. Filij
conitru. 3. b

ἱῶ, filij hominum. 3. c

ἱῶ, laudo, maxime Deum, hymnos cano.

ἱῶ, hymno dicto. 14. c

ἱῶ, super, pro. Ebr. eber.

ἱῶ, pro uobis. 9. f

ἱῶ, superbus.

Gennadius l. cap. ad Rom. eum interpretatur, qui bo
nis que habet, inflatur aduersus eos qui non habent: ni
mirum inflatus, tumidus, fastuosus, aspernans præ se alios.
sicut ἀλασῶν, gloriosus & iactator dicitur, qui de his sibi
placet, ac iactitat, que non habet. Consentit etiam Sui
das in uerbo ἱῶ, ἱῶ.

ἱῶ, superbia. 7. c

ἱῶ, minister.

ἱῶ, dicitur, qui exequitur iudicis sententiã. Eras. Mat. 5:

ἱῶ, ministri. 14. g

ἱῶ, cum ministris. 14. f

ἱῶ, somnus.

ἱῶ, uigilate. 13. d

ἱῶ, sub, præ, a, ab.

ἱῶ, ab illo. 1. a. A Ioanne baptizatus. 1. a. A
diabolo

diabolo tētabatur. 1. b. A' quatuor portabatur. 2. a. Ab
 ea uisus. 16. c. omittitur. 13. b. Odio eritis omnib. 5. a. 13. b

ὑπὸ σκιάσ, sub umbra. 4. c. Sub modio, sub le8o. 4. c
 ὑπὸ κέρτω δὲ παπίσ, sub mēsa. 7. d. De pedibus. 6. b

ΥσφϞ, posterior.

ὑσφου, nouissime. 16. c

Υσφίω, careo, indigeo, mihi deest.

ἓμ σοι ὑσφᾶ, unum tibi deest. 10. c

Υσφύσιωσ, de penuria sua. 12. d

ΥψϞ, altitudo, celsitudo.

ὑψιλὸν ὕψϞ, in montem excelsum. 9. a

ὑψίστ, Dei altissimi. 5. a

ἐν ὑψίστοις, in excelsis. 11. b

ORIGINES, Q V A R V M

prima litera est omega.

ὦ, ὄ, uocandi aduerbium. Ebr. oi.

ὄ γγενᾶ, ὄ generatio incredula. 9. e

Ὡς, hic, huc.

Hic. 6. a. 8. a. 9. a. bis. 13. c. 14. d. bis. 16. b

Huc. 11. a

Ὡδίν, dolor, praesertim parturientis.

ὠδίνων, initium dolorum. 13. b

Ὡς, celer.

Διώκω, persequor, sector, impello, preliedo.

κατεδίωξαν αὐτόν, persecutus est cum Simon, &
 qui cum illo. 1. d

Διωγμῶσ, orta persecutione. 4. b

διωγμῶν, cum persecutionibus. 10. d

Ὡρα, hora, tempus, opportunitas.

^{ἡγὰρ πολλὰ} hora praterijt. 6. e. 14. d. e
^{ἡγὰρ} cum hora multa fieret. 6. e. 11. b. 13. d. 15. c. bis
 Horam nonam.
^{ἡγὰρ} hora. 13. b. Hora tertia, hora nona. 15. c
^{ἡγὰρ} hora una. 14. d

ὡς, ut, sicut.

Variè usurpatur, ut apud Ebræos capb.
 Sicut. 1. a. c. 4. c. 6. e. 7. b. 10. a. 12. b. 13. d
 Quasi. 1. c. 6. b. 8. b. pro circiter, uel ad quatuor milia, ut postea uertit.

Tanquam teipsum. 12. c. bis. 14. c
 Velut nix. 9. a. Velut paruulus. 10. b
 Quomodo dixerit. 12. c. Velut arborem. 8. e
 Quemadmodum si iaciat. 4. c
 Ita ut erant in nau. 4. d
 Ad duo milia. 5. b

^{ὡς γὰρ ἴσθησθε} quantum tempus est, ex quo hoc accidit. 9. c
 Omissa est uocula hæc, 3. a. ut altera. & 4. d. ut non nouerit.

^{ὡς γὰρ} sicut. 9. d. Tanquam. 1. b. omittitur 6. f
^{ὡς γὰρ} ita ut. 1. d. 2. a. b. 3. b. c. 4. a. c. d. 9. d. 15. a
 Vt conquererent. 1. c. Itaq;. 2. d. 10. a
^{καθὼς} sicut. 9. b. 11. a. 14. b. 15. a. c. 16. b
 Prout potuerunt. 4. c

ὡς αἶψά, Hosanna.

14. b. bis scribitur Hosanna. Damascus Papa rogauit Hieronymum, ut eam uocem Ebraicam explicaret, siquidem orthodoxi uiri contraria de ea protulerint. Hieronymus autem respondet, multos multa finxisse. In Mattheo

thæo autē Ebraicè scriptū fuisse, Hofchiana beramah,
 Ofanna in excelsis. Hofiab, saluifica interpretatur: an-
 na, interiectio deprecantis est. Et sumptum ait ex psal-
 mo 117. Ofiander legendum censet Hofanna: & mo-
 rem Iudaicum, ut cantiuncula hæc soleat frequentari in
 festo Tabernaculorū, ostendit in Harmonia sua. Est autē
 tem Syriacæ linguæ uerbum transitiuum, figuræ com-
 positæ: non diuisis literis, sed continuis scribendū, ut
 rā, ut Indianum quoq; testamentum habet Hofchiana.

ORIGINES, QVAVM

prima litera est lambda.

Λάλαψ, procella, turbo.

λαίλαψ αἶμας μεγάλη, procella magna uenti. 4. d

Λαλίω, loquor. Ebr. laaz.

λαλεῖ βλασφημίας, loquitur blasphemias. 2. b

λαλεῖτε, id loquamini. 13. b

λαλεῖν, loqui. 1. d. 12. a. Loqui fecit. 7. d

ιλάλει, loquebatur. 2. a. 4. c. bis. 8. d. Palam uerbum
 loquebatur. 7. d. Loquebatur recte.

λαλόσοι, loquentur linguis nouis. 16. d. pro, Vtuntur
 alio sermone.

λαλήσεται, narrabitur. 14. a

ιλάλησι, locutus est cum eis. 6. g

λαλήσει, non sciebat quid diceret. 9. a

λαλήσητε, loquamini. 13. b

λαλήσαι, locutum esse. 16. d. Postquam locutus est.

λαλοῦτω, eo loquente. 5. d. 14. e

λαλοῦντες, loquentes. 13. b

ἀελάλι μνημον λόγου, quod dicebatur. 5. d

Λαλιὰ, loquela. 14. g. omiffum.

Αλαλ. & mutus.

Spiritus mute. 9. d. Spiritum mutum habentem. 9. d

Tropo autem dicitur, ἀλαλον πνεῦμα, quia hominibus eripit facultatem loquendi.

ἀλαλς, mutos loqui fecit.

Μογιναλ. & balbus, & impedita lingua.

μυγιναλον, surdum & mutum. 7. d

Συλλαλουῶντες τῷ ἰησοῦ, loquentes cum Iesu. 9. a

Λαμὰ, lama.

Ebraica, uel Syriaca uox, quæ significat quare, cur, ex ad & quid cōposita. Marcus interpretatur, εἰς τί, ut quid. 15. c. Suspiciatur Erasmus, Latinum interpretē respexisse ad psalmum 22. ubi scriptum est, ἵνα τί.

Λαμβάνω, & λήβω, capio, accipio, prehendo, sumo.

λαμβάνετε, credite, quia accipietis. 11. c

λαμβάνουσι λόγον, uerbum accipiunt cum gaudio. 4. b

λαβήσονται κρίμα, accipient iudicium prolixius. 12. d. pro, grauius punientur, aut damnabuntur.

λαβὴν, accepit uxorem: pro, duxit, Ebraico more. 12. b. Et secundus accepit eam. 12. b. Non accepit uinū. 15. b

λαβήν, acceperunt eam similiter septem. 12. b

λάβετε, sumite, comedite. 14. c

λάβη, accipiat centies tantū. 10. d. Acciperet de fructu uinea. 12. a. Accipiat uxorem ipsius.

λάβω, sumere. 7. d. 8. b

λαβών, accipiens panes. 8. a. 9. e. Acceptis panibus.

6. f. Accepto calice. 14. c. Accipit panem. 14. c

λαβόντες, apprehendentes. 12. a. Apprehensum ceciderunt.

derunt. 12. a

Αλάβαστρον, delicata pyxis unguentaria uis-
treæ, quod ob leuorem non possit comprehen-
di, &c. Bras. Matth. 26. Epiphanius, Suidas, Cicero
prouerbialiter dixit: Illi alabastrus unguenti plena putet.

Alabastrum unguenti. 14. a. bis.

Ανιλάφθη, assumptus est Dominus. 16. d

Απολαβόμενον, apprehendens eum. 7. d

Επιλαβόμενον & ἅ χειρὸς, apprehensa manu. 8. c

Καταλείψει, relinquet homo patrem. 10. a

ὅπου καταλάβη, ubicunq; apprehenderit eum. 9. c

Παραλαμβάνει, assumit. 5. d. 14. d. Adsumpsit. 9. a

παραλαμβάνουσι, assumunt. 4. d

παραλάβω, quæ tradita sunt illis. 7. a. Bras. acce-
perunt.

παραλάβω, assumens. 10. e

Προίλαβι, præuenit ungere. 14. a

προσλαβόμενον, apprehendens eum. 8. d

Συλλαβῶν με, comprehendere me. 14. c

Λαυθάνω, lateo, me later.

λαθῶ, latere non potuit. 7. c

Επιλάθοντο, obliti sunt sumere. 3. b

Λαός, populus.

Ebraicæ originis uox uidetur: leom enim Ebraicis di-
citur populus. Quanquam à λάαξ, lapis, deriuent: quod
Deucalion & Pyrrha, iactis positi ter gum lapidibus, Ge-
nus humanum repararint.

λαός, populus. 7. b

λαῶν, in populo. 14. a

λαοῦ, populum timemus. 11. d

Λαοῦ

Ἀράωω, olus.

ἄραωω, oleribus omnibus. 4. c

ἄγω, dico, aio, lego, colligo. Ebr.

bahals, colligo.

Verbum frequentissimum in Apostolorum scriptis:
sicut amar & dibber in prophetis libris.

ἀγω. In asseuerando Christus utitur eo uerbo, dicens:
Amen dico uobis. 3. c. 6. b. 8. b. 9. a. f. 10. b. 11. c. bis. 12. d.

11. d. 14. a. b. c. d

Sed & alibi. 2. b. 5. d. 9. b. 10. d. 11. a. 13. d. bis.

ἀγεις, dicis. 5. c. 10. c. 15. a. Dicis. 14. g

ἀγεις, ait. 1. d. bis. 2. a. b. c. bis. 3. a. c. 4. b. c. 5. b. d. ter.

7. c. d. 8. a. b. bis. d. 9. a. c. 10. b. c. bis. d. f. 11. a. c. d. 12. b.

d. 13. a. 14. c. d. quater. e. g. bis.

Dicit. 1. d. 3. a. bis. 6. c. g. 7. d. Dixit. 9. c. 10. g. 11. c. Di-

xerit. 11. c. Dicit. 12. d. 14. b. bis. Dixit. f. Dicit. 16. b

ἀγεις, dicitis. 7. b. 8. c. 14. g. omiffum. 15. a

ἀγεις, dicunt. 1. c. 2. c. 4. d. 6. e. 8. b. c. 9. b. 11. d. bis.

12. b. bis. d. 14. b. Dixerunt. 1. d. 6. e. Dicentes. 6. c

ἀγεις, dicebat. 2. c. 3. c. 4. a. b. c. quater. 5. a. c. bis. 6. a.

b. & omiffum semel. 7. b. c. bis. 8. c. 9. a. e. 14. d. bis. 15. b

Dixit. 14. d. Loquebatur. 14. d

ἄειπε. 2. c. 8. c. 9. d. Aiebat.

ἀειπε, dicebat. 2. c. 3. c. ter. 4. d. 5. c. 6. b. bis. 11. a. 14.

a. d. g. 15. c. bis. 16. a

ἀγορευσι, dicerent. 8. d

ἀγορευ, dicere. 10. d. e. g. 14. a. b. g. bis. Dicerent. 9. d

ἀγορευ, dicens. 1. a. b. c. ter. 5. c. 8. b. c. bis. d. 9. d. f. 11. b.

11. a. 14. c. bis. g. 15. a. c. bis.

Dixit. 1. d. 17. a. Dicit. 5. b. Ait. 3. c. Inquiens. 12. c

- λέγοντες, dicentem. 14. f
 λέγοντες, dicentes. 5. b. d. 6. a. 7. d. 8. b. 9. b. 10. c. e. g.
 11. b. d. 12. b. 14. a. f. 15. a. c
 λέγοντας, dicentes. 1. c. 2. b
 λέγοντα, dicentes. 3. b. neutro genere.
 λέγουσα, dicens. 6. d. 9. a. Quæ dicit. 15. c
 λεγόμενος, qui dicebatur. 15. a
 λέγων, & accusatiuo λεγόμενα, legio. 5. b. Latini
 à legendo dicitur legio, genere fœminino, quod Vegetius
 testatur, quod Euangelista mutauit in genus masculinũ.
 Vegetius lib. 2. de Re militari; Romani habent legiones,
 inquit, in quibus singulis sena milia, interdum amplius
 militare consueuerunt, &c.
 λέγω, uerbum seminatur. 4. b
 λέγω, contristatus in uerbo. 10. c. Ut caperent eum
 in uerbo. 12. a. Utrobique rectius, sermone.
 λόγος, sermonem. 1. d. 7. d. 16. d. Verbum. 2. a. 4. b.
 sexies. c. bis. 5. d. Verbo audito. 7. b. 8. d. 9. b. 11. d
 λόγοι, uerba. 13. d
 λόγοις, uerbis. 10. c
 λόγῳ, uerba. 8. d
 λογίζομαι, ratiocinor, cogito, reputo, æstimo.
 ἐλογίζοντο, cogitabant apud se. 11. d
 ἐλογιάθη, cum iniquis reputatus est. 15. c
 Διαλογίζομαι, colligo, rationem subduco, cogito, disputo.
 διαλογίζεσθε, cogitatis. 8. b. Eras. Disputatis.
 διαλογίζονται, cogitarent. 2. b
 διαλογίζεσθε ἑαυτοὺς, tractabatis. 9. e
 διαλογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, cogitabant ad alterutrum. 8. b.

1. b. Eras. Disputabant inter se.

διαλογίζεσθαι, cogitantes in cordibus suis. 2. b

διαλογισμοὶ αὐτῶν, male cogitationes. 7. c

διαλογίζομαι, dissero, disputo.

ἀλλήλοισιν ἀλλήλους, inter se disputauerunt. 9. e

ἐκλέγω, eligo, deligo, seligo.

ἐξελέξατο, quos elegit. 13. c

ἐκλεκτοί, electos. 13. c. ter.

εὐλογέω, benedico, gratias ago, quod εὐχαρισ-
τίᾳ etiam dicitur, bene precor.

εὐλόγησε, benedicebat eos. 10. b. pueros uidelicet: hoc
est, bona imprecabatur. Benedixit. 6. f. hoc est, gra-
tias egit Deo, et precatus est.

εὐλόγησας, benedicens. 14. c. Benedixit ipsos. 8. a

εὐλογημένος, benedictus. 11. b

εὐλογημένον, benedictum regnum. 11. b

εὐλογητῶν, benedicti Dei. 14. f. Antonomasiæ tropo, be-
nedictus pro Deo Opt. Max. ponitur.

ἐξομολογέω, fateor, confiteor, ingenuè lo-
quor.

ἐξομολογέμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, confitentes pecca-
ta sua. 1. a

κακολογέω, maledico, conuicio, obtrecto.

κακολογήσά με, malè loqui de me. 9. f

κακολογήσῃ, qui maledixerit patri, aut matri. 7. b

λείπω, linquo, reliqui facio.

λοιπῶν, cæteris. 16. c

λοιπῶν, circa reliqua. 4. b

τὸ λείπειν, iam. 14. e. Eras. posthac.

καταλείπει γυναῖκα, dimiserit uxorem. 12. b. Pos-

tius, reliquerit.

καταλιπὼν τὴν σινδῶνα, reiecta sindone.

ἔγκατελιπίς με, dereliquisti me. 15. c

Λεπρός, leprosus.

Leprosus deprecans eum. 1. d

λεπρῶς, Simonis leprosi. 14. a

Λεπρᾶ, lepra. 1. d

Λεπτός, tenuis, minutus.

Λεπτόν, minutum nummulū significat, quem Lucas cap. 12. ponit pro quadrante. Nam quod Matth. 5. cap. dicit, Non exhibis inde, donec reddas nouissimum λεπτόν, πέντε, quadrantem: Lucas dicit, Nouissimum λεπτόν, minutum. Proinde explanationis uox, quod est, non ad duo minuta, sed ad singula minuta referri uidetur. Porro Lucus Pollux χαλκοῦ, hoc est, areolum, dicit etiam fuisse λεπτόν. Et Budæus censuit quadrantem areum fuisse. Alioqui si duo λεπτά, id est minuta, aestimentur quadrante, ratio nummaria non constabit Epiphanijs, & aliorum: multo minus, si septem λεπτά aestimetur uno χαλκοῦ. λεπτά δύο, misit minuta duo, quod est quadrans. 12. d

Λευῆ, Leui.

Additamentum, siue auctarium sonat. Nomen patriarchæ, à quo Leuitarum familie ortæ sunt.

Nomen Euangelistæ Matthæi, filij Alphæi. 2. c

Λευός, candidus, albus.

λευκὴ, candida stola coopertum. 16. a

λευνὴ, candida nimis, uelut nix. 9. a

Λευκαῖα, candida facere. 9. a

Λυῶς, torcular.

ἔκρυψεν, fodit lacum. 12. 4. Nimirum in quo dicitur
pitur

pitior liquor uuarum, & mustum è torculari defluens.

Ληστῆς, latro, prædo, sicarius.

ληστῆρα, ad latronem. 14. c

ληστῆρων, speluncam latronum. 11. c

ληστῆρας δύο, duos latrones. 15. c

Λίαν, ualde, admodum.

λίαν λευκὰ, nimis candida. 9. a

λίαν ἰσχυρότερα, plus magis. 6. g

λίαν πρωί, ualde mane. 16. a

πρωί ἐκ τὸν κρηλίαν, diluculo ualde surgens. 1. d. Erasf.

Mane crepusculo admodum.

Λίθος, lapis.

ὁ λίθος μέγας, lapidem reuolutum, erat quippe magnus. 16. a

λίθος μύλων, mola asinaria. 9. f. Erasf. saxum molare. Quod tamen Matthæus uocat molam asinariam.

λίθος, lapis super lapidem. 13. a

λίθοι, lapidem. 12. a. 15. d. 16. a

λίθοι, lapides. 15. a

λίθοι, lapidibus. 5. a

Λίμνη, fames.

λίμνη, fames. 13. b

Λυπείναι, mæreo, tristor.

λυπείναι, contristari cœperunt. 14. b

λυπόμενος, mærens. 10. c

λύπη, tristis est anima mea. 14. d. Contristatus est rex. 6. d. Erasf. Vehementer tristis factus rex.

συλλυπόμενος ἰδίως, contristatus super cœcitate cordis eorum. 3. a. Erasf. condolens, uel potius condolens.

Λύω, luo, soluo.

λύσαι, soluunt eum, nempe asinum ligatum. 11. a

λύσαι, soluere corrigiam calciamentorū. 1. a. Hyperbole prouerbialis, significat uilissima obsequia: ut etiam abluere pedes, in sacris literis. Vt cum Abigail ad procos missos à Dauide ait: Ecce famula tua sit in ancillis, ut lauet pedes seruatorū Domini mei. 3. Reg. 25. Est etiam hodie uulgo tritissimus sermo, de uehementer inaequalibus, ac ne ulla quidem ex parte conferendis: Indignus est qui calceos illi detrabat. Quamquam Hieron. putat alludi ad caeremoniam, Deut. 25. Ruth 4.

ελύθη, solutum est uinculum. 7. d

λύοντες τὸ πῶλον, soluentes pullum. 11. a

λύσαυτόν, soluite. 11. a

λύσαν, ut daret animam suam, redemptionē pro multis. 10. g. Eras. Propriè precium quo redimuntur serui, aut captiui. Matth. 20.

Αλυσίς, catena. ponitur in Alpha.

Απολύω, dimitto, ut turbā, dimitto liberum, diuortium facio, repudio.

ἀπέλυεν δέσμιον, solebat dimittere illis unum ex uinis. Etis. 15. a

ἀπέλυσεν, dimisit eos. 8. b. Dimisit eis Barabbam. 15. b

ἀπόλυσον, dimitte illos. 6. e

ἀπολύσαι, dimittere uxorē. 10. a. bis. pro repudiare.

ἀπολύσω, si dimisero eos. 2. a. Dimittam uobis. 15. a

ἀπολύσει, dimitteret populū. 6. f. Dimitteret eis Barabbam. 15. a. Quicumq; dimiserit uxorem suam: Et si uxor dimiserit uirum suum. Eras. repudiauerit.

Επιλύω, dissoluo, expono, edissero, inter-

pretor.

pretor. Qua uoce & Petrus utitur, dicens prophetiam scripturarum non esse priuatae interpretationis.

ἐπίλοιπα πάντα, discipulis suis diserebat omnia. 4. c

Ἐκπίπτω, deficio, frangor, ueluti laboribus.

ἐπιλυθῶσιν, deficient in uia. 8. a

καταλύω, dissoluo, destruo, diuerto.

καταλύσω τὸ ναὸν, dissoluam templum. 14. f

καταλύθη, destruetur. 13. a

καταλύσῃ, qui destruis templum. 15. c

κατάλυμα, refectio mea, ubi pascha manducem. 14. b. Valla, diuersorium.

παραλυτικός, paralyticus. 2. 4. dissolutus nimirum neruis.

παραλυτικῶ, paralytico. 2. a. b. bis.

παραλυτικῶν, paralyticum. 2. a

λύχνος, lucerna.

Nunquid lucerna uenit. 4. c

λυχνίαν, super candelabrum ponatur. 4. c

ORIGINES, QV ARVM

prima litera est mem.

μαγδαλῶν, Magdalena.

A Magdalo castello, ad mare Tiberiadis, Mariam sororem Lazari & Marthæ fuisse denominatam uolunt. Et eandem esse peccatricem, ex qua septem demones pepulit Dominus, quæ bis unxit Dominum: quæ sedens ad pedes Iesu, & auscultans uerbum Dei, meliorem partem elegit: quæq; principio ad sepulchrum ueniens, nuncia fuit resurrectionis: Beda ostendit. Facit Marcus eius mentionem cap. 15. d. 16. a. d

Μαθᾶι & Mathæus.

Ebraico sermone Mathathia hu, Dei donum sonat,
Nomen Apostoli & Euangelistæ, qui & Leui. 3. b

Μακρὸς, longus.

μακρὰ προσευχῆς, sub obtentu proluxæ orationis.
12. d. Bras. Longas facientes orationes. Et Matth. 23.
Prætextu longum orantes.

μακρὰν, non longè es à regno Dei. 12. c

Μακρόθεν, à longè. 11. b. De longè uenerunt. 8. 4

ἀπὸ μακρόθεν, longè cucurrit. 5. a. A longè secutus
est. 14. f. De longè. 15. d

Μᾶλλον, magis.

Sed magis in deterius. 5. c. Multo magis clamabat.

10. g. 15. a

καὶ ἔτι μᾶλλον, bonū est ei magis. 9. f. pro,
melius & satius est.

ὅσον διετάλατο, μᾶλλον περιελάττορον ἐκείνων, quanto
to præcipiebat, tanto magis plus prædicabant. 7. d. Val
la: Quanto magis eis præcipiebat, uehementius prædi
cabant. Bras. putat μᾶλλον habere uim corrigendi, non
comparandi. Omittitur, 14. d

Μαθητεύω, & μαθήσο, disco.

μάθετε ἀπὸ συνῆς τῶν παραβολῶν, discite à sicut parabo
bolam. 13. c

Μαθηταί, discipuli. 2. c. quater. 4. b. 5. c. 6. a. d. e. 7.
b. c. 8. a. c. 9. d. 10. b. bis. c. 11. b. 14. b

μαθητῶν, ex discipulis, & c. Est tamen genitiuus, dis
cipulorum. 3. a. 7. a. 8. b. 10. g. 11. a. 13. a. 14. b. bis.

μαθηταῖς, discipulis. 2. c. bis. 3. a. 4. c. 6. f. 8. a. d. 9. c.
10. c. 16. b

ματρίτις,

μαθητὰς, discipulos. 3. c. 8. a. c. d. 9. b. e. 12. d. 14. d.
Omittitur, 3. c

Μαρία, Maria.

Mariam, uel Miriam, Ebræis sonat amaritudinem.
Etiā princeps nominis, soror Moſis prophetiſſa. In E-
uangelica hiſtoria eius nominis aliquot leguntur. Eſt &
uir nomen, 1. Paral. 4.

Maria uirgo, ſponſa Iosephi, mater Ieſu Chriſti. 6. a

Maria Iacobi. 16. a

Maria Iose, non Ioseph. 15. d

Maria Magdalene. 15. d. 16. a. d

Μάρτυρ, & μάρτυς, testis.

μαρτύρων, testes. 14. g

μαρτυρία, testimonium. 14. f

μαρτυρία, testimonia, & testimonium. 14. f

μαρτύριον, testimonium. 1. d. 6. b. 13. b

καταμαρτυροῦσιν, quæ tibi ab his obijciuntur. 14.
e. Eras. Quid aduersum te testificantur. In quantis te
accusant, 15. d. Eras. Ecce quàm multa aduersus te testifi-
ficantur.

ψευδομαρτυροῦντες, ne falsum testimonium dixeris.
10. c

ψευδομαρτύριον, falsum testimonium ferebant, falso
sum testimonium dicebant. 14. f

Μάστιξ, flagellum.

Et metaphoricus Ebræi frequenter afflictiones, qua
Deus corripit homines, flagella uocant.

μάστιγος, à plaga tua esto sana. 5. d. Quod sanata
esset à plaga. 5. c

μάστιγας, quotquot habebant plagas. 3. b

Μαστιγῶς

Μαστιγώσουσι αὐτὸν, flagellabunt eum. 10. e

Μάρτω, frustra.

In uanum colunt me. 7. b

Μάχαιρα, machæra, gladius. Ebr. mechæra, fodiendi quippe, aut confodiendi instrumentum.

μάχαιραν, gladium. 14. e

μαχίρων, gladijs. 14. e

Μίγας, magnus, eximius.

Magnus ualde lapis. 16. a. Maior. 10. f. Bras. Magnus, ut etiam Hieronymus legit.

μίγαν, magno timore. 4. d

μίγα, grande cœnaculum. 14. b

μεγάλοι, principes eorum. 10. f

μεγάλος, magnos ramos. 4. c

μεγάλη, magna procella, magna tranquillitas. 4. d.

Magnus grex. 5. b

μεγάλη, magna uoce. 1. c. 5. a. 15. c

μεγάλο, magna uoce. 15. a. Magno stupore. 5. d

μεγάλας, magnas ædificationes. 13. a

Μείζων, maior eorum. 9. e. Maius oleribus. 4. e. Maius horum mandatum. 12. c. In quibus rectius Latina consuetudine poneretur superlatiuus.

Μεγιστοὶ, magnates, optimates.

μεγιστοῖν, principibus. 6. c

Μέγρω, diuido, sortior.

Μέρη, partes Dalmanutha. 8. b. Loca, & prouincia.

ἐμέρισ, diuisit omnibus. 6. f

μεριδῆ, si regnum in se diuidatur, si domus in senectus ipsam dispertitur. 3. c

μερίσται, differtitus est. 3. c

ἀμερίσθου, diuiserunt uestimenta eius. 15. b

Μίλι, mel.

Mel syluestre. 1. a

Μέλω, curo.

ὄ μέλει σοι, non curas. 12. b. Non ad te pertinent. 4.

¶ Eras. Non est tibi cura.

μῆλτά τῃ. 13. b. omiffum. Eras. Meditemini.

Μέλλω, futurus sum.

Elegantem habet usum, præsertim in Attica dialecto: ut μέλλω λέγειν, pro λέξω, hoc est, futurus sum dicere, uel dicturus sum, pro dicam, ponatur.

ὅτι αὐτὸ μέλλει πάντα ταῦτα σωτηρίῳ εἶναι, quando incipient omnia hæc consummari. 13. a. Eras. Quando hæc omnia consummanda sunt.

μῆλόν τῃ συμβάινειν, quæ essent futura. 10. c

Μέμφομαι, incuso, uitupero.

ἐμίμφοτο, uitupauerunt. 7. a

Μίμ, quidem, equidem.

Expletiuæ est sæpe, & omittitur in alia lingua. Plerumq; in priori sermonis membro distributionis ponitur i μίμ, in sequenti δ ᾗ.

In partitione. 11. a. Quosdam cadentes, alios uerò occidentes. 14. a. Spiritus quidem promptus. Calicem quidem bibetis, sedere autem, &c. 10. f. Aliud cecidit, &c. 4. a. Et quidem. 16. d. Filius quidem hominis. 14. c. Cum uenerit Helias. 9. b. omiffum. 1. a

Μένω, maneo, expecto, duro.

μῆνετε, manete illic. 6. b

μῆνατε ἰδίαις, sustinete hic. 14. d

προσμένονί με, sustinent me. 8. a

Υπομένων, qui sustinuerit. 13. d

Μεμενα, cura.

A' diuisione potest uideri denominata.

μεμεναί, ærumnæ seculi huius. 4. b. Eras. sollicitudi-
nes. Curas alibi uertit Latinus uetus interpret.

προμεμενᾶν, præ cogitare. 13. b

Μεσθ, medius.

ἐν μέσῳ, in medio maris. 6. g. In medio eorum. 9. e

εἰς τὸ μέσον, in medium. 2. a. 14. e

ἐν μέσῳ, inter medios fines Decapolis. 7. d. Hæc
omnia aduerbialiter usurpantur, ut Ebræi loquuntur per
ben, uel thoch, inter, in medio, e medio, & reliqua.

Μετὰ, μετ', μεθ', cum, post.

Temporis significationem habentibus iungitur.

μετὰ τρεῖς ἡμέρας, post tres dies. 8. d. Post sex dies.
9. a. Post biduum. 14. a. bis. Post pusillū. 14. g. Post
hæc. 16. c. Quæ uim aduerbij temporis habent.

Personæ.

Cum Nazareno Iesu eras. 14. g. Cum Iacobo & Io
anne. 1. c. Cum discipulis. 3. a. 8. b. 14. b. Cum duodeci-
m. 11. b. 14. b. Cum cis. 6. g. Cum angelis. 8. d. Cum
ministris. 14. f. Mercenarijs. 1. b. Scribis. 15. c. Se-
nioribus. 15. a. Herodianis. 3. a. Publicanis. 2. c. bis.
Seditiosis. 15. a. Iniquis. 15. c. Mecum. 14. b. c. Vo-
biscum. 14. a. μετ' αὐτόν, cum eo. 2. c. 5. d. 14. e. 16. e. Cum
illo. 1. d. 3. b. 4. d. 5. b. c. Secum. 8. b. 9. b. 14. d. Cum
illis. 2. c. Cum eo. 14. e

Rei corporæ.

Cum gladijs & fustibus. 14. e. Cum nubibus cæli. 14.
f. Cum

f. Cum bestijs. 1. b. Cum lacrymis. 9. d

Rei inanimatae.

μετ' ἔργῳ, cum ira. 3. a. Cum gaudio. 4. b. Cum
virtute. 13. c. Festinatione. 6. d. Cū persecutionibus. 10. d

μετὰ τὸν θλίψιν, post tribulationem hanc. 13. c

Cum uerbo.

μετὰ τὸ λαλῆσαι, postquam locutus est. 16. d. Post-
quam traditus est Iohānes. 1. b. Postquā resurrexero. 14. c

Μέτρον, mensura.

μέτρον,

qua mensura

μέτρῳ,

mensi fueritis

μετρήσεται,

remetiatur

} 4. c

Μέχρῃς.

μέχρῃς ἢ πάσι ταῦτα γίνονται, donec omnia ista fi-
ant. 13. d

Μὴ, non, ne, num.

μὴ δύνασται, nunquid possunt. 2. c. Non habebat.

4. a. Non habentes pastorem. 6. c

μὴ τι, nunquid. 4. c. 14. b. bis. semel omissum.

μὴ περὶ, ne forte. 14. a. Ne manifestarent. 3. b. Ne

expellerent. 5. b. Ut non intretis in tentationem. 14. d.

Non uideant, non intelligant. 4. b. Ne quando conuer-

tantur. 4. b. Ne. 13. d

Prohibendi, Ne torqueas me. 5. a. μὴ βασανίσῃς, ne

occidas, &c. 10. c. quinquies. Ne prohibueritis. 10. b

μὴ χωρῆστω, non separet homo. 10. a. Ne induerentur.

6. b. Non reuertatur. 13. b

Ne credideritis. 13. c. Ne timueritis. 13. a

Nolite cogitare. 13. b. Nolite prohibere. 9. f. No-

lite expauescere. 16. b. Noli timere. 5. d

μὴ τις,

μὴ τις, videte ne quis seducat uos. 13. a

Negandi. Non. 2. a. 4. a. c. 6. b. bis. 10. b. 11. c. 12. b.
ter. 14. a

Nec. 8. a. Neq. 6. b

Μυδὲ, neq. 12. b. 2. a. Nec. 13. b. 6. b. Nemini die
xeris. 8. c. omiffum 8. c. 13. b. Plura in δι.

ἰαὺ μὴ, non. 6. b. 10. d. Nisi. 3. c. 7. a. bis. Plura in
ἰαὺ ponuntur.

εἰ μὴ, nisi. 2. b. c. 5. d. 6. a. b. 8. b. 9. d. 10. c. 13. d

εἰ ἢ μὴ, alioqui. 2. c. Præter. 11. b

ὅ μὴ, non. 9. a. f. 13. d. bis. Neq. 13. c

ΜῆνϷ, longitudo.

Μηνώεται σπόγγϷ, increfcat. 4. d. Bras. Surgat in
alium.

Μικρὸς, paruus.

μικρὸν, cum processiffet paululum. 14. d. Post pu-
fillum. 14. g

μικρὸς, Iacobi minoris. 15. d

μικρῶν, ex pusillis. 9. f

μικρότερον, minus omnibus feminibus. 4. c

Μητὴρ, mater.

Mater. 3. c. quinquies. 15. d

μητρὶ, matri. 6. d. bis. 7. b. bis.

μητέρα, matrem. 5. d. 7. b. 10. a. c. d

μητέρας, matres. 10. d

ΜίσϷ, odium.

μισῶμεν, odio critis. 13. b

Μισθός, merces.

μισθόν, mercedem. 9. f

μισθωτῶν, mercenarijs. 1. b

μισθωτῶν

IN MARCV M.

289

Μνάσμαι, memini, reminiscor.

μη μνησθήτε, nec recordamini. 8. b

Μνῆμα, monumentum.

μνῆμασι, monumentis. 5. a

Μνημῆον, monumentum. 16. a

μνημεία, monumenti. 15. d. 16. a. b. A' monumento.

μνημείον, monumento. 6. d. 15. d

μνημείων, de monumentis. 5. a

μνημείοις, in monumentis. 5. a

Μνημόσωρον, in memoriam. 14. a

Ἀνιμνήθηται ὁ ρῆματι, recordatus est uerbi. 14. g

ἀνιμνήθηθαι, recordatus. 11. c

Μόδι, modius.

Apparet mutuò acceptam uocem ab Ebraeis, qui dicunt madad, metiri: & middah, mensuram.

μῖδος, sub modio. 4. c

Μοιχῆ, mœchus, adulter.

μοιχεύει ἡ γενεά, adulter & generationi. 8. d

μοιχεύει, adulteria. 7. c

μοιχεύετε, ne adulteres. 10. c

μοιχεύεται, mœchatur, adulterium committit super eam. 10. b

Μόν, solus.

Ἰσθός, solus. 6. g

μόνος, solos. 9. a

Μόνον, solum, tantū, duntaxat, aduerbialiter.

Crede tantum. 5. d. Nomen Iesu solum. 9. b. Vir-

gam tantum. 6. b. Virgam solam.

Ἐστὴν μόνος, cum esset singularis. 4. b

Μορφή, forma.

In alia effigie, $\mu\epsilon\phi\phi\eta$. 16. c

$\mu\epsilon\tau\epsilon\mu\epsilon\phi\phi\eta\theta\eta$, transfiguratus est. 9. a

$\mu\upsilon\lambda\omega$, sacris initio, imbuo, instituo.

$\tau\epsilon\ \mu\upsilon\sigma\tau\epsilon\rho\iota\omega\mu$, mysterium regni Dei. 4. b

$\mu\upsilon\lambda\alpha$, mola.

Hieron. Matth. 18. Secundum ritum prouinciæ loquitur, quo maiorum criminum ista apud ueteres Iudæos pœna fuit, ut in profundam ligato saxo mergerentur. Expediit autem: quia multo melius est pro culpa breuiter recipere pœnam, quàm æternis seruari cruciatibus.

$\mu\upsilon\lambda\iota\kappa\acute{o}\varsigma\ \lambda\acute{\iota}\theta\omega\varsigma$, mola asinaria. 9. f. Eras. molare saxum

$\mu\upsilon\sigma\gamma\omega\upsilon$, unguentum.

Haud scio an ex Ebr. mor, myrrha.

$\mu\upsilon\sigma\gamma\omega\upsilon$, unguenti. 14. a. bis.

$\mu\upsilon\sigma\gamma\iota\omega\alpha\iota$, ungere. 14. a

$\mu\omega\upsilon\sigma\eta\varsigma$, Moses, & Moyses.

Ab extrahendo nomen sortitus, eo quod expositus in carectum in arcula, & repertus à filia Pharaonis, extractus est, ut Exod. 2. legimus. Meminit eius Marci Euangelium. 1. d. 7. b. 9. a. 10. a. 12. b. c

ORIGINES, QVAVM

prima litera est ni.

$\nu\alpha\iota$, etiam, ita, certè.

$\nu\alpha\iota\ \lambda\acute{o}\gamma\omega\varsigma$, utiq; Domine. 7. d

$\nu\alpha\omega\varsigma$, templum.

$\nu\alpha\omega\varsigma$, templi. 15. d

$\nu\alpha\omega\delta\upsilon$, templum. 14. f. 15. c

$\nu\alpha\phi\delta\omega\varsigma$, nardus.

Ebraica linguæ uox est nard. De qua herba, & unguento

IN MARCVM.

196

guento nardino, Plinius, Dioscorides, & alij.
ναρδα, nardi pistica. 14. a

Ναζαρεθ, Nazareth.

Hieronymus in Locis: Est usq; hodie in Galilea uis-
 culus contra Legionem, in quintodecimo eius miliario,
 ad orientalem plagam, iuxta montem Tabor, nomine
 Nazara. Vnde & Dominus noster saluator, Nazareus
 uocatus est. Sed & nos apud ueteres quasi opprobrio
 Nazarei dicebamus, quos nunc Christianos uocant. Flo-
 ridam, aut florulentam sonat.

Iesus uenit a Nazareth Galilea. 1. a

Ναζαρεθ, nazarenus. 10. g. Hieron. Nazareum,
 sanctum exponit.

Ναζαρεθ, Nazarenus. 1. c. 14. g. 16. b

Ναζαρεθ, mortuus. & *νεκρος*. Vnde *nex necis*,

& alia Latini habent.

Factus est sicut mortuus. 9. d

νεκρῶν, mortuorum. 12. c. A' mortuis. 6. b. c. 9. b. bis.
 12. b. c

Νεος, nouus.

Nouum uinum 2. c

νεον, uinum nouum. 2. c. bis.

Νεανίσκος, adolescens. 14. c

νεανίσκος, iuuenem. 16. b

νεανίσκοι. omiffum. 14. c. Eras. iuuenes, adolescentes.

Νεότης, a iuuentute. 10. c

Νεφέλη, nubes.

Ex *νεφέ* factum est, quod uerisimile est ex *Ββραίο*
νεφ, id est, stillare, fluereq; uenisse.

νεφέλη, nubes. 9. a

νεφέλας, de nube. 9. a

νεφέλων, cum nubibus caeli. 14. f

νεφέλας, in nubibus. 13. c

Νηστῆς, ieiunus.

νηστεῖς, ieiunos. 8. a

νηστῶσσι, ieiunant. 2. c. bis

νηστῶσιν, ieiunare. 2. c. bis.

νηστῶσσι, ieiunabunt. 2. c

νηστῶντες, ieiunantes. 2. c

Νηστεῖα, ieiunio. 9. d

Νίπτω, lauo.

νίπνται, lauerint. 7. a

Ανίπτῳις χερσῶν, non lotis manibus. 7. a. *Commis*

nibus. 7. b

Νοῖω, cogito, confidero, intelligo.

νοῦτε, intelligitis. 7. c. 8. c. *Cognoscitis. 8. b*

νοεῖτω, intelligat. 13. b

ὄγνοω, ignorabant. 9. e

Διανοῖα, mens, intellectus, cogitatio, sententia.

διανοίας, ex tota mente tua. 12. c

Μετανοεῖτε, pœnitementi. 1. b. *Erās. Pœnitentia*

uel potius, resipiscite.

μετανοήσωσι, pœnitentiam agerent. 6. b

Μετανοίας, baptismum pœnitentiae. 1. a

μετανοίαν, omissum. 2. c

Νόμος, lex.

Ἄνεμω, hoc est, diuido, uolunt dici.

Ἀνόμων, cum iniquis. 15. c

Κληρονόμος, hæres. 12. a

κληρονομία, hereditas. 12. a

κληρονομίῳ, uitam æternam percipiam. 10. c

νόσος, morbus.

Ebr. anusch, dolor, afflicto. Vnde anusch, homo id est, morbosus, ærumnosus, miser.

νόσος, languoribus. 1. c

νόσος, infirmitates. 3. b

νόμφη, sponsa.

νομφίος, sponsus. 2. c. bis

νομφίον, sponsum. 2. c

νομφίον, Suidas λειτῶν, hoc est, thalamus. Eras. nuptiale cubiculum.

νομφίον, nuptiarum filij. 2. c

νῦν, nunc.

Nunc in tempore hoc. 10. d. Vsq; nunc. 13. c. 15. c

νύξ, nox.

νύξ, noctis. 6. g. Tota nocte. 5. a

νύξ, in nocte hac. 14. c. bis.

νύξ, nocte & die. 4. c

Εν νύκτι, diluculo ualde. 1. d. Eras. crepusculo admodum.

Μεσσηνίξ, media nocte. 13. d

ORIGINES, QV ARVM

prima litera est rho.

Ράββι, rabbi.

Ioannes Euangelista cap. 1. interpretatur διδάσκαλος, magister, uel præceptor. Rab sanè Ebræis significat magnum, multum, eximium, inclytum, prim ariū: à uerbo cresco, siue augesco. Syri dicunt rabba: sicut ex abba.

abba. Iudæi uulgò pronunciant cum i, rebi.

Rabbi. 9. a. 11. c. 14. e. semel omiffum.

Ῥάββι, rabboni. 10. g. Ioannes itidem cap. 20. Ῥάββου, exponit διδάσκουαλι. Eras. Iudæi hodie rabboni magistrum uocant, sed insignem, & eminentem. Cæterum apparet compositum nomen cum pronomine, magister mihi ut honoris causa quidam salutantur, magister noster.

Ῥάβδον, baculus, uirga.

Ῥάβδον, uirgam tantum. 6. b

Ῥάκον.

Interpres Aristophanis exponit Ῥακώματα, pannos laceros.

Ῥάκον, panni. 2. c. ita Matth. 9.

Ῥάπισον, alapis cædo.

Ῥάπισμασι, alapis cædebant eum. 14. g

Ῥάπισον, suo.

Ῥάφις, acus.

Ῥάφιδον, per foramen acus. 10. c

Ῥίον, fluo. Ebraicum rir.

Hinc Ῥίωμα, loquor, reor. & Ῥίωμα, uerbum: quod sit sermo ceu Ῥίωμα, defluxus rationis, ut philosophia nonnullis placuit.

Ῥίον. 13. b. omiffum. Eras. dictum à Daniele. Sicut spicatur autem ex Matthæo transpositum huc.

Ῥίωμα, uerbum. 9. c

Ῥίωμα, uerbi. 14. g

Ῥάπνοια, palam. 8. d. Eras. liberè & audacter.

Significat enim Ῥάπνοια, liberè loqui.

Ῥίωμα, rumpo. sicut Ῥίωμα, & Ῥίωμα, uel Ῥίωμα. Ebraicum ratzatz.

Ῥίωμα,

ῥίπτει, dirumpit utres. 2. c. Allidit illum. 9. c
 Διὰ ῥιπῆς, scindens uestimenta. 14. g. Potius, per-
 rumpens, uel dirumpens.

ῤίζα, radix.

ῤίζα, radicem. 4. a. b

ῤίζων, à radicibus. 11. c

ῤῥῶ, ῥ.

Romanum nomen est, sicut Niger, Candidus, Albi-
 nis. Filius Simonis, qui crucem Domini baiulauit. 15. b

ῤύω, fluo, sicut ῥέω.

ῤύει ἀμαρῶ, mulier quæ erat in profluuio sangui-
 nis. 5. c

ῤύωμαι, ualeo.

Ἀῤῥῶστες, infirmos. 6. a

Ἀῤῥῶστες, ægros. 16. d. Eras, ægros. 6. b. ægros. Eras.
 Aduersa ualetudine laborantes.

ORIGINES, QVAVM

prima litera est sigma.

Σάββατον, sabbatum.

Ebraica uox est schabbath, & schabbaton, quæ so-
 nat otium, quietem, uacationē, & cessationem ab opere.

Peculiariter autem dicitur de ferijs, & sancto ocio.

Sabbatum propter hominem, & non homo propter
 sabbatum. 2. c

ῤαββάτω, sabbati dominus Christus. 2. d. 6. a. bis. 16. c

ῤαββάτων, una sabbatorum. 16. a

ῤαββάσι, sabbatis. 1. c. 2. c. bis. 3. a. bis.

Ἦγοσάββατον, antesabbatum. 15. d

Σαβαχθωνί, sabachthani.

Marcus 15. cap. c. Matth. 27. similiter exponunt, *יצא נא רגלך מן הַיָּד, dereliquisti me.* Neq; est legendum *אֲזַבְחָנִי* ni, uel *אֲזַבְחָנִי*, ut quidam uolunt. nam Syriaca uox est *schebaktani*, quæ Psal. 21. ponitur in Chaldaico psalterio, & in Testamento Aethiopico.

צַדִּיקֵי הַצִּדְקָה, Sadduceus.

Seclæ nomē est, quæ non multo tempore ante Christi natalē orta est inter Iudæos, ex hæresi Dositheorum & Samaritanorum, ut Epiphanius docet, per Hilel & Samai, ut Hieronymus indicat. Esi uerò à iustitia, quasi *iustitiarj*, denominantur, princeps tamen seclæ fuit *Zadok*, sacerdos quidam. Hi negarunt spiritum sanctum, angelos, animas defunctorum hominum, & omnem spiritum: itemq; resurrectionem mortuorum, ut sacra litera testantur.

צַדִּיקֵי הַצִּדְקָה, Sadducei. 12. b

צַדִּיקֵי הַצִּדְקָה, commoueo. Ebr. *schalabh.*

צַדִּיקֵי הַצִּדְקָה, uirtutes quæ in caelis sunt, mouebuntur. 13. c

צַדִּיקֵי הַצִּדְקָה, Salome.

Hieronymus pacificam interpretatur. nam *schalem*, pacem Ebræis significat. Recensetur in genere *Zorobabelis Scholomith*. Matrem filiorum *Zebedæi*, *Chryso-stomus* & *Theophylactus* dicunt. quod *Petrus Comestor* in Scholastica historia non negat, & *Genuensis Episcopus* disertè pronunciat ex antiquiori traditione. Fit eius mentio 15. d. 16. a

צַדִּיקֵי הַצִּדְקָה, sandalium.

Julius Pollux inter calciamentorum genera *צַדִּיקֵי הַצִּדְקָה* recenset. Quæ uoce *Terentius* etiam uocatur.

utilitur, caput dicens sandalio demulceri. Et Donatus cal-
ciamention exponit. 6. b

Σαρκίς, caro.

Vna caro. 10. a. & σάρκα, in carnē unam. 10. a. Cae-
ro infirma. 14. a. Omnis caro. 13. c

Σατανᾶς, satanas.

Ebrais satan, aduersarius uocatur. Nec modò dicitur
de malo spiritu, sed etiam de homine, & bono ange-
lo: ut de illo, qui Balaamo restitit. Quin & Deus in pro-
phetis loquitur: Ero eis aduersarius in uia. In nouo Testa-
mento ferme cacodemonem significat.

Satanas. 3. c. bis. 4. b

σατανᾶ, satanae. 8. d. A' diabolo. 1. b

σατανᾶν, satanam. 3. c

Ἐσθῆναι, extinguo.

Ἐσθῆναι, ignis non extinguitur. 9. f. ter.

Ἀεθῆτον πῦρ, ignis inextinguibilis, & in ignem in-
extinguibilem. 9. f

Σιβουα, colo.

Si à Sabais sumptum est, originem habet Ebrai-
cam sheba.

σὶβουα, colunt me. 7. b

Σείω, quatio, concutio.

Σείωμι, terrae motus. 13. b

Ἀνίστασαν τὸ ἕθνος, concitauerunt turbam. 15. a

Σίδω.

Pisidiae urbs amplissima & opulentissima, ut Strabo
testatur lib. 12. Suidas: Urbs Pisidiae, ubi homines male
uinebant, & mutuum commiscebantur. Vnde ἀσίνωται
per epitasin dicta, & ἀσινωαίνας. Quo significatu uer-
bum po-

bum ponitur cōstitutione 77. de ijs qui luxuriantur contra naturam. Et in Hexabiblo legum, pœna capitalis in ἀσέλγῆς decreta est. Quare non satis uim uerbi exposuerunt interpretes Græci theologi, qui pro quauis etiam uulgari scortatione ponunt.

Ἀσέλγεια, impudicitia. 7. c

Σελήνη, luna. & λούνη.

Luna non dabit splendorem suum. 13. c

σημαῖον, signum, nota, & portenta, Ebraico more.

Vox Ebraica & Syriaca lingua siman.

σημαῖον, signum querit. s. b. bis. Querentes signum. 2. b. 13. a

σημαῖα, signa dabunt. 13. c. pro, edent miracula & portenta. 16. d

σημαῖον, signis. 16. d

Σύσσημον, signum dederat eis. 14. e. Eras. Commune signum de composito datum sonat: cuiusmodi sunt, quæ milites uocant symbola.

Σῆν, robur.

Ἀδυνή, infirma est caro. 14. a

ἀδυναῖτες, infirmos. 6. g

Σιδών, Sidon.

Hieronymus interpretatur uenationem doloris, quæ si compositum sit ex tzaid, uel tzeida, & on. Filius fuit Chanaan primogenitus, ut Genes. 10. legimus. à quo Sidon, & Sidony denominantur Phœnices. Sidon urbs maritima Phœnices, cum adiuncta regione cesserat sorte tribui Afer, ut commentarius Iosue ostendit. Sed non occupauit.

ⲉⲓⲃⲏⲟⲩ, Sidonis. 7. c. d

ⲉⲓⲃⲏⲟⲩ, Sidonem. 3. a

Ⲛⲓⲙⲟⲛ, Simon.

Schimeon **B**raica lingua sonat auditionem, uel obedientiam. Princeps nominis est filius Iacobi secundus, ut Genesis 29. legimus. cuius nominis plures sunt in nouo Testamento.

Simon, qui & Petrus, filius Iona. 1. b. c. d. 3. b. Sorus Simonis. 1. c. Dormit Simon. 14. d

Filius Ioseph, cognomēto Cananites, uel Zelotes, frater Iacobi. 3. b. 6. a

Simon leprosus, Bethaniae incola. 14. a

Simon Cyrenensis, pater Rufi & Alexandri, qui Christum iuuit, crucem baulando. 15. b

ⲚⲓⲨⲁⲒⲒⲥ, & ⲟⲩⲛⲛⲓ, sinapi.

Formam habet exteri & barbari nominis, sicut pipere, gummi, & alia, quanquam declinatur.

ⲉⲓⲨⲁⲒⲒⲥ, granum sinapis. 4. c

ⲚⲓⲨⲟⲛ, sindon.

Braica uox est sadin, linteum: quae migravit in linguam Graecam, Latinam, Germanicam, & alias.

ⲉⲓⲨⲟⲛ, sindone. 15.

ⲉⲓⲨⲟⲛ, sindone amictus. 14. c. Relicta sindone. 14. e. 15. d. sindonem.

ⲚⲓⲨ, frumentum.

ⲟⲩⲛⲛⲓ, frumentum. 4. c. Non admodum remotum est **B**iddab, **B**raicum nomen: multoq; propinquius, quam sicut **ⲁⲓⲗⲁⲛ** fiat grex, ex **ⲓⲟⲩⲁⲩⲟⲩ** & grus.

ⲚⲓⲨⲁⲒⲒⲥ, fileo, taceo.

ⲉⲓⲨⲁⲒⲒⲥ, tacebant. 9. e

ⲉⲓⲨⲁⲒⲒⲥ,

ὄβριώπαι, tacebant. 9. e. quod formatū est ex σιωπῶν.

ὄβριώπαι, tacebat. 14. e.

σιώπαι, tace. 4. d.

σιωπήσει, taceret. 10. f.

Σκάνδαλον, scandalum, offendiculum.

Hesychius, σκάνδαλον & ὁ ἐμπροσθεν, impedimentū.
 Hieronymus dialogo secundo aduersus Pelagium: Nisi
 fallor, σκῶλον & σκάνδαλον apud Græcos ex offensio-
 ne & ruina nomen accepit. Idem Matth. 18. Quia cre-
 bro teritur in Ecclesiasticis scripturis scandalum, breui-
 ter dicamus, quid significet. σκῶλον & scandalon nos-
 offendiculum, uel ruinam, & impactionem pedis posse
 mus dicere. Quando ergo legimus, Quicumq; de minimis
 istis scandalizauerit quempiam: hoc intelligimus, Qui
 dicto, facto uel occasione ruinae cuiquam dederit. Bras.
 Vtrumq; ductū uidetur à σκῆψω, quod est claudico: quod
 obiectum offendiculum cogat claudicare, & ad rui-
 nam tendere.

Σκανδαλίσει, scandalizauerit. 9. f. bis. Scandalis-
 zat. 9. f. bis. Bras. fuerit obstaculo.

σκανδαλίζονται, scandalizantur. 4. b.

ὄβριωπαι σκάνδαλιζοντο, scandalizabantur. 6. a.

σκανδαλιθήσοιθε, scandalizabimini. 14. c.

σκανδαλιθήσονται, scandalizati fuerint. 14. c.

Σκοῦν, uas.

Vas. 11. b. σκούν, uasa. 3. c.

Κατασκευάσει, preparabit uiam. 1. a.

Παρασκευῆ, parascue. 15. d. Preparationē sonat.

Σκηνή, scena, tentorium, tabernacu-
 lum, umbraculum.

Et uerbum

Et uerbum *οικω*, habito, incolo, dego.

Ex lingua Ebraea uidentur transumpta esse. Dicit enim Schachan, habitauit, incoluit.

*οικω*s, tabernacula tria. 9. a

*καταοικω*ω, habitare. 4. c. Stapul. nidulari, aut nidificare.

Σκία, umbra.

υποσκια, sub umbra. 4. c

*Επισκιά*σα, nubes obumbrans. 9. a

*Σχορπί*ω, spargo.

*Διασκορπι*θήσεται, dispergentur oues. 14. c

*Σκῆ*τος, tenebræ.

Tenebræ factæ sunt. 15. c

*Σκῆ*τιθήσεται, contenebrabitur sol. 13. c

*Σκό*λω, uexo, molestijs afficio.

*σκολ*lest, uexas magistrum. 5. d

*Σκό*ληξ, uermis.

Haud scio an ex Ebraeo tholaa factum sit.

Vbi uermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. 9. f. ter. Locutio est prouerbialis, sempiterna & maxima supplicia impiorum apud inferos significans. ut Psal. 66. & 16. Iudih: Mittet ignem & uermes in carnem eorum, ut urantur, & sentiant in sempiternum.

*Σμύ*ρη, myrrha.

Ebraicè dicitur mor, habetq; ab amaritudine nomen.

Graci praponunt σ, ut in *σμικ*ρος, & *α*lys.

*Εσμυ*ρητισμύρησιν, uinum myrrhatum. 15. b

*Σό*δομα, Sodom. Ebr. Sedom.

Hieronymus uariam etymologiam ei tribuit, pecus filens, caecitas, similitudo eorum. Aly secretum, aut calx.

aut secretum eorum. Vrbs fuit amplissima, ut tempore Strabonis uestigia indicarunt: una ex quinque illis, quas dirum incendium exussit, Genes. 19. ob flagitia, quæ 16. cap. Ezechiel indicat. Prouerbiali figura, saepe usurpatur in sacra scriptura.

Σολόμοις. 6. b. omissum à Latino interprete.

Σοφός, sapiens.

Sophia nomē Plato deriuat ex Laconico uerbo σοῖς, quod celerem impetum sonat. Cæterum Danielis 2. inter Chaldaeorum doctissimorum ordines & gradus numerantur ασφαβιμ. ex qua uoce apparet Græcos dixisse σοφός.

Σοφία, sapientia. 6. a

Σπᾶω, & σπᾶσω, uello, traho.

σπασάμην, & educens gladium. 14. c

Διὸ σπᾶδάου, dirupisset. 5. a. Bras. Discerptæ suis sent ab illo catenæ.

Σπαράσω, lanio, lacero, discerpo.

ὁ σπᾶράξεν, spiritus conturbauit illum. 9. c. Bras. discerpsit. Et suspicatur ueterem legisse interpretem, & rectius, ἐσπᾶράξεν.

σπαράξαι, discerpens. 1. c. 9. d

Σπᾶρα, cohors.

σπᾶραυ, cohortem totam. 15. b. Chrysostomus interpretatur ἑξήκοντα, numerum. Porro cohortes decem Vegetius ponit in legione Romana.

Σπᾶρω, sero, semino.

σπᾶρα, seminat uerbum. 4. b

σπᾶρειν, seminare. 4. a

σπᾶραι, ad seminandum. 4. a

σπᾶραι

σπείρειται, seminatur uerbum. 4. b
 σπείρει, seminatum fuerit. 4. c. bis. Quædam exempla
 tia, Natum fuerit.

σπείρων, seminans. 4. a. Qui seminat. 4. b

σπείροντες, qui seminantur. 4. b. bis.

δὲ σπείρου, seminatum est. 4. b

σπείροντες, qui seminati sunt. 4. c

Σπέρμα, semen, & per metaphoram, Dei ser-
 mo, & proles, aut soboles.

σπέρμα, semen, pro sobole. 12. b. quater.

σπέρματων, minus est omnibus seminibus. 4. c

Σπόρον, semen. 4. c. & σπόρον, sementem, pro
 semen.

τὸ σπείρων, per sata. 2. c

Σπικυλάτωρ, spiculator.

σπικυλάτωρ, spiculatore. 6. d. Eras. Euangelista La-
 tinam uocem usurpauit, mutata uocali. Caterum Latine
 nis spiculator, carnifex dicitur, à spiculo armatura. Vnde
 de Suidas exponit δορυφόρον, hastatum, aut hastigerum.

Σπηλαίον, spelunca.

Speluncam latronum. 11. c

Σπλάγγνον.

Hesyeb. epas, intestina, & quæ intra animalia sunt.

Sacra literæ intimos & uehementissimos affectus, ue-
 luti amoris, misericordiæ, & similes.

Σπλαγγνίσαι, misereor super turbam. 8. a

ὁ σπλαγγνίσθη, misertus est super eos. 6. e

σπλαγγνισθεὶς, miserens. 9. d. Misertus eius. 1. d

Σπόγγη, & σπογγία, spongia.

σπίγγην, spongiam aceto plenam. 15. c

- Σπουδή, studium, diligentia, maturatio.
 σπουδῆς, cum festinatione. 6. d
 Σπουδῆς, sporta.
 σπουδίω, quot sportas. 8. b
 σπουδίας, sportas. 8. a
 Στάω, ἔστημι, sto, sisto, uel statuo.
 ἔστησεν, statuit puerum in medio. 9. c
 σταθῶναι, stare. 3. c. ter.
 ἰσχυεῖτε, stabitis. 11. c
 ἴσας, stans. 10. g
 ἰσὶς βδέλυγμα, abominationem stantem in loco sancto. 1. b
 ἰσχυεῖτε, stantes. 3. c
 ἰσχυεῖτων, de stantibus hic. 9. a. 11. a
 στάσις, in seditione. 15. a
 ἀνίστημι, exurgo, resurgo, surgo.
 ἀνίστη, surrexit. 5. d. 9. d. Si consurrexerit satanas in semetipsum. 3. c
 ἀναστῆ, à mortuis resurrexerit. 9. b
 ἀναστῶσι, resurrexerint. 12. b. bis.
 ἀναστῶναι, resurgere. 8. d. Resurrexerit. 9. b
 ἀναστήσονται, resurget. 9. c. 10. e
 ἀναστήσονται, consurgent filij in parentes. 15. b
 ἀναστὰς, surgens. 1. d. 2. c. 7. c. 10. a. 16. d. Exurgens. 14. c. Exiliens. 10. g
 ἀνάσταντες, surgentes. 14. f
 ἀναστάσις, in resurrectione. 12. b
 ἀνάστασις, resurrectionem. 12. b
 Ἀποστάσις, à deficiendo ac defiscendo nomen habet, sicut apostasia. Repudium autem atq; diuortium ea uoce

voce dixerunt LXX. interpretes, 24. cap. Deut. Nam
quod Moses dixit, *sepher cheri thuth*, libellum excisio-

nis: illi dixerunt, *βιβλίον ἀποσασίς*, libellum repudij. 10. a

Ἀπώρισάβη, restituta est manus illius sana, ut al-

tera, 3. a. Restitutus est, ita ut uideret. 8. c

ἀποκαθίστη, restituet omnia. 9. b. Eo uerbo etiam usi

sunt ueteris Testamenti Græci translatores.

Ἐξίστημι, decedo, desisto, extra me rapior,

uel excedo mentē.

ὀψιθαδαί, mirarentur. 2. b

ὀψιθαντο, stupebant. 6. g

ὀψιθνεον, obstupuerunt stupore. 5. d

ὀψιθαταί, in furorem uersus est. 3. c

Ἐκτασις, pauor. 16. b

ἑκτασις, stupore. 5. d

Ἐξαναστήσθαι, resuscitet semen fratri suo. 12. b

Ἐπιταμαί, noui. 14. g

παρίστημι, adest mehis. 4. c

παριστηνὸς, qui stabat. 15. d

παριστηνῶν, de circumstantibus. 14. c. 15. e

παριστηνῶσιν, circumstantibus. 14. g

συτασιασῶν, cum seditiosis. 15. a

Σταυρός, crux.

Anastasius cōponit ex *στα*, uel *σταίσις*, & *αὐρός*, quod
est longitudo et latitudo. Forma eius representatur litera
r, quæ inter hieroglyphica Aegyptiorum reperta est.

σταίσις, de cruce. 15. c. bis.

σταυρόν, cruce. 8. d. 15. b. omissum, 10. c

σταυροῦσι, crucifigunt duos. 15. c

¶ *ἑσταυρωμένοι*

- ἐσταύρωσαν, crucifixerunt. 15. c
 σταύρωσον, crucifige eum. 15. a. b
 σταυρώσασι, ut crucifigerent. 15. b
 σταυρώθη, crucifigeretur. 15. b
 σταυρώσαντες, crucifigentes. 15. b
 ἐσταυρωμένον, crucifixum Iesum quaeritis. 16. b
 Στοι σταυρωμένοι, qui crucifixi erant cum eo. 15. c
 Στάχυς, spica.
 στάχυν, spicam. 4. c. Βί ἰν τῷ στάχυνι, in spica.
 στάχυνας, spicas. 2. c
 Στέλλω, mitto, traho, apto.
 Στολῶν, stolam. Coopertum stola candida. 16. a
 στολαῖς, in stolis. 12. d
 ἀποστέλλω, mitto angelum. 1. a
 ἀποστέλλει, mittet falcem. 4. c. Mittit duos ex discipulis. 11. a. 14. b
 ἀποστέλλουσιν, mittunt ad eum. 12. a
 ἀποστέλλει, mitteret illos praedicare. 3. b
 ἀποστέλλειν, mittere. 6. a
 ἀποστέλλειν, mittet angelos. 13. c. Dimittet. 11. a
 ἀπέστειλε, misit. 12. a. quater. 8. c
 ἀπέστειλαν, miserunt. 3. c. Dimiserunt. 12. a. omisso sum, 12. a
 ἀπέσταν, expelleret. 5. b
 ἀπέσταλας, misit. 6. c. Misso. 6. d
 ἀπέσταλάντα, eum qui misit. 9. f
 Απόστολοι, apostoli. 6. d
 Διεπέταλετο, praecipiebat ei. 8. b
 διεπέταλετο, praecipit. 7. d. 9. b. Praecipiebat. 7. d
 Στέγῃ, tectum, ἔστιν.

Απεργασαν τὸν τεγλὸν, nudauerunt tectum. 2. a.
 Bras. detexerunt tectum, uel detegulauerunt tegulas.

Στηνάσω, gemo, ingemisco.

ἰστηνάει, ingemuit. 7. d

Αναστηνάσας, ingemiscens. 8. b

Στηρίω, priuo.

Αποστηρίσας, ne fraudē feceris. 10. c. Bras. ne frau-
 daueris.

Στήρω, circundo, coronō.

Στήρωνον, coronam. 15. b

Στιβας.

Hesych. aut lectus humi stratus ex uirgib, & herbis
 uiridibus, & folijs.

στιβάδας, frondes cædebant de arboribus. 11. a

Στίλω, splendo.

στιλονται, splendentia. 9. a

Σπατός, exercitus.

Σπατιῶται, milites. 15. b

Σπόμεναι, & σπώω, sterno.

ἰσπόμενον, sternebant. 11. a

ἰσπωσαν, strauerunt. 11. b

ἰσπόμενον, stratum. 14. b

Στήρω, uerto, torqueo.

Ἐπιστήρωσι, conuertantur. 4. b

Ἐπιστήρωται, reuertatur. 13. b

Ἐπιστραφείς, conuersus. 5. c. 8. d

κατήστροφει, euertit mensas. 11. b

Ἐπιστράφας, reuersus. 14. d

Στυγνάσω, tristior.

Στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, contristatus uerbo. 10. c

Σβ, & ρβ, tu. Ebr. athah.

1. b. 3. b. tu es. & 8. d. 14. d. f. g. 15. a. bis.

σβ, tui. & possessiui tenet vicem per omnia genera et casus. Tuam, ante te. 1. a. ter. d. 2. a. b. ter. 3. a. c. bis. 5. b. d. ter. 6. c. 7. b. ter. d. 9. c. f. sexies. 10. c. e. f. g. bis. 11. b. 12. c. septies. d. 14. c. g. 15. a.

σβι, tibi. 1. c. 2. a. b. bis. 4. d. 5. a. bis. b. c. d. 6. c. bis. 9. a. d. f. 10. c. d. g. 11. d. 12. b. 14. d. ter.

σβι, te. 1. c. d. 3. c. 5. a. b. c. d. 9. c. f. ter. 10. g. 14. d.

Σβς, tuus.

τὰς σβς, tuos. 5. b.

Υμᾶς, uos. omissum, 6. d. e. Vos. 7. b. c. 8. c. 11. c. 12. c. 13. b. bis. c. bis.

ὑμῶν, uestri. & possessiuum. 2. b. 6. b. bis. 7. b. ter. 8. b. 9. e. 10. a. f. bis positum, bis omissum. 11. a. c. bis. 12. c. 13. c. omissum, 14. b.

ὑμῖν, uobis. 3. c. 4. b. c. 6. b. 8. b. 9. a. b. f. 10. a. bis. b. d. e. f. 11. a. bis. c. quater. 12. d. 13. b. c. bis. d. bis. 14. a. b. ter. c. g. 15. a. 16. b.

ὑμῶν, uos. 1. a. bis. b. 6. b. 9. e. f. 11. d. 13. a. b. bis. d. 14. c. e. 16. b.

Σονβ, ficus arbor.

Ficus. 11. c.

σονβς, à ficu. 13.

σονβν, ficum. 11. b. c.

Σῶνον, ficus fructus.

σῶνων, ficorum. 11. b.

Σὺν, cum.

Cum eo. 2. c. Cum Mose. 9. a. omissum, 4. b. Cuius discipulis. 8. d.

Σφίγγς,

Σφδδσα, ualde.

Magnus ualde. 1. 6. a

Σχέω, habeo.

Εὐσχέμων, nobilis. 15. d. Eras. honestus.

Σχίσω, scindo, findo. Ebr. schibbeth.

ἀσχιστός, scissum est. 15. d

ἀσχιζόμενος, apertos. 1. b. Eras. scindi, diduci.

Σχίσμα, schisma. 2. c

Σώσω, seruo.

Σάσ, & σός, saluus, sanus, integer, sospes.

Videtur mutuo sumptū ab Ebraeis, qui iascha salutem dicunt. unde Iesus etiam denominatur. Sublato autem i, fit sa: & adiecta os, terminatione Græca, fit saos. Quomodo Latini salus ab Ebræo schala sumpsisse uidentur, uel etiam schalom.

σωσέ, saluos fecit alios. 15. c

σωσάτω, saluum fac. 15. c

σωσάτω, saluam faciet eam. 8. d

σωσάτω, saluam facere. 3. a. 8. d. Saluum facere. 15. c

είσω, saluam fecit. 5. d. Saluum fecit. 10. g

δύσω, salui fiebant. 6. g

δύσω, fuisse salua. 13. c

σωθή, salua sit. 5. c

σωθήτω, saluus fieri. 10. c

σωθήσομαι, salua ero. 5. c

σωθήσεται, saluus erit. 13. d. 16. d

Σώμα, corpus. 14. a. c. 15. d. bis.

σώματι, corpore. 5. c

VERBORVM INDEX
ORIGINES, QVAVRVM
prima litera est beta.

Βάθος, profunditas, altitudo.

Altitudinem terræ non haberet. 4. a

Βάω, βάω, βαίω, uado, incedo.

Ebraicum bo, & ba.

Αναβαίνεις, ascendens in montem. 3. b. Ad uerbū,
ascendit. Ascendit semen. 4. c. pro succrescit, ut Ebrai
loquuntur per uerbum alah.

ἀναβαίνομεν, ascendimus. 10. e

ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, ascēdit ad illos in nauim. 6. g. 2. a

tinus, Conscendit nauim.

ἀνέβησαν, ascenderunt spina. 4. a

ἀναβαίνων, ascendens. 1. b

ἀναβαίνοντα καρπὸν, ascendentem fructum. 4. a. pro
succrescentem, aut prouenientem.

ἀναβαίνοντες, ascendentes erant. 10. e

Ἐβλιώσῃ εἰς τὸ πλοῖον, ascendere nauim. 6. c. Latio
nius, conscendere nauim.

ἔμβησ, ascendens. 8. b. Ascendit nauim. 8. b

ἔμβησ, cumq; ascenderet nauim. 5. b

ἔμβησ, ascendens nauim. 4. a

Κατάβα, descendēs de cruce. 15. c. Rectius, descēde.

καταβάτω, non descendat in domum. 13. b. Descēdo
at de cruce. 15. c

καταβαίνων πνεύμα, spiritum descendentem. 1. b

καταβαίνοντων, descendētib; de monte. 9. b

καταβαίνοντες, descendentes. 3. c

πρόβησ, progressus. 1. b

Συμβαίνεσ ἀντὶ, quæ essent futura ei. 10. e. Res
simil.

Quis euentura essent.

Συδανχλασσι, quæ simul ascenderant. 15. d

Βάλλω, mitto, iacio, percutio.

Βάλλει, mittit uinum in utres. 2. c. Iactaret æs in gazophylacium. 12. d

ἔβαλλον, diuites iactabant multa. 12. d. nempe in gazophylacium. Alapis cædebant eum. 14. g

βίβλυκι, misit in gazophylacium. 12. d

ἔβαλε, misit digitos in auriculis. 7. d. Misit in aquã. 9. c. id est, abiecit. Misit in corbonam. 12. d. bis.

ἔβαλον, miserunt. 12. d

βάλλει, iaciat semen. 4. c

βαλῶν ἄρτων, panem mittere canibus. 7. d. id est, projicere.

βάλλοντες, mittentes sortem super eis. 15. b

βαλλόντων, qui miserunt. 12. d

βάλλοντας, mittentes retia. 1. b

βιβλημενίω, iacentem. 7. d. pro decumbentem.

βλατιον, mitti debet. 2. c. Est aduerbium positionis, mittendum.

Ἀμφιβληστρα, retia. 1. b. à circum & iacio componitur. ἀμφιβληστρου Suidas interpretatur δίκτυον. sed Polux ostendit esse genus retis, uerriculum. Quidam codices habent numerum singularem.

Ἀπιβαλῶν, proiecto uestimento. 10. g

ἐβάλλα, eiecit dæmonia. 3. c. Spiritus cum expulsi in desertum. 1. b

ἐβάλλει, eieceret dæmonium. 7. c

ἐβάλλειν, eiecere uendentes. 11. b. Eijciendi dæmonia potestatem. 3. b. Eiecere satanam. 3. c

- ἐβαλῶσι, eijcient demones. 16. d
 ἐβίβλημι, de qua eijcerat septem demonia. 16. d
 ἐβίβαλον, eiecit. 1. d. Eijciebat. 1. c
 ἐβίβαλον, eiecerunt extra uineam. 12. a. Eijciebant
 demonia. 6. b
 ἐβαλε, eijce eum. 9. f. nempe oculum, pro cruce.
 ἐβάλωσι, eijcerent illum. 9. c
 ἐβαλέμ, eijcere. 9. d
 Βλύθει, mittere in mare. 11. c
 βλυθῶαι, mitti in gehennam. 9. f. bis.
 βλυθῆται, mitteretur in mare. 9. f
 ἐβάλλω, eijciens. 1. d
 ἐβαλῶν, eiectis omnibus. 5. d
 ἐβάλλοντα, eijcientem. 9. f
 Ἐπίβαλον, fluctus mittebat in nauim. 4. d
 ἐπίβαλον, iniecerunt manus in Iesum. 14. c. Impo-
 nunt illi uestimenta. 11. a
 ἰδὲ βαλῶν ἐκλαυ, cepit flere. 14. g
 Ἐπίβλημα, assumentum panni. 2. c
 παραβολῇ παραβαλέμεν, cui parabola comparabitur
 παραβολῆς, sine parabola. 4. c. Parabolam. 7. c
 παραβολῶν, parabolam. 4. b. bis. 12. a. 13. c
 παραβολαῖς, parabolis. 3. c. 4. a. b. c. 12. a
 παραβολὰς, parabolis. 4. b
 περιβιβλημένον, amictus sindonem. 14. c
 περιβιβλημένον, coopertum stola. 16. a
 διδοβολύσωντες. omissum, 12. a
 βάπτω, mergo, tingo. Inuersum
 Ebraicum taba.
 βαπτίσει υμᾶς, baptizabit uos spiritu sancto. 1. a
 ἐβαπτίσθη

βαπτίζω, baptizo uos in aqua. 1. a. Rectius, mersus
nos in aquam.

βαπτίζω, baptizo. 10. f. bis.

βαπτίζοντες, baptizabantur. 1. a.

βαπτίζομαι, baptizabimini. 10. f.

βαπτίζονται, baptizentur. 7. a.

βαπτισθε, baptizatus est. 1. a.

βαπτισθήτω, baptizari. 10. f.

βαπτιστής, baptista Iohannes. 6. b. Fuit baptizans. 1. a.

βαπτισθείς, baptizatus fuerit. 16. d.

βαπτισμός, baptismus Iohannis. 11. d. Baptismo. 10. f.

f. Baptismum penitentiae. 1. a.

βαπτισμῶν, baptismata. 7. a. b.

βαπτιστής, baptista. 6. d. bis.

βαπτιστήριον, baptistam. 8. c.

εμβαπτισθήτω, qui intingit. 14. c.

βαπτόν, onus.

βάρβαρος, grauari. 14. d.

βάρβαρος, Barrabas.

Hieronymus filium magistri exponit.

Latro est, cum Domino crucifixus. 15. a. bis. b.

βαρτιμαίος, Bartimaeus.

Filius Timai, ut bar Iona. 10. g.

βαρθολομαίος, Bartholomaeus. 3. b.

Syrum est nomen, non Hebraicum, inquit Hierony-

mus, qui exponit, filius suspendentis aquas, uel me. Cur

non filius Thalmai, sicut Bartimaeus, bar Iona? Bar Sy-

ris filium significat, thalmai sulcum.

βάσανος, tormentum.

βασιλεύς, ne torqueas me. 5. a.

βασιμειύσς, laborantes in nauigando. 6.g. Alibi
uertit, uexatos, aut iactatos.

Βασιλεύς, rex.

Rex. 6. b. c. d. & semel omiffum. 15. a. c. bis.

βασιλεύ, rex. 15. b

βασιλία, regem. 6. d. 15. a. Regi. 15. a

βασιλίων, ante reges. 13. b

Βασιλεία, regnum. 1. b. 3. c. bis. 10. Regnum Dei
10. b. 11. b. 13. b

βασιλείκς, regni. 1. b. 4. b. c. 6. c. 12. c

ἐν βασιλεία, in regno Dei. 14. c

βασιλείαν, regnum. 4. c. 9. a. f. 10. b. c. ter. 13. b. 15. d

Βατάςω, baiulo, porto.

βατάςωρ, baiulans lagenam. 14. b

Βάτ, rubus, spina.

βάτς, super rubum. 12. c

Βαλιύαω, abominor.

Βαλυμα, abominationem. 13. b

Βιθαίώ, confirmo.

βιθαίουτ, confirmante Domino sermonem. 16. d

Βεελζεβλ, Beelzebub.

Ebrais sonat dominum, uel habentem miscas. Fuit
deus Accaron, ut historia Regum indicat 4. lib. 1. cap.
Et Hieron. Matth. 10. Videtur à gentibus dici Myiag-
grus, & Myiagyrtes. De quo Plinius & Gyraldus.

Βυθαία, Bethania.

Domus afflictionis, aut obedientia dicitur, interpre-
te Hieronymo. Idem in Locis: Bethania uilla in secundo
ab Aelia miliario, in latere montis Oliueti: ubi Saluator
noſter Lazarum suscitauit, cuius monumentum Eccle-
ſia nunc

IN MARCV M.

Et nunc ibidem extracta demonstrat. Bius fit mentio
in Marco. 11. a. b. 14. a

Βηθφαγῆ, Bethphage.

11. a. omiffum. Domus oris uallium, uel domus buccæ.
Egyptum est, non Hebræum. Quidam putant, domus ma-
xillarum uocari. Hæc Hieronymus. Potius, domus occur-
sæ, uel obuia domans. Villula in monte Oliueti.

Βηθσαιδα, Bethsaida.

Hieronymo interprete, domus frugū, uel uenatorum.
Beth enim domum sonat, tzeida uenationem & piscas-
tionem. Ciuitas Galilææ, prope stagnum Genesareth,
patria Petri, Andrea, & Philippi, Hieronymo autore.
6. f. 8. c

Βιβλ, liber.

Βιβλῳ, in libro. 12. c

Βιβλίον, libellum repudij. 10. a

Βι, uictus.

πῶρ βιον, totum uictum. 12. d

Βλάπτω, noceo.

Βλάψει αὐτὸς, non nocebit eis. 16. d

Βλάσ, flos.

Βλασταύη, germinet. 4. c

Βλέπω, uideo, intueor, aspicio.

βλέπω, uideo homines. 8. c

βλέπετε, uides. 5. c. 12. b. 13. a

βλέπει, uideret. 8. c

βλέπιτε, uidete. 4. c. 13. a. b. c. d. Non uidetis. 8. b.

Caute. 8. b. 12. d

βλέπωσι, uideant. 4. b

βλέποντες, uidentes. 4. b

Ανίβλησι,

- ἀνίβλεψι, uidet. 10. g. Rectius, uisum recepit.
 ἀναβλέψω, ut uideam. 10. g
 ἀναβλέψαι, uidere. 8. c
 ἀναβλέψας, aspiciens. 8. c. Suspiciens. 7. d. Intuens. 6. f
 ἀναβλέψασαι, respicientes. 16. a
 εμβλέψας, intuitus. 10. c. Intuens. 10. d
 ἐμβλέψασα, aspiciens. 14. g
 Διέβλεψι, ut uideret. 8. c
 περιεβλέπειτο, circumspeciebat. 5. c
 περιεβλέψαμεν, circumspeciens. 3. a. c. 10. c. 11. b. Cir
 cumspectis omnibus.
 περιεβλέψαμενοι, circumspecientes. 9. b
 Βοανεργῆς, Boanerges.
 Euangelista Marcus ipse interpretatur, ὡς βοανεργῆς. s.
 filij tonitruui. 3. b. Hieronymus in Ebraicis nominibus: Ba
 nercem, filij tonitruui, quod corrupte Boanerges usus oba
 tinuit. Id alij etiam sequuntur. Munsterus autem Syria
 ca esse agnoscens, legit, benaia regesch. Ita et Achio
 picum Testamentum appellat Baanergesch.
 Βόων, clamo.
 ἐβόησεν, exclamauit. 15. c
 βοῶντες, clamantis. 1. a
 Αναβοήσας, cum ascendisset. 15. a. Eras. cum acclaa
 masset. Videtur uetus interpres legisse ἀναβῆς.
 βοήθει, iuuo, auxiliior.
 βοήθει τῇ ἀπιστίᾳ μου, adiuua meam incredulitatem. 9. d
 βοήθησον ἡμῖν, adiuua nos. 9. d
 Βόσκω, pasco.
 βόσκοντες, pascentes. 5. b
 βόσκομεθα, pasceus grex. 5. b

ἔθελοναι, uolo.

ἠθελοναι, uolens satisfacere. 15. b

βουλή, consilium.

βουλοτῆς, decurio. 15. d. Hieron. Matth. 27. cons

filiarius.

συμβούλιον, consilium. 3. d. 15. d

βρυμάζω, rugio, Hesychio interprete.

ἠμφομισάμενον, comminatus est ei. 1. d

ἠβουλοῦντο, fremebant. 14. d

βροντῆ, tonitru.

βροντῆς, filij tonitruui. 3. b

βρώσκω, edo, comedo.

βρώματα, escas. 7. c

ORIGINES, QV ARVM

prima litera est pi.

πῆς, puer, filius, seruus, puella,
filia, ancilla.

ἠ πῆς, caedo, sunt qui denominent. Pueris enim uir
conuenit: siquidem est omnium animalium ἀνομιε
περὶ τὸ πῆς.

παιδιον, paruulus. 10. b. Pueri. 9. c. Puella. 5. d. bis.

παιδῆς, pueri. 9. d. Puella. 5. d. bis.

παιδία, paruulos. 10. b. bis.

παιδίων, puerorum. 7. d. Pueris. 9. f

παιδίσκην, ancilla. 14. g

παιδίσκων, una ex ancillis. 14. g

παιδίσκος, ab infantia. 9. c. Latini, ἠ πuerο, uel ἠ
pueris, etiam dicunt.

παίζω, ludo, quod puerili aetati maxime conuenit.

ἠ παίζω.

ἰμπαίξουσιν αὐτῷ, illudent ei. 10. c

ἰνίπαυσαν, illuserunt ei. 15. b

ἰμπαίξοντες, illudentes. 15. c

Πάω, percutio, caedo.

ἔπασε, percussit seruum. 14. c

Πάλαι, olim, quondam, iam pridem,
dudum, antiquitus.

Ebraicum balah, uetustatem habet, consenuit.

ἐὶ πάλαι ἀπέθανε, si iam mortuus esset. 15. d. Erasf. dubi.

Παλαιός, uetus, uetustus.

παλαιός, à ueteri. 2. c

παλαιῶν, ueteri. 2. c

παλαιός, ueteres utres. 2. c

Πάλιν, rursum, iterum, denuò.

Iterum. 2. a. 3. a. c. 4. a. 7. c. d. 8. b. c. 10. a. b. b. c. 11.

a. 14. d. g. 15. a

Rursum. 2. b. 5. c. 10. c. 11. d. 12. a. 14. f. g. 15. a

Denuò. 14. d. Magis clamabant. 15. a. Erasf. rursum.

παρὰ, iuxta, ad, apud, præter, à, absq̃.

Item in cõpositione uariam habet uim, præter, præ,
trans, di, re, absq̃. Et in prauum significatum detorquet
nocem: ut παράσημον, adulterinum signum habens.

παρὰ κυρίου, à Domino factum est istud. 12. a. Ab
agricolis acciperet. 12. a. Ab illo signum querentes. 8. b

οἱ παρ' αὐτοῦ, sui. 3. c. Erasf. Qui ad illum pertinebant,
et de ipsius erant familia, seu cognatione. A summis
sacerdotibus. 14. c

παρὰ θεῶν, apud homines impossibile, sed non apud
Deum. 10. d. Item, Omnia posibilia sunt apud Deum.

παρὰ ὁδοῦ, iuxta uiam. 10. g. Circa uiam. 4. b. Sec
cũ uiam.

curiam. 4. a. Ad mare. 2. b. 4. a. Secus mare præ-
teriens. 1. b. Circa mare. 5. c

ἄλλος, omnis, totus, cunctus, quilibet, uni-
uersus. ut Ebraicum chal. Chald.

πάσα perfecit.

Ἄλλη ἄλλη. 2. b. Rectius, tota, uel cuncta. & 4. a.
Ἄλλη ἄλλη. 9. c. Omnis salietur. 9. f. Vniuersa
turba. 11. c

πάν, omne introiens. 7. c

πάντες, omnes. 1. c. d. Vniuersi. 1. a. omittitur, 5. b.

6. g. 7. a. c. 12. d. 14. c. ter. d. e. f. g

πάντα, omnia. 3. c. 4. b. 5. c. 6. d. f. 7. c. Omnes escas.

Hæc omnia. Item semel. Omnes gentes. 13. b. omissum. d.

Ἄλλη ἄλλη. 9. b. d. 10. c. d. bis. Omnia possibilia. 11. b. om-
nibus. c. Omnia. 12. d. 13. a. c. d. 14. d

πάντων, omnium. 9. c. bis. 10. f. 12. b. c. Omnibus. 2.
b. 4. c. bis. 12. c. d. 13. b

πάντες, omnibus. 6. f. 11. c. 13. d

πάντας, omnes. 1. d. 2. b. 6. f

πᾶσα, omnis regio. 1. a. Omnis caro. 13. c. pro uni-
uersi mortales. Omnis uictima. 9. f

πᾶσαν, omnem ueritatem. 5. c

πᾶσιν, omni creatura. 16. d

πᾶσιν, omnium. 12. c. Omnibus. 6. e

πάντας, omnes. 4. b

Ἄλλος, uniuersus.

ἅπαντα, uniuersum mundum. 16. d

ἅπαντες, omnes. 11. d

ἅπαντας, cælestis omnibus. 5. d. Omnia. 8. c

πάντα, semper. 14. a. bis.

ἀπὸ πάντων, adverbialiter. 5. a. semper.

πανταχῶς, ubiq. 16. d

πανταχόθεν, undiq. 1. d

πάσχα, pascha.

Hieron. Matth. 26. Non à passione, ut pleriq. arbitrantur, sed à transitu nominatur, & c. Ebraicè pascha transituum, uel transfitionem significat: quòd angelus percussit primogenita Aegypti, pepercit Israelitis, transiens domos conspersus sanguine agnorum, ut Exodus docet. Pro agno, & solenni epulo, atq; memoraculo redemptionis, tropicè accipitur.

τὸ πάσχα, 14. a. b. quater.

πάσχω, patior.

πάσχω πολλά, multa patitur. 9. b

πάσχω, pati. 8. d

πάσσω, percussa. 5. c

πάτασσω, percutio. Ebr. patafch.

Antiquum etiam uerbum Latinum, batere.

πατάξω, percussam pastorem. 14. c

πάτηρ, pater.

Plura significat, ut eius correlatiuū filius. Nam eum qui genuit, significat, & maiores, & per adoptionem patrem, & magistrum, & autorem alicuius rei: ut pater canentium cithara, quiq; beneficijs & charitate loco patris est.

πάτηρ, pater pueri. 9. d. 11. c. 13. b. d. 14. d

πάτηρ, patris. 8. d. 11. b

πάτηρ, patri. 7. b. bis.

πάτηρ, patrem. 1. b. 5. d. 7. b. & patri. 7. b. 9. c. 10. c

a. c. d

πάτηρ

πατρίδι, in patria. 6. a

πατρίδα, patriam. 6. a

πάτηρ, uia, callis, semita.

Απάτη, deceptio diuitiarum. 4. b. Est seductio, ut
quum quis à recta & protrita uia, in deuiā abducitur.

Προπατῆσι, discipuli tui non ambulant iuxta tradi-
tionem seniorum. 7. b. Significat uitā rationem, ac mo-
dum, ac regulam obseruare præscriptam à senionibus.

προπατῆς, ambula. 2. b

προπατῆν, ambulare. 12. d

προπατῆς, ambulabat. 5. d

προπατῶν, ambulans. 1. g. Prateriens secus mare. 1. b

προπατῶν, cum ambularet. 11. d

προπατῶντα, ambulantem. 6. g

προπατῆσι, duobus ambulantes. 16. c

προπατῶντας, ambulantes. 8. c

παύμαι, quiesco, cesso.

Αναπαύσθε, requiescite. 14. e

ἀναπαύσασθε, requiescite. 8. d

πέσῃ, idem quod πῆς, præsertim Æolica
lingua. unde pes.

Ebræi pasa dicunt incedere, ambulare, quod passen
vulgari dicitur, forte à passibus, πῆσῶ.

πέσι, pedestres cōcurrerūt. 6. e. Bras. itinere pedestri

πέσαι, pedicæ, compedes. à πῆς, pes.

πέσαι, compedibus uinctus. 5. a

πέσαι, compedes comminuisset.

πάβω, suadeo, persuadeo, pareo, con-

fido. Ebr. pithah.

πισθῆναι ἑαυτοῖς, confidentes in pecunijs. 10. e

πίστις, fides, persuasio.

Fides tua te saluam fecit. 5. d. 10. g

πίστιν, fidem. 2. a. 4. d. Fidem Dei. 11. c. hoc est, fr
duciam in Deum.

πιστικὴς, pistica. 14. a. Quidam legunt spicata.
Valla: Fidelis, probata, non dolosa. Vt Theopbylactus
ἀδόλως exponit.

πιστεύω, credo Domine. 9. d

πιστεύωμεν, credamus. 15. c

πίστευε, tantum crede. 5. d

πίστευετε, credite. 1. b. 11. c. 13. c

ἐπίστευσάτε, quare non credidistis. 11. d

ἐπίστευσαν, crediderunt. 16. c. bis.

πιστεύσῃ, crediderit, & non hesitauerit in corde
suo. 11. c

πιστεύσῃς, potes credere. 9. d

πιστεύοντι, credenti. 9. d

πιστεύοντων, credentibus. 9. f

πιστεύσας, qui crediderit. 16. d

πιστεύσασι, qui crediderint. 16. d.

Ἀπιστία, incredula generatio. 9. e

Ἀπιστία, incredulitatem. 9. d

ἀπιστίαν, incredulitatem. 6. a. 16. c

ἐπίστευσαν, non crediderunt. 16. c. alibi, ἐπίστευσαν.

ἀπίστευσας, qui non crediderit. 16. d

Πεινάω, esurio.

ἐπείνασεν, esuriit. 2. c. 11. b

Πείρα, periculum, experimentum.

Πειράσω, tento, periclitor.

πειράσεται, quid me tentatis. 12. b

πειράσεται

IN MARCV M.

323

- παρὰ σφύρας, tentantes. 8. b. 10. a
 παρὰ σέμνη, tentabatur. 1. b
 πειρασμῶν, tentationem. 14. d
 πέμπε, mitto.
 πέμψον, mitte nos in porcos. 5. b
 πρὸς ἑω, lugeo.
 πρὸς ἄλλοις, lugentibus. 16. c
 πρὸς ἄλλοις, socer.
 πρὸς ἄλλοις, socrus Simonis. 1. c
 πέντε, quinq.
 Quinq; panes. 6. c. Quinq; panibus. 6. f. 8. b
 πεντήκοντα, quinquaginta. 6. f
 πέρας, finis, terminus.
 πέραν, ultra, trans.
 ἐκ τῶ πέραν θαλάσσης, trans fretum maris. 5. 4. c
 ἐκ τῶ πέραν, trans fretum, ad fretum. 6. f
 πέραν τῆς ἰορδάνου, trans Iordanem. 3. a
 ἀπὸ τῶ πέραν ἰορδάνου, ultra Iordanem. contra. 4. d. Eras.
 trans fretum, ut alibi uertit. 8. b
 διαπερῆσαι αὐτὸν, cum transfretasset. 6. g. Cum
 transcendisset. 5. c
 περὶ, circum, circa, de, ob, pro.
 περὶ τῆς ἰουδαίας, de Iesu. 5. c. Indignati sunt de Iacobo. 10.
 f. De uobis. 7. b. De eo. 7. c. 14. c. De illo. 8. d. De
 illa. 1. c. De eodem. 10. b. De parabola. 7. c
 περὶ ἀδελφῶν μέλει σοι, non curas quenquam. 12. b. De
 mortuis. 12. c. De porcis. 5. b. De die. 13. d
 ὅτι περὶ αὐτῶν, sui. 3. c
 περὶ πολλῶν, pro multis effundetur. 14. c. Pro emun-
 datione. 1. d

κ α

εἰ περὶ

οἱ περὶ τὴν πόλιν, qui circa Tyrum & Sidonem. 3. d. Circa quartam uigiliam. 6. g. Circa lumbos. 1. a.

περὶ τὸν κολόν, collo. 9. f.

οἱ περὶ αὐτὸν, qui cū eo erant. 4. b. 3. c. qui circa eum, qui in circuitu eius. 3. c. Circa reliqua. 4. b. Circa eos. 9. b.

περισσός, superfluus.

ἐν περισσῷ, magis. 6. g. Aduerbialiter, ut Latini dicunt, ex abundantia.

περισσότερον κρίμα, prolixius iudicium accipient. 12. d. hoc est, maiorem & grauiorem damnationem. Aduerbialiter, magis plus. 7. d. Εἰς, uehementer, aut magnopere.

περισσούει, ex eo quod abundabat. 12. d.

περισσόμενα, quod superauerat. 8. a.

περισσῶς, magis. 10. c.

περισσοτέρως, magis. 15. b.

ἤνπερισσῶς, eo amplius. 7. d.

περισσὰ, columba.

περισσά, columbam. 1. b.

περισσὰς, columbas. 11. b.

πετάσω, πετανώω, πετάνωμι, expando, extendo.

καταπέτασμα τῆς ναῦ, uelum templi scissum est. 15. d.

πέτωμαι, uolo.

πεταῖα, aues cæli. 4. c. Volucres. 4. a.

πέτρα, petra, saxum.

Hinc Simoni Apostolo nomen inditum, ut Petrus, πέτρα, ueluti saxeus appellaretur. quod Syriaca lingua dicitur Ceipha, uel Cephas.

Eius fit mentio in Euangelio secundum Marcum. 2.
b. 5. d. 8. d. ter. 9. a. bis. 10. d. 11. c. 13. a. 14. c. d. bis. f. g.
quater. 16. b

πέτρας, de petra. 15. d

πετρώα, petrosa. 4. a. b. Procidit. 14. d

πύργος, fons.

Fons sanguinis eius siccatus est. 5. c

πέρα, pera.

πέρα, peram. 6. b. Suidas, ἡ δὲ πύργος τῶν ἀφ' ἧς. Hieron.
Matth. 10. Ex hoc præcepto arguit philosophos, qui uul
gò appellantur baëlroperitæ: quòd contemptores secu
li, & omnia pro nihilo ducentes, cellariū secū uehebāt.

Πιλάτος, Pilatus.

Hieronymus, & alij, qui ad Ebraicam linguam tor
quent, interpretantur os malleatoris: quasi sit pah, os,
& latusch, malleator, aut metallicus. Potius à pilo di
ctus uidetur, ut hastatus, pileatus, thoricatus. Præses Sy
riæ prouinciæ, qui Dominum Iesum cruci adfixit: & ta
men causam eius, ut bonam & iustam, uel titulo crucis
asseruit. Eius fit mentio 15. a. septies. b. d. bis.

πίναξ, discus, lanx, tabula.

πίναξ, disco. 6. d. bis.

πίπτω, & πείθω, cado.

πίπτει, procidit ad pedes. 5. c

Επιπίπτει, decidentis. 13. c

Επιπίπτει, irruerent. 3. b

Προπίπτει, procidebat. 3. b

ἵπτα, cecidit. 4. a. quater.

πίπτω, elisus. 9. c

ἀνίστασθαι, discubuerunt. 6. f

- ἀναπίσσει, discumbere. 8. a
 προσέπιση, procidit ante cum. 5. c. Procidit ad
 pedes. 7. c
 γονυπέτης, genu flexo. 10. b
 γονυπέτης, genu flexo. 1. d
 πλάυ, error.
 πλανήσοσι, seducerent multos. 13. a
 πλανήση, ne quis seducat uos. 13. a
 πλανήθη, erratis. 12. b. c
 Αποπλανών, seducere. 13. c. Ad seducendos electos,
 πλίκω, plico, flecto.
 πλέξαντες, plectentes coronam. 13. b
 πλῆθος, multitudo.
 Turba multa. 3. a. bis,
 πλῶ, præter.
 πλῶ αὐτῷ, non est alius præter eum. 12. c
 πλήρης, plenus.
 πλήρη σίτου, plenum frumentum. 4. c
 πλήρεις ἰχθυῶν, plenos fragmen-
 torum. & de piscibus. 6. f. 8. b
 πληρωθή, impleta est scriptura. 15. c
 πληρωθῶσι, ut impleantur scripturae. 14. c
 πληρωται ὁ καιρὸς, impletum est tempus. 1. b. Quæ
 locutiones Ebraicæ sunt, pro perficere.
 πληρωμα, supplementum. 2. c
 πληρωματα. 8. b. Ex reliquijs fragmentorum. Bras.
 πλησίον, propè, & nomen.
 πλησίον, proximus, uel propinquus.
 τὸν πλησίον σου, proximum tuum. 12. c
 πλάσω, percutio, percello. Ebr. palatz.
 Εφίπληται

Ἐπιθαλάσσοι ἐπὶ διδασχῆ, admirabantur super doctrina eius. 11. c

Ἐπιθαλάσσοι, stupebant super doctrina eius. 1. c. Admirabantur. 6. a. 7. d. 10. c. Eras. obstupescabant.

πλοῖον, naus, nauigium. ἀ πλῖω, nauigo.

τὸ πλοῖον, naus. 6. g. Nauim. 4. a. d. 5. b. 6. f. g. 8. b. bis.

πλοῖς, de nauis. 5. a. 6. g

πλοῖον, in nauis. 1. b. bis. 4. d. 5. c. 6. e. 8. h

πλοῖον, nauicula. 3. a

πλοῖον, naues. 4. d

πλοῖον, diuitia.

πλοῖον, diuitiarum. 4. b

πλοῖον, diuitem. 10. c

πλοῖον, diuites. 12. d

πνῖω, spiro, flo.

πνῖμα, spiritus. In scripturis uarie accipitur: pro uento, pro substantia diuina, spiritu sancto, angelo bono & malo, anima & animo hominis, pro inspiratione celesti, aut perturbatione praua, qualitate animi.

πνῖμα, sanctus spiritus. 13. b. 1. 6. 3. c. Spiritum sanctum. 1. b.

πνῖμα, Spiritus quidem promptus, caro autem infirma. 14. a.

πνῖμα, Spiritus immundus. 1. c. 3. c. 5. a. 7. c. 9. c. d. Spiritum immundum. 9. c.

πνῖματι, spiritu sancto. 1. a. Quo statim cognito, Iesus spiritu suo. 2. b. 12. d. Spiritu suo. 8. b. Immundus. 5. a. 9. d

πνῖματα, spiritus immundi. 3. b. 5. b

πνῖμάτων, spirituum immundorum. 6. a

πνῖμασι, spiritibus immundis. 1. c

Ἐξπνῖσσι, expirauit. 15. d. Expirasset. 15. d

πνίγω, suffoco, praefoco.

ἐπνίγοντο, suffocati sunt. 5. b

Συμπνίγῃσι, suffocant. 4. b

συνέπνιξαν, suffocauerunt illud. 4. a

πῶς, unde,

6. a. 8. d. 12. d

ποιῶ, facio, ago.

In complexu multas locutiones elegantes in sermone Graeco exhibet, sicut facio in Latina lingua, & אָפָּה in lingua Ebraea. Ebraicas autē locutiones interpretes ueteris Testamenti, tam Graeci quā Latini, referūt itē ap̄ Apostoli. ut facere fructum, & alias.

ποιῶς, in qua potestate facis hęc. 11. d

ποιῶ, facit ramos. 4. c. Fecit surdos audire. 7. d

ποιεῖτε, facitis. 7. b. bis. Quid facitis. 11. a. bis. Res

Etis facite semitas eius. 1. a

ποιῶσι, quid faciunt. 2. c

ἔποιε, faciebat. 3. 4. 6. c. 15. a. Fecit cœnam principibus Herodes. 6. c. pro, conuiuio excipiebat.

ἔποιουν, faciebant consilium. 3. a. pro inibant, uel consultabant. Ebr.

ποιῶ, faciam. 11. d. bis.

ποιῶς, ut facias ista. 11. d

ποιῶν ὁ δὲν, progredi. 2. c. Rectius, iter facere.

ποιήσω, faciam uos fieri piscatores. 1. b. Et quid faciam. 10. c

ποιήσῃ, faciet. 12. a. Faciat uirtutem. 9. f. pro, edat uirtutem, aut miraculosa opera.

ἔποιον. 2. c. Cœpit. 8. c. Eras. Fecit eum denuo uide-
re. 3. b. 10. a. 14. a. bis. 15. b. Fecisset. 5. c

ἐπιποιεῖ

- ποιήσατε, fecistis. 11. c
 ποιήσαντες, fecerunt. 9. b. Quæ egerant. 6. d
 ποιήσω, ut faciam. 10. g. 15. a
 ποιήσεις, facias. 10. e
 ποιήσῃ, fecerit uoluntatem Dei. 3. c
 ποιήσωμεν, faciamus tria tabernacula. 9. a
 ποιήσαντες φανερόν, manifestarent. 3. b
 ποιήσαι δυνάμειν, facere uirtutem. 6. a. hoc est, edere
 portenta. Patri suo quicquam facere. 7. b
 ὅτι ποιήσω αὐτοῖς, illis poteris bene facere. Quid uul-
 tis ut faciam. 10. e
 ἔχω τὸ ἰκανὸν ποιήσαι, uolens populo satisfacere. 15. b
 ποιήσεις, quanta tibi Dominus fecerit. 5. b. Omnia
 bene fecit. 7. d
 ἐπιποιήσαντες φόνον, homicidium fecerant. 15. a
 ποιήσαντες συμβόλιον, facientes consilium. 15. a
 ποιήσῃ, eam quæ hoc fecerat. 5. c
 Ἀγαθὸν ποιήσαι, benefacere. 3. a
 Κακοποιήσαι, malefacere. 3. a
 Χεῖροποίητον, templum manu factum. Ἀχειροποίη-
 τόν, non manu factum. 14. f
 ποικίλῃ, uariis.
 ποικίλαι νόσοις, uarijs languoribus. 1. c
 ποιμὴν, pastor.
 ποιμένα, pastorem. 6. c. 14. c
 ποῖ, qualis. Ebr. cipro.
 ποία ἐντολή, quod esset primū omnium mandati. 12. c
 ποία, in qua potestate. 11. d. ter.
 πόλεμος, bellum.
 πολέμων, bellorum. 13. a

πολέμους, bella. 13. a

πόλις, oppidum, ciuitas.

πόλις, ciuitas omnis. 1. c

πόλιως, ciuitate. 11. c

πόλει. 6. b. omiffum.

πόλιμ, ciuitatem. 7. d. 5. b. 14. b. bis.

πόλις, ciuitates. 6. g

πόλιων, de ciuitatibus. 6. e.

Δεκάπολις, Decapolis. Hieronymus in Locis
Regio decem urbium, trans Iordanem, circa Hippum et
Pellam & Gaderam. Plinius lib. 5. cap. 18.

δεκαπόλιως. 7. d

δεκαπόλια. 5. c. Decapoli.

Κωμοπόλις, uicos & ciuitates. 1. d. Vall. oppida
Eras. oppidula rusticana, quæ uel uici uel oppida uideri
possunt. Fab. Stap. municipia.

πολύς, multus.

πολύς ἔχλη, multa turba. pro, ingens turba. 4. a. 5.
c. bis. 14. c

πεῖω πλῆθ, multa turba. 3. a. omiffum, 3. a. bis. Mul
tum erratis. 12. c. nomen pro aduerbio.

πολλῶ μᾶλλον, multo magis clamabat. 10. b

πολλῶ, multam turbam. 6. c. 9. b. magnam.

πολλοί, multi. 2. a. c. bis. 5. b. 6. a. d. e. 10. d. f. 11. a. 12. d.

13. a. 14. f

πολλά, multa. 1. c. a. 5. c. 6. b. c. e. 7. a. b. bis. 8. d. 9. b.

12. d. Accusabant eum in multis. 15. a. Multas posse
sessiones. 10. c

Multum, aduerbialiter. 5. b. bis. d. 9. d. omiffum, 1. d.

Vehementer. 3. b. 5. d

πᾶλλον,

πολλῶν, pro multis. 10. g. 14. c. A' compluribus. 5. c.
 πολλῶς, multos. 1. c. 3. b. 6. b. 13. a. Vt multi dicerent,
 Plures. 12. a

πολλῶν, iam hora præterijt. 6. e. Rectius, iam hora
 multa.

πολλῶς, multa hora fieret. 6. e. Cū multa uirtute. 13. e

πολλῶν, multum terræ. 4. a

πολλὰ, multa. 15. a

πολλῶς, multis parabolis. 4. c

πλεον, maius est omnibus holocaustis. 12. c. Bras.
 plus sit. Plus. 12. d

πολλάκις, sæpe. 5. a. 9. c. frequenter.

παμπόλη ἄχθος, cum esset multa turba. 8. a. Bras.
 admodum multa.

πόνος, labor.

πόνην, laboro.

πονηρός, malus, prauus.

Oculus malus. 7. c. pro inuidia.

πονηρά, mala hæc. 7. c

πονηρία, nequitia. 7. c

προσδομαί, eo, proficiscor.

προσδομαί, euntibus in uillam. 16. c

προσδύνει, euntes in mundum. 16. d

προσδύσασα, uadens. 16. c

Εἰς προσδύνται, ingrediuntur. 5. d. Bras. ingreditur.
 Intrant. 7. c

εἰς προσδύνται, ingrediuntur Capharnaum. 1. c

εἰς προσδύνει, introibat. 6. g

εἰς προσδύμενον, introiens. 7. c. bñ.

εἰς προσδύμενοι, introcuntes. 11. a

ἀσποροῖο

- εἰσπορεύονται, introeunt concup. 4. b
 Εκπορεύεται, exit in secessum. 7. c. Procedunt ab
 intus mala. 7. c
 ἐκπορεύονται, ex corde procedunt mala cogitationes. 7. c
 ἔξω, egrediebatur. 11. 6
 ἐκπορεύοντο, egrediebatur ad eum omnis Iudæe regio. 1. a
 ἐκπορεύονται, quæ exeunt. 7. c
 ἐκπορευόμενος, cum egressus esset. 10. b. Cum egre-
 deretur. 13. a. Proficiscente eo. 10. g
 ἐκπορεύονται, exeuntes. 6. b
 ἐκπορεύονται, quæ procedunt de homine. 7. c
 παρεπορεύοντο, prætergrediebantur. 5. e
 παραπορεύεται, cum ambularet. 2. c
 παραπορεύονται, cum transirent. 11. c. 15. c
 παραπορεύονται αὐτῷ, accedunt ad eum. 10. e
 Συμπορεύονται, conueniunt. 10. a
 πόρνη, scortum, meretrix.
 πορνείαι, fornicationes. 7. c. Latinijs, scortationes.
 πόρρω, porro, longè, procul.
 πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ, cor eorum longè est à me. 7. b
 πορφύρα, purpura.
 πορφύραν, induunt eum purpura, exuerunt illam pur-
 pura. 15. b
 πός, quantus, & quot.
 πός, χρόνος, quantum tempus est. 9. c
 πόσα, in quantis te accusant. 15. a. Bras. quàm multa.
 πόσων σφυρίδιων, quot sphygmia. 8. b
 πόσων ἄρτων, quot panes. 6. e. 8. a. Quot copinos. 8. b
 ποταμοί,

Ποταμός, flumen.

ποταμῶ, flumine. 1. b

Ποταμός, cuiusmodi, qualis, cum admiratione.

ποταμοὶ λίθοι, quales lapides. 13. a

ποταμοὶ κτισμοὶ, quales structurae.

Ποιῶ, quando.

Quando fient haec? 13. a. Nescitis quando uenturus sit. 13. d

ἕως ποῦ, quādiu ero apud uos? quādiu patiar uos? 9. e

ἕως ποῦ, ne quando. 4. b. Ne forte. 14. a

ὐδέποτε, nunquam legis. 2. c. Nunquam sic uidi. 2. b

Πότος, potus.

A uerbo antiquo πῖω, unde πῖωμαι, & πῖσω, & πῖωμαι. Sed usus obtinuit πῖω, bibo, πῖωμαι, bibam, & alia.

Πῖω, bibo calicem. 10. f. bis. pro, ex antlo arummas calamitates.

πῖω, bibit. 2. c

πῖω, bibam illud nouum. 14. c

πῖω, bibetis. 10. f

πῖω, biberunt ex illo. 14. c

πῖω, non bibam de genimine. 14. c

πῖω, si quid mortiferum biberint. 16. d

πῖω, potestis bibere. 10. f. 15. b

Ποτῖω, potum praebeo, potio.

ποτῖω, potum dabat. 15. c

ποτῖω, quisquis potum dederit uobis. 9. f

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

ποτῖω, poculum, calix. Tropo metonymiae,

serias,

serias, calamitates, quibus obruuntur homines. ut Hierem. 25. Calix iræ & ultionis diuinæ propinatur multib. gētib. cuius feces et testas Babylon ipsa tandē deuorauit.

Calicem aquæ. 9. f. bis. Calicem quem ego bibo. 10. f. pro, isdem calamitatib. & malis defungi. Transfer calicem à me. 14. d. pro. depelle imminetia pericula et arumnas. Accepto calice, gratias egit Dominus. 14. c.

καλίον, calicum. 7. a. b

Συμπόσια συμπόσια, secundum contubernia. 6. f. Cæterum geminatio uocis, symposia symposia, uel conuiuia conuiuia, distributionē efficit, consuetudine Ebraica, ut ante annotaui, per singula, uel separata conuiuia.

πῆ, ubi. Ebraicum poh.

Aspiciebant ubi poneretur. 15. d. Cuius uis eamus, et paremus. 14. b. In Matthæo rectius uertit, Vbi uis paremus. Vbi est refectio. 14. b

ἔσθ, ubi. 4. a. b. 5. d. omissum, 6. g. 2. a

πῆ ἔσθ τὸ ἐστίν, ἔσθ, Vbi est refectio mea, ubi manducem. 14. b. 9. f. ter. Vbi. 13. Stantem ubi non debet. 13. b. Vbicunq. 9. c. 14. a

ἔσθ αὐ, quocunq. 6. g

ἔσθ ἑαυ, quocunq. 6. b. 14. b

πῆ, pes.

Si pes tuus scandalizat te. 9. f

ποδῶν, de pedibus. 6. b. Pedum. 12. d

πέδας δύο, duos pedes. 9. f. 5. c. 7. c

Ἰπποδάμιον, scabellum pedum tuorum. 12. d

Ἰπποδάμιον, prætorium.

Euāgelista eo uerbo interpretatur αὐλάριον, aulam, ueatrium. 15. b. Est autem Latina uox, qua utuntur Apostoli

foli aliquoties: à prætorè, qui à præ & eundo nomen
 habet, deducta. *πραιτωρ* Romanis dicitur *πραιτωρις*, ut Sui-
 das indicat, sub quo tribuni militum. Prætorium, præ-
 toris tabernaculum, & domus ubi ius dicit. Sed & re-
 gna, principum, & summorum magistratuum domus,
 prætoria uocantur: magnificètiore quoq; ædes in uillis.

πραιτωρια.

Suidas *πραιτωριον* interpretatur *λάχανον*, olus. Idem,
πραιτωρια, à *πραι* & *τωρις* *πραιτωρια*: *Αρεα*, siue areolæ sunt, aus-
 puluini in hortis, in quibus olera, cæteraq; hortensia se-
 runtur. Catachresi autem, nisi fallor, herbaria præto-
 rion hic significantur.

πραιτωρια πραιτωρια, in parte. 6. f. Eras. Conciderunt præ-
 sia præstia, uel diseubuerunt diuisi in uiridaria centeni et
 quinquageni. Valla legit, In partes, & emendat ma-
 nipulatin.

πραιτωριον, uendo.

πραιτωριον, uendi. 14. a

πραιτωριον, senex.

Est etiam appellatio eorum qui non modò etate, sed
 etiam sapientia, & dignitate, & potestate antecellunt.
 ut Græcis *πραιτωριον*, legatus dicitur: & *πραιτωριον*, digni-
 tas, maxime senilis. Romanis senatores, Ebraeis *zeke-*
nim dicuntur.

πραιτωριον, seniores. 11. d. 14. f. Olim episcopi, &
 seniores, uel presbyteri, erant. ydem. Ac Petrus quidem
 se uocat compressbyterum.

πραιτωριον, seniorum traditionem. 7. a. b. Senios
 11. d. 14. e. 15. a

πραιτωριον, priusquam,

πραιτωριον

πρὸ φωνῆσαι, prius uocem dederit. 14. c. g

πρὸ, ante, pro.

πρὸ προσώπῳ σου, ante faciem tuam. 1. a

Ἐμπροσθέν σου, ante te. 1. a. Coram ipsis transfiguratus est. 9. a

Ἰγόβατα, oves.

Sicut oves non habentes pastorem. 6. e. 14. c

πρὸς, ad, præ, periurantis, apud, aduersus.

Cum nominibus loci.

Ad Bethsaidam. 6. f. Ad montem. 11. a. Ad mare. 3. a. 7. d. Circa mare. 4. a. Circa montes. 5. b

Personæ.

Ad Iesum. 5. b. 6. d. 10. g. 11. a. Ad Pilatum. 15. d. Ad regem. 6. d. Ad summum sacerdotem. 14. f. Ad summos sacerdotes. 14. b. Ad agricolis. 12. a. Ad discipulos. 9. b. Ad uxorem. 10. a. Ad me. 9. c. 10. b. Ad te. 9. c. ad tuos. Ad cum. 1. d. ter. 2. a. b. 3. a. b. c. 4. a. bis. 6. e. 7. a. 9. c. 10. a. 11. d. 12. a. Ad eos. 6. g. 12. a. bis. Ad illos. 12. a.

πρὸς ἑαυτοῦς, ad semetipsos. 10. c. Apud se. 9. b. Secum. 11. d. Inter se. 1. c. Intra semetipsos. 14. a. Ad inuicem. 12. a. omiffum, 9. e πρὸς αὐτοῦς, inter uos. 9. c

πρὸς ἀλλήλους. De hac oratiuncula dixi in ἀλλήλοις. inter se. 9. e. Ad alterutrum. 4. d. 8. b

Apud uos. 9. c. 14. c. Nobiscum. 6. a

Rei corporeæ.

Ad pedes procidit. 5. c. 7. c. Ad ianuam. 1. c. Ante ianuam. 11. a. Ad ignem. 14. f

Incorporeæ.

Ad duritiam cordis uestri scripsit. 10. a. Valet ob, uel propter:

IN MARCV M.

propter: ut Hebraeis al, pro al positum.

Cum uerbo.

πρὸς τὸ ἀποπλευρῶν, ad seducendos electos. 13. c

πρύμνη, puppis.

ἰδοὶ τῆ πρύμνης, dormiens in puppi. 4. d

ἡσίοι, manè.

Manè. 11. c. 13. d. 15. a

τὸ ἡσίοι. 16. a. c. Valde manè, diluculo. 1. d

ἡσίοι, primus, tempore, loco, dignitate:

primas, præcipuus.

πρῶτος, primus accepit uxorem. 12. b. Si quis uult

primus esse, erit omnium nouissimus. 9. c. 10. f

πρῶτοι, primi erunt nouissimi, & nouissimi primi.

10. d. Prouerbium est Iesu Christi. Matth. 19. & Luc.

12. Quod Hieronymus ita explicat: Quod Iudæi de capite

uertantur in caudam, & nos de cauda mutemur in ca-

put. Ita sermè notat Theophylactus: Aenigmate, inquit,

notat Iudæos & ethnicos, ut sequens parabola expli-

cat. Bst oratio per antimetabolen figurata, significans

inuerfionem & commutationem insignem, ac uicifitu-

dinem rerum. Allusum est nimirum ad typum Iacob &

Esau, & Phares atq; Zarah geminorū, quibus duo po-

puli figurati sunt, ut Genes. docet.

πρῶτοι, primis Galileæ. 6. c. pro magnatibus, aut

primatibus.

πρῶτη, prima die azymorum. 14. b. Prima sabba-

ti. 16. c

πρῶτη ἐντολή, primum mandatum. 12. pro eximio,

præcipuo. Primum omnium mandatum. 12. c. Quod

Græcè bifariam enunciat, πρῶτη πάντων ἐντολῶν, &

πρώτη πρῶτον ἐν τοῖσιν.

πρῶτον, aduerbialiter, primum. 4. c. 9. b. bis. 13. b.

Primò. 16. c. Prius. 3. c. 7. d

Πτώ, spuo.

πύσας, expuens. 7. d. 8. c. qui expuit, uel cũ expuisset.

ἐμπύσει αὐτῷ, conspuere eum. 14. g

ἐνέπυσον, conspuerunt eum. 15. b

ἐμπύσασιν, conspuent. 10. e

Πῶμα, cadauer, corpus.

A' uerbo antiquo πῶμα, quod ἔτι πῶμα dicitur, hoc est, cado.

Tulerunt corpus eius. 6. d. Hieron. Matth. 24. Corpus, id est, πῶμα, significantius Latine dicitur cadauer, ab eo quod per mortem cadat.

Παραπτώματα, peccata. 11. c. Potius, delicta ἔτι errores. Linguae ἔτι professiones omnes, quantum equidem cognoui, suis nominibus distinguunt bene aut male facta: cuiusmodi peccatum, delictum, iniquitas, prauaricatio, scelus, flagitium, facinus, ἔτι similia. Quae pars philoſophiae, summa diligentia explicari deberet.

Πτωχός, pauper, mendicus.

πτωχῶς, pauperibus. 10. c. 14. a

πτωχῶς, pauperes. 14. a

πτωχὴ, pauper uidua. 12. d. bis

Πυγυῖ, crebrò.

A' crebris ictibus pugilum puto acceptum esse id ad uerbij.

Crebrò lauerint. 7. a

Πυγυῖς, turris. Ebr. birab.

Hieron. Psalmum 44. exponens, Βαργυῖς, inquit, uerbum est

burn est ἰδιχώριον Palaestina, &c.

πυρρον, turrim. 12. a

πῦρ, ignis.

Syri pira etiam pyrum dicunt.

Vbi ignis non extinguitur. 9. f. ter. Qualis locutio sit, antea dixi, explicando uocem Vermis. In ignem. 9. f. bis. 9. c

πυρρς, gehennam ignis. 9. f

πυρρ, igne salietur. 9. f

πυρρτις, febris. 1. c

πυρρτασσα, febricitans. 1. c

πῦ, ubi, unde, Hesych. Ebr. po, & epho.

ἔπῦ, non intelligitis. 7. c. Nondum finis. 13. b. 8. b.

Nondum intelligitis?

πωλίω, uendo.

πωλίσσω, uende. 10. c

πωλοῦντων, uendentium. 11. b

πωλοῦντας, uidentes. 11. b

πῶλον, pullus.

πῶλον, pullum. 11. a

πῶρ &.

Suidas, ἀπολίθωσις ὑγρῶ, induratio, qua humidum lapidescit. Inde uerbum πωρίω, lapidesco, & induro, πωρῆσι αὐτῆ, ut idē docet, τυφλὸς, cæcus. et πῶρωσις, cæcitas.

πιπρωμελὴν καρδίαν, obcæcatum cor. 6. g

πιπρωμελῶ, cæcatum cor habentes. 8. b

πρωρῆαι, cæcitate cordis. 3. a

πῶς, quomodo.

Acules maxime congruentes Ebrais, uertunt saepe πῶς in ἑἴπῶ, ut dicant πῶς, sicut Ebraei coh.

Quomodo introiuit. 2. c. 3. a. c. bis, 4. b. d. 8. c. 9. b. 11. c. 12. d. bis. 14. a. b.

Qualiter. 5. b. Quam difficile. 10. c. bis.

ORIGINES, QVAVVM
prima litera est phi.

φάγω, comedo.

φάγετε, comedite. 14. c.

ἔφαγον, manducauit. 2. c.

ἔφαγον, manducauerunt. 6. f. 8. a.

φάγω, manducem. 14. b.

φάγη, manduces. 14. b.

φάγουσι, manducet. 6. e. 8. a. bis.

φάγῃς, non quisquam manducet ex te fructum. 11. b.

φάγῃν, manducare. 2. c. 3. c. 5. d. 6. e. bis. Spacium
manducandi. 6. d.

φαγίντο, qui manducauerant. 6. f. 8. b.

κατέφαγον, comederunt illud. 4. a.

φάος, φῶς, lux, splendor.

Inde φάων, & alia. Ebr. pharab.

Ad ignem. 14. f. Eras. ad lumen.

φάινεται, quid uobis uidetur? 14. g.

ἔφανεν, apparuit Mariae. 16. d.

φάντασμα, phantasma. 6. g.

φανερόν, manifestum factum est. 6. b. Ne illum
manifestarent. 3. b. pro, manifestum facerent.

ἐν φανερόν, in palam. 4. c. Latinius, in propatulum.

Ἐφανέρωθη, apparuit illis. 16. c. Ostensus est his
in alia effigie. 16. c.

φανερωθή, manifestetur. 4. e.

φανερωθή

φανέρως, manifeste. 1. d.

προφάσει, sub obtentu proluxæ orationis. 12. d. Rea-
tius, prætextu, uel specie.

φαιοῦσι, pharisæus.

Hieronymus diuidētes, uel diuisos interpretatur pha-
risæos, à uerbo pharasech, separo, diuido. Paulus, eius se-
ctæ alumnus aliquando, uocat exactissimam sectam, Cu-
ius crebra fit mentio in Euangelio, & scriptis apostolo-
rum. De hac multa Epiphanius, Iosephus, Osiander in
Harmonia.

φαιοῦσι, pharisæi. 2. c. bis. 3. a. 7. a. bis. b. 8. b. 10. a

φαιοῦσι, pharisæorum. 2. bis. 8. b. 12. a

φίγῃ, splendor.

Luna non dabit splendorem suum. 13. c

φέρω, fero. Ebraicum pharab.

φέρουσιν, adducunt ei cæcum. 8. c. Adducunt ei sur-
dum. 7. d. Perducunt illum. 15. b

φέρει, afferebat trigésimum. 4. a. Vt Latini dicunt,
ferre fructum.

φέρουσιν, afferebant. 1. d

φέρετε, afferte illum ad me. 9. c. Afferte mihi dena-
rium. 12. b

φέρουσιν, ferentes paralyticum. 2. a

Αναφέρει, ducunt illos in montem. 9. a

Καρποφέρει, fructificat terra. 4. c

Καρποφοροῦσι, fructificant. 4. c. nempe qui Dei uer-
bum audiunt.

Περιφέρει, circumferre. 6. g

Προσφέρει, offerebant illi paruulos. 10. b

ὑποσφίρασι, offerentibus. 10. b

φύγω, fugio.

φύγισσων, fugiant. 13. b

ἔφυγεν. profugit nudus. 14. e

ἔφυγον, fugerunt. 5. b. 15. c. 16. b

φύγι, omissum 13. c. Alibi, Ne fuga uestra fiat hyeme.

φθόνος, inuidia. ἀ φθόνω, tabesco, &c.

φθόνου, per inuidiam. 15. a

φημι, dico, aio, inquam. ex φάω, aio,

famigero.

Hebraeis est phab, os: & secundum analogiā phabā,
orare. ut a nominibus lingua, oculus, cor, & alijs uerba
deriuantur analogicē.

ἔφη, ait illi. 14. c

βλασφημία, δειάβολος, λοιδορία, λυαυήτης, & ἕϊνισ,
synonyma sunt, Iulio Polluci. Nec modō in Deum pro-
bra & conuicia, blasphemiae dicuntur: sed etiam in aē
quales, apud autores Graecos.

βλασφημία, blasphemiae. 3. c. Blasphemia. 7. c

ἠ βλασφημίας, audistis blasphemiam. 14. g

βλασφημίας, blasphemias. 2. b

ἔβλασφήμω αὐτόν, blasphemabant eum. 15. c

βλασφημίαν ἐς τὸ πνεῦμα, blasphemauit in spiro
tum sanctum. 3. c. Hebraica constructio, cum propositio-
tione beth.

βλασφημίσωσι, blasphemauerint. 3. c

διαφημίσειν, diffamare sermonem. 1. d. Blas. Grae-
cē non sonat in malam partem. Verū poterat, sparge-
re, seu diuulgare.

ἑρμῆτις, propheta. 6. a. b. 11. d

ἑρμῆτις, omissum, 13. d

ἑρμῆτις

προφητῶν, prophetarum unus. 6. b. 8. c. quasi unum
de prophetis.

προφῆταις, in prophetis. 1. a. Ita etiā habet codex Aethiopicus, & Irenaeus. Alij legunt, In Esaiā propheta.

Προφήτου σου, prophetiza. 14. g

προφήτα σου, prophetauit. 7. b

καὶ οὐλοπροφήται, pseudoprophetae. 13. e

φίλος, amicus, charus.

φιλῶ, amo, osculor.

ὃν φίλισω, quemcunq; osculatus fuero. 14. e

καὶ φίλισεν αὐτὸν, osculatus est eum. 14. e

φιμῶ.

Suidas & Hesychius, ἀγγω, angō, coerceo, cohibeo, premo, comprimo, ἀδίσομιζω, os obturo. Ponunt eam uocem LXX Græci interpretes, Deuter. 25. ἢ φιμώσεις βοῦν ἀλώντα, non alligabis os boui trituranti. Ἐστὶ δὲ uerisimile, factū ex pham Syriaco, quod os significat: sicut ἀτίμα fit ἀδίσομιζω, os obturo.

φιμώθητι, obmutesce. 1. c

ὡς φιμώσο, obmutesce. 4. d. Eras. Augmentū additum celeritatem indicat: ueluti si dicas, Cito obmutesce.

φοβῶ, metus. & uerbum φοβίομαι,

timeo, metuo.

φοβῶν, timore magno. 4. d

ἰφοβῆτο ἰωάννου, metuebat Ioannem. 6. c. pro, reuerebatur.

ἰφοβῶντο, timebant. 9. e. 10. e. Timemus. 11. d. Timebant. 11. c. 16. b

φοβῆ, noli timere. 5. d

μὴ φοβῆσθε, nolite timere. 6. g

φοβήθησαν, timuerunt. 4. d. 5. b. 12. a

φοβηθήσα, timens mulier. 5. c

Εκφοβοι, timore exterriti. 9. a. Bras. expauesfacti.

φοίνιξ, Phœnix.

Siquidem Phœnices & Pœni & Punicī, pro eadem gente accipiuntur, crediderim Phunon, aut Phion, qui inter duces Idumææ numeratur. Hieronymus autem exponit, diminutiui ab ore, nempe osculum: item gemmam, & respicientem.

Συροφοίνια, Syrophœniissa genere. 7. c. Composita uox ex Syro & Phœnice. Phœnicia pars est Syriæ. Cæterum trans Libanum, quicquid Phœnicæ est, Syria circumdat. Eoq; terrarum confinio, qui iuxta habitant, Syrophœnices dicuntur: ut Gallogræci in Asia, ut Celtiberi in Hispania. Matth. 15. cap. uocat Chananæam.

φόνος, cædes.

φόνου, homicidium fecerant. 15. a

φόνου, homicidia. 7. c

φονεύσας, ne occidas. 10. c

φράγμα, flagellum.

Latina uox apparet, pro μάστιξ, quam Romani Syriæ intulerunt, sicut & alias.

φραγματώσας, flagellis cæsum. 15. b

φράττω, sepio, obduco, occludo.

& φραγγύα.

φραγγύον, sepem. 12. a

φρόν, mens.

ὃ φρονεῖ τὰ θεῶν, non sapis quæ Dei sunt. 8. d

Αφροσύνη, stultitia. 7. c

Σωφροσύνη, sana mentis. 5. b

φράττω

φυλάττω, custodio, seruo.

φυλάξαίμεν ταῦτα πάντα, obseruauimus hæc omnia. 10. c

φυλακῆ, custodia.

ἐν φυλακῇ, in carcere. 6. c. d

φυλακῶν τεταρτῶν ὥρας, circa quartam uigiliam noctis. 6. g. Nox diuiditur in quatuor uigilias, ut Vegetius docet de Re militari. Vetus interpres 24. Matth. uertit horam.

Γαζοφυλάκιον, gazophylacium, reconditoriū thesauri. 12. d. bis.

γαζοφυλακίς, contra gazophylacium. 12. d. Vox est composita ex Græca & Persica: ut epirohedii, ex Græca & Gallica uoce. Nam φυλακῆ est custodia, gaza uero thesaurus, ut Hebræis ginza.

φύλλον, folium.

φύλλα, folia. 11. b. bis. 11. c

φύω, nascor, suo, fio.

Haud scio an ex Hebræo phuabb, hoc est, spiro, flo, sit factum. Omnia enim spiritus quiddam intrinsecus producit, alit, fouet.

Ἐκ φύων τὰ φύλλα, nata fuerint folia. 13. c. Inde φύσις, natura. & φύτον, planta. & ab eo uerbum ἐφύτουσθε, plantauit uineam. 12. a. Bras. plantauit.

φωνή, uox, sonus, tonitru, ut Hebræis

kol, significat.

Vox clamantis. 1. a. Vox facta est de cælo. 1. b. 9. a

φωνῆ, uoce magna. 1. c. 5. a. 15. c

φωνῶν, uoce. 15. d

φωνῆσαι, uocat te. 10. g. Uocat Eliam. 15. c

φωνῶσιν, uocant cæcum. 10. g

ἰφώνησι, uocauit duodecim. 9.e. Cantauit gallus.
14.g. bis.

φωνῆσαι, priusquam uocem dederit gallus. 14.c. Cantet gallus. 14.g

φωνηθῆναι, uocari. 10.g

φωνουῶντος, uocantes eum. 3.c

Ἀληθροφωνίας, galli cantu. 13.d. loco aduerbij temporis.

ORIGINES, QV ARVM

prima litera est psi.

Ψίω, minuo, extenuo.

Item cibo, autoribus Suida & Hesychio.

Ψίχα, & Ψίχιον, mica.

Ψίχιον, de micis. 7.d

Ψυχή, anima, animus, uita, homo.

ut Ebraei nāphāsch usurpant.

Ψυχή, tristis est anima mea. 14.d

Ψυχή, ex tota anima tua. 12.c. bis. Pro anima sua. 8.d

Ψυχῶ, animam saluam facere. 3.a. id est, hominem seruare. Qui uoluerit animam suam saluam facere. 8.d.

Qui perdiderit animam suam propter me. 8.d. pro uita. Detrimentum faciat animae. 8.d. Ut daret animam suam, redemptionem pro multis. 10.g

ORIGINES, QV ARVM

prima litera est gamma.

Γαδαρῶν, Gadareni.

Γαδαρῶν, in regionem Gerasenorum. 5.a. Ita & Luca 8. Matthæus autem 8. cap. dicit, γαδαρῶν, Gerasenorum.

gesenorum. Theophylactus etiam annotat, emendatio-
 nes codices hic habere Gergesenorum. Is locus satis ar-
 quit, quantopere necessaria sit Geographiæ cognitio sa-
 cris libris intelligendis. Hieronymus putat unum & eun-
 dem esse locum. Sic enim scribit in Locis: Gargasi cuius-
 da trans Iordanem, iuncta monti Galaad, quam tenuit
 tribus Manasse. Et hæc esse nunc dicitur Gerasa, urbs
 insignis Arabiæ. Quidam autem ipsam esse Gadaram
 existimât. Sed & Euangelium meminit Gerasenorum.
 Idem Hieron. Gergesa, ubi eos qui à dæmonibus uexa-
 bantur, Saluator restituit sanitati. Et hodieq; super mon-
 tem uculus demonstratur, iuxta stagnum Tiberiadis, in
 quod porci præcipitati sunt. Et rursum: Gadara urbs
 trans Iordanem, contra Scythopolim & Tiberiadem,
 ad orientalem plagam sita in monte: ad cuius radices a-
 quæ calidæ erumpunt, balneis desuper ædificatis. Ac rur-
 sum: Gesom (lege Gessur) ciuitas alienigenarum, quæ
 est et Gargesi, in Basanitide, de qua filij Israel expelle-
 re non ualuerunt Gessuri. Hæc non admodum congruunt:
 & tamen ueteres, ac recentiores pleriq; putant conue-
 nire. Cæterum diuersa loca fuerunt, Gadara & Gera-
 sa: & præterea duo miracula, quorum alterum descri-
 bit Matthæus, ut duo liberati sint à dæmonibus, in pro-
 uincia Gergesenorum: alterum Marcus & Lucas, ut
 unus liberatus sit in prouincia Gadarenorum. Gadar
 Ebræis sepem significat. Oppidum fuit, cuius regem oc-
 cidit Iosue. 12. cap. Id Gadaris à Strabone uocatum, Iuo-
 dæis attribuitur. Gaddara autem à Plinio recensetur in
 Decapoli, quæ fuit ultra Iordanem, & mare, siue lacum
 Tiberiadis. Ptolemæus in Cælosyria, γὰδωρα 67. s. 31. 8.

In eius agro, ut Strabo indicat, lacus fuit aquæ pessimæ: qua degustata, pilos, ungues, & cornua pecudes amittunt. Nimirum ea infelicitas accidit ex demonibus & porcis, ibi demersis Christi uirtute. Fuit igitur Gadarena regio, pars Amorreorum, ad austrum lacus Genesareth. Gerasa autem septentrionalior est, & orientalis. Ptolemæus, γῆρασα 68. d. 34. d. Hanc Stephanus ponit inter quatuordecim oppida Cœlosyriæ. Girgafchi autem inter gentes Chanaanicas recensentur: sub quibus fuit Gessuri, cuius rex Ptolemæus, socer fuit Davidis, & Maachatis, ad septentrionalē partem lacus Tiberiadis.

Γαλιλαία, Galilæa.

Ebræis Gelil dicitur, quod significat limitem, aut terminum, aut confinium. Galilææ duæ, ut Hieronymus in locis indicat: ex quibus una, Galilæa gentium uocatur, uicina Tyriorum finibus, ubi & Solomon 25. ciuitates donauit Hiram regi Tyri, in sorte tribus Neptalim. Altera Galilæa dicitur circa Tiberiadem & stagnum Genesareth, in tribu Zabulon. Hæc apud Iudæos contemptissima fuit, sed omnium regionū nobilissima facta per Christum, qui in ea, nimirum in Nazareth, educatus est, primum signum, & deinde multa edidit, Apostolos collegit, docuit, transfiguratus est, & rediuuus per dies quadraginta cum suis conuersatus est. Hinc Nazareti et Galilei uocati sunt primitus Christiani.

Galilææ meminit Marcus, 1. a. b. bis. c. d. 3. a. 5. e. 6. c. 7. d. 14. c. 15. d. 16. b. Galilaus. 14. g

Γαλιλάη, tranquillitas. 4. d

A' gaudio & iucunditate nomē habet. γαλιλάη enim est lætus. Ebraicè gul, gaudere & exultare significat.

Γάμος, nuptia.

γαμίζω, duco uxorem, aut nubo. Sicut olim Latinis nubo, utrunq; significauit, ut Nonius Marcelus testatur.

γαμίζονται, nubentur. 12. b. Eras. nuptum dantur.

γαμίζω, nubent. 12. b. Eras. contrabunt matrimonium.

ἔγαμισε, duxerat eam uxorem. 6. c.

γαμίζω ἄλλω, duxerit aliam. 10. b.

γαμίζω ἄλλω, nupsit alij. 10. b.

ἔγωγε, enim, nam, namq;, igitur. Expletiva etiam, ut nihil significet.

Enim. 1. b. c. d. 2. c. 3. b. c. bis. 4. c. ter. 5. a. d. 6. b. c. bis. d. g. quater. omissum, 6. e. 7. a. b. c. bis. d. 8. a. d. quater. 9. a. bis. f. quater. 10. b. c. d. 11. b. c. 12. a. b. ter. d. bis. 13. a. b. quater. c. d. bis. 14. a. bis. d. 15. a. b. 16. b.

Nam. 10. g. 14. g.

Autem. 9. e. 14. f.

Quippe. 16. a.

Et ad hoc ueni. 1. d.

Γαστήρ, uenter, uterus.

γαστήρ, uae pregnantibus. 13. b. Ad uerbum, in utero habentibus, uel uterum gerentibus.

Γέεννα, gehenna.

Hieronymus in Locis Ebraicis: Gennon, quod interpretatur uallis Ennon. Et ab hac quidam putant appellatam gehennam. Cecidit autem in sortem tribus Beniamin, iuxta murum Hierusalem, contra orientem. Super qua in libris Ebraicarum questionum plenius dictum est. Idem de Thopheth: Legimus in Hieremia (cap. 7.)

aram Tapheth. Est autem in suburbanis Aelue usq; hodie locus, qui sic uocatur, iuxta piscinam fullonis, & agrum Acheldema. Cæterum locus iste uocatur Geibinnom, & Gei bnei bhinnom, uallis amœnitatis, & tympanum. In eo lustrabant & sacrificabant liberos suos, ut 19. cap. Hierem. indicatur. Hinc impiorum infernalis carcer denominatur: sicut beatorum sedes, paradisus. Cap. 9. f. ter.

Γεθσημανι, Gethsemani.

14. d. prædium, cui nomen Gethsemani. Est ad radices montis Oliueti, nunc ecclesia desuper ædificata, inquit Hieronymus in Locis: & interpretatur idem, uallis pinguedinum. Potius crediderim di. i. torcular olei: nam ad Oliueti montem probabile est torcular & iterpetes fuisse.

Γέλω, risus.

Κατιγίλωσ αὐτῷ, irridebant eum. 5. d

Γέμω, plenus sum.

Γεμίσω, impleo.

γεμίσας σπόγγον ὄξος, implens spongiam aceto. 15. c

γεμίσει ἡ ναὺς, impleretur nauis. 4. d

Γεννάω, genero, gigno.

Γεννάομαι, nascor.

Γίνομαι, & γίγνομαι, sum, fio, existo, euenio, uel obuenio.

ὁ ἕσθης ἄνθρωπος, non esset natus homo iste. 14. c. Lapis factus est in caput. 12. a

Γενιά, generatio. 8. b. 9. e. 13. d. Latinitus, natio, genus, soboles.

- ἡ γενεα, generationi. 8. b. bis.
 Γενεα, de genimine uitis. 14. c. Bras. Græca
 vox est, quæ uerti poterat, fructu, aut factu.
 Γενεα, natalis.
 Γενεα, 6. c.
 Γενος, genus hoc. 9. d. de demonibus.
 Γενος, Syrophœnissa genere. 7. c.
 Γενος, parentes. 15. b.
 Συγγενος, in cognatione. 6. a. Bras. inter cognatos.
 Γενος, fit. 2. c. 4. c. d. Facta est procella uenti. Fiat.
 u. c. Fiunt omnia illis in parabolis. 4. b.
 Γενος, efficiuntur. 6. a.
 Γενος, fuit baptizans. 1. a. pro, baptizabat. Ebraica
 periphrasis, qualis per uerbum *kw*. Cum esset singula-
 ris. 4. b. Factum est à Domino. 12. a. Facta est tran-
 quillitas magna. 4. d. Factum est. 1. a. 2. c. 4. a. omissum.
 Formula cōnectendi Ebraica, per uerbum substantiuum
 haia. Factum est sabbatum propter hominem. 2. c.
 Factum est occultum. 4. c. Manifestum factum est no-
 men. 6. b. Qualiter factum esset ei. 5. b. quomodo actum
 cum eo. Factus est sicut mortuus. 9. d. Facta est uox.
 1. b. Nubes. 9. a. Facta esset uespera. 11. b. Facta sunt
 uestimenta splendentia. Facta sunt tenebræ. 15. c.
 Γενος, si sal infatuatum fuerit. 9. f. Ramus tener
 fuerit. 13. c. Fiant ista. 13. d. c. Fient. 13. c.
 Γενος, esse. 10. f. Fieri. 1. b. 10. f. 13. b.
 Γενος, accidit. 9. c. Facta est perditio ista unguem
 1. a. quod factum esset in se. Fuerunt. 13. c.
 Γενος, fieri. 13. c.
 Γενος, contristatus est. 6. d. ualde tristis factus.
 Cum

Cum esset domi. 9. e

ἦν ἐν οἴκῳ, factō sabbato. 6. a

ἦν ἐν οἴκῳ, his qui cum eo fuerant. 16. c

ἦν ἐν οἴκῳ ἐν ἀνάστασει, orta tribulatione. 4. b. ἦν ἐν οἴκῳ,

accidisset dies opportunus. 6. c. Facta hora sexta. 15. c.

Cum hora multa fieret. 6. e. Cum sero esset factum,

ἐν ὄψι μῆρας ἦν ἐν οἴκῳ. 4. d. Cum sero esset. 6. g. 15. d. Vero

spere factō. 1. d. 14. b

τί ποῦν, quid factum esset. 5. b

διὰ τὸ ἦν ἐν οἴκῳ, cum transisset sabbatum. 16. a

Γενεσάρηθ, Genesareth.

Ebraicè dicitur terra uel mare cinārāth, uel cinārāth, & pluraliter cinaroth. Num. 34. Deut. 3. Iosue. 11. 19. & 2. Reg. 24. & alibi. Chaldaica translatio dicitur Ginofar. Hieronymus in Ebraicis nominibus libri Numerorū, Chenneroth interpretatur cithararū signum, aut quasi lucernæ. Gemesar autem exponit, ortus principum. Græci dicunt Genesareth, de quo idem Hieronymus Matth. 14. Si sciremus, quid in nostrā lingua resonarct Genesareth, intelligeremus, quomodo Iesus per tyrum apostolorum & nauis, Ecclesiam de persecutione & naufragio liberatā, transducatur ad littus, & in tranquillissimo portu faciat requiescere. Hæc Hieronymus. Caterū dubiū non est, quin cinor, uel ut Græci transmutarunt, λινύγα, sit cithara: & cineroth, cithara. Est autem Chennereth mare, ubi est terminus Iudeorum, in tribu Nephthalim. Sed & oppidum, quod in honorem Tiberij Caesaris Herodes rex Iudææ postea instauratum appellauit Tiberiadem, ferunt hoc primum nomine appellatum. Marc. 6. g. Venerunt in terram Genesareth.

ῥάσασαι, gusto, & sentio, experior.

ῥάσασαντα θανάτου, non gustabunt mortem. 9. a

ῤῆ, & γᾶα, terra, tellus, regio.

Terra ultro fructificat. 4. c. 13. d

ῤῆς, terra. 4. a. 13. c. In terra. 2. b. 4. c. bis. 6. g. Su

per terram. 4. a. 8. a. 9. a. 14. d. In terram. 4. c. 9. c

ῤῆ, in terrā. 4. a. 6. g. In terram Genesareth, id est,

regionem. Super terram. 4. c. Habuit terram. 4. a.

Per terram totam. 15. c. pro mundo, uel orbe.

ῤῆσασαι, & γινώσκω, & γινώσκω, noui, nosco,

cognosco, intelligo.

γινώσκετε, cognoscitis. 13. c. Scitote. 13. c

ἔγινωσκεν, sciebat. 15. a

ῤῆσασθε, quomodo omnes parabolās cognoscetis? 4. b

ἔγινω, sensit corpore. 5. c

ἔγινωσαν, cognouerant. 12. a. id est, intellexerant.

ῤῆ, ut nemo id sciret. 5. d. Nec uolebat quenquam

scire. 5. e

ῤῆσασαι, scire. 7. c. Nosse. 4. b

ῤῆς, cum cognouisset. 15. d. Quo cognito. 8. b

ῤῆσασαντες, cum cognouissent. 6. e

Ἀνέγνωτε, legistis. 2. c. 12. a. c

ἄναγινώσκων, qui legit. 13. b

Ἐπέγνωσαν αὐτόν, cognouerunt eum. 6. e

ἔπγνωσεν, cognoscens. 5. e. Quo cognito. 2. b

ἔπγνώσαντες, cognouerunt. 6. g

ἡ γλῶσσα, lingua.

Ebr. laschon, Arabicè lesan, Syriacè lischana, Aeo

thiopicè lischann. Hinc Græci γλῶσσα & γλώσσα fecerunt.

ἡ γλῶσσα, linguæ uinculum. 7. d. Linguā tetigit. 7. d

γλώσσας, linguis nouis loquentur. 16. d. pro dialectis
& sermone.

Γραφίδε, fullo.

9. a. qualia fullo non potest candida facere.

Αγνάφεις πάντες, rudis panni. 2. c. Eras. nondum à
fullone curati.

Γολγοθά, Golgotha.

Marcus 16. b. exponit Caluarie locum, & Ioannes
19. dicit Ebraicam uocem esse, Hieronymus autem Sy-
riacam. Sanè Ebraicè pronunciatu Gylgalath, Syria-
cè Gulgaliba. Hieron. vsq; hodie ostenditur in Aelia, ad
septentrionalem plagam montis Sion. Causam nominis
assignat in Commentarijs Matthæi, à caluarijs dictum
locum, eorum qui supplicijs affecti sunt. Epiphanius à
caluaria Adami ibidè sepulti: quod Hieronymus irridet.

Γομόρρα, Gomorria.

Hieron populi timor, uel seditio. potius onus, aut plu-
strum. Vna ex urbibus impijs, quæ conflagrauit. Gea-
nes. 19. Omittitur, 6. b.

Γόνυ, genu.

γόνυα, genua. 15. b

Γράφω, scribo, pingo.

ἔγραψεν, scripsit. 10. a. 12. b

γράφει, scribere. 10. a. scribere libellum repudij.

ἔγραπται, scriptū est. 1. a. 7. b. 9. b. bis. 11. c. 14. c. bis.

Γραμματεὺς, scriba. 12. c

γραμματεὺς, scriba. 1. c. 2. c. 3. c. 7. b. 9. b. bis. c. Eos,
pro scribas. 11. c. d. 12. d. 14. a. f

γραμματέων, scribis. 2. b. 7. a. 8. d. 12. c. d. 14. e. 15. a. e

γραμματέων, scribis. 10. e. Fuit autē scribarū sepe
τα φα

la factio, sicut Pharisaorū & Saducaorū. De qua Epi-
phanus, Hieronymus, Philastrius, Damascenus, & aliq.
Γραφὴ, scriptura. per antonomasiam, aut meto-
nymiam, sacrae literae.

Impleta est scriptura. 15. c

Γραφῶν, scripturam. 12. a

Γραφῶν, scripturae. 14. c

Γραφῶν, scripturas. 12. b

Ἐπιγραφή, titulus inscriptus. 15. c

Ἐπιγραφή, inscriptio. 12. b. pro nota numismatis.
Titulus. 15. c

Γρηγορέω, uigilo.

Γρηγορή, uigilet. 13. d

Γρηγορήτε, uigilate. 13. d. bis. 14. d

Γρηγορήσα, uigilare. 14. d

Γυμνός, nudus.

Nudus profugit. 14. e

Ἐπιγυμνός, amictus erat sindone super nudo. 14. e

Γυνή, scæmina, mulier, uxor, quod com-
mune est plerisq; linguis.

Mulier. 5. c. bis. 7. c. bis. 12. b. 14. a. Vxor. 10. b. 12. b

Γυνῶνα, uxorem. 6. c. bis. 10. a. bis. 10. b. d. omissum,
11. b. quater.

Γυνῶνες, mulieres. 15. d

Γωνία, angulus.

γωνίας, in caput anguli. 12. a

ORIGINES, Q V A R V M

prima litera est kappa.

καί, &, q̄.

Nulla est dictio quæ crebrius occurrat. Est enim ra

ra oratio, in qua non semel occurrat *et*, & coniuñtio. Quod Ebraea linguae maxime est familiare, in qua uau litera praefixa, uariam significationem exercet. Sed haec singulatim indicare, prolixum foret. Rursum, ut indicis & grammatici munus probe obeam, ex Augustino uim coniuñtionis & aperiã: deinde summam ostendam, quoties in singulis ponatur capitibus. Quod compendium in *actis* etiam sectatus sum. Augustinus enim in libro de Grammatica sic scribit: Et copulatiua, multa significat. Saepè autem transit in alterius speciem potestatis, expletiua: disiunctiuam, aut: causalem: ordinandi, deinde: qualitatis, & quantitatis. Vtitur autem exemplis poetis. Psalmo 4. Et scitote, quoniam mirificauit Dominus sanctum suum: indicat prophetis familiare locutionis genus. Et factum est uerbum Domini. Quae iunctura coniuñtionis cum sententia non praecesserit, insequens annectatur, mirabiliter fortassis insinuat prolationem ueritatis in uoce, cum ea uisione, quae fit in corde, esse coniuñctam. Haec ille. Est expositoria, ut i. Corinth. 15. Quando tradet regnum Deo & patri. Latiuus interpres in hac etiam uocula mire uariis est.

Et plerunq; uertit,

Cap. I.	62	Cap. IX.	71
Cap. II.	50	Cap. X.	70
Cap. III.	59	Cap. XI.	52
Cap. IIII.	72	Cap. XII.	65
Cap. V.	76	Cap. XIII.	46
Cap. VI.	107	Cap. XIII.	110
Cap. VII.	48	Cap. XV.	53
Cap. VIII.	59	Cap. XVI.	20

Que.

- Que. Eratq̄. 1. b. Cumq̄. 5. b. 6. c. d. g. Ac. 5. a
 Et cum negatiuo ḡ, μὴ. Neq̄. 13. c. Nec. 5. c. 6. c. 8.
 a. b. 9. e. 12. b. 14. f
 Etiam. 4. c. 13. c. Simulq̄. 6. c
 Autem. 3. a. bis. 6. d. f. 12. b. c. bis. d. 14. b. f. g. 15. d
 Vel. De die illo, uel hora. 13. d. Deprecabatur eum,
 ut uel simbriam tangerent. *ἵνα ἅψῃ*. Aut. 10. f
 At. 11. d. 16. b. Sed. 6. d
 Ut præcederent. 1. d. 6. f. Ita ut uideret.
 Post hæc cœpit. 10. d. Tunc dicit. 8. c
 Per Sidonem. 7. d. Eras. & Sidonis.
 Vertitur in relatiuum: Qui maledixerit. 7. b. Qui
 ubicunq̄ apprehenderit illum. 9. c. Qui cum audisset.
 10. g. Qui sequebantur. 2. c. Quibus respondens. 10.
 a. Quo cognito. 2. b. 8. b. Quo audito. 11. c. Quod si. 9. f
 Adicitur superflue. 3. b. & eijciendi dæmonia, pro
ἵνα. & 7. b. Et damnabunt. 10. e. Et occiderent. 14. a
 Omittitur, 3. a. c. 6. a. d. e. g. 8. c. bis. 10. b. 11. a. 12. d.
 13. b. 14. g. 15. c
 Porro de compositione *καὶ*, *καὶ*, & alijs, admo-
 niu antea.

Καὶνὸς, nouus.

- καὶνὸν*, nouum uinum. 2. c. 14. c
καὶνὸς, nouos utres. 2. c
καὶνὴ, noua doctrina. 1. c
καὶνὸς, noui testamenti. 14. c
καὶνῶν, nouis linguis loquentur. 16. d
καιρὸς, Opportunitas, tempus.
καιρὸς, tempus ficorum. 11. b. Impletum est tempus.
 1. b. 13. d

καί πο, nunc, in tempore hoc. 10. d. In tempore. 12. a

Εὐκαιρία ἡμετέρας, cū accidisset dies opportunus. 6. c

ἡυνκαίρου, manducandi spacium non habebant. 6. d.

Eras. Ne edendi quidem opportunitatem habebant.

ἑυνκαίρος, opportunē. 1. 4. b

ἡροκαίρος, temporales. 4. b. Eras. Matth. 13. Temporarius: quasi dicas, ad tempus, & non perpetuus, nec sibi constans, sed ad exortam occasionem mutabilis.

Καίσαρ, Cæsar.

Romana uox est, primumq; nomen proprium uiri, deinde commune, ut Augusti nomen. Aelius Spartianus in Commodo, & originem uocis, & significationem explicat.

καίσαρ & *καίσαρι*, licet tributum dare Cæsari. Item:

Reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris: et quæ Dei, Deo. 12. b

Καίσαρεια φιλίππων, Cæsaria Philippi. Plurimæ sunt

huius nominis urbes, ut Stephanus & alij docent. Tres

autem, quarum sancta historia meminit: una Cappado-

cia, Act. 18. Alia Palestine maritima, quæ turris Stra-

tonis, cuius crebrò meminerunt apostolorum Act. Ter-

tia Cæsaria Philippi, ad radices Libani, ubi Iordanis fon-

tes sunt, à Philippo Tetrarcha eiusdem regionis facta, et

in honorem Cæsaris cognominata. Hieron. in locis Act.

Καίω, accendo, uro. Ebraicum caccab.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

num incenditur?

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

καίεται λύχης, nunquid uenit lucerna. 4. c. Eras.

ascendendo sacrificia, quæ penitus in ara comburuntur,
ac Deo offeruntur, nihilq; decerpitur sacrificiis, ut sit
in ὄρχηστῆροις, hoc est gratulatoribus sacrificijs. Vete-
res interpretes reddiderunt ὀρχηστῆροις, ὅτι ὀρχηστῆροις.

κακός, malus, prauus.

κακόν, quid mali fecit. 15. b

κακί, mala cogitationes. 7. c

κακός ἔχοντες, qui malè habebant. 1. d. 2. c. 6. g. pro,
aegrotantes.

κάλαμος, calamus, culmus, arundo.

καλάμος, calamo. 15. c. Valla, arundini. 15. b. arundi-
ne. Syri & Arabes ea uoce utuntur.

καλέω, uoco, calo.

Ebr. Kabal. Unde Kabal, ἐκκλησία, cœtus conuoca-
tus, aut calatus. Kol, uox.

ἐκάλεσεν αὐτοὺς, uocauit eos. 1. b

καλέσαι, uocare iustos. 2. c

καλεῖσθαι, uocabitur. 11. c

παρακαλεῖσθαι, rogabant. 8. c. Deprecabantur. 7. d

παρακαλέσθαι, deprecabatur. 5. b. bis. Cœpit deprecari. 5. b

παρακαλεῖσθαι, deprecabantur. 6. g

παρακαλέω, rogare. 5. b

παρακαλεῖσθαι, deprecabantur. 5. b

παρακαλεῖν, deprecans. 1. d

προκαλεῖσθαι, uocauit ad se. 3. b. Vocauit duode-
cim. 6. a

προκαλεῖσθαι, conuocans. 12. d. Vocans. 10. f.

Advocans. 7. c. Conuocatis eis. 3. c. 8. a. Conuocata

turba. Accersito Centurione. 15. d

συγκαλεῖσθαι, conuocant. 15. b

καλός, bonus, utilis, iucundus, honestus,
pulcher, lætus, fertilis. ut Ebraei

utuntur uerbo tob.

καλόν. 1. d. 9. a. f. quinquies. 14. d. c.

καλὸν γῆν, terram bonam. 4. a. c. pro feracem, fecundam, fertilem.

καλῶς, bene omnia fecit. 7. d. Bene prophetauit. 7. b. 12. c. bis. Bene habebunt. 16. d. pro, cōualescent, aut bene ualebunt. Bene irritum fecistis præceptum Dei. 7. b. Ironica est approbatio.

καλύψω, abscondo, celo.

πικραλύψην, uelare faciem. 14. g

κάμηλος, camelus.

Ebraica uox gamal.

καμήλις, uestitus pilis camelorum. 1. d

καμήλιον, facilius est camelū per foramen acus transire, quam diuitem in regnum Dei. 10. c. ἀδύνατον, hoc est, impossibile ponitur: quanquam nauticum rudentem quidam intelligant.

Κανανίτης, Cananites.

κανανίτης, Simonem Chananaeum. 3. b. Non est gentile, sed cognomen, ut Luc. 6. Act. 1. patet. Hieronymus etiam Matth. 10. Simon Cananaeus ipse est, qui in alio Euangelista scribitur Zelotes: kanna quippe zelus interpretatur. Hæc Hieron. Porro Canna est ζῆλος, a mulator. Kineah, zelus. Frater est Iacobi, Iosetis, & Iude, filius Iosephi.

καπερνάουμ, Capernaum, uel Capernaum.

Hieronymus interpretatur, ager, aut uilla consolationis.

tionis: ceu sit copher nabhum. sicut Aethiopicum Testa-
 mentum aspiratione in medio ponit. Potius crediderim,
 ab amoenitate nomen habere, Copher naim, quomodo
 Hieron. agrum pulcherrimum interpretatur. Fons est,
 qui regionem Genasar, sitam ad lacum Genesareth, aut
 Tiberiadis, irrigat: cuius meminit Iosephus lib. 3. belli Iu-
 daici, & post illum Hieronymus. Eiusdem nominis opo-
 pidum maritimum, ubi Iordanis lacum fundit: cuius si-
 tum Matthæus 4. cap. luculenter indicat. Hieronymus
 in Locis: Capharnaum iuxta stagnum Genesareth usq;
 hodie oppidum, in Galilæa gentium situm, in finibus Za-
 bulon & Nephthalim. Idem Matth. 17. ait, Nazareth
 oppidum, in quo nutritus est Christus, subiectum fuisse
 urbi Capharnaum. Nobilissimum fecit Capharnaum
 Christus hospitio suo, doctrina, & miraculis, ut in cæ-
 lum euectum ipse dicat, Matth. 11. cap. Meminit eius
 Marcus, 1. c. 2. a. 9. e. Capharnaum.

Καρδια, COR.

Eam sacrae literæ ostendunt arcem vitæ, & officio
 nam mentis, fontemq; cogitationum, ut Platonici ὄψις, νοε-
 νος in cerebro collocant.

Καρδια, cor eorum longe est à me. 7. b. Cor cæca-
 tum. 6. g.

Καρδιας, cæcitate cordis. 3. a. De corde procedunt
 cogitationes malæ. 7. c. Corde. 12. c. bis.

Καρδια, in corde suo. 11. c.

Καρδιας, in cor. 7. c. Cæcaturum habetis cor. 3. b.

Καρδιας, cordibus. 2. b. 4. b.

Καρδιας, duritiam cordis. 10. a. 16. c. Theo-
 phylactus exponit Matth. 19. κακογυγία, nequitiam, &

maliciam, agrestes mores. In Marco, ἀπρόσπικτο, in
 humanitatem. Cæterùm Ebraica linguæ tropo, cor dus-
 rum dicitur obstinatio, & pertinacia: ut contrà tence-
 rum, aut molle cor, facilitas, dexteritas, commoditas in
 obsequendo.

Καρπός, fructus.

καρπός, fructus. 4. c.

καρπός, de fructu uineæ. 12. a.

καρπός, fructum. 4. a. bis. 11. b.

Ακαρπός, sine fructu. 4. b.

Καρπός, & καρπός, ualidus, po-
 tens, fortis.

πρὸςκαρπός, nauis deferuiret sibi. 3. a. Bras. adhi-
 beretur, inferuiret, esset usui.

Κατὰ, κατ', καθ', iuxta, secundum, per,
 contra, aduersus, in, ex.

κατὰ ἰησοῦ, aduersum Iesum quærebāt testimoniū. 14. f.

κατ' αὐτόν, aduersus eum. 3. a. 14. f. bis. Aduersus alia
 quem. 11. c. Aduersum uos. 9. f.

κατὰ κεφαλῆς, super caput effudit. 14. a.

κατὰ λεγμῶν, præcipitatus est grex. 5. b. Bras. per
 præceps ferebatur.

ἕκαστος κατὰ ἑαυτὸν, singulatim. 14. b.

κατὰ παράδοσιν, iuxta traditionem seniorum. 7. b.

κατ' ἐξουσίαν, in potestate. 1. c. Bras. secundum potesta-
 tem, uel cum autoritate.

κατὰ ἑορτήν, per festum. 15. a.

κατὰ τόπους, per loca. 13. b. Perinde ac si diceretur,
 ubiq; locorum.

κατ' ἰδίαν, seorsim, aduerbialiter. ut κατὰ μίαν, seor-
 sum. 6. e.

sum. 6. e. 7. d. 9. a. Seorsim. 4. c. 6. d. Separatim. 13. a. Secretò. 9. d

κάτω, deorsum. 14. g

ὑπὸ λέκτω, usq; deorsum. 15. d

ὑπὸ λέκτω ἢ ὑπὸ πίστες, sub mensa. 7. d

ἢ ἀπὸ λέκτω ἢ ποδῶν, excutite puluerē de pedib. 6. b

κίω, λέμαι, iaceo, situs sum.

Ἀνακείμενον, iacens puella. 5. d

ἀνακειμένους, discumbentibus eis. 14. b

ἀνακειμένοις, recumbentibus. 16. c

κατίνεισε, in quo grabato iacebat paralyticus. 2. a.

Rectūbebat. 1. c. Eras. Decūbebat, habēt antiqui codices.

κατακείσθαι, cum accumberet. 2. c

κατακειμένους, recumberet. 14. a. Rectius hæc dicitur, discumbere.

περίκειται, circumdaretur. 9. f

Συωκίοντες, simul discumbebant. 2. c

συωκίοντες, recumbentibus. 6. c

συωκίοντες, simul discumbentes. 6. d

κέλευω, iubeo.

ἐκέλευσε, præcepit. 6. d

κενός, uacuus, inanis, uanus.

ἐκενόν, dimiserunt uacuum. 12. a

κεντυρίων, Centurio, & κεντυρίων.

Romana uox, qua sunt usi scriptores noui Testamenti. U autem est dux, qui præest centum militibus, quem

Ἕλληνες uocant ἑκατόνταρχον.

κεντυρίων, Centurio. κεντυρίων, Centurionis. κεντυρίωνα, Centurionem. 15. d

κοράμιος, figulus.

κοράμιος

κεράμιον, lagenam aquæ. 14. b. Eras. uas, siue aquas
lem fictilem. Est etiam certa mensura.

κερδιον, lucrum.

κερδαίνω, & κερδαίω, lucror.

κερδαίωσις, si lucretur mundum. 8. d

κεφαλή, caput.

κεφαλῆς, super caput. 14. a

κεφαλῶν, caput. 6. d. quater.

Petrus apostolus uocat lapidē ἀκρογωνιάων, qui summo
in ædificio duos parietes coniungit, ac uincit.

κεφαλῶν, mouentes capita. 15. c

κεφαλαίως, in summā redigo, & caput ledo.

κεφαλαίωσαν, in capite uulnerabant. 12. a. Bras. com
minuerunt caput.

ἀπικεφάλισα, decollauit. 6. c

ἀπικεφάλισον, decollauit. 6. d

προσκεφάλαιον, cervical. 4. d

κλήσιον, census.

Latina uox est. Quis autem fuerit census, quiq; cen-
sures in urbe Romana, Liuius & aly scriptores satis in-
dicant. Censum etiam in Syria actum, Iosephus ostendit.
Suidas interpretatur βίτασιον & πλῆθος, inquisitionem
multitudinis, & numisma, & ἐτησίον τίλον, annuum
tributum.

κλήσιον, licet tributum Cæsari dare? 12. b

κηρύσσω, præconium facio, procla-
mo, prædico.

Videtur ex lingua Syriaca transsumptum, quæ dicit
cer az. Hinc & κηρύσσω sumptum est.

κηρύσσειν, prædicare cœpit. 5. c. 1. d. 3. b

κηρύσσειν,

ἰησοῦν, prædicabat. 1. a

ἰησοῦν, prædicabant. 6. b. 7. d

ἰησοῦς, prædicauerunt ubiq;. 16. d

ἰησοῦς, ut prædicem ibi. 1. d

ἰησοῦς, prædicare Euangelium. 16. d

ἰησοῦς, prædicatum fuerit Euangelium. 14. a

ἰησοῦς, prædicari oportet. 13. b

ἰησοῦς, prædicans. 1. a. b. d

κινῶ, moueo, cieo. Ebr. cana.

Vi Hieron. & Philo, Chanaan exponunt etiam σα
λ, commotionem, aut concitationem. Henia etiam si-
gnificat, mouit, commouit.

ἰησοῦς τὰς κεφαλὰς, mouētes capita. 15. c. Gestus
est insultantium, quod Hebræi dicunt, nod rosch.

κλάδ, ramus.

Subijci poterat uerbo κλάω, frango.

κλάδ, ramus tener fuerit. 13. c

κλάδς, ramos magnos. 4. c

κλάω, & κλάω, frango, & Ebraico
more distribuo.

ἔκλασεν, fregit quinq; panes in quinq; milia. 8. b

ἔκλασεν, fregit panes. 8. a. 14. c

κλασμάτων, fragmentorum. 6. f. 8. b. bis. De fra-
gmentis. 8. a

κατέκλασεν τὰς ἀφ᾽ αὐτοῦ, fregit panes. 6. f

κλαίω, & κλάω, ploro.

ἔκλαιτε, ne ploretis. 5. d

ἔκλαιεν, cœpit flere. 14. g. Bras. erumpens, uel subito
fleit.

ἔκλαιον, lugentibus. 16. c

ἔκλαιονταί,

ἐλαίοντας, eiulantes. 5. d

κλέπτω, clepso, furor.

μὴ κλέψῃς, ne fureris. 10. c

κλοπαί, furta. 7. c

κλῆροϛ, fors, clerus.

Non prorsus remota origo, uel absurda, si dicamus sortem ex Braico uerbo goral.

κλῆρον, sortem. 15. b. Latine fortiri dicitur, pro, mittere sortes.

κλίνω, clino, inclino.

κλίον, lectus.

κλίονος, supra lectum. 7. d

κλίονω, sub lecto. 4. c

κλίονων, lectorum. 7. d

Ἀνακλιθῆναι, accumbere facerent. 6. f

πρωτοκλισίας, primos accubitus in cœnis. 12. d

Κοδράντας, quadrans.

Misit duo minuta, quod est quadrans. 12. d. Codrantes, caligo, uel tenebræ: quem nos per q literam, quadrantem dicimus. Hæc Hieron. Est autem Romana uox, quadrans. Suid. τὸ πᾶν, ἢ λεπτὰ δύο. De κλάτῳ supra dixi. Bras. Quarta pars assis, quam à tribus uncis Plinius triuncium uocat. Budæus eundem putat, qui Ciceroni dicitur teruncius. Atq; eum nummū uulgo, ceu minutum, contemptui fuisse, prouerbio quoq; testatum est. Est autem prouerbium Ciceronianum, Ne teruncium quidem insumpsit.

Κοιλῶ, cauus, concauus. Ebraicum hbol.

κοιλίαν, uentrem. 7. c

κοινός, communis.

Et Ebraicis

Et Ebraico idiomate, prophanus, pollutus, immundus. Opponitur enim *bbol*, commune, *kadosch*, priuato, peculiari, singulari, sancto. Ebraei *cena seih*, populum collectum, & cœtum uocant, ut Græcis *leuvs* quandoque pro *συναγωγη* ponitur.

leuvs, communibus manibus. 7. a. Quod Euangelista exponit *αγιατοις*, illotis.

Et uerbum *leuvs*, commune facio, id est, polluo, coinquino, prophano.

leuvs, illa communicant hominem. 7. c. bis. Matth. 15. communicat & coinquinat. Hieron. Verbum communicat, proprie scripturarum est, & publico sermone non teritur. Populus Iudæorum, partem Dei se esse iactans, communes cibos uocat, quibus omnes utuntur homines. uerbi gratia, suillam carnem, ostreas, lepores, & istiusmodi animantia, quæ unguam non findunt, nec ruminant, nec squamosa in piscibus sunt. Vnde & in Actis Apostolorum scriptum est: Quod Deus sanctificauit, tu ne commune dixeris. Commune ergo, quod cæteris hominibus patet, & quasi non est de parte Dei, pro immundo appellatur.

leuvs, coinquinare, communicare. 7. c.

leuvs, illa sunt quæ communicant hominem. 7. c.

κων, coccus, granum.

Sicut granum sinapis, *ως λιανον*. 4. c.

καταρτος, & *λοφος*, mutilus, truncus, curtus, diminutus summis partibus sui corporis.

ενοχλησει τας ημερας, breuiabit dies. Nisi breuiabit dies. 13. c. Eras. abbreviauit.

Κολυβιστήρ, numulariorum mensas evertit. 11. b

Κόλαφος, colaphus.

Apparet satis, factum esse ex Κολάπτω. ut ex σιάπτω,
fodio, cauo, σιάφω.

Κολαφίσειν, colaphis cedere. 14. g

Κόλλα, glutinum, & bouis tergus, e quo
coquitur gluten.

προσηκολυθήσεται, adhærebit uxori suæ. 10. d. Ad uer-
bum, adglutinabitur.

Κολῶ, arceo, compesco, impedio, Suida

& Hesychio autoribus.

Δύσκολος, difficilis, agrestis, durus, moro-
sus, molestus, intractabilis. Dyscolus, interpres uer-
tus, 1. Pet. 2. ponit pro græco σκολιός. Aristoteles cum uo-
cabus, obsistit, quo minus syllogismus conficiatur.

δύσκολον, quàm difficile est. 10. c

δυσκόλος, quàm difficile. 10. c

Κοῦς, & κοῦα, puluis.

Κοῦίζω, puluerem excito, exerceo me, in pul-
uere uersor. Hinc minister appellatur, qui assiduus est
in laboribus, diaconus.

Διάκονος, erit minister omnium. 9. e. 10. f

Διηκόνει, ministrabat eis. 1. c

διηκόνειω, angeli ministrabant ei. 1. b. 15. d

διακονῆσαι, ut ministraret. 10. g

διακονηθῆσαι, ut ministraretur ei. 10. g

Κοπάω, cesso, quiesco.

ἐκόπησεν, cessauit. 4. d. Cessauit uentus. 6. g

Κόπτος, labor, molestia.

κόπτος,

κόπος, quid illi molesti estis. 14. a. Eras. Matth. 26.
 Quid molestias exhibetis, aut cur negotium facistis?

Εύκοπιτόρος, facilis est. 2. b. 10. c

κόπω, caedo, pulso.

κύντων, caedebant frondes de arboribus. 11. a

Απέκοψον, amputa illum, abscinde illam: nempe pedem, aut manum. 9. f

κατανόησιν, concidens se lapidibus. 5. a

κορβαῖν, Corban.

Euangelista exponit δῶρον, donum, aut munus. 7. b. Matth. 27. ἀφ' οὗ λέγεται dicitur. Principes sacerdotum, accipere argenteis, nempe Iudae, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia precium sanguinis est. Hieronymus exponit gazophylacium, & dona Dei. Et in nominum Ebraicorum etymologico: Corbona, oblatio est, inquit. Sane Karban & Kyrban Ebraice, & Syriace Kurban & Kurbana, significat oblationem, & munus diuinum, à uerbo karab, quod tum alia, tum offerre significat.

κόρη, puella.

κοράσιον, puella. 5. d. bis. Omittitur, 6. d

κορασίον, puella. 6. c. d

κόσμος, mundus.

Ab ornatu esse dictum mundum, qui calati imagine caelum dicitur, quod omnia contegit: Plinius autor est.

κόσμον, si lucretur mundum totum. 8. d. In uniuerso mundo. 14. a. 16. d

κόφινος, cophinus, corbis, uas plectile, ca-

nistrum. & mensura capiens choas

tres, autore Hesychio.

A

Sed &

Sed & Pollux affirmat esse mensuram *Bæoticam*,
qua frumentum & uinum dimeticbantur.

νοπίως, cophinos. 6. f. 3. b

κσμί, cumi.

Ebraicum & Syriacum, quod Euangelista exponit
ἐγείρ, surge. 5. d

Κράββατ, grabatus.

Grabatulum dici uolunt lectulum angustum, in quo
meridiari solent.

τὴν κράββατον, grabatum. 2. a. b. ter.

κράββατος, grabatis. 6. g

Κράσω, clamo. Syriacè *cera*

κράσσω, cœpit clamare. 10. g

ἐκράσσω, clamabat. 10. g

ἐκράσσω, clamabant. 11. b

ἐκράσσει, clamabant. 3. b

ἐκράσσω, clamabant. 15. a. b

κράσω, clamans. 6. a

κράσας, clamans. 5. a. 15. d. Exclamans. 9. d

κράσων, exclamans. 1. c. 9. d

Ἀνέκράσει, clamauit. 1. c

ἀνέκράσαν, exclamauerunt. 6. g

Κράσιον, caluaria.

κράσις, caluariae locus. 15. b

Κράσιον, fimbria, limbus, extremae

uestium orae, ait Pollux.

Eam uocem Syri mutuati sunt interpretes, reponen-
tes quandoq; pro Ebraico tzitz.

κράσιον, ut uel fimbriam uestimenti tangerent. 6. g

Κράτ, & κράτος, robur, potestas.

κράτις,

κρατω, teneo, prehendo, obtineo, uinco.

κραταιν, seruare baptismata. 7. a

κραται, tenetis traditionem. 7. b

κρατοι, tenuerunt eum. 14. e

κρατους, tenuit Ioannem. 6. c

κρατισατι, non tenuistis me. 14. e

κρατισαυ, tenuerunt eum. 14. e. Continuerunt uerbum. 9. b

κρατισατε, tenete eum. 14. e

κρατισα, tenere eum. 12. d. 3. c

κρατοιωτε, tenentes traditionem. 7. a

κρατισας, tenens manum. 9. d. 5. d. Apprehensa manu. 1. c

κρατισαυτε, tenerent dolo eum. 14. a

κρημνδς, praecipitium.

κρημνδς. 5. b. Eras. per praeps. Vetus interpres, praecipitatus est.

κρνω, cerno, discerno, secerno, iudico, decerno, statuo, iure ago, & damno.

κρμα, iudicium accipiet. 12. d. pro damnatione.

κρτωε, reus erit aeterni delicti. 3. c. Eras. iudicij, aut damnationis. 6. b. omiffum.

Αποκρνωμαι, respondeo. Quo uerbo frequentissime utuntur Ebraei, etiam ubi non praecessit interrogatio.

αποκρνω, non respondes quicquam. 14. e. 15. a

αποκρνωε, nihil respondit. 14. f

αποκριθκ, respondit. 7. d. 9. f. bis. 12. c. 15. a. Respondit. 12. c. Respondens. 3. c. Dicit ei. 5. b

αποκριθισαυ, responderunt. 8. a. c

αποκριθικτι, respondete mihi. 11. d. bis.

ἀποκριθῆ, respondisset sapienter. 12. c

ἀποκριθῶσι, ignorabant quid ei responderent. 14. d

ἀποκριθῆς, respondens. 6. e. 7. b. 8. d. 9. a. b. c. bis. 10. a. bis. c. bis. d. g. 11. b. c. d. bis. 12. b. bis. d. 13. a. bis. 14. c. omiffum. e. 15. a. bis.

ἀποκριβῶτες, respondententes. 11. d

Διακριθῆ, non hæsitauerit in corde suo. 11. c. quod alibi uertit dydicare.

Κατακριθῶσιν αὐτῶν, damnabunt eum morte. 10. e

κατήκριον, condemnauerunt. 14. g

κατακριθῆσεται, condemnabitur. 16. d

Υπέρκειον, uersutiam illorum. 12. b. Bras. simula-
tionem. Vetus interpres plerunq; relinquit hypocrisin.

Υπὸκριτῶν, hypocritis. 7. b. Hieron. Matth. 24. Sæ-
pe diximus, hypocritam aliud esse, aliud ostendere. Pro-
prie autem significat hystrionem, qui personam gerens
in fabula, ἀποκριθῆσεται τῷ χορῶ, respondet choro, ut Sui-
dis & Hesychius annotarunt.

Κρυπῶ, abscondo, occulto, abstrudo.

κρυπτόν, absconditum. 4. c

Απίκρυφον, occultum. 4. c. Opponitur φανερόν,
manifestum.

Κτάομαι, possideo. Ebraicum kanah.

κτήματα, possessiones. 10. c

Κτείνω, occido, interficio. Ebr. aut Sy-
riacum katal.

ἀπέκτεναν, occiderunt. 12. a. bis.

ἀποκτείνωμεν, occidamus. 12. a

ἀποκτείνωσιν, occiderent. 14. a

ἀποκτείνωσι, interficient. 10. e.

Occident eum. 9. e

ἀποκτείνωσιν,

ἀποκτείνωαι, occidere. 6. c. Perdere. 3. a

ἀποκτείνωαι, occidi. 8. d

ἀποκτείνοντες, occidentes. 12. a

ἀποκτείνωαις, occisus. 9. e

κτίσω, creo, condo.

κτίσων, creaturæ, quam condidit. 13. e

κτίσων, creaturæ. 10. a. 13. e

κηρύσσει, prædicare Euangelium omni creaturæ. 16. d.
hoc est, omnibus hominibus.

κύκλος, cyclus, circulus.

Ebr. hhog, ὧ hbug. Syriacè igul, & agulab. Sed
& Ebræi agol, uel gagol, rotundum, teres, orbiculareq;
dicunt.

κύκλος, in circuitu. 3. c. 6. a. Proximas uillas. 6. e.
Eras. circumiacentes. Ita Ebræi loquuntur per sabib.

κυλλός, debilis, mutilus.

Hieron. Matth. 15. In eo loco, ubi Latinus interpres
transiit debiles, in Græco scriptum est κυλλός. quod
non generale debilitatis, sed unius infirmitatis est nomē.
ut quomodo claudus dicitur, qui uno claudicat pede: sic
κυλλός appelletur, qui unam manum debilem habet. Nos
proprietas huius uerbi non habemus. Unde & in con-
sequentibus Euangelista caterorum debiliū exposuit
sanitates, horum tacuit: quia quod e' contrario diceret,
non habebat.

κυλλός, debilem. 9. f

κυλίω, & κυλίω, uoluo.

κυλίω, uolutabatur. 9. c

ἀποκυλίσει, quis reuoluet lapidem. 16. a

ἀποκυλίσει, reuolutum. 16. a. quod reuolutus esset.

προσκόλισι, aduoluit lapidem. 15. d

Κῦμα, fluctus.

τὰ κύματα, fluctus. 4. d

κύπτω, inclino me, procumbo, summito uel demitto me.

κύπτει, procumbens. 1. a

Κυρήναιος, Cyrenæus.

Simonem Cyrenæum. 15. b. Theophylactus annotat, à Cyrene Pentapoleos Aegypti esse denominatum.

κύριος, dominus, qui proprietatem ac ius rei habet.

Pro marito etiam ponitur: & pro Christo, aut Deo patre, in sacris literis. Quod Græci ueteres interpretes pro τὸ θεοπατριμάρτω, nomine Iehoua ponunt.

Dominus domus. 13. d. Dominus uinea. 12. a. Dominus sabbathi est filius hominis. Domino necessarius est. 11. a. omittitur, 11. b. Introiit Dominus Hierusalē. Dominus, Iesus additur. 16. d. Dixit Dominus Domino meo. 12. d. Dominus Deus tuus, Deus unus est. 12. c. Nisi Dominus breuiaisset dies. 13. c. Quanta tibi Dominus fecerit.

κυρίως, uiam Domini. 1. a. Domino cooperante. 16. d. In nomine Domini. 11. b. omissum, 11. b. A Domino. 12. a

κυρίως, domino meo. 12. d

κύριον, Dominum Deum, 12. c. d

κύριε, domine. 7. d. 9. d

Κυρίως, ratum facio.

ἀκυροῦν τὸ β, rescindentes uerbum Dei. 7. d. Erās. irarum facientes, abrogantes, aut antiquantes uerbum Dei. Nam ἀκυροῦν, est proprie detrabere autoritatem.

⊗ irritum facere, quod aliquando fuerit cōprobatum.

Κατακυβήσουσιν αὐτῶν, dominantur eis. 10. f. Eras.

Dominantur eis, in eas, aduersus eas. Matth. 20.

Κύων, canis.

Κυνάγια, catelli edunt. 7. d

Κυνόμοις, canibus. 7. d

Κυνία, pellis canis, præsertim aquatici. ut
 βία, tergus bouillum: φαγία, pellis hircina. unde capi-
 tis munimentum est factum. Κυνὴ ergo galeam ⊗ γα-
 λερὴν significat. Inde ἡγοσυνώσω.

Ἠγοσυνώσω, adorabant. 15. b

Ἠγοσυνώσωσεν αὐτῷ, adorauit eum. 5. a

Κωλύω, prohibeo.

Μὴ κωλύετε, ne prohibeatis. 10. b. Nolite prohibere. 9. f

Ἐκωλύσαμεν, prohibuimus eum. 9. f

Κάμν, uicus, uilla, pagus, oppidum.

Ἐκώμην, extra uicum. 8. c

Ἐκώμην, 8. c. omissum. Eras. in oppido.

Ἐκώμην, uicum. 8. c. Castellum. 11. a

Ἐκώμην, uicos. 6. g. Castella. 6. a. 8. c. Agros. 6. e

Ἐκώμην, surdus, mutus, stupidus, insensā-

tus, inualidus, Hesychio & Sui-
 da expositoribus.

Ἐκώμην, ὁ mute spiritus. 9. d. pro, mutos & surdos fa-

ciens. Adducunt surdum. 7. d

Ἐκώμην, surdos fecit audire. 7. d

ORIGINES, QV ARVM

prima litera est chi.

Χαίρω, gaudeo, ualeo, saluo.

Χαῖρε, salutandi formula tritissima.
 χαῖρε, aue rex Iudæorum. 15. b

Χαρὰ, gaudium.

χαρᾶς, cum gaudio. 4. b

ἐχαρίσαν, gauisi sunt. 14. b

Χαρις, gratia.

Εὐχαριστίας, gratias agens. 14. c. 8. a

Χαλκός, æs.

Etiam pecunia ex argento, ut Iulius Pollux docet.
 quemadmodum ἀργύρος, & argentum & pecuniam
 significat, & Ebraicis כסף.

χαλκός, neq; in zona æs. 6. b. Quomodo turba id-
 Etaret æs in gazophylacium. 12. d

Χαλκίον, æramentum. Suidas: χαλκία dixerūt,
 ut χρυσία, nimirum τῷ σχήματι χαλκοσποῦ, uasa ex ære
 fabrefacta.

χαλκίον, æramentorum. 7. a

Χαλάσω, & χαλάω, demitto, remitto,
 ueluti rigorem, concedo.

Eras. Demittere, proprie funibus, quemadmodum an-
 cora aut saxum è sublimi demittitur. Habet aliquam affi-
 nitatem Ebraicum חלאלש.

χαλῶσι, submiserunt grabatum. 2. a

Χάλα, labium.

χάλας, labijs me honorat hic populus. 7. b. Notatio
 hypocritarum in religione.

Χεῖμῶρ, hyems, tempestas.

χειμῶν, hyeme. 13. c

Χεῖρ, manus.

Et per tropū uarie transumitur, præsertim Ebraicū.
 χεῖρ

χεῖρ, manus tua. 9. f. Restituta est manus illius.
 χεῖρς, apprehensa manu. 1. c. 8. c. Tenens manum.
 9. d. 9. d
 χεῖρα, manum. 1. d. 3. a. ter. 7. d
 χεῖρῶν, uirtutes, quæ per manus eius efficiuntur. 6. a
 χεῖροι, manibus communibus, id est, non lotis. 7. a. b
 χεῖρας, manus. 7. a. 8. c. Ducts manus. 9. e. f. 10. b.
 Iniecerūt manus in Iesum, traditur in manus. 14. c. 16. d.
 Manum tuam. 5. c. Manibus impositis. 6. a. 8. c
 Χείρων, peior, deterior.

εἰ τὸ χείρων, magis deterius habebat. 5. c. Eras. magis
 in deterius uenerat.
 χείρων σχίσμα, maior scissura fit. 2. c. Eras. peior.
 χήρα, uidua.

Χήρῳ, uiduus, orbis, priuatus, desertus,
 indigens aliqua re. Hesych. Et uerbum χηροῦν, in-
 digere, desolatum esse.
 χήρα, uidua. 12. d. bis.

χήρων, uiduarum. 12. d

χίλιοι, mille.

Δισχίλιοι, duo milia.

Πεντακισχίλιοι, quinq; milia uirorum. 6. f

Ὑπτανισχίλις, quinq; milia. 8. b

Τετρακισχίλιοι, quatuor milia. 8. b

Τετρακισχίλις, quatuor milia. 8. b

χιτὼν, tunica.

Ebraica lingue uerbum est, chythone, & ches-
 thoneth.

χιτῶνας, tunicis. 6. b. Vestimenta. 14. g

χιών, nix.

A S

Veluti

Veluti nix. 9. a

Χλωρός, uiridis.

Χλωρόν, super uiride fœnum. 6. f

Χυός, puluis.

Χυοῦ, excutite puluerem. 6. b

Χοῖρον, porcus.

Χοίρων, porcorum grex. 5. b. De porcū. 5. b

Χοίρους, porcos. 5. b. bis. Bos. 5. b

Χόρτον, gramen, herba, fœnum.

Inde uerbum χορτάζω, pascō, saturo.

Χόρτον, super uiride fœnum. 6. f. Bras. in uiridi herba.

Χόρτον, fructificat primū in herbā, deinde spicā. 4. c

Χορτάσαι τῶν αὐτῶν, istos saturare panibus. 8. a

Χορτάδωαι, saturari. 7. d

Ἐχορτάδισαν, saturati sunt. 6. f. 8. a

Χρεία, usus, utilitas, necessitas, indigen-
tia. à uerbo χράομαι, utor, tracto,

ago cum aliqua re.

Χράω, cum uerbo habeo, locutionem exhibet, qualis
est in sermone Latino, Mihi opus est, Opus habeo, quam
non sæpe uetus interpres satis expressit.

Non necesse habuit medico. 2. c. Quando neces-
sitate habuit, & esurit. 2. c. Necessarius est Domino.
11. a. Quid adhuc desideramus testes? 14. g. Bras. Quid
adhuc opus habemus testibus? Ac proprie quidē & ele-
ganter uertit interpres, Desideramus, pro requirimus.
Verūm haud scio, an lectior tantum expectet.

Χρήματα, pecunias. 10. c

Χρήμασι, in pecunijs. 10. c

Χρίω, & χρίσω, lino, ungo.

Χρίω,

Χριστός, unctus, qui Ebraicè Maschiabb dicitur. Et quia reges atq; sacerdotes ungi solebant in populo Israelitico, tropo synecdoches regem atq; pontificem, sed & prophetam significat. Aptatur autem per excellentiam Iesu Seruatori Messia, benedicto in seculo, quod copiose & doctè ostendit Eusebius 1. lib. Histor. 1. lib. Preparationis Euangelicæ, s. lib. Demonstrationis Euangelicæ.

Χριστός, Christus. s. d. 12. d. 13. c. 14. f. 15. c

Χριστός, Euangelium Iesu Christi. 1. a. Qui Christi estis. 9. f. Quod Antiochie cæpit dici, Qui Christiani estis.

Ἰσοδοχοί, pseudochristi. 13. c. Hieron. Matth. 24. exponit de hæreticis, & anticristis, qui sub opinione falsæ scientiæ contra Christum dimicant.

Χρόνος, tempus.

Quantum tempus est. 9. c

Χρόνος, quanto tempore. 2. c

Χύω, χέω, χούω, fundo.

Ἐκχέεται, effundetur uinum. 2. c

Ἰκχέω μέθυον, qui effundetur. 14. c. Valla, effunditur.

Κατέχευε, effudit. 14. a

Χυλός, claudus.

Χωλαῖνος, & χωλασῶ, claudico.

Χυλός, claudum. 9. f

Χωρῶ, capio, obuenio, cedo.

Χωρεῖν, ut non caperet. 2. a

Χώρα, regio, locus.

1. a. Omnis Iudæa regio.

Χώρας, extra regionem. 5. b

χώραι, regionem Gerasenorum. 5. a

Χωρίον, praedium. 14. d

Χωρίς παραβολῆς, sine parabola non loquebatur

eis. 4. c

Ανεχώρησε, secessit. 3. a

Περίχωρον, regionem. 1. c. 6. g. Eras. Totam undiq;
regionem finitimam.

ORIGINES, Q V A R V M

prima litera est xi.

Ξίω, & ξύω, rado, scalpo, sculpo, polio.

Ξεστόν, urceorum. 7. a. b. Eras. Apparet intelligenda
esse lignea. Hesych. ξεστόν exponit γλυπτόν, λείον, πεπτόν,
sculptile, leue, ac politum, fabrefactum. Suidas autem
ὀμασσομελόν, leuigatum, complanatum.

Ξηρός, aridus, siccus.

Ξηραίνεται, arefcit. 9. c

Ξηραίνθη, exaruit. 4. 4. Siccatus est fons sanguis
nis. 5. c

Ξηραίνεται, aruit. Eras. exaruit. 11. c

Ξηραίνθη, arida manum. 3. a. bis. Ficum aridam
factam à radicibus. 11. c. Eras. exaruisse radicibus.

Ξύλον, lignum.

Ξύλων, cum lignis. 14. e. bis. Matth. 26. Luc. 22. fustis
bus uertit.

ORIGINES, Q V A R V M

prima litera est delta.

Δαβίδ, Dauid.

Exponitur, fortis manu: cum compositum sit ex dai,
ufficiens, & iad, manu. Potius crediderim formatum
ex dod,

ex dod, quod amoris significatum habet. Filius Iesse, de tribu Iuda, Messiae progenitor, & typus ipsius maxime insignis, regum et prophetarum princeps. 2. c. 10. g. bis. 11. b. 12. d. ter.

Δαίμων, demon.

Quasi *δαίμων*, id est sciis peritus, dictū uolunt. Exoteris quidem sunt boni demones, & cacodaemones: ut sacra litera & spiritus appellant, tam bonos, quam malos.

Δαίμωνος, spiritus. 5. b. de malis dicitur.

Δαίμωνιον, demonium. 7. c. d. bis.

Δαίμονια, demonia. 1. d. bis. 3. b. c. 6. b. 9. f. 16. d. De qua septem demonia eiecerat. 16. d.

δαίμωνιον, in principe demoniorū cūcit demonia. 3. c.

Δαίμωνιδής, qui a demonio uexatus fuerat. 5. b.

δαίμωνισμένος, qui demonium habuerat. 5. b.

δαίμωνισθησών, qui a demonio uexabatur. 5. b.

δαίμωνισμένους, demonia habentes. 1. c.

Δάκτυλος, digitus.

τὸς δακτύλους, digitos misit in auriculas. 7. d.

Δαλμανυθά, Dalmanutha.

Venit in partes Dalmanutha. 8. b. Augustinus lib. 2. de Consensu Euang. cap. 51. Dalmanutha, quod in quibusdam codicibus legitur, non dixit Matthæus, sed Magedan. Non autem dubitandum est, eundem locum esse sub utroque nomine. nam plerique codices non habent, etiam secundum Marcū, nisi Magedan. Hæc Augustinus. Hicæronymus in Locis: Magedan, ad cuius fines Matthæus Euangelista scribit Dominum peruenisse. Sed & Marcus eiusdem nominis recordatur. Nunc autem regio dicitur Magedena, circa Gerasam. Cæterū codex Aethiopicus

picus in Matth. habet Magdala, sicut Græcus in Mattheo Dalmatha. Duo videtur loca, sed vicina, inter lacum Tiberiadis, & montem Thabor. Quæ prouincia hodie uocatur campus Sabe, ut Burcardus indicat: in quo Magdalum, Magedo, Dalmanutha, Esracl, & alia uerba fuisse.

Δαμάς, & Δαμάσω, domo. Ebr. damah, & dum.

Δαμάσαι, nemo poterat eum domare. 5. a

Δανιήλ, Daniel.

Sonat, iudex meus Deus. Propbeta, & noster polyhistor, id est multifidus. 13. b

Δένω, edo, absumo, deuoro.

Inde dapes, dapsilis. & Δανός, sumptus. Δανεία, infumo, impensas & sumptus facio. fortasse & Δανίω. Δανείσασα, erogauerat sua. 5. c. Eraf. insumpserat.

Δεί, & Δέ, oportet.

Impersonale cum accusatiuo & infinitiui constructur. Oportet filium hominis pati multa. 8. d. 9. b. 13. b. bis. Non debet. 13. b

Δέ, si me oportuerit mori. 14. d

Δέ.

Copulatiua est plerunq; coniunctio, autem. Expletia etiam, pro Δέ. Sæpiissime iungitur articulo δ, ή, τή, & ceteris casibus. Sed & alijs partibus orationis, uerbo, participio, nomini, pronomini, & ceteris. Est q; subiunctiua, ut δχ. δτω ζ. Interpres uetus uarie transtulit, quod summam indicabo.

Autem. 1. b. c. d. 2. a. b. bis. c. 4. b. c. 5. a. b. quater. d. bis. 6. c. 7. b. bis. d. 8. b. d. 9. d. 10. a. b. c. ter. d. f. quater. g. 11. a.

8. 11. a. bis. c. bis. d. 12. b. c. 13. a. b. quater. c. d. quater. 14. a. quinquies. c. bis. e. f. g. 15. a. quinquies. b. bis. d. ter. c. quater. 16. c.

Verò. Alij uerò. 6. b. bis. 8. c. bis. 12. a. b. d. 14. f. 15. a.

At. 3. a. 6. g. 7. b. 9. c. e. bis. 10. c. f. g. 12. a. b. c. 14. d. e. bis. g. 15. a. bis. b. c.

Et erat iohannes. 1. a. 3. c. 4. a. c. 6. a. d. 8. a. b. bis. 9. b. d. 10. d. e. 13. b. bis. 15. b.

Enim. 7. e.

Ergo. 13. c.

Quod si. 9. f.

Alioquin, αἴτιον. 2. c.

Omittitur à ueteri Latino interprete, 3. c. 4. a. d. 6. a. d. e. 7. d. 8. c. d. 9. b. c. d. f. 10. a. c. ter. d. g. bis. 11. a. bis. 12. a. b.

Qui sciens, qui uenientes. 14. b. c. g. 16. b.
 Δείκω, & δείκνύω, & δείκνυμι, indico,

demonstro, ostendo.

δείξον, ostende te principi sacerdotum. 1. d.

δείξει, uobis demonstrabit cœnaculum. 14. b.

δειδός, timidus, ignauus.

δειδοί, quid timidi estis. 4. d.

δειπνον, cœna, & prandium, Hesychio

& Suida autoribus.

δειπνον, cœnam fecit. 6. c.

δειπνοίς, in cœnis. 12. d.

δέκα, decem.

Decem audientes. 10. f.

ενδέκα, undecim. 16. c.

δώδεκα, duodecim. 3. b. 4. b. 5. c. d. 6. a. f. 8. b. 9. e.

10. c. 11. b. 14. b. bis. c. e.

ἀναφύς,

Διαφύς, matrix, uterus, uenter, uulua.

Hinc ἀδελφός, qui ex eodem διαφύ & utero prodijt, autore Suida, quasi ἀμαδελφός. Porro discipuli Iesu, fratres aliquādiu dicti sunt. Ebraico more, cognati & consanguinei etiam fratres dicuntur, ut Hieronymus copiose docet, refutans Heluidium. Et quæ aliquam habent similitudinem: ut somnus, mortis frater dicitur. Unde con-
sortes religionis crebrò fratres appellantur.

ἀδελφός, frater. 3. c. 6. a. 12. b. bis. 13. b. bis.

ἀδελφός, fratris. 6. c. bis.

ἀδελφῷ, fratri. 12. b

ἀδελφόν, fratrem. 1. b. bis. 3. b. 5. d. 13. b

ἀδελφοί, fratres. 3. c. quater. 12. b

ἀδελφός, fratres. 10. d. bis.

Ἀδελφῆ, soror. 3. c

ἀδελφαί, sorores. 6. a

ἀδελφάς, sorores. 10. d. bis.

Ἄνδρον, arbor.

Ἄνδρα, arbores. 8. c

Ἄνδρον, de arboribus. 11. a

Ἄρου, percutio, cædo, excorio.

Ἰδουραν, ceciderunt eum. 12. a

Ἀρπάζετε, uapulabitis. 13. b

Ἄρποντες, quosdam cædentes. 12. a

Ἄβυρτινὸν ζώνην, pellicea zona. 1. a

Ἄβραάμ, dominus, herus.

Ὀνομαβραάμ, paterfamilias.

τῷ ὀνομαβραάμ, domino domus. 14. b

Ἄδύρ, ἄδύρ.

Aduerbia sunt hortandi, & uocandi ad se, ἄδύρ, ἄδύρ, ἄδύρ.

este, age, agite.

ἄσπε, ueni, sequere me. 10. c

ἄσπε ἰν ἰσίου μου, uenite post me. 1. b. 6. d. Venite, oc
eidamus eum. 12. a

ἄσπε, secundus, alter.

Secundus accepit eam. 12. b

ἄσπε, secundum mandatum. 12. c

ἰν ἄσπε, iterum. 14. g. aduerbialiter.

ἄσπε, excipio, accipio, suscipio,
percipio, capio.

ἄσπε, suscipit. 9. f. Recipit. 9. f

ἄσπε, qui me suscepit. 9. f. Reciperit unum in
nomine ex pueris. 9. f. Qui nō receperit regnū Dei. 10. b

ἄσπε, receperint uos. 6. b

ἄσπε, dexter, bonus, cōmodus, prudens,
eruditus, laude dignus. hinc dicitur
ἰν ἄσπε, à dextris. 12. d. 14. f. 15. c. 16. a. Ad dexte
ram. 10. e. f

ἰν ἄσπε, in dextris. 16. a. bis. Eras. à dexteris.

ἄσπε, suscipiunt uerbum. 4. c

ἄσπε, expectans regnum Dei. 15. d

ἄσπε, ligo, uincio.

ἄσπε, tenuit Ioannem, ac uinxit in carcere. 6. c

ἄσπε τὸν ἰσχυρόν, nisi prius alliget fortem. 3. c

ἄσπε, ligare eum catenis. 5. a

ἄσπε, uinctus. 5. a. uinctum fuisse.

ἄσπε, uincientes Iesum. 15. a

ἄσπε, qui uinctus erat. 15. a

ἄσπε, ligatum pullum. 11. a. ter.

ἄσπε, uinculum linguæ. 7. d

ἄσπε

ἄσπε

Δέσμιον, unum ex uinctis. 15. a. uinctū, captiuum.

Υποδήμιον, calceatos sandalijs. 6. b

Υποδήματων, calciamentorum. 1. a

Δῆμος, populus.

Ἀπὸ Δῆμου, peregrè profectus. 13. d

ἠπὸ δῆμου, peregrè profectus est. 12. a

Δηνάριον, denarius.

Romana uox, à decem, ut à quinq; quinarius denomi
natur. Valebat enim decem asses, ætatis autem nostræ
nummo octauam partem aurei Germanici.

Δηνάριον, affert e mihi denarium. 12. b

Δηνάριον, denarijs ducentis. 6. e. hoc est, aureis Ger
manicis 13. circiter. Trecentis denarijs. 14. a. hoc est,
aureis 20.

Διὰ, di, per, propter.

Coniunctionis causalis uim habet cum uerbo.

δι ἡμερῶν, post dies octo. 2. a. per dies, Valla. Eras.

Faber, Per dies, uel aliquot diebus.

διὰ τριῶν ἡμερῶν, post triduum. 14. f

διὰ πάντος, vniῶς ἢ ἡμέρας, semper, die ac nocte. 5. a

διὰ γαλιλαίας, prætergrediebatur Galilæam. 9. c.

Eras. per Galilæam. Per templum. 11. b. Per sata. 2.

c. Per foramen acus. 10. c. Per manus eius uirtutes

efficiuntur. 6. a. Domino confirmante sermonē sequen

tibus signis. 16. d. Omissa est præpositio, per signa. Va

homini, per quem tradetur filius hominis. 14. c

διὰ τῆς ὕδατος ἰορδάνου, ultra Iordanem. 10. a

διὰ τῆς ὄχλου, propter turbam. 3. a. Præ turba. 2. a.

Propter electos. 13. c. Sabbathum propter hominē, non

homo propter sabbathum. 2. c. Propter uerbum orta

persecus

persecutione. 4. b. Propter hunc sermonem. 7. d. Propter usurandum. 6. d. Propter nomen meum. 13. b. Propter incredulitatem eorum mirabatur. 6. a. Sciebat quod per inuidiam tradidissent eum. 15. a

διὰ τί, propter quid. et *διὰ τὸ*, propter hoc, pro aduerbio. Quare ieiunant? 2. c. 7. b. 11. d. Propterea. 6. b. 11. c. Ideo erratis. 12. b

διὰ τὸ μὴ ἔχειν, eo quod non habebat. 4. a. Quomodo habebat. 4. a. 5. a

Διανόμοι, ducenti.

Ἀδηνάρου referri poterat.

διανόμοι, ducentis denarijs. 6. e

Δίκη, ius, iustitia, causa, sententia, pœna, lis, ritus, modus.

Eo uerbo & meritum exprimitur. Cum *ἀδηνά* habet cognationem.

Δίκαιος, iustum uirum. 6. c

Δικαίος, iustus. 2. c

Διδάσκω, doceo.

Διδάσκω, disco.

διδάσκεις, doces uiam Dei. 12. b

διδάσκων, docere. 4. a. 6. a. e. 8. d

ἡ διδάσκεις. 1. c. 2. b. 4. a. 9. e. 10. a. 11. b

ἡ διδάξαντες, docuerant. 6. d

διδάσκων, docens. 1. c. 6. a. 12. d. 14. e

διδάσκοντες, docentes. 7. b

Διδάσκαλος, magister. 14. b

διδάσκαλε, magister. 4. d. 9. c. quater. f. 10. c. bis. e. 12. b. bis. c. 13. a

12. b. bis. c. 13. a

διδάσκαλον, quid ultra uexas magistrum? 5. d

Διδασκαλίαις, doctrinas. 7. b

Διδασχῶ, quæ nam doctrina hæc? 1. c

τῆ διδασχῆ, super doctrina. 1. c. 4. a. 11. c. 12. d

Δίνυον, rete.

Δίνυα, retia. 1. b. Retibus relictis. 1. b

Δις, bis.

14. c. g. Ad δύο pertinet;

Δούω, & δέωω, duco, existimo, æstimo,

puto, coniecto, appareo,

uideo, magnifico.

Videtur à Syris mutuatum, qui djak dicunt, pro soe-
lerti indagine, & subtiliter attenteq; considerare.

ἰδοξαυ, putauerunt phantasma esse. 6. g

δοναῶντες, qui uidentur principari. 10. f

Δόξαις, cum gloria. 13. c

τῆ δόξῃ, in gloria. 8. d. 10. e

δοξάζειν, honorificare Deum. 2. b

ἀποδοκιμασθῆναι, reprobari. 8. d

ἀποδοκιμασθῶν, lapidem quem reprobauerunt ædifican-
tes. 12. a

ἐν δόκῳ, in te complacui. 1. b. Reponunt ueteres

Græci interpretes hoc uerbum, pro Ebraico ratzah, &
bhaphetz. Quibus eloquuntur Ebræi, quæ nos per oble-
cto, delecto, iuuo placet. faueo, & similia. Porro Ioan-
nes Damascenus lib. 2. cap. 46. uel ut Latini habēt, 29.
differens de prouidentia diuina, quædam dicit euenire
hominibus secundū δὲ δονίαν, acceptationem, gratiam,
fauorem, quæcunq; citra cōtrouersiam bona sunt: quæ-
dam secundum συγχώρησιν, permissionem.

Δόλῳ, dolus.

Ex corde

Ex corde procedunt nequitia, dolus. 7. c

ἀλλή, quomodo eum tenerent dolo. 14. a

δομῶ, & ἄλλω, ædifico.

δοματῶ, super tectum. 13. b

οἰκοδομῶσω, ædificabo. 14. f

οἰκοδόμησε, ædificauit turrim. 12. a

οἰκοδομῶσω, reædificas. 15. c

οἰκοδομοῦντες, ædificantes. 12. a

οἰκοδομαί, structura. 13. a

οἰκοδομαί, ædificationes. 13. a

δῶν, & δούλῳ, seruus, famulus.

Omniū seruus erit.

δούλῳ, seruū. 12. a. bis. 14. e

δούλοισ, seruis suis. 13. d

δοῶ, δώ, δίδωμι, do.

ἰδίῳ, dabat fructum. 4. a. Dabat illis potestatem.

6. a. Dabat panes discipulis. 6. f. 8. a

ἰδίῳ, dabant ei uinum. 15. b

δώσω, dabo tibi. 6. c. bis.

δώσει, dabit. 8. d. 12. a. Luna non dabit splendorem suum. 13. c

δώσουσι, dabunt signa. 13. c

ἰδῶνε, non dedit fructū. 2. c. 4. a. 6. d. bis. 11. d. 14. c

ἰδῶναι, dederat signum eis. 14. e

δώ, da nobis, ut unus sedeat. 10. e. pro, concede. Da

pauperibus. 10. c

δώτε, date illis manducare. 6. e

δός, ut des mihi protinus. 6. d

δώμεν, dabimus. 6. e. An non dabimus. 12. b. semel

missum.

- δοῦναι*, dare. 10. f. Ut daret animam suam. 10. g.
 Tributum dare Cæsari. 12. b. Se daturos. 14. b
δοθῆναι, dabitur illi. 4. c. Si dabitur signum gene-
 rationi huic. 8. b
δοθῆναι, quod datum fuerit. 13. b
δοθῆναι, dari iussit. 5. d. 14. a
δοθῆναι, uobis datum est nosse. 4. b
δοῦναι, dedit seruis suis potestatem. 13. d
δοθῆναι, quæ data est. 6. a
ἐξδοῦναι, locauit eam agricolis. 12. a
δοθῆναι, tradetur filius hominis. 14. e. traditur.
παράδοσθαι, tradet frater fratrem in mortem. 13. b.
 Tradet me. 14. b
παράδοσθαι, tradent. 10. e. 13. b
παράδοσθαι, qui tradidit eum. 3. b. 15. b
παράδοσθαι, tradidistis traditionem. 7. b
παράδοσθαι, tradiderunt Iesum Pilato. 15. a
παράδοσθαι, tradidissent. 15. a
παράδοσθαι, cum se produxerit fructus. Bras. productus
 fuerit. 4. c. Ut proderet eum illis. Quomodo traderet illo
 lum. 14. b
παράδοσθαι, tradetur filius hominis. 9. e. Presentis
 temporis sunt, traditur.
παράδοσθαι, tradetur. 10. e
παράδοσθαι, postquam traditus est Ioannes. 1. b
παράδοσθαι, traditor. 14. e. tradens eum.
παράδοσθαι, tradentes uos. 13. b
παράδοσθαι, traditione. 7. b. Hieron. aliquoties ad-
 monet, *δοῦναι* uocari eas traditiones, et earum magi-
 stros *δοθῆναι*. Id Ebraei uocant *mischnah* et *thalmud*.
 παράδοσθαι

παράδοσις, traditionem seniorum. 7. a. b

Δραμῶ, curro.

ἰδραμι, cucurrit à longé. 5. a

δραμῶν, currens. 15. c

Περίδραμώντες, currentes. 6. g. Eras. percurrètes.

Προδραμῶν, procurrēs. 10. b. Eras. accurrit. For

te legit uetus interpres ἡγοδραμῶν.

Συρίδραμων, cucurrerunt. 6. e. Eras. cōcurrerunt.

Δρίτανον, falx.

τὸ δρίτανον, mittit falcem. 4. c

Δύω, ἢ δύναμαι, ualeo, possum.

δύασαι, potes. 1. d. 9. d. bis.

δύαται, potest. 3. c. quater. Poterit. 3. c

δύαται, potest. 2. b. 7. c. Possit. 7. c. Potesť. 10.

c. 9. a. d. 15. c

δύαμεθα, possumus. 10. f

δύαθε, potestis. 10. f. 14. a

δύανται, non possunt. 2. c

ἰδύατο. 4. c

ἢδύατο, poterat. 5. a. bis. 6. c. 14. a

ἢδύαθη, non potuit latere. 7. c. Præcedit δ, non.

δύαδαι, ut non posset. 1. d. Possent. 3. c. Possint.

4. c. Ad uerbum, posse.

δύησται, poterit. 8. a. Possit. 9. f

δύαυνοι, cum non possent. 2. a

δύαμεις, cum uirtute. 13. c. 14. f

δύαμεν, in uirtute. 9. a

δύαμι, uirtutem. 5. c. 6. a. 9. f. Virtutē Dei. 12. b

δύαμεις, uirtutes. 6. a. b. Virtutes in cælo. 13. c

δύατο, possibile.

Si fieri potest. 13. c. Si fieri posset. 14. d
ἄνωγα, omnia possibile credenti. 9. d. Omnia sunt
 possibile Deo. 10. d. 14. d

Ἀδύνατον, impossibile apud homines. 10. d

ἠδυνώμεθα, non potuimus. 9. d

ἄνο, duo, duæ.

Duo sunt, duo erunt. 10. a. Velum scissum est in duo.

Misit duo minuta. Mittit duos ex discipulis. 11. a. 14. b. a
 nos. 6. a. Ebraica est partitio, duos duos. Duos pisces.

6. c. f. Duobus piscibus. 6. f. Duabus tunicis. 6. b. Duos
 latrones. 15. c. Duos pedes, manus, oculos. 9. f. pro, am
 bos, uel utrunq.

ἄνοιν, duobus. 16. c

ἄνω, *ἄνωγα*, *ἄνωμι*, duo, (unde induo) subeo,
 ingredior, occido, mergo.

ἔδυ, cum occidisset sol. 1. d

Ἐνδύσιν αὐτὸν πορφύρεον, induunt eum purpura.
 15. b. uel induunt illi purpuram.

ἔδυσαν, induerunt. 15. b

ἔδυσαν δὲ, induerentur duabus tunicis. 6. b

ἔδυσε, uestitus pilis camel. 1. a

ἔξδυσαν, exuerunt illum purpura. 15. b

ἄρον, donum, munus.

Syri eadem uoce doron, eadem significatione utuntur.
 Pro corban reddit Marcus, 7. b

Ἐδωκεν, donauit corpus. 15. d

ORIGINES, Q V A R V M

prima litera est tau.

Ταλιθα, talitha.

Euangelista exponit λογίστιον, puella. 5. d. Latini co-
dices habent thabita. Aethiopicum testamentum habet
etiam talutha. Hieronymus in Ebraicis nominibus dicit
uocem Syriacam esse, quæ sonat puella. quanquam uis-
tiose scribitur tabita. Cæterum Syri puerum uocant ta-
lia, ut Ebrai naar: puellam uerò talutha, & tabitha.

Τάφῳ, sepulchrum. à uerbo τάπτω, sepelio.

Ενταφισμὸν, sepulturam. 14. 4

Ταράτῳ, & ταράσσω, terreo, turbo.

Ebr. tarabbh.

Ἐταράχθησαν, conturbati sunt. 6. g

Ταραχάι. 13. b. Bras. turbationes.

Τάσσω, & τάττω, ordino, dispono.

Ἀπετάξαμένῳ, cum dimisisset eos. 6. f. Bras. Si-
gnificat dimittere, dicto uale, ac mandatis.

Ἐπιτάσσω, præcipio. 9. d

Ἰδιτάσσει, imperat spiritibus. 1. e

Ἐπιτάξεν, præcepit illis. 6. f

Ἐπέταξε, præcepit. 1. d

Ταχύς, uelox, celer, citus.

ταχὺ, qui possit malè loqui de me. 9. f. Omittitur, 16.
b. Exeuntes fugerunt. Bras. abeuntes citò fug.

Τι, que.

Adhæret in fine dictionum, ut q; Latinum. ut in ὄστει.
Nem, περιβέει τὴν ἄκρην, circumponens q; arundini. 15.

μὴτε, neq;. Reliqua in μὴ ponuntur.

Τέννω, teneo, tendo, extendo, pertingo.

Ἐκτενον, extende manum. 3. a

Ἐξέτανε, extendit. 3. a

Ἐπέτανας, extendit. 1. d. Participium, extendens, uel

extenta manu.

Τίξω, & τίξω, & τίξω, pario, genero.

Hinc proles, sobolesq̄, & liberi denominantur.

Τίξου, fili. 2. a. Tradet pater filium. 13. b.

τίξω, filij. 13. b. Filioli. 10. c. Filios. 7. d. 10. d. bb. 12. b.

Ab eo uerbo τίξω, faber, & τίξω, ars, & alia descendunt. ut in Ebræa lingua bana, edificauit, & ben, filius, & bon, intellexit, cognata sunt. Neq; remota sunt τούξω, & τούχω, unde ωφτάτουχω.

ὁ τίξω, faber. 6. a.

τίλλω, orior, facio, perficio.

Hinc τίλλω, τίλλω, τίλλω, τίλλω, τίλλω, & alia quàm plurima.

τίλλω, morior, finio uitã, & defungor.

τίλλω, ubi uermis eorum non moritur. 9. f. ter.

τίλλω, morte moriatur. 7. b.

τίλλω, finis. 13. b. Finem. 3. c. 13. d. Qui sustinuerit in finem, hic saluus erit. Significat etiam tributum, uectigal, teste Hesychio. Vnde Polybius libro 4. τίλλω ωφάττω εν τ, uectigalia exigere.

τίλλω, & τίλλω, publicanus. Suidas, ὁ τ, τίλλω λωρ ἰτατῆς, exactor atq; coactor uectigalium & tributorum. Additq; nomen hoc apud ueteres inuidia & probris obnoxium fuisse. Vlpianus iuriconsultus: Publicani sunt, inquit, qui aliquid à fisco conducunt. Quam fuerit amplus ordo publicanorum apud Romanos, ut quoddam reipublica firmamentum haberentur, Cicero aliquoties indicat. Inuidiosum & infame genus hominum apud Iudeos fuisse, testatur passim historia Evangelica, & Zachæus non negat iniurias fraudesq; istius quæstus.

τίλλω,

τελώναι, publicani. τελώνων, cum publicanis. 2. c. bis.
 Τελώνιον, uidit Leui sedentē ad teloneum. 2. c. Sui-
 das τελώνιον & τελωνῶον, locum dicit, in quo sedet publi-
 canus. Bras. Mensa, aut locus publicanorum, ubi colli-
 gunt uectigal.

Ανατάλαυτ & ἡλῖς, quum exortus est sol. 4. a

ἀντάλατο, præcepit illis. 5. d

Ἐφαίταλον, exortum est. 4. a

Ἐντάλατο, præcepit ianitori ut uigilet. 13. d. Quid
 nobis præcepit Moyses. 10. a. Sicut præceperat eis. 11. a

Ἐντάματα, præcepta hominum. 7. b

Ἐντολή, mandatum. 12. c. bis.

Ἐντολή, mandatum Dei. 7. b. Præceptum Dei. 7. b.
 10. d. Præceptum illud scripsit Moyses.

Ἐντελῶν, primum omnium mandatum. 12. c. pro, man-
 datorum.

Ἐντολῆς, præcepta nostri. 10. c

Πενυτλῆς, preciosi unguentia. 4. a

Σωτελῆδαι, quando incipient hæc omnia consum-
 mari. 13. a

Τέμνω, secō, incido.

Inde λατομῆω, ex λάας, lapis, & cado. unde Latini
 latomos & latomias mutuō acceperunt.

Λιλατομυμένω, excisum erat de petra. 15. d

Τέρας.

Hesychius τέρα & τέρα exponit σημεῖα, signa. Sui-
 das exponit τέρας, ἰσὶ παρὰ φύσιν γεγονένων, quod præter
 naturā fit. Et rursum, παράλασμα παρὰ φύσιν τέρας,
 monstrum; nimirum à τέρω, & τείρω, aut τέρω. Veteris
 Testamenti frequēter τέρατα reddūt, pro Bbraica uoce
 moph thim,

moph thim, quæ sunt monstra, ostenta, prodigia, portenta, diuinæ omnino significationes, & miracula.

Pseudoprophetæ dabunt signa & portenta. 13. e

Τεσσαρῶν, quatuor.

τεσσαρῶν, à quatuor. 2. a. 13. c

Τεσσαράκοντα, quadraginta. 1. b

Τετάρτη, circa quartam uigiliam noctis. 6. g

Τετρω, seruo, custodio.

Haud scio an ex Ebræo fonte manet. Tbar enim significat indagare, explorare, obseruare.

τηρώμενοι, ut seruetis uestram traditionem. 7. b

Παρατήρησαν, obseruabant eum. 3. a

Συντήρησα, custodiebat eum. 6. c. Bras. cōseruabat,

uel magis obseruabat eum.

Τίς, quis.

Interrogatiuum, & relatiuum, & indefinitum, alio quis. Et cum articulo, ὁ τίς, quisquis. & μὴ τίς, ne quis. αὐτίς, si quis. ἰσὺ τίς.

τίς interrogatiuum. Quis potest. 2. b. 4. d. 5. c. bis. 8. a. 9. e. 10. c. 11. d. 16. a. Quæ est mater mea. 3. c. Quæ sapientia. 6. a

Quis quid acciperet. 15. b. Quod sis. 1. c. pro, qui sis.

Quidam. 14. e. bis. Quisquam. 11. b. Quenquam. 9. c. Quæ erat. 5. c

αὐτίς, si quis. 4. c. 7. c. 9. e

ἰσὺ τίς, si quis. 11. a. 13. c

ὁ τίς, si quis. 8. d

μὴ τίς, ne quis.

Τί, quid, interrogatiuum. Quid ista cogitatis? quid sit facilius? pro, utrū. 2. b. 5. a. Quid mihi & tibi? Quod tibi

- tibi nomen? 5. a. 9. d. 8. b. d. bis. 9. c. 10. a. e. g. 11. a. bis.
 Quod signum. 13. a. Quid uobis uidetur?
 εἰ τι, ut quid: pro, ad quid perditio hæc? 14. a. 15. b.
 Quid enim mali fecit? quid uultis faciam? 15. a
 Et loco aduerby, τι, quare, cur. Quid hic sic loquitur
 blasphem. 2. b. Quid timidi estis. 4. d. 5. d. bis. Quid
 me dicis bonum. 10. c. 12. 14. a. d. g. 15. c. Quare. 2. c.
 τί τι, εἴ 7. b. Διὰ τί, quare.
 Ecce quid faciunt. 2. c. Quid fecerit David. 2. c. 4. c.
 Quod manducant. 6. e. 8. a. bis. 9. a. 10. f. 13. b. bis.
 14. d. ter. g. 15. b
 εἰ τι, si quid. 8. c. d. 11. b. c. 16. d. omiffum, 4. c. non est
 absconditum.
 τίς, cuius erit. 12. b. Si cuius frater. 12. b. Aduer-
 sus aliquem. 11. c
 τίς, cui parabola. 4. c. bis. Nemini dixeris, μηδὲ εἰς
 πηρὲς τίς. In quo condietis. 9. f
 τίς, quem me dicitis. 8. c. ter. Quempiam. 15. b.
 Quendam. 9. f
 τίς, quidam. 2. b. 7. a. 8. a. 9. a. 11. a. 14. a. f. g
 ἢ τίς, qui. 9. a. 12. b. 15. a
 τίς, quosdam. 7. a. 12. a
 Τίλω, uello.
 τίλω, uellere. 2. c. Eras. uellentes spicas.
 Τίω, εἴ τίω, εἴ τίωω, τίωωμι, soluo,
 luo, honoro.
 Inde τίμω, precium, multa, pœna, honor. Et uerbum
 τίμω, ἄσtimo, licitor, in precio habeo, honoro, damno,
 punio.
 τίμω, hic populus honorat me labijs. 7. b

τίμα, honora patrem. 7. b. 10. c. Hieron. Matth. 17.
 Honor in scripturis non tantum in salutationibus & of-
 ficij deferendis, quantum in cleemosynis, ac munerum
 oblatione sentitur. Honora, inquit Apostolus, quæ uerè
 uidae sunt. Hic honor donum intelligitur.

Τιμαῦς, Timæus, pater Bartimæi cæci. 10. g

Ατιμα, non est propheta sine honore, nisi in pa-
 tria. 6. a. in glorius. Eras. in honoratus, siue contemptus.
 Cui contrarium est ἰτιμα, siue τιμι, id est, in pre-
 cio habitus.

ἠτιμα, ἠδύς, contumelios affectum. 12. a

Επιτιμαῖν, increpare. 8. d

ἰπιτιμα, comminabatur eis. 3. b

ἰπιτιμαῶν, comminabantur. 10. b. f

ἰπιτιμαῖς, comminatus est uento. 4. d. 1. c. 8. d. bis.

Comminatus est spiritui immūdo. 9. d. Erasimus mauult,
 Increpauit, interminatus est.

Τινάσσω, quatio.

Εκτινάξαι, excutite puluerem de pedibus. 6. b

Τόλμα, audacia. nimirū à τολάω, suffero.

ἰτόλμα, audebat. 12. c

τολμήσας, audacter introiuit. 15. d. Ausus. Eras. tanto
 pta audacia. quanquam probè uertit interpres.

Τόπος, locus.

Desertus est locus. 6. e. 15. b. 16. b

τόπος, locum. 1. d. 6. d. c. 15. b

τόποις, in locis desertis. 1. d

κατὰ τόπους, per loca. 13. b

Τότε, tunc, tum.

Tunc diripiet. 3. c. 13. b. c. ter.

τῶπις

Τράπεζα, mensa.

Ex πίνα, hoc est pes, componi uidetur: sicut πίπυς,
ex πίς, uel πῆς, & πῆς, pes, quod etiam mensam signi-
ficat.

ὑπὸ τῆς, sub mensa. 7. d

ἡμερησίαι, mensas nummulariorum. 11. b

Τράχηλος, collum.

κατακλῆτος, collo eius. 9. f. circum collum.

Τρεῖς, tres.

Post tres dies. 8. d. Triduo. 8. a. Tria tabernacu-
la. 9. a

διὰ τῶν ἡμερῶν, post triduum. 14. f. Bras. tribus
diebus.

ἐν τρισὶν ἡμέραις, in tribus diebus. 15. c

Τεσσαράκοντα, triginta. 4. a. c

Τετρακισίαι, trecentis denarijs. 14. a

Τετῆρος, tertius. 12. b

πίπυ, erat hora tertia. 15. c

πίπυ, tertia die. 9. e. 10. e.

τὸ τρίτον, uenit tertio. 14. e

Τρεῖς, ter me negabis. 14. c. bis:

Τρίμω, tremo.

τρίμω, tremens. 5. c

Τρίμου, tremor. 16. b

Τρίπω, uerto, muto, commuto.

Επίβησις, concessit eis. 5. b. Permisit libellum reo
pudij. 10. a

Ευπατάσονται, reuerbuntur filium meum. 12. a

Τρίχως, curro.

Προσπίχουσι, accurrentes. 9. c

Επισωφίσει ἕχαθ, concurrentem turbam. 9. d.
Eras. quod turba simul accurreret.

Τρίση.

Hesychius, ἀπὸ τῆς τριωνῶ, summissum & exile quida-
dam sono. Lucianus autem dicit, ἐλεφάντων τρισητόν.
quæ uox elephantorū dicitur barritus, & barrire. Ideo
legendum est τρίση, ut in Romano codice Theophylacti
habetur, stridet.

Τρίση τὰς δὲ δὲ δὲ δὲ, stridet dentibus. 9. c

Τρίση, tero, frango, scalpo. Syriacè thebar.
τὰς τρίση, semitas. 1. a

Σωφίσησα, fracto alabastro. 14. a

σωφίσησα, comminisset compedes. 5. a. Eras. com-
minutæ essent.

Τρίση, à nominatiuo τριση.

Τρίση λυγύνη, pilis. 1. a

Τριση, catinus.

Qui intingit manum mecum in catino. 14. c. Eras.
Matth. catino, aut patino. Vetus interpres Græcam uo-
cem ponit, paropside; quam tamen Latini usurpant, ut
Martialis, Iuuenalis, & alij. παροψίς Græcis dicitur, ab
obsonio inferendo & apponendo.

Τύρος, Tyrus.

Phœnicia metropolis in tribu Nephthalim, uicesimo
propè miliario à Cæsarea Philippi. Hæc quondam insu-
la fuit, præ alto mari septingentis passibus diuisa: sed ab
Alexandro terra continens facta est, propter expugna-
tionem, multis in breui freto aggeribus comportatis: cui-
us maxime nobilitas conchylio atq; purpura constat.
Hæc Hieron. in Locis Actor. Idem: Tyrus, inquit, lingua
Ebraea

Hebraea zor dicitur, quod in nostrum sermonem transfretur angustia.

זור. 7. c. d. זור. 3. a

זור, cudo, percutio.

זור, percutiebant caput arundine. 15. b

זור, caecus.

Caecus sedebat iuxta uiam. 10. g. bis.

זור, caecum. 8. c. bis. 10. g

ORIGINES, QV ARVM

prima litera est theta.

Θαδδαι, Thaddæus.

Hieron. Matth. Thaddæum apostolum Ecclesiastica tradit historia missum Edessam, ad Abagarum regem Chosidenæ: qui ab Euangelista Luca Iudas Iacobi dicitur, & alibi appellatur Lebbaeus, quod interpretatur corculum. Credendumq; est, eum fuisse trinomium: sicut Simon Petrus, & filij Zebedæi Boanerges, ex firmitate & magnitudine fidei nominati sunt. Hæc ille. Sonat Thaddæus confessionē, thodah: sicut Iudas, aut Iebudah. Filius fuit Ioseph, frater Iacobi episcopi primi Hierosolymorum: cuius Epistola catholica extat. 3. b

Θαλασσα, mare, & lacus, aut stagnum, ut

Hebraei iam appellant, quamuis paulo copiosorem collectionem

aquarum.

Mare & uentus obediunt ei. 4. d

Θαλασσα, trans fretum maris. 5. a. Super mare. 6. g. bis. In medio mari. 6. g

Θαλασσα, in mari. u. b. 4. a. d. 5. b

Θ

Θαλασσα

θάλασσαν, mare. 1. b. 2. b. 3. a. 4. a. bis. 5. b. c. 7. d. 9. f.

11. c

θαμβή, stupor, admiratio, pauor.

Ebr. thamuah.

θαμβοῦντο, stupebant. 10. e. Obstupescebant. 10. c

θαμβήθησαν, admirati sunt. 1. c. Bras. obstupuerunt.

Ἐθαμβάδαι, cœpit pauere. 14. d

μὴ θαμβήθητε, nolite expauescere. 16. b

Ἐθαμβήθη, stupefactus est. 9. c

Ἐθαμβήθησαν, obstupuerunt. 16. a

Θάτω, θνήσκω, morior.

Inde θάωται, mors, & alia.

ῥιθυνη, obisset. 15. d

θάωται, reiū mortis. 14. g. Non gustabunt mortem.

9. a. Ad mortem. 14. d

θάωται, morte. 7. b. 10. e

θάωται, tradet frater fratrem in mortem. 13. b

Θανάσιμῶν τι, si quid mortiferum biberint. 16. d

Θανατώσουσιν αὐτούς, morte afficient eos. 13. b

Θανατώσει αὐτόν, morti tradent eum. 14. f

Ἀπέθανε, mortuus est. 9. d. 12. b. 15. d. Non mortua est puella. 5. d. bis. Defunctus est. 12. b

ἀποθάνη, mortuus fuerit. 12. b

ἀποθνήσκω, mortuus est. 12. b. Rectius, moriens.

Συκοποθεύσω, simul commori tibi. 14. d

Θάρρα, & θάρσει, & θραύω, fido, certam spem habeo, confido, audeo, bo-

no sum animo.

θάρα, animae quior esto. 10. g. Vallā. Melius apud

Matth. Confide filia.

θραύω

πιστῆν, confidite. 6. g

θαύμα, miraculum, & θαυμάσω, admiror.

Ex Ebreae fonte cadunt: ihamab enim sonat mirari.

θαυμάσειν, mirari. Ita ut admiraretur. 15. a

θαύμασε διὰ τῆν ἀπίστιαν, mirabatur propter incre-

ditatem eorum. 6. a

θαύμασον. 6. g. Valla, admirabantur. Mirabantur. 5. c

θαύμασε, mirabatur. 15. d

θαύμασαν ἐν ὧν, mirabantur super eo.

θαυμαστή, & est mirabile in oculis nostris. 12. a

θεα, spectaculum.

θεάμαι, specto, uideo, conspicio.

ἐθεάθη, quia visus esset ab ea. 16. c

θεασαμένοις, his qui uiderant. 16. c

θελω, & ἐβίω, uolo.

βίω, uolo. 1. d. 6. d. 14. d

βίησ, quid uis? 10. g. 6. c. 14. b

βίησ, uult. 8. d. 9. e. Voluerit. 8. d

βίημεν, uolumus. 10. e

βίητε, uultis. 10. e. 15. a. bis.

ἐβίησ, uolebat. 9. e

ἐβίησ, uolebat. 6. c. g. Voluit. 3. b. 7. e

βίησ, si uis. 1. d

βίησ, uoluerit. 10. f. bis.

βίητε, uolueritis. 14. a

ἐβίησεν, noluit. 6. d. Præcedit ἐν, non uoluit.

ἐβίησαν, uoluerunt. 9. b

βίητων, qui uolunt. 12. d

θελήμα, qui fecerit uoluntatem Dei. 3. c

Θίρατ, & Θράπρω, minister, famulus, praesertim in re diuina, antistes.
 Forte ab adolendo & incendendo sacrificia. Sed &
 mederi & curare aegrotos significat Θράπρω.

Θράπρω, curandi infirmitates. 3. b

ἰθράπρω, sanabant. 6. b

Θράπρωσι, curaret. 3. a

ἰθράπρωσιν, sanabat multos. 3. b. Curauit. 6. a

Θίρω, torreo, calefacio.

Θίρω, aestas. 13. c

Θίρωσις, messis adest. 4. c

Θίρωσις, calidus.

Θίρωσιν, calefaciebat se. 14. f

Θίρωσιν, calefacientem se. 14. g

Θίωσις, Deus.

A' θίωσις, id est, currendo & succurrendo, Deum appellari, Plato censuit. Sed non absurda est etymologia, etiam si ab inspiciendo & providendo dicatur: aut ab Ebraico dai, sufficiens, & ditissimus in omnes: unde & schaddai sese nominat. Quanquam etiam fuerunt, qui dictum uoluerunt quasi θεός, timorē. Porro in sacro eloquio per homonymiam aut catachresin etiam falsi dii dicuntur. Et angeli sancti uocantur dii, & sancti homines, & magistratus.

Nemo bonus, nisi unus Deus. 10. a. bis. c. 2. b. 12. c. octies. & omissum, Deus uiuorum. 13. c. 15. c. bis.

Θίωσις, Euangelij Dei. 1. a. b. bis. c. 2. c. 3. b. c. 4. b. c. bis. 5. a. 7. b. ter. 8. d. 9. a. f. 10. b. c. ter. 11. c. 12. b. ter. c. 14. c. 15. d. bis. 16. d

Θίωσις, Deo. 12. b. Apud Deum. 10. d. bis.

Θίωσις

ἔπιθεῖ, imponat illi manum. 7. d

ἔπιθεῖ, ponatur. 4. c

ἔπιθεῖς, impositis manibus. 6. a. 8. c

Κατέθηκεν, posuit cum in monumento. 15. d. Pro-
pius, deposuit.

παράθεται, apponi. 8. a

παρέθηκεν τῷ ὄχλῳ, apposuerunt turbæ. 8. a

παράθεσι, ponerent ante eos. 6. f. Apponerent. 8. a

πέριθετοι, imponunt ei. 15. b

περιέθηκεν, circumdedit sepem. 12. a

περιέθει, circumponens calamo. 15. e

Προβίωτος, panes propositionis. 2. c. Ebraei uocant
panes facierum; de quibus Exod. 25. Leuit. 24.

ὄρω, specto, speculor, contemplor.

Compositum est uerbum ex δίδω, Deus. De posteriori
parte controuersia est. Sunt qui ex ἰσάω δίδω, componi
uelint, cōtemplor ac uideo Deum. Suidas copiose edisse
rit δίδωκα. In fine autem dicit, δίδωκα non tantū δικάται,
spectatores dicuntur, sed & ad quempiam deorum missi,
& omnino qui diuina curant & obseruant. ὄρω enim
dicebant φροντίδα, curam. Porro Aristoteles philosophiæ
asseruit hanc uocem, δίδωκα ponens pro ἰσάω,
indagare.

ὄρω, uidet tumultum. 5. d

ὄρωσι, uident. 5. b. Viderunt. 16. a

ἔθεωρε, aspiciēbat. 12. d. Videbat. 3. b

ἔθεωρου, aspiciēbant ubi poneretur. 15. d

ὄρωσαι, aspicientes. 15. d

ἄρσεν, scemina.

Masculum & sceminam fecit eos. 10. a

ἄρσεν

Θαλάσσω, lacto: nimirum à fœmina, θήλυ, derivatum uerbum.

Θαλάσσωσ, nutrientibus. 13. b. Eras. lactantibus.

Θύξ, bestia, fera.

Θυγίων, cum bestijs. 1. b

Θυσσούρος, thesaurus.

Θυσσούρον, thesaurum habebis in cœlo. 10. c

Θλίβω, premo, stringo, arcto, in angustum redigo, comprimo, uexo.

Θλίβωσι, ne comprimerent eum. 3. a

Θλίψις, tribulationes. 13. c. Eras. tribulatio. Calamitatem uocat dies calamitosos. Suid. v: Eo nomine multa significantur, carceres, catenæ, exilia, & quæcunq; sunt eiusmodi.

Θλίψις, tribulationis. 4. b

Θλίψιν, post tribulationem. 13. c

Συνέθλιβον, comprimebant eum. 5. c

συνέθλιβοντα, turbam comprimentem te. 5. c

Θόρυβος, tumultus.

Ne tumultus fieret in populo. 14. a

Θόρυβον, tumultum. 5. d

Θόρυβόνδε, quid turbamini. 5. d. Eras. tumultuamini.

Θόρυβος, θόρυβος, fama, rumor, tumultus.

Θροῦσθε, ne timueritis. 13. a. Eras. turbemini. 2. These sal. 2. Vetus interpres, ne terreamini. ut Græci exponunt

ταραχθῆναι, & φοβηθῆναι.

Θυγάτηρ, filia.

Filia tua mortua est. 5. d

Θυγάτηρ, filia. 5. d. uocatiuus.

Θυγάτηρ, sicut θυγάτηρ, à filia. 7. c. d. Cum filia introisset.

introisset. 6. c

δὺρατόρα, puellam. 7. d

δὺράρα, filia. 5. c. 7. c. Bras. filiola.

θυμὸς, animus, appetitus, desiderium,
furor, animositas.

ἐπιθυμία, concupiscentiæ. 4. b

πρόθυμον, promptus est spiritus. 14. d

θύρα, ianua, ostium.

θύρας, ab ostio monumenti. 16. a

θύρας, ostiū monumenti. 15. d. Ianuam. 1. c. 2. a. 11. a.

θύρας, quod in proximo sit, in ostijs. 13. c. Eras. pro-
pe sit in foribus. Proverbiali figura dicuntur in foribus
esse, quæ instant.

θυγάτηρ, ianitori. 13. d

θύς, mactō, sacrificio.

θύου, immolabant. 14. b

θύσια, uictima. 9. f

θύσιον, sacrificijs. 12. f

θυμῶς, Thomas.

Hieronymus interpretatur abyssum, theom, & ges-
minum theom, quod rectius est. Nam Euangelista ex-
ponit Ἀδύμ, gemellus. 3. b

ORIGINES, Q V A R V M

prima litera est zita.

ζάω, uiuo.

Ebraicū, uel Eusebio teste, lib. 10. de Prepar. Euāg.
Nam Ebraici elementi nomen zain, uel zai, interpreta-
tur ζῆ, uiuit.

ζῆ, quia uiueret. 16. c

ζῆτος

ἰστέρας, uiuat. 5. c

ἰστέρας, uiuorum Deus. 12. c. participium, uiuentium.

ζαλω, uitam. 9. f. bis. Vitam æternam. 10. c. d

Ζηδεάου, Zebedæus.

Hieronymus, dotatus, uel fluens iste. Rectius, dotatus, uel dotalis, qui Græcis est $\varphi\epsilon\iota\sigma\varphi\acute{o}\rho\omicron$. Nā zabad Ebraeis est dotare. Inde Zabdai, sicut Zachai, Alphai, Abisai. pater fuit Iacobi & Ioannis apostolorum, piscator ciuitatis Bethsaidæ. 1. b. bis. 3. b. 10. c

Ζυμία, damnum, iactura, detrimentum.

Haud scio an ab Ebraico tzum prognatū sit, uel potius zamam, aut zam.

Ζυμιώβη τὸ ψυχῶν, detrimentum faciat animæ. 8. d. Bras. Anima suæ damnum fecerit. Matth. 16. Detrimentum patitur, transtulit uetus interpres. Latinius, iacturam faciat.

Ζητέω, quero.

ἰτᾶτε, queritis. 16. b

ἰτῶσι, querunt te. 3. c. 1. d

ἰτῆτα, querebat. 14. b

ἰτῶτω. 11. c. 12. a. 14. d. f

ἰτῶντες, quærentes ab illo signum. 8. b

Ἐπιτῆτα, quærit signum. 8. b

Ἐπιτῆται, quid conquiritis inter uos? 9. c. Bras. disputatis.

ἐπιτῆται, conquirere. 8. b. Ut conquirerent inter se. 1. c

ἐπιτῶντες, conquirentes. 9. b

ἐπιτῶσιν, conquirentes. 12. c

ἐπιτῶτας, conquirentes. 9. b

C 5

Ζυμία,

410 VER. INDEX IN MARC.

Ζυγός, & ζύγος, iugum, par.

Verbum ζεύω, & ζεύωμι, iungo. Syriacum

זאג, iugavit. Vnde זוג, iugum, par.

Ζωὶς ζεύξῃ, quod Deus coniunxit, homo ne separet. 10. a

ζύμα, fermentum.

Α' ζῆλος, id est ferueo, nimirum dicitur: ut in sermone Latino fermentum, à ferbeo uel ferueo descendit.

ζῆλος, caute à fermento pharisæorum, & fermento Herodis. s. b. Hypocrisin trope notat, & prauam doctrinā: rursus Euangeliū refert, & Christi doctrinam.

Αζυμα, azyma. 14. a. hoc est, in fermentati panes. ἀζύμων, azymorum die. 14. b

ζώνη, & ζώνη, cingo.

Syriacum ζεϊάν, armauit. ζάραδου autem proprie significat arma induere, ut Phurnutus docet.

ζώνη, zona pellicea. 1. a. In zona es. 6. b. Hieron. Matth. 10. sacculos exponit zonas. Est autem pro uerbium in ἀχρημάτους, hoc est, eos qui nihil nummorum

habent, Zonam perdidit. De quo legat studiosus

in Chiliadibus Erasmi Roterodami.

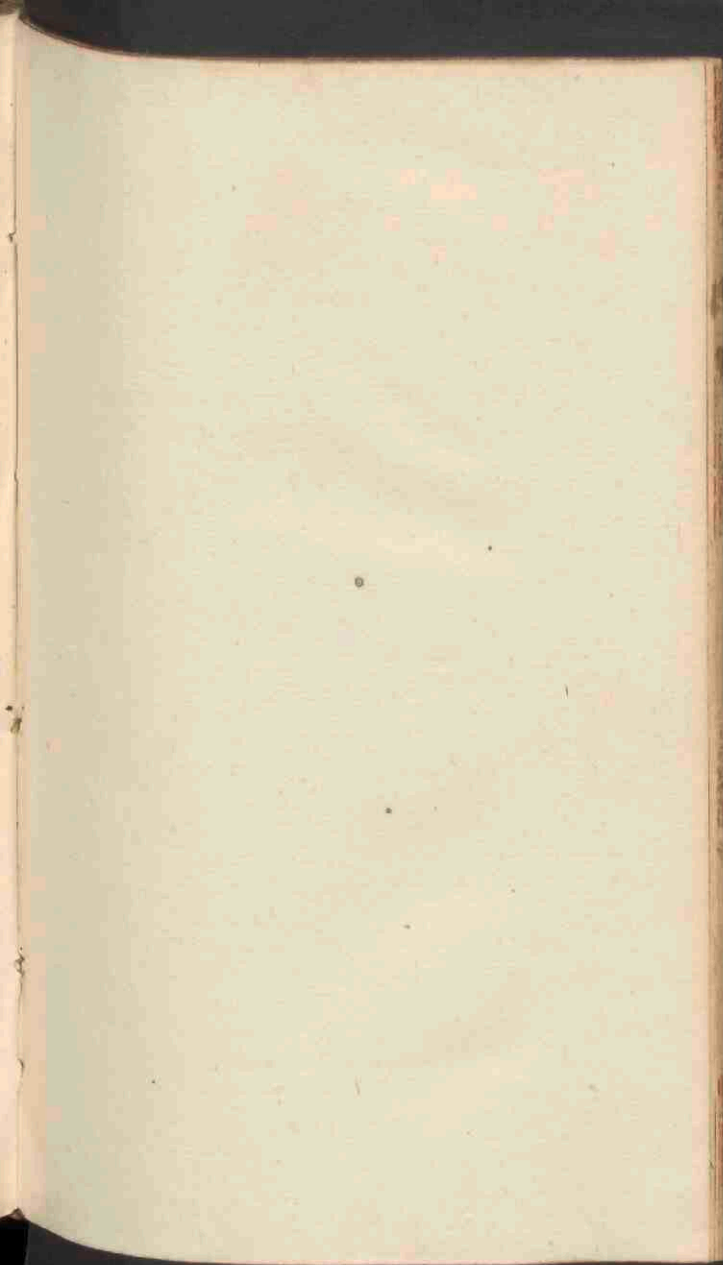
FINIS.

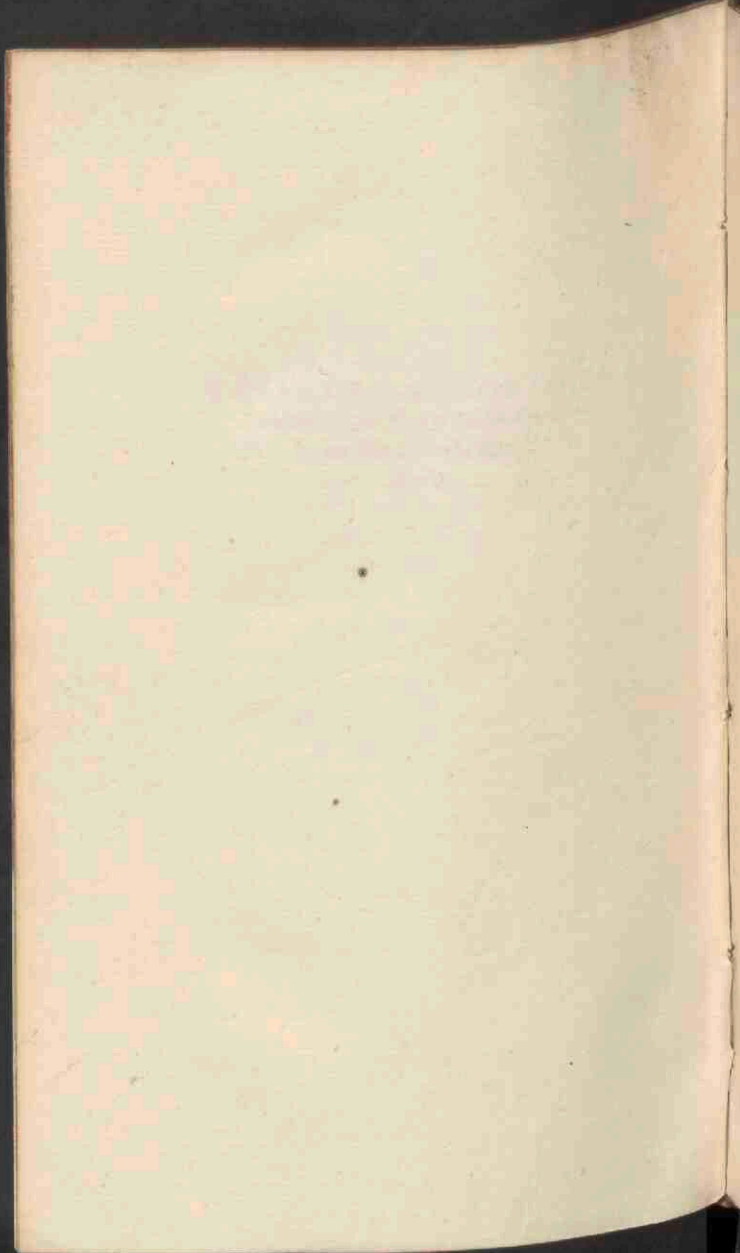
E R R A T A .

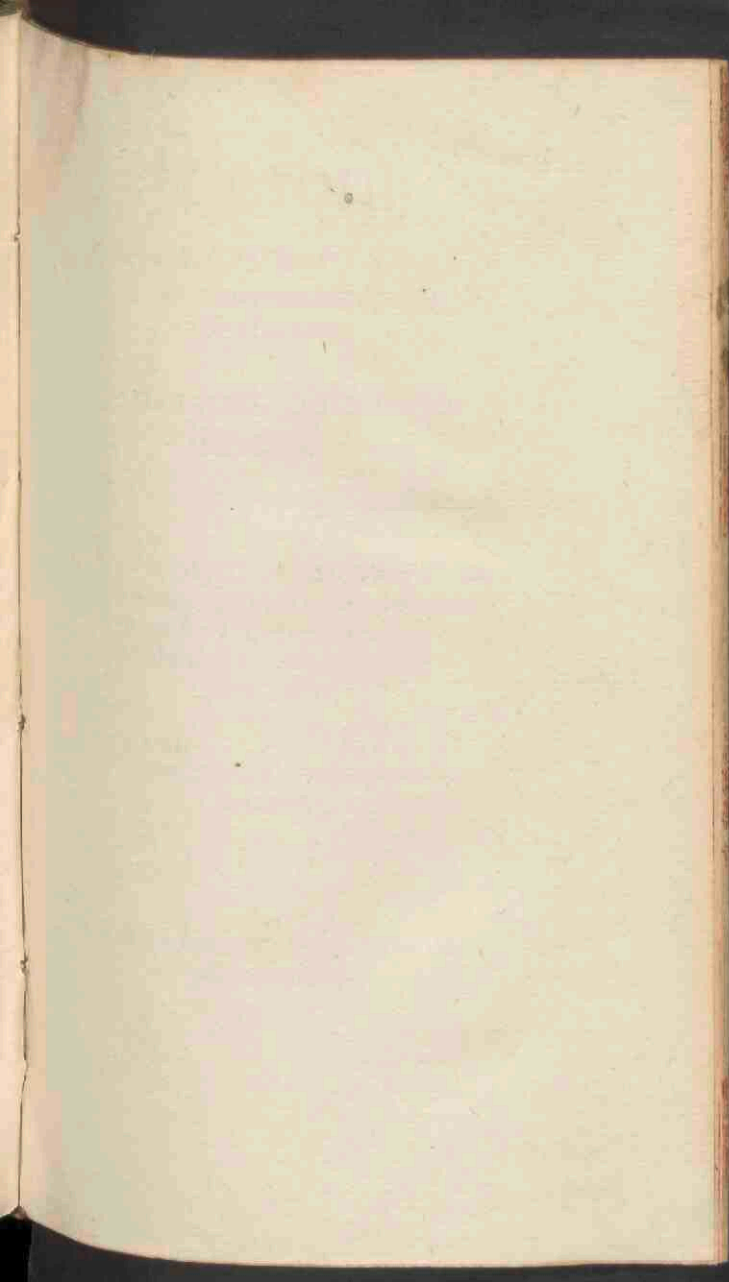
Pag. 1. uers. 17. qui 12. 14. quingētesimo 21. 14.
& in libro 22. 13. ulla & 16. ulla traditio & 27.
apocryphorum 48. in marg. Alij tamen ipsum intelli
gunt de Zacharia filio Ioiadae Pontificis. 2. Paral. 24.
14. 9. Eloi Hloi 202. 28. tamen 334. 29. uel
347. 24. Marcus 396. 30. est facilius. Cetera di-
ligens Lector facile uel obiter
restituet.

1027090

BASILEÆ, EX OFFICINA
Ioannis Oporini, Anno Salutis huma-
næ M. D. LII. Mense
Martio.

CCN 1337567214